

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MƏRKƏZİ BANKI**

**THE CENTRAL BANK OF
THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN**

2009

**İLLİK HESABAT
ANNUAL REPORT**

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MƏRKƏZİ BANKI

THE CENTRAL BANK OF
THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

2009

İLLİK HESABAT
ANNUAL REPORT

MÜNDƏRİCAT

Ön söz – Mərkəzi Bankın Sədri	6
I. QLOBAL PROSESLƏR VƏ AZƏRBAYCAN İQTİSADİYYATI	12
1.1. 2009-cu ildə dünya iqtisadiyyatında meyllər	12
1.2. Azərbaycanda iqtisadi artım və onun mənbələri	18
1.2.1. Məcmu tələb	20
1.2.1.1. Son istehlak	20
1.2.1.2. İnvestisiyalar	20
1.2.1.3. Xarici tələb	20
1.2.2. Məcmu təklif	20
1.2.2.1. Ticari sahələr	22
1.2.2.2. Qeyri-ticari sahələr	22
1.2.3. Makroiqtisadi tarazlıq və qiymət indeksləri	22
1.2.3.1. İstehlak qiymətləri indeksi	22
1.2.3.2. Sənaye istehsalçılarının qiymət indeksi	22
1.2.3.3. Kənd təsərrüfatı istehsalçılarının qiymət indeksi	24
1.3. Tədiyə balansı	24
1.3.1. Əsas meyllər	24
1.3.2. Cari əməliyyatlar hesabı	24
1.3.2.1. Xarici ticarət balansı	24
1.3.2.2. Əmtəə ixracı	24
1.3.2.3. Əmtəə idxalı	26
1.3.2.4. Xidmətlər balansı	26
1.3.2.5. Gəlirlər balansı	28
1.3.2.6. Cari trasfertlər balansı	28
1.3.3. Kapitalın və maliyyənin hərəkəti	28
1.3.3.1. Birbaşa investisiyalar	28
1.3.3.2. Kredilər və digər investisiyalar	30
II. PUL VƏ MƏZƏNNƏ SİYASƏTİ	32
2.1. Məzənnə siyasəti və beynəlxalq rəqabət qabiliyyəti	32
2.2. Pul siyasəti və monetar şərait	34
2.3. Pul təklifi	36
2.4. Pul siyasətinin institusional bazası	40
III. MALİYYƏ BAZARLARI	44
3.1. Maliyyə bazarının institusional inkişafı	44
3.2. Valyuta bazarı və məzənnə	44
3.3. Pul resursları bazarı	46
3.3.1. Qiymətli kağızlar bazarı	46
3.3.1.1. Mərkəzi Bankın qısamüddətli notları	46
3.3.1.2. Maliyyə Nazirliyinin DQİ-ləri	46
3.3.1.3. Dövlət qiymətli kağızlar bazarı ilə təkrar bazar	48
3.3.1.4. Mütəşəkkil banklararası kredit bazarı	48
3.3.1.5. Mütəşəkkil banklararası REPO bazarı	50

TABLE OF CONTENTS

Foreword – Governor of the Central Bank	7
I. GLOBAL DEVELOPMENTS AND THE ECONOMY OF AZERBAIJAN	13
1.1. Trends in the world economy in 2009	13
1.2. Economic growth in Azerbaijan and its sources	19
1.2.1. Aggregate demand	21
1.2.1.1. Final consumption	21
1.2.1.2. Investments	21
1.2.1.3. External demand	21
1.2.2. Aggregate supply	21
1.2.2.1. Tradable sectors	23
1.2.2.2. Non-tradable sectors	23
1.2.3. Macroeconomic balance and price indices	23
1.2.3.1. Consumer price index	23
1.2.3.2. Industrial producers price index	23
1.2.3.3. Agricultural producers price index	25
1.3. Balance of payments	25
1.3.1. Main trends	25
1.3.2. Current account	25
1.3.2.1. Foreign trade balance	25
1.3.2.2. Commodity exports	25
1.3.2.3. Commodity imports	27
1.3.2.4. Balance of services	27
1.3.2.5. Income balance	29
1.3.2.6. Balance of current transfers	29
1.3.3. Capital and finance flows	29
1.3.3.1. Direct investments	29
1.3.3.2. Loans and other investments	29
II. MONETARY AND EXCHANGE RATE POLICY	33
2.1. Exchange rate policy and international competitiveness	33
2.2. Monetary policy and monetary conditions	35
2.3. Money supply	37
2.4. Institutional framework of the monetary policy	41
III. FINANCIAL MARKETS	45
3.1. Institutional development of financial markets	45
3.2. Currency market and exchange rate	45
3.3. Money market	47
3.3.1. Securities market	47
3.3.1.1. Short-term notes of the Central Bank	47
3.3.1.2. T-bills	47
3.3.1.3. T-bills market and secondary market	49
3.3.1.4. Interbank credit market	49
3.3.1.5. Interbank REPO market	51

IV. VALYUTA EHTİYATLARININ İDARƏ OLUNMASI	52
4.1 Valyuta ehtiyatlarının idarə olunma strategiyası	52
4.2. Valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsinin nəticələri	52
V. BANK SİSTEMİ VƏ MALİYYƏ SABİTLİYİ	54
5.1. Bank sektorunun inkişafı	54
5.1.1. Bank sisteminin dinamikası	54
5.1.2. Bank sisteminin öhdəlikləri	56
5.1.3. Bank sisteminin aktivlərinin strukturu	56
5.1.4. Bank sektorunun kapitalı	60
5.1.5. Bank sektorunun fəaliyyətinin maliyyə nəticələri	60
5.1.6. Bank sektorunun riskləri	62
5.2. Bank sistemində institusional inkişaf	62
5.3. Bank nəzarəti	64
5.4. Bank qanunvericiliyi	68
5.4.1. Qanunvericilik və infrastruktur	70
5.4.2. Qanunvericilik – normativ hüquqi baza	72
5.5. Mərkəzləşdirilmiş kredit reyestri	74
VI. İPOTEKA KREDİTLƏŞMƏSİ	78
VII. ÖDƏNİŞ SİSTEMLƏRİ, İNFORMASIYA TEXNOLOGİYALARI	82
7.1. Elektron ödəniş sisteminin inkişafı	82
7.1.1. Milli ödəniş sisteminin inkişafı üzrə	84
7.1.2. Nağdsız ödəniş alətlərinin inkişafı üzrə	86
7.2. İnformasiya texnologiyalarının inkişafı	88
VIII. NAĞD PUL DÖVRİYYƏSİ	90
8.1. Nağd pul dövriyyəsinin tənzimlənməsi	90
8.2. Nağd pul sferasının idarə olunması	92
IX. AZƏRBAYCAN MƏRKƏZİ BANKININ BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏRİ	94
9.1. Avropaya inteqrasiya	94
9.2. Beynəlxalq maliyyə institutları ilə əməkdaşlıq	94
9.3. Xarici mərkəzi banklarla əməkdaşlıq	94
9.4. Beynəlxalq donor təşkilatları ilə əməkdaşlıq	96
X. İNSAN RESURSLARI VƏ DAXİLİ AUDİT	98
10.1. İnsan resurslarının idarə edilməsi	98
10.2. Daxili audit	100
XI. MƏRKƏZİ BANKIN 2009-CU İLİN YEKUNU ÜZRƏ MALİYYƏ HESABATLIĞI	102
11.1. Mühasibat uçotu və hesabatı	102
11.2. Müstəqil beynəlxalq audit şirkətinin 2009-cu ilin yekunu üzrə Mərkəzi Bankın maliyyə hesabatı barədə rəyi	104
Cədvəllər	202

IV. FOREIGN EXCHANGE RESERVES MANAGEMENT	53
4.1 Foreign exchange reserves management strategy	53
4.2. Outcomes of the foreign exchange reserves management	53
V. BANKING SYSTEM AND FINANCIAL STABILITY	55
5.1. Development of the banking sector	55
5.1.1. Growth indicators of the banking system	55
5.1.2. Liabilities of the banking system	57
5.1.3. Structure of assets of the banking system	57
5.1.4. Capital of the banking sector	61
5.1.5. Financial performance of the banking sector	61
5.1.6. Risks of the banking sector	63
5.2. Institutional development of the banking system	63
5.3. Bank supervision	65
5.4. Banking laws	69
5.4.1. Legal framework and infrastructure	69
5.4.2. Legal and regulatory framework	71
5.5. The Credit Registry	75
VI. MORTGAGE LENDING	79
VII. PAYMENT SYSTEMS, INFORMATION TECHNOLOGIES	83
7.1. Development of the electronic payment systems	83
7.1.1. Development of the National Payment System	85
7.1.2. Development of the non-cash payment instruments	87
7.2. Development of information technologies	87
VIII. CASH CIRCULATION	91
8.1. Regulation of cash circulation	91
8.2. Cash management	93
IX. INTERNATIONAL RELATIONS OF THE CENTRAL BANK OF AZERBAIJAN	95
9.1. European integration	95
9.2. Cooperation with international financial institutions	95
9.3. Cooperation with foreign central banks	95
9.4. Cooperation with international donor institutions	97
X. HUMAN RESOURCES AND INTERNAL AUDIT	99
10.1. Human resource management	99
10.2. Internal audit	101
XI. CENTRAL BANK'S 2009 FINANCIAL STATEMENTS	103
11.1. Accounting and reporting	103
11.2. Independent auditor's report on the Central Bank's 2009 financial statements	105
Tables	203

Ön söz – Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin Sədri

2009-cu il dünya iqtisadiyyatının son iki ildə yaşadığı böhranın ən mürəkkəb ili olmuşdur. 2009-cu ildə bütövlükdə dünya iqtisadiyyatı son 60 ildə ilk dəfə böyük resessiyaya uğramış, xüsusən ilin I rübündə dünya iqtisadiyyatında tənəzzül meylləri kəskinləşmiş, əmtəə və maliyyə bazarlarında qeyri-stabillik artmışdır. İlin II rübündən başlayaraq qlobal bazarlar nisbətən stabilləşsə də, ümumilikdə qeyri-müəyyənliklər hələ də qalmışdır.

Ötən ildə Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı öz məqsəd və funksiyalarını qlobal iqtisadi böhranın ölkə iqtisadiyyatına əhəmiyyətli təsiri şəraitində həyata keçirmişdir. Qlobal böhran Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün makroiqtisadi və maliyyə sabitliyinin pozulması, iqtisadi artımın aşağı düşməsi və iş yerlərinin itirilməsi risklərini yaratmışdı. Lakin, son illər ölkədə yaradılmış yüksək iqtisadi-maliyyə potensialı və bu potensialdan effektiv istifadə olunması qlobal böhranla effektiv mübarizə siyasətinin həyata keçirilməsinə və ortaya çıxmış risklərin vaxtında neytrallaşdırılmasına imkan vermişdir. Nəticədə ölkə iqtisadiyyatı qlobal böhrana yüksək dayanıqlılıq nümayiş etdirərək artım dinamikasını və əldə olunmuş sosial inkişaf səviyyəsini qoruya bilmişdir.

Azərbaycan Mərkəzi Bankının antiböhran proqramı makroiqtisadi və maliyyə sabitliyinin qorunmasına və iqtisadi artımın dəstəklənməsinə yönəlmişdir. Antiböhran proqramının həyata keçirilməsi pul kütləsinin azalmasının qarşısını almış, bankların maliyyə dayanıqlığı və iqtisadi aktivliyini qorumuş, sistem əhəmiyyətli müəssisələrin xarici borc ödənişinə və istehsal-investisiya fəaliyyətinə zəruri dəstəyi təmin etmişdir.

Mərkəzi Bankın fəaliyyətinin çevikliyini artırmaq məqsədilə “Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında” qanuna mühüm dəyişikliklər edilmiş, bunun sayəsində bankın qlobal böhranın təsirlərinin neytrallaşdırılması istiqamətində tənzimləmə imkanları daha da genişləndirilmişdir. Mərkəzi Bank həmçinin qanunla müəyyən olunmuş digər funksiyalarını (ödəniş sisteminin fəaliyyətinin təşkili və idarə olunması, nağd dövriyyəsinin təşkil

olunması, valyuta ehtiyatlarının idarə olunması və s.) da həyata keçirmişdir.

Mərkəzi Bankın fəaliyyətinin əsas məqsədi öz səlahiyyətləri daxilində qiymətlərin sabitliyinin təmin edilməsidir. 2009-cu ildə də Mərkəzi Bank özünün pul və məzənnə siyasətində bu məqsədi reallaşdırmışdır. Milli valyutanın sabitliyinin təmin olunması Mərkəzi Bankın antiböhran siyasətinin aparıcı stabilləşdirici elementi olmuşdur. 2009-cu ilin I rübündə əsasən qonşu ölkələrdə gedən devalvasiyanın psixoloji təsiri nəticəsində valyuta bazarında dollara tələbat artsa da, yeridilmiş sabit məzənnə siyasəti nəticəsində II rübdən başlayaraq dollara tələb stabilləşmişdir. Ötən illərdə formalaşdırılmış valyuta ehtiyatları hesabına bazarın çevik tənzimlənməsi sayəsində manatın məzənnəsi sabit qalmışdır. Tədiyə balansının profisiti manatın məzənnəsinin sabit qalmasının əsas makroiqtisadi faktoru olmuşdur. Manatın sabitliyi müəyyən maliyyə xərci tələb etsə də, 2009-cu ildə ölkənin strateji valyuta ehtiyatları artaraq 20 mlrd.\$-ı ötmüşdür.

Manatın məzənnəsinin sabitliyi əhalinin əmanətlərinin dəyərsizləşməsinin, xarici valyutada borc yükünün artmasının, manata etimadın

Foreword – Governor of the Central Bank

The year of 2009 was distinguished as one manifesting the worst hardships in the last two crisis years that the global economy has survived. The world economy plunged into a deep recession, first one in over 60 years; the 1st quarter of the year was specifically harsh on the global economy as instability swept through the commodity and financial markets across the globe. Although the global markets did recover to a certain extent in the 2nd quarter they still displayed a considerable measure of uncertainty.

The Central Bank of Azerbaijan Republic pursued its goals and functions against the backdrop of the national economy affected by the global economic crisis, which put Azerbaijan's economy face to face with dreadful risks of losing its macroeconomic and financial sustainability with an ensuing reversal of growth and an immense cut down of employment. However, the considerable economic and financial capacity that the country has built up and developed over the recent years, coupled with the ability to optimize the uses of that capacity allowed for effectively restraining the unsettling effects of the global crisis and addressing the associated risks on a proactive basis. As a result, the country has been able to maintain its development path and keep preserved the social welfare accomplishments by demonstrating strong resistibility to the global crisis.

The anti-crisis program of the Central Bank of Azerbaijan sought to secure the macroeconomic and financial viability and to support the country's overall economic growth. The aforementioned program helped keep the money supply from diminishing; enabled the banks to maintain their financial strength and economic vigor; and provided the necessary support for the systemic enterprises to pay off their foreign debts while keeping their production and investment business afloat.

Seeking to further enhance the efficiency of the

Central Bank's performance the "Law on the Central Bank of Azerbaijan Republic" was amended thus arming the bank with greater regulatory capabilities to mitigate the effects of the global crisis. The Central Bank also discharged other statutory functions (set-up and management of the payment system, development of cash circulation, foreign exchange reserve management, etc.).

The Central Bank is charged with the principal mission of maintain price stability, within the scope of its competence, and the Bank managed to do exactly so by means of its well-conceived monetary and exchange rate policy in 2009. Keeping the national currency stable has been the focal point of its anti-crisis efforts. While the currency market increased its demand for US Dollar primarily due to the psychological effects brought about by the devaluations initiated in the neighboring countries in the 1st quarter of 2009, the exchange rate policy pursued in a consistent and prudent manner allowed for putting a constraint on the demand for US Dollar in the 2nd quarter of the year. The exchange rate of the Azerbaijani Manat remained flat due to the Central Bank's ability to intervene to the market by using its foreign exchange reserves accumulated over the past years. The surplus of the balance of payments was the primary macroeconomic input helping to keep the Manat stable. And, although these efforts did require significant financing, the country's strategic foreign exchange assets increased to over USD20 billion in 2009.

The stable Manat prevented individual deposits from depreciating, while also restraining the growth of foreign currency-denominated debts, on one hand, and, on the other hand, it helped retain strong confidence in the Manat and not let the economy plunge into excessive dollarization. The International Monetary Fund and other reputable international organizations shared

azalmasının və iqtisadiyyatda yüksək dollarlaşmanın qarşısını almışdır. Beynəlxalq Valyuta Fondu və digər nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar da manatın sabit məzənnəsini mövcud şəraitdə ölkədə iqtisadi-maliyyə sabitliyinin mərkəzi elementi kimi qiymətləndirmiş və Mərkəzi Bankın siyasətini təqdir etmişlər. Manatın məzənnəsinin sabitliyi idxalın və daxili istehsalda istifadə olunan xarici mənşəli əmtələrin kəskin bahalaşmasının qarşısını almışdır. Daxili istehlak bazarında idxalın xüsusi çəkisinin əhəmiyyətli olması şəraitində yeridilmiş məzənnə siyasəti 2009-cu ildə orta illik inflyasiyanın 1,5% səviyyəsində saxlanmasında çox mühüm rol oynamışdır. Manatın ikitərəfli məzənnəsinin sabit qalması ölkənin beynəlxalq rəqabət qabiliyyətinin qorunmasına da imkan vermişdir.

Xarici maliyyə mənbələrinin azalması, daxili mənbələrin isə stabilləşməsi şəraitində Mərkəzi Bank pul siyasətini radikal yumşaldaraq iqtisadiyyatın pula olan tələbatını çevik tənzimləmişdir. Ölkədə işgüzar aktivliyin qorunması məqsədilə Mərkəzi Bankın uçot dərəcəsi və məcburi ehtiyat normaları əhəmiyyətli endirilmişdir. Dolayı və birbaşa alətlər hesabına Mərkəzi Bankın iqtisadiyyata xalis emissiyası təxminən 1,6 mlrd. manat olmuşdur. Bu likvidlik dəstəyi bank sistemi ilə yanaşı sistem əhəmiyyətli müəssisələrə də verilmişdir. Mərkəzi Bankın yumşaq pul siyasəti pul təklifinə azaldıcı faktorları əsasən neytrallaşdırmış, bununla iqtisadi artımın və məşğulluğun əsas nüvəsi olan məcmu tələbin maliyyə mənbələrinin kəskin azalmasının qarşısını almışdır. İpoteka kreditləşməsinin bazar resurslarının cəlb olunması hesabına aktivləşməsi Mərkəzi Bankın antiböhran proqramının mühüm alətlərindən biri olmuş, tikinti sektoru və daşınmaz əmlak bazarına stabilləşdirici təsir göstərmişdir.

Qanunvericiliyə uyğun olaraq Mərkəzi Bankın fəaliyyətinin məqsədi həmçinin bank sisteminin sabitliyini və inkişafını təmin etməkdir. Qlobal maliyyə böhranının dərinləşdiyi şəraitdə bank sistemi bir sıra təhlükəli xarici risklərə məruz qalmışdır. Bu risklərin reallaşması maliyyə sabitliyinin ciddi pozulmasına gətirib çıxara bilərdi. Mərkəzi Bank hələ böhrandan öncə mühüm preventiv tədbirlər həyata keçirmiş, böhrandan əvvəl həyata keçirilən “maliyyə immunizasiyası” sayəsində bank sistemi qlobal böhranı kifayət qədər hazırlıqlı qarşılamışdır. Belə ki, hələ böhranın təsirləri hiss olunmazdan əvvəl bank aktivlərinin yüksək və riskli artım templəri Mərkəzi Bank tərəfindən məhdudlaşdırılmış, xarici borcların həcmi tənzimlənmiş, kapitallaşma və maliyyə ehtiyatlanması səviyyəsi əhəmiyyətli artırılmış, prudensial tənzimləmə normativləri və çərçivəsi sərtləşdirilmişdir.

2009-cu ildə Mərkəzi Bankın böhranıçı idarəetməsi maliyyə sabitliyini daha da möhkəmlətmək üçün bank sektorunda risklərin çevik tənzimlənməsinə və potensial risklərə qarşı maliyyə buferinin gücləndirilməsinə yönəldilmişdir. Mümkün itkilər üzrə bankların maliyyə ehtiyatlanması daha da artırılmış, sistem əhəmiyyətli və ayrı-ayrı banklar üzrə fərdi stabilləşdirmə proqramları hazırlanmış və həyata keçirilmişdir. Bankların xarici borclarının qaytarılmasını təmin etmək üçün onlara zəruri likvidlik dəstəyi verilmiş və xarici borclar birbaşa idarə etməyə götürülmüşdür. İqtisadi tsiklə həssas olan sahələr üzrə kreditlərin risk normativləri daha da sərtləşdirilmişdir. Stress-testlər vasitəsilə bankların aktivlərinin keyfiyyətinin pisləşməsi ehtimalları, valyuta riski və faiz dərəcəsi riski daim qiymətləndirilmiş, mümkün likvidlik və əlavə kapitallaşma ehtiyacları müəyyən olunmuşdur. Bankların risklərin idarə olunması sistemlərinə tələblər artırılmış, likvidlik göstəriciləri və kredit portfelinin keyfiyyəti xüsusi nəzərdə saxlanılmışdır. Əmanətlər üzrə kompensasiya məbləği artırılmış, bankların və sığorta təşkilatlarının mənfəətinin kapitalizasiyaya yönələn hissəsi vergidən azad olunmuşdur.

Görülən tədbirlər nəticəsində hesabat ilində qlobal maliyyə və bank bazarlarında baş verən böhran fonunda Azərbaycan bank sistemi yüksək maliyyə dayanıqlılığı nümayiş etdirərək öz inkişafını davam etdirmişdir. Bank sektorunun likvidlik və kapital adekvatlığı göstəriciləri tələb olunan normanı üstələmişdir. 2009-cu ildə bank aktivləri, kredit qoyuluşları və əhəlinin əmanətləri artmışdır.

2009-cu ildə də elektron ödəniş sistemlərinin sabit və fasiləsiz istismarının təmin edilməsi, habelə inkişaf etdirilməsi və təkmilləşdirilməsi Mərkəzi Bankın diqqət mərkəzində olmuşdur. Milli Ödəniş Sisteminin Mərkəzi Bankın idarə etdiyi əsas komponentlərinin yeni versiyaları tətbiq edilmiş, onların funksional imkanları təkmilləşdirilmişdir. Banklararası ödəniş sistemləri, habelə qeyri-nağd hesablaşmaların aktiv aləti olan plastik kart dövriyyəsi və ona xidmət edən mexanizmlər daha da inkişaf etdirilmişdir. Kommunal xidməti haqlarının yığım səviyyəsinin artırılması və əhaliyə ən müasir alətlər vasitəsilə ödəniş aparmaq imkanı verən Kütləvi Ödənişlər üzrə Mərkəzləşdirilmiş İnformasiya Sisteminin (KÖMİS) funksional imkanları və operatorları genişləndirilmişdir.

Mərkəzi Bankın klassik funksiyalarından olan nağd pul dövriyyəsinin təşkili çərçivəsində 2009-cu ildə ölkə iqtisadiyyatının nağd pula olan tələbatı tam həcmdə və vaxtında ödənilmiş, nağd pul üzrə strateji ehtiyatlar yaradılmışdır. Köhnə nümunəli pul nişanlarının məhv edilməsi davam etdirilmişdir.

the view that keeping the Manat stable contributed immensely to the country's economic and financial viability given the present circumstances, and generally gave a high praise for the Central Bank's policy. The stable Manat prevented imports and foreign-made goods used in domestic production from overly appreciating. Considering that imports account for a large portion of the domestic consumption market, the current exchange rate policy made a tremendous contribution to maintaining the average annual inflation rate at some 1.5% in 2009. The flat two-way exchange rate of the Manat also aided the country in preserving its international competitive position.

As the sources of external funding diminished and those of domestic finance leveled out the Central Bank softened its monetary policy drastically to address the economy's liquidity needs. With an aim to help the country remain active business-wise the Central Bank decreased its interest rate and reserve requirements considerably. The Central Bank's net money injection through direct and indirect instruments totaled to approximately AZN1.6 billion. This liquidity support was rendered to the systemic enterprises in parallel to the banking system. The Central Bank's mitigated monetary policy mainly neutralized the reducing effects on the money supply thus preventing the funding sources of the aggregate demand, which forms the very core of the economic growth and employment, from downshifting significantly. Running a more active mortgage lending program using market resources has also been a focal point of the Bank's anti-crisis arrangements while also serving the purpose of leveling up the construction sector and the real estate market.

The existing laws warrant the Central Bank to ensure that the banking system develops on an ongoing basis while retaining its safety and soundness. The deepening global financial crisis exposed the banking system to a number of major external risks, which could be of great detriment to financial sustainability. The Central Bank took a number of significant preventive measures even before the crisis: the pre-crisis effort of "financial immunization" helped the banking system stand well prepared to face the global crisis. Thus, even before the early signs of the crisis showed the Central Bank had taken actions to restrain the fairly hazardous and risky growth of bank assets; addressed the scope of foreign debts; increased considerably the capitalization and cash provisioning requirements, and put forth more stringent rules and framework for prudential supervision.

In 2009, the Central Bank's crisis management activities sought to effectively address the risks inherent in the banking sector and to reinforce the financial cushion that mitigates potential risks with the over-

arching aim of further enhancing the financial sustainability and soundness. Banks were required to increase their impairment loss provisioning; individual financial viability programs were developed and implemented for systemic and individual banks. Banks were provided with required liquidity support to help them with foreign debt pay-offs and such foreign debts were put directly under management. More stringent requirements were applied to risk ratios for loans in procyclical areas. Stress tests were conducted consistently to measure potential losses, currency risk and interest rate risks on bank assets, and to identify potential liquidity gaps and needs for recapitalization that may arise. Requirements were increased with respect to the banks' risk management processes and a special focus was placed on overseeing liquidity ratios and loan portfolio quality. The size of deposits compensation was increased and the banks and insurance companies were exempted from profit tax on funds used for their capitalization.

Azerbaijan's banking system continued to demonstrate high financial strength and soundness against the backdrop of the crisis gripping the global financial and banking markets in the reported year. The banking sector exceeded the liquidity and capital adequacy ratios. Bank assets, lending and individual deposits increased in 2009.

The Central Bank continued to attach great importance to ensuring stable and continuous operation as well as development and improvement of the electronic payment systems. Upgraded versions of the main components of the Central Bank-managed National Payment System with enhanced functionalities were approved and implemented. Interbank payment systems were further developed, including the plastic card turnover that represents an active part of the non-cash payment process, along with the facilities and mechanisms that serve this system. The Bulk Payment Centralized Information System (BPCIS) that allows for increasing the utility payment collection rates and enables the users to make payments via the state-of-the-art gadgetry expanded its functionalities and range of operators.

To fulfill the Central Bank's traditional function of managing cash circulation, the national economy's cash demand was satisfied in full and on time and strategic cash reserves were formed in 2009. Old style bank notes were continued to be destroyed. The Central Bank's compelling "Clean Money Policy" achieved its goal of maintaining the high level of quality of bank notes in circulation.

The profoundly uneasy global economic conditions prevailing in 2009 warranted the Central Bank to secure and preserve foreign assets accumulated thus far as a

Mərkəzi Bank tərəfindən elan edilmiş “Tədavüldə təmiz pul siyasəti” çərçivəsində dövriyyədə olan pul nişanlarının keyfiyyətinin yüksək səviyyədə saxlanılmasına nail olunmuşdur.

2009-cu ildə qeyri-stabil qlobal iqtisadi şəraitdə Mərkəzi Bankın beynəlxalq qızıl-valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsi üzrə siyasətinin prioriteti vəsaitlərin qorunub saxlanması olmuşdur. Beynəlxalq maliyyə bazarlarında müşahidə olunan volatilliyə qarşı investisiyaların həssaslığının azaldılması məqsədilə investisiya siyasətində əsas diqqət konservativ idarəetmə çərçivəsində risklərin idarə edilməsinə yönəldilmişdir. İl ərzində valyuta ehtiyatlarının zəruri

həcmdə qorunmasına və səmərəli idarə edilməsinə nail olunmuşdur.

Beləliklə, 2009-cu ildə Azərbaycan Mərkəzi Bankı makroiqtisadi dayanıqlığın başlıca şərtlərindən olan təkrəqəmli inflyasiyanı və manatın məzənnəsinin sabitliyini təmin etmiş, bank sektorunun maliyyə dayanıqlığını, sabitliyini və inkişafını qorumuş, iqtisadi artıma və məşğulluğun qorunmasına zəruri dəstək vermiş, həmçinin ölkədə ödəniş sisteminin fasiləsiz fəaliyyətini və inkişafını təmin etmiş, iqtisadiyyatın nağd pula olan tələbatını tam həcmdə ödəmiş, valyuta ehtiyatlarının effektiv idarə olunmasını təmin etmişdir.

Elman Rüstəmov
Mərkəzi Bankın İdarə
Heyətinin sədri

top policy priority with respect to the international gold and currency reserve management. The investment policy focused on the conservative approaches to risk management in an effort to minimize the volatility sensitivity of investments across the international financial markets. The currency reserves were maintained in an amount required and remained effectively managed during the year.

So, in 2009 the Central Bank of Azerbaijan fulfilled its goals of maintaining a flat single-digit inflation rate

and a stable Manat exchange rate as the chief prerequisite of macroeconomic sustainability; managed to maintain the financial viability and soundness, stability and development of the banking sector; provided necessary support to stimulate the economic growth and employment as well as secured uninterrupted operation and development of the national payment system, satisfied the economy's cash demand in full and effectively managed the currency reserves.

Elman Rustamov
Chairman of the Board
The Central Bank of Azerbaijan

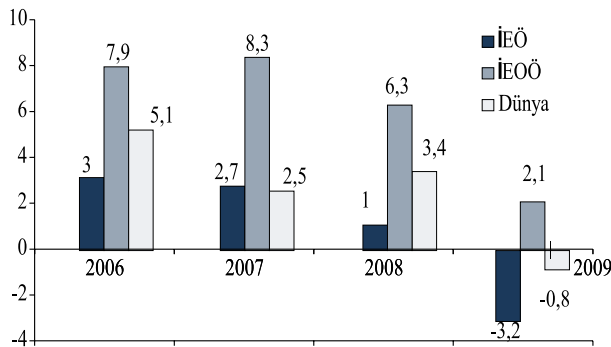

I. QLOBAL PROSESLƏR VƏ AZƏRBAYCAN İQTİSADİYYATI

1.1. 2009-cu il dünya iqtisadiyyatında meyllər

2009-cu il qlobal iqtisadi böhranın ən kəskin ili kimi tarixdə qalmışdır. 2008-ci ilin sonlarından başlayaraq qlobal böhran bir çox ölkələrdə milli istehsalın həcmi əhəmiyyətli azalmışdır. Beynəlxalq Valyuta Fondunun (BVF) ilkin qiymətləndirmələrinə görə dünya məhsul buraxılışında II dünya müharibəsindən sonra ilk dəfə olaraq azalma (0.8%) baş vermişdir. İnkişaf etmiş ölkələrdə iqtisadi azalma daha kəskin xarakter alaraq 3,2%-ə çatmışdır. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə iqtisadi artım 2,1% təşkil etsə də, bu ötən 5 ilin orta səviyyəsindən 5,3% bəndi aşağı olmuşdur. Dünya ticarətinin ümumi həcmi 12% azalmışdır.

Qrafik 1. Dünyada iqtisadi artım tempi (əvvəlki ilə nisbətən, %)

Mənbə: www.imf.org

İqtisadi aktivliyin aşağı düşməsinə cavab olaraq bir çox ölkələrdə monetar və fiskal siyasət ekspansionist xarakter almışdır. Əksər ölkələrdə ekspansiyanın başlıca kanalı qismində fiskal siyasət çıxış etmişdir. Qlobal maliyyə böhranına qarşı tədbirlər bir tərəfdən maliyyə sektorunu bürümüş iri maliyyə şirkətlərinin iflasının qarşısının alınmasına, digər tərəfdən isə böhran dalğasının real sektora təsirinin dərinləşməməyinə istiqamətlənmişdir. Fiskal stimullar əksər ölkələrdə dövlət büdcəsi kəsinin artması ilə müşayiət olunmuşdur.

2009-cu il ərzində dünyanın bir çox aparıcı ölkələrinin mərkəzi bankları son dərəcə yumşaq pul siyasətini həyata keçirmişlər. Faiz dərəcələrinin və məcburi ehtiyat normalarının əhəmiyyətli aşağı salınması, bankların kapitalizasiyası, qiymətli kağızlar bazarında daha da aktiv iştirak etmək vasitəsilə mərkəzi banklar iqtisadiyyata zəruri

likvidliyin ötürülməsinə və bununla məcmu tələbin dəstəklənməsinə çalışmışlar.

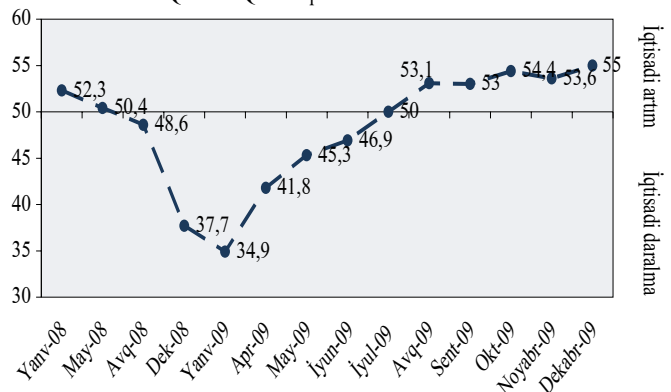
Koordinasiya edilmiş antiböhran tədbirləri nəticəsində artıq cari ilin II rübündən başlayaraq qlobal resessiya nisbətən səngiməmiş və maliyyə bazarlarında sabitlik tədricən bərpa olunmağa başlamışdır. Sistemli və selektiv tədbirlər, o cümlədən iri həcmli maliyyə inyeksiyaları, öhdəliklərə dövlət zəmanətinin verilməsi, aktivlərin alınması və milliləşdirmə sayəsində bir sıra nəhəng maliyyə institutlarının, habelə sistem əhəmiyyətli real sektor müəssisələrinin maliyyə durumu stabilləşdirilmişdir.

Monetar və fiskal kanallarla real sektora dəstək proqramları ilin II yarısında əksər ölkələrdə canlanma meyllərinin yaranmasına səbəb olmuşdur. Bununla belə qlobal canlanma olduqca ləng və qeyri-bərabər getmişdir. Qlobal canlanmanın sektoral qeyri-bərabərliyi özünü ticari və qeyri-ticari sahələrin sürətində göstərmişdir. Stimul paketlərinin əsasən ticari sahələrə yönəldilməsi nəticəsində iqtisadi canlanma bu sahədə özünü daha qabarıq büruzə vermiş və dünya iqtisadi artımının başlıca hərəkətverici amilinə çevrilmişdir.

İlin ikinci yarısında canlanma meylləri xarici tələb amillərinin pozitiv təsirlərindən qaynaqlanmışdır. IV rübdə dünya ixracı ötən rüblə müqayisədə 6% artmışdır.

Dünya iqtisadiyyatında başlanan dirçəliş qlobal iqtisadi aktivlik indeksinin dinamikasına da müsbət təsir etmişdir. 2009-cu ilin I yarısında indeks 50 vahidin aşağısında olmuşdursa, III rübdən etibarən indeks yüksələn tempə malik olmuşdur. İqtisadi aktivlik investisiya mühitinin nisbətən yaxşılaşması,

Qrafik 2. Qlobal iqtisadi aktivlik indeksi

"Qlobal İqtisadi Aktivlik İndeksi" 01 oktyabr 2003-cü ildən etibarən Institute for Supply Management (ISM) və International Federation of Purchasing and Materials Management (IFPMM) təşkilatları ilə əməkdaşlıq əsasında JPMorgan şirkəti tərəfindən hesablanır.

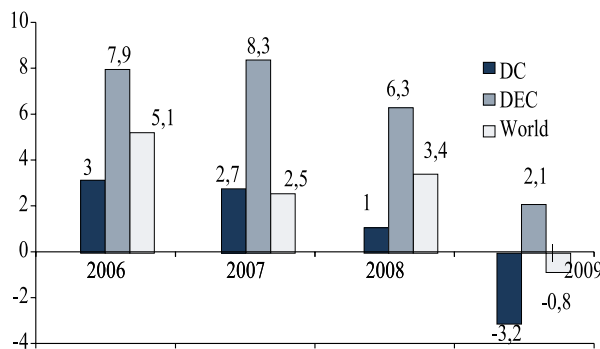
Mənbə: www.ft.com

I. GLOBAL DEVELOPMENTS AND THE ECONOMY OF AZERBAIJAN

1.1. Trends in the global economy in 2009

2009 was marked as the roughest year of the global economic crisis that spread out starting from late 2008 reducing considerably the scope of national production in a number of countries. According to the initial assessments of the International Monetary Fund (IMF) the global production experienced a downturn (0.8% reduction) for the first time since the World War II. The decline was dramatic in the developed countries reaching 3.2%. Although the developing countries did show a 2.1% economic growth rate, it was 5.3% below the average level of the last 5 years. The volume of global trade was reduced by 12%.

Chart 1. Global economic growth rate (vs. the previous year, %)

Source: www.imf.org

A number of countries responded to the decline in economic activity by applying an expansionary monetary and fiscal policy, with most countries using the latter one as the primary channel for the expansion. Measures against the global financial crisis, on one hand, sought to prevent large financial companies from failing, the latest plague of the financial sector, and, on the other hand, to prevent the impact of the crisis wave on the real sector from getting stronger. Fiscal incentives were accompanied with increasing state budget deficit in most countries.

In 2009 central banks of a number of leading countries pursued a less stringent monetary policy. The central banks sought to provide the economy with the required liquidity and thus to support the aggregate demand by considerably reducing the interest rates and reserve requirements, while capitalizing banks and actively engaging in the securities markets.

Well-coordinated anti-crisis efforts served the pur-

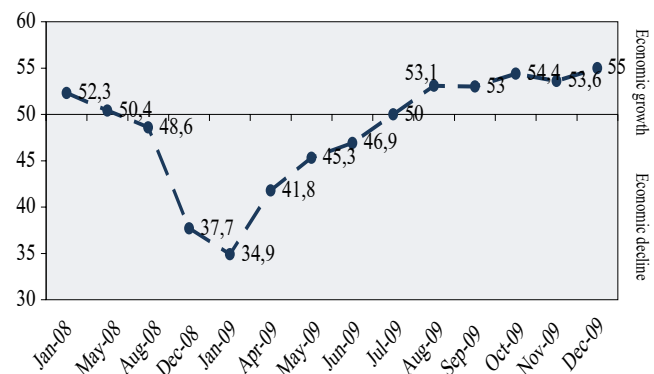
pose of somewhat mitigating the global recession sometime late in the 2nd quarter while financial markets started to restore their stability. Systematic and selective measures, including large-scale financial injections, government guarantees backing up obligations, asset acquisitions and nationalization helped the systemic real sector enterprises improve their financial standing.

Real sector support programs funneled via monetary and fiscal channels led to some agitation in most countries in the second half of the year. Still, global vitalization was very slow and uneven, which affected the growth rate of tradable and non-tradable sectors. As the incentive packages targeted mainly the tradable sectors they exhibited most economic revival, swift to underpin the global economic growth as the primary driving force it.

The upward trends in the second half of the year sprang from the positive effects of the foreign demand factors. In the 4th quarter the global exports rose by 6% against the previous quarter's level.

The world economy went increasingly up thus affecting positively the progress of the global economic activity index. While that index was below 50 points in the 1st half of 2009, it gained a momentum in the 3rd quarter of the year, which drove it up. Economic activity advanced in an environment of improved investment climate, inspiring a rise of revenues and softening of terms of financing.

Chart 2. Global economic activity index

The "Global Economic Activity Index" is calculated by JPMorgan since October 1, 2003 based on the cooperation framework with the Institute for Supply Management (ISM) and International Federation of Purchasing and Materials Management (IFPMM).

Source: www.ft.com

gəlirlərin artımı, maliyyələşmə şərtlərinin yumşalması fonunda yüksəlmişdir.

Müşahidə edilmiş iqtisadi canlanma 2009-cu ilin II rübündən başlayaraq maliyyə bazarlarına pozitiv siqnallar ötürməyə başlamışdır. Belə ki, 2009-cu ilin sonuna ilin əvvəli ilə müqayisədə “Dow Jones Industrial Average” indeksi 24,3%, “Nikkei 225” indeksi 20,1%, “FTSE Eurofirst 300” indeksi isə 25,7% yüksəlmişdir.

Qlobal iqtisadiyyatın tənəzzüldən canlanma dövrünə keçməsinə baxmayaraq məşğulluq səviyyəsi adekvat reaksiya verə bilməmişdir. Beynəlxalq Əmək Təşkilatının ilkin hesablamalarına görə dünyada işsizlərin sayı 2007-ci illə müqayisədə 34 milyon nəfər artaraq 2009-cu ildə 212 milyona çatmışdır ki, bu da dünya üzrə əmək qabiliyyətli əhalinin 7%-ni təşkil edir. O cümlədən, inkişaf etmiş ölkələrdə işsizlik səviyyəsi 2008-ci ilə nəzərən 2,3% bəndi artaraq 8,3% olmuşdur.

Özəl tələbin sıxılması inflyasiya səviyyəsinin aşağı düşməsinə, bəzi ölkələrdə isə deflyasiyaya gətirib çıxarmışdır. 2009-cu ildə inkişaf etmiş ölkələrdə inflyasiya tempi əvvəlki ilə nəzərən 3,3% bəndi azalaraq 0,1%-ə, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə isə 4% bəndi azalaraq 5,2%-ə düşmüşdür.

Dünya iqtisadiyyatının lokomotivi hesab olunan Amerika Birləşmiş Ştatları (ABŞ) qlobal böhranın mənbə ölkəsi olmaqla daha çox tənəzzülə məruz qalmışdır. İqtisadi geriləməyə əsas təkan qeyri-rezidentlərin investisiya qoyuluşları, ixrac və istehlak xərclərindən gəlmişdir. Bu sahələrdə kəskin azalma dövlət xərcləri və idxalın müsbət töhfəsi ilə qismən kompensasiya olunsada, 2009-cu ildə 2,4% iqtisadi azalma qeydə alınmışdır. Bütövlükdə 2009-cu ildə kəskin tənəzzülə baxmayaraq canlanma meylləri burada daha erkən müşahidə olunmağa başlamış, sonuncu rübdə illik iqtisadi artım hətta 5,9%-ə çatmışdır.

Daxili tələbin sıxılması son illər tədiyə balansında müşahidə olunan xroniki kəsrin də azalmasına zəmin yaratmışdır. Belə ki, Cari Əməliyyatlar Balansının (CƏB) Ümumi Daxili Məhsula (ÜDM) nisbəti 2008-ci ildə 4,9%-dən 2009-cu ildə 2,6%-ə düşmüşdür. Azalmanın başlıca mənbəyi idxalın ÜDM-də payının 4% bəndi azalaraq 11%-ə düşməsi olmuşdur.

İstehsalın azalması sənayenin timsalında özünü daha qabarıq büruzə vermişdir. Belə ki, 2008-ci ildə bu azalma 2,2% olduğu halda, 2009-cu ildə bu göstərici 9,7%-dək artmışdır. İlin son rübündə işsizlik səviyyəsi 10,1%-ə çatmışdır ki, bu da son 26 ildə ən yüksək göstərici olmuşdur. Bütövlükdə orta illik işsizlik səviyyəsi 2008-ci illə müqayisədə 3,5% bəndi artaraq 9,3%-ə çatmışdır.

İqtisadi artımın kredit kanalını maksimum aktivləşdirmək məqsədilə Federal Ehtiyatlar Sistemi 2009-cu il ərzində yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsinə 0 – 0,25% səviyyəsində saxlamışdır. Lakin pul siyasətinin yumşaldılması məcmu tələbin sıxılmasının qarşısını tam ala bilməmiş və nəticədə əvvəlki illə müqayisədə 2009-cu ildə 0,8% deflyasiya baş vermişdir.

2009-cu ildə Avrozonada məhsul buraxılışı 4,1% azalmışdır. 2008-ci ilin əvvəllərindən Avrozonanın əmək bazarında müşahidə olunan pisləşmə 2009-cu ildə də davam etmiş və işsizlik səviyyəsi ilin sonuna 9,9%-ə çatmışdır.

Avrozonanın nəhəng iqtisadiyyata malik bəzi ölkələrində stimullaşdırma paketlərinin əsasən təklifin dəstəklənməsinə yönəldilməsi tədiyə balansında əhəmiyyətli yaxşılaşma ilə müşayiət olunmuşdur. Nəticədə son 4 ildə ilk dəfə olaraq cari hesabın kəstri 2009-cu ilin son rübündə profisitlə əvəz olunmuşdur.

Yaponiya iqtisadiyyatında canlanma meylləri əsasən xarici tələbin və fiskal ekspansiya ilə dəstəklənən özəl istehlak xərclərinin müsbət təsirindən qaynaqlanmışdır. Sonuncu rübdə artımın əldə olunmasına baxmayaraq bütövlükdə 2009-cu ildə ÜDM 5% azalmışdır. Stimullaşdırma paketləri sənaye istehsalında artımın bərpa olunmasında əhəmiyyətli rol oynamışdır.

İqtisadi böhran səbəbindən deflyasiya meylləri bir qədər də güclənərək ötən illə müqayisədə 1,4%-ə çatmışdır. Buna baxmayaraq işsizlik səviyyəsi iyulda qeydə alınmış pik həddən sonra tədricən azalaraq ilin sonuna 4,9%-ə düşmüşdür.

Yapon məhsullarının ixrac dinamikasında 2008-ci ilin IV rübündən başlayan azalma 2009-cu ilin I rübündə də davam etmişdir. Sonrakı rüblərdə artım bərpa olunmuş və CƏB əvvəlki illərdə olduğu kimi 2009-cu ildə də irihəcmli müsbət saldoya malik olmuşdur.

Cədvəl 1. Böyük üçlük ölkələrində iqtisadi artım, %-lə

	I rüb	II rüb	III rüb	IV rüb
ABŞ	-6.4	-0.7	2.2	5.7
Avro Zona	-2.5	-0.1	0.4	-
Yaponiya	-3.1	0.7	0.3	-

Mənbə: www.bea.gov www.epp.eurostat.ec.europa.eu www.stat.go.jp

The “Global Economic Activity Index” is calculated by JPMorgan since October 1, 2003 based on the cooperation framework with the Institute for Supply Management (ISM) and International Federation of Purchasing and Materials Management (IFPMM).

The economic revival in display sent positive signals to the financial markets starting from the 2nd quarter of 2009. Thus, the Dow Jones Industrial Average index rose by 24.3%, the Nikkei 225 index by 20.1%, the FTSE Eurofirst 300 index by 25.7% by the end of 2009 as opposed to the beginning of the year.

Despite the fact that the global economy drifted away from the downturn towards revitalization the employment rate failed to adequately respond to this development. According to the initial assessments by the International Labor Organization, the world unemployment rate increased by 34 million people against the year 2007 level reaching some 212 million in 2009, which constitutes whole 7% of the world’s capable population. Also, developed countries showed an increase of unemployment rate of 2.3% against the 2008 level rising to 8.3%.

As private demand squeezed, the inflation rate spiraled down while some countries, on the contrary, experienced deflation. In 2009, the inflation rate decreased by 3.3% down to 0.1% in developed countries, while the developing countries had a 4% decline in inflation, which came down to 5.2%.

The United States of America (USA), perceived as the driving force of the world economy, has been subjected to the most dreadful impacts of the economic downfall. This setback had surged primarily from the dramatic decline of non-resident investments as well as of spending on exports and individual consumer expenditures. Although this material drop has been partially subdued by the positive inputs of public spending and imports, the year of 2009 registered a 2.4% economic decline. Overall, notwithstanding the rough downturn in 2009 the US economy saw early signs of revival and the economic growth rate even climbed up to 5.9% in the last quarter.

As the domestic demand squeezed, the deficit of the balance of payments that has been continually

around in the past few years also began narrowing in scope. Thus, the ratio of the Current Account Balance (CAB) to the Gross Domestic Product (GDP) went down from 4.9% in 2008 to 2.6% in 2009, which was primarily caused by a 4% cutback of imports in the GDP coming down to 11%.

A decline in production was most obvious in the industry. Thus, while the decline was 2.2% in 2008, it went as high as 9.7% in 2009. The unemployment rate reached 10.1% in the last quarter of the year, standing out as the highest ever for the past 26 years. Overall, the average unemployment rate increased by 3.5% against the 2008 level thus reaching 9.3%.

With a view to optimizing active employment of lending as a tool for boosting the economic growth the Federal Reserve System maintained the refinancing rate in the range of 0 – 0.25% during 2009. However, attempts at softening the monetary policy failed to completely prevent the aggregate demand from squeezing, thereby leading to a 0.8% deflation rate recorded in 2009 over the last year.

In 2009, production declined by 4.1% in the Eurozone. The deterioration in the labor market of the Eurozone continued throughout 2009 and the unemployment rate reached 9.9% by the year-end.

As some of the Eurozone’s largest economies utilized incentive/stimulation packages to support primarily the supply side, the balance of payments improved notably. Consequently, the current account deficit was replaced with a surplus in the last quarter of 2009, for the first time in the last 4 years.

Japan’s economy improved mostly due to the positive effects of external demand and individual consumer spending supported by fiscal expansion. Although the country’s economy came off with a notch of growth in the last quarter, overall the GDP declined by 5% in 2009. The government’s incentive packages underpinned the rehabilitation of industrial production.

The onset of deflationary trends, among the major causes of the economic crisis, rolled faster notching up 1.4% over the last year. Still, the unemployment rate that was at its pinnacle in July gradually subsided to 4.9% by the year-end.

Table 1. Economic growth rates in the G3 countries, %

	1st quarter	2nd quarter	3rd quarter	4th quarter
USA	-6.4	-0.7	2.2	5.7
Eurozone	-2.5	-0.1	0.4	-
Japan	-3.1	0.7	0.3	-

Source: www.bea.gov www.epp.eurostat.ec.europa.eu www.stat.go.jp

Böyük Britaniyada ÜDM 4,9% azalmışdır. Altı rüblük ardıcıl azalma yalnız 2009-cu ilin sonuncu rübündə artımla əvəzlənmişdir. İqtisadi canlanmanın mühüm amillərindən biri funt-sterlinin ucuzlaşmasının real sektora müsbət təsiri olmuşdur. Nəticədə sənaye istehsalında azalma ilin II yarısında artımla əvəzlənmişdir.

Maliyyə və daşınmaz əmlak bazarında olan problemlərin təsirindən 2008-ci ildə kəskin azalan xarici investisiya qoyuluşları 2009-cu ildə bərpa olunmağa başlamışdır. İqtisadi fəallığın aşağı düşməsi nəticəsində 2009-cu ildə işsizlik səviyyəsi 8% olmuşdur ki, bu da son 10 ilin ən yüksək göstəricisidir.

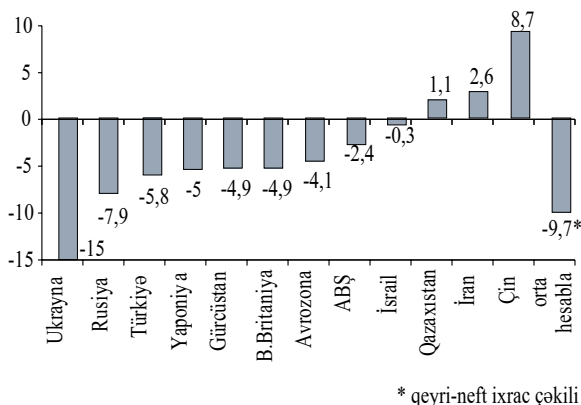
Qlobal böhrandan ən az təsirlənən ölkələrdən biri olan Çində iqtisadi artım IV rübdə 10,7%-ə çatmış, 2009-cu ildə isə 8,7% təşkil etmişdir. Nəticədə Çin qlobal iqtisadi artıma 1,1% bəndi təkan vermişdir. Stimul paketləri ilə dəstəklənən investisiya qoyuluşları əvvəlki ildə olduğu kimi 2009-cu ildə də iqtisadi artımın başlıca hərəkətverici amili olmuşdur. Xarici tələbin zəifləməsi və hökumətin daxili tələbi stimullaşdıran siyasət həyata keçirməsi xalis ixracın azalması ilə müşayiət olunmuşdur.

Ekspansiya tədbirləri likvidlik artıqlığı yaratmış, nəticədə M2 aqreqatı 28% artaraq 17%-lik hədəfi aşmışdır. Buna baxmayaraq 2009-cu il ərzində deflyasiya meylləri yalnız noyabr ayından başlayaraq inflyasiya ilə əvəz olunmuşdur. Bütövlükdə isə 2009-cu ildə 0,7% deflyasiya baş vermişdir.

Azərbaycanın qeyri-neft sektoru üzrə ən iri ticarət tərəfdaşı olan Rusiya Federasiyasında staqflyasiya meylləri müşahidə olunmuşdur. Belə ki, ÜDM-in 7,9% azalması şəraitində inflyasiya kifayət qədər yüksək səviyyədə (11,7%) qalmışdır. Ən ciddi tənəzzül tikinti sektorunda baş vermişdir (16%). Emal sənayesi isə 14% azalmışdır.

İqtisadi tənəzzül I rübdə işsizlik səviyyəsində öz əksini tapmışdır (9,1%). İşsizlik sonrakı rüblərdə tədricən azalaraq ilin sonunda 8%-ə düşmüşdür.

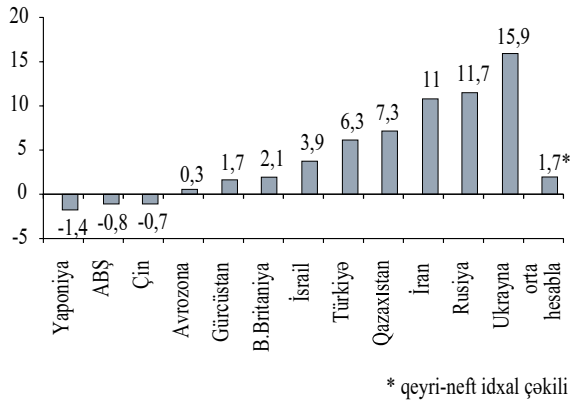
Qrafik 3. 2009-cu ildə əsas ticarət tərəfdaşlarında iqtisadi artım, %-lə

Mənbə: Ölkələrin rəsmi informasiya bülletenləri

İran və Qazaxıstan istisna olunmaqla Azərbaycanın digər tərəfdaş ölkələrinin ÜDM-i də azalma ilə xarakterizə olunmuşdur. Ən çox iqtisadi geriləmə Ukraynada (14,1%) qeydə alınmışdır. İran və Qazaxıstanda isə zəngin maliyyə resursları böhranın təsirlərinə qarşı bufer rolunu oynamış və nəticədə bu ölkələrdə müvafiq olaraq 2,6% və 1,1% iqtisadi artım baş vermişdir.

Qrafik 4. 2009-cu ildə ticarət tərəfdaşlarında inflyasiya, %-lə

Mənbə: Ölkələrin rəsmi informasiya bülletenləri

Qlobal iqtisadi artımın tədricən bərpa olunması və işgüzar fəallıq indikatorlarının yaxşılaşması 2010-cu ildə müsbət nəticələrin əldə olunacağı gözləntilərini artırmışdır. Bunu nəzərə alaraq dünyanın aparıcı maliyyə təşkilatları 2010-2011-ci illər üçün iqtisadi proqnozlarına bəzi korrektələr etmişlər. Son hesabatında Beynəlxalq Valyuta Fondu 2010-cu il üçün dünyada iqtisadi artımı 3,9% səviyyəsində proqnozlaşdırır ki, bu da oktyabr ayında verilmiş proqnoza nisbətən 0,8% yüksəkdir. Dünya Bankı isə son hesabatında 2010-cu il üçün 2,7% artım proqnozlaşdırır ki, bu da əvvəlki proqnoza nisbətən 0,7% yüksəkdir.

Eyni zamanda İEÖ-də iqtisadi artımın bərpa olunacağı gözlənilir. Stimul paketləri nəticəsində əksər ölkələrdə yaranmış likvidlik artıqlığı inflyasiya meyllərinin bərpa olunacağı haqqında mühakimə verməyə əsas verir. 2010-cu ildə BVF inkişaf etmiş ölkələrdə 1,3%, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə isə 6,2% inflyasiya səviyyəsi proqnozlaşdırır.

Beynəlxalq maliyyə qurumlarının son hesabatlarında qeyd olunur ki, ayrı-ayrı ölkələrdə dövlət büdcəsinin dayanıqsızlığı ilə bağlı yaranmış narahatçılıqlar gələcəkdə maliyyə bazarlarının işinə mənfi təsir göstərə bilər. Eyni zamanda əmtəə qiymətlərinin sürətlə bahalaşması da qabaqcıl ölkələrdə artımı məhdudlaşdırmaq potensialına malikdir. Beynəlxalq maliyyə institutlarının araşdırmalarına görə qlobal iqtisadiyyatın bərpa prosesinin sürətlənməsi üçün məcmu tələbin tədricən dövlət sektorundan özəl sektora keçməsi, maliyyə sisteminin sağlamlaşdırılması

Japanese exports have been on a declining string since the 4th quarter of 2008 continued well into the 1st quarter of 2009. However, growth was restored in the subsequent quarters and the CAB maintained its large-scale positive balance in 2009 as in the previous years.

Great Britain's GDP reduced by 4.9%. The decline that had progressed for six consecutive quarters was reversed to growth only in the last quarter of 2009. Among the major contributors to the economic upturn was the positive effect that the Pound's depreciation had on the real sector. As a result, the industrial production decline was reversed in the second half of the year.

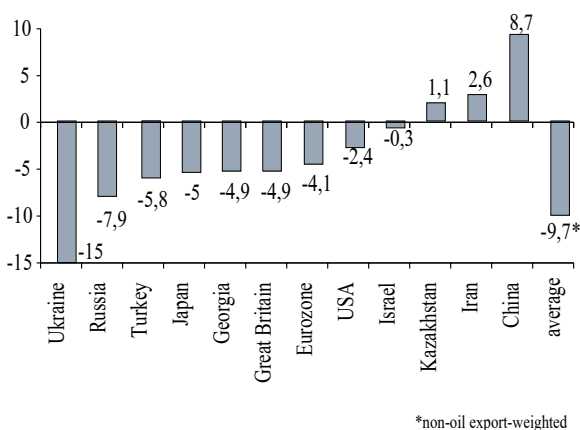
Foreign investments that had dropped dramatically in 2008 because of the brood of difficulties and issues experienced by the financial and real estate markets stepped up unto stronger grounds and went on to restore in 2009. Following a strain of economic brisk the unemployment rate soared as high as 8%, the highest for the past 10 years.

China, among the countries that suffered the least from the global crisis effects, found itself with the economic growth rate reaching 10.7% in the 4th quarter thus averaging to 8.7% for 2009. As a result, China's input to the global economic growth made 1.1%. Investments backed with stimulation packages drove the economic growth up in 2009 as was the case in the previous years. Deterioration of foreign demand and the government's policy designed to stimulate domestic demand netted a decrease of exports.

The expansive measures resulted in excessive liquidity leading to M2 aggregate passing the 17% target by having increased by 28%. Still, the deflationary trends that prevailed in 2009 were reversed to inflation only starting from November. Overall, the year of 2009 accounted for a 0.7% deflation.

The Russian Federation, Azerbaijan's largest non-oil sector counterpart, exhibited effects of stagflation. Thus, with the GDP reducing by 7.9% the inflation

Chart 3. Economic growth rate in the principal trade partner countries, %

Source: Official national newsletter of the above listed countries

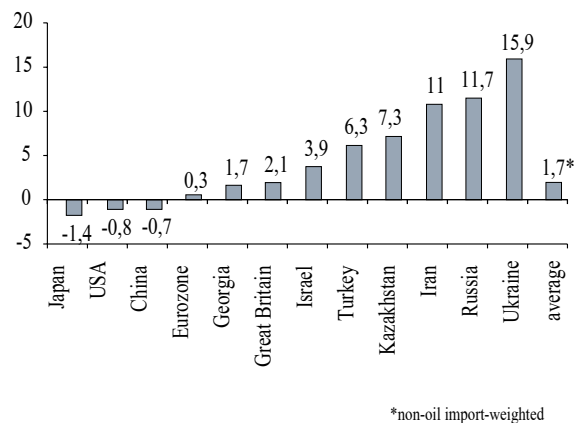
rate remained quite high (11.7%). The construction sector experienced the worst downturn (16%). The processing industry declined by 14%.

The economic decline ultimately induced the rise of the unemployment rate in the 1st quarter (9.1%), which gradually reduced in the subsequent quarters down to 8%.

Save for Iran and Kazakhstan, Azerbaijan's other counterpart countries experienced GDP declines. Ukraine demonstrated an economic reversal on the largest scale (14.1%). The massive financial resources maintained in Iran and Kazakhstan buffered the impact of the crisis resulting in 2.6% and 1.1% economic growth rates for these countries respectively.

As economic growth tended to restore and business performance indicators improved substantially,

Chart 4. Inflation rate in trade partner countries, %

Source: Official national newsletter of the above listed countries

it vastly inspired expectations of positive outcomes in 2010. With this in mind, the world's leading financial institutions made some adjustments to the 2010-2011 economic projections. In its latest report, the International Monetary Fund projects the world's economic growth rate at 3.9%, which exceeds the October projection by 0.8%. The World Bank's latest report projects a 2.7% growth rate for 2010, which is 0.7% higher than the previously projected level.

In the meantime, DC's are expected to reinstate their economic growth. Excess liquidity springing from incentive packages in most countries gives sufficient grounds for assuming that inflationary trends will return. The IMF anticipates a 1.3% inflation rate in developed countries and 6.2% for developing countries in 2010.

Latest reports by international institutions indicate that the concerns, which have emerged because of the unstable state budgets in some countries, may adversely impact the business of financial markets. Also, the rapidly growing commodity prices hold a potential of restraining the growth in leading countries. According to the studies conducted by interna-

Cədvəl 2. Beynəlxalq təşkilatların son proqnozları, %-lə

	2010		2011	
	Dünya Bankı	BVF	Dünya Bankı	BVF
ÜDM-in artımı				
Dünya	2,7	3,9	3,2	4,3
Azərbaycan	5,2	7,4	8,5	4,1
İEO	1,8	2,1	2,3	2,4
ABŞ	2,5	2,7	2,7	2,4
Avrozona	1,0	1,0	1,7	1,6
Yaponiya	1,3	1,7	1,8	2,2
İEOÖ	5,2	6,0	5,8	6,3

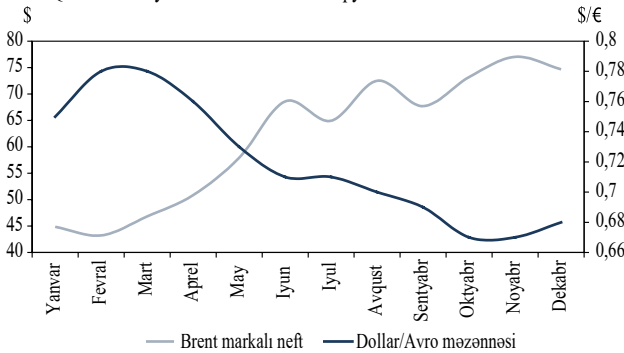
Mənbə: www.imf.org, www.worldbank.org

və onun işinin tam bərpası, struktur islahatlarının sürətləndirilməsi vacib şərtlərdir. Eyni zamanda iqtisadi artıma dəstək vermək üçün fiskal stimullar və monetar inyeksiyalar həyata keçirərkən uzunmüddətli iqtisadi dayanıqlığın pozulmamağı diqqətdə saxlanılmalıdır. BVF iqtisadiyyata dəstək proqramlarını tələsik dayandırmamağı tövsiyə etsə də, Böhrandan çıxış strategiyasının (exit strategy) tədricən reallaşması məqsəduyğun hesab olunur.

2009-cu ilin əvvəllərində özünün ən aşağı həddinə çatan dünya əmtəə qiymətləri qlobal tələbin canlanması ilə əlaqədar olaraq fevral ayından etibarən davamlı artmağa başlamışdır. İl ərzində fiskal stimullar və yumşaq monetar siyasət nəticəsində qlobal məcmu tələbin tədricən bərpası beynəlxalq əmtəə bazarlarına da öz təsir etmişdir. Belə ki, neftin orta rüblük qiyməti I rübdə 44,9 ABŞ dolları olmuşdursa, IV rübdə 75 ABŞ dolları təşkil etmişdir.

Ümumilikdə BVF tərəfindən hesablanan və 47 növ məhsulu əhatə edən dünya Əmtəə Qiymətləri İndeksi ilin əvvəlinə nəzərən 40,4%, Ərzaq Qiymətləri İndeksi isə 16,6% bahalaşmışdır.

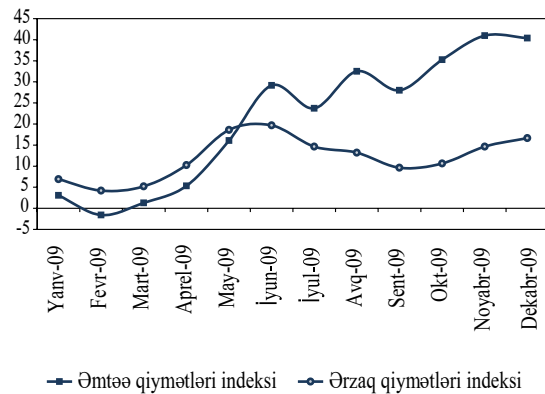
Qrafik 5. Dünya bazarında neftin orta qiyməti və dollar/avro məzənnəsi

Mənbə: www.ft.com

Cənub-Şərqi Asiya regionunda istehlak tələbinin artması ilə bağlı il ərzində ən çox bahalaşma enerji daşıyıcılarının qiymətlərinə təsadüf etmişdir (50%). Qeyri-ərzaq təyinatlı kənd təsərrüfatı xammalı 27%,

Qrafik 6. Qlobal İndekslərin dinamikası, ilin əvvəlinə nisbətən %-lə

Mənbə: www.ft.com

metallar 45%, ərzaq məhsulları isə 18% bahalaşmışdır. Ərzaq məhsullarından ən çox bahalaşma şəkər, düyü, ət, buğda, bitki yağları və çayın qiymətlərində müşahidə olunmuşdur. Balıq, qarğıdalı və bananın qiymətlərində isə ucuzlaşma qeydə alınmışdır.

Dünya əmtəə bazarlarında istehlak mallarının bahalaşması Azərbaycanın qeyri-neft ixrac məhsullarının qiymətlərində də öz əksini tapmışdır.

Hesablamalar göstərir ki, qeyri-neft ixracının 30%-ni təşkil edən və 8 növdə əsas xammal və yarımfabrikatların orta çəkili dəyəri 49% bahalaşmışdır ki, bu da növbəti dövrlərdə qeyri-neft ixracının həcmünün yenidən artmasını stimullaşdıran mühüm amildir.

1.2. İqtisadi artım və onun mənbələri

2009-cu ildə dünyanın əksər ölkələrində tənəzzül müşahidə edildiyi halda, Azərbaycanda yüksək iqtisadi artım qeydə alınmışdır. Bu, ölkədə makroiqtisadi sabitliyin qorunması, hökumətin və Mərkəzi Bankın effektiv antiböhran fəaliyyəti sayəsində, habelə 2009-cu ilin II rübündən başlayaraq beynəlxalq bazarlarda

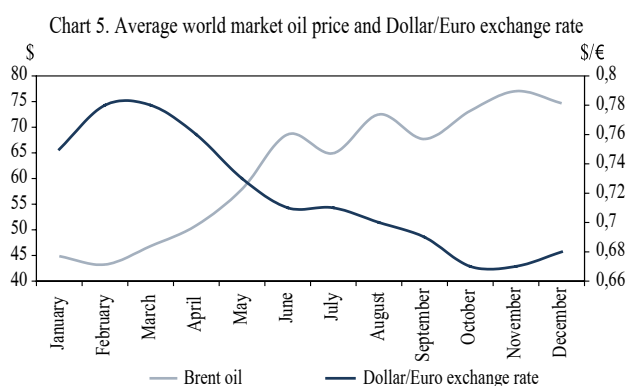
Table 2. Latest projections of international institutions, %

	2010		2011	
	World Bank	IMF	World Bank	IMF
GDP growth				
World	2,7	3,9	3,2	4,3
Azerbaijan	5,2	7,4	8,5	4,1
DC	1,8	2,1	2,3	2,4
USA	2,5	2,7	2,7	2,4
Eurozone	1,0	1,0	1,7	1,6
Japan	1,3	1,7	1,8	2,2
DEC	5,2	6,0	5,8	6,3

Source: www.imf.org, www.worldbank.org

tional financial institutions, for the global economy to step up towards faster rehabilitation the aggregate demand needs to gradually migrate from the public sector to the private sector, the financial system needs to enhance its safety and soundness and fully restore its functioning, while structural adjustments should be accelerated. At the same time, a focus should be placed on preventing long-term economic sustainability from disrupting when providing fiscal incentives and monetary injections to support the economic growth. Although the IMF recommends refraining from being overly hasty in discontinuing the support programs, a gradual approach to the crisis exit strategy seems most appropriate.

The world commodity prices that had stooped down to their lowest in early 2009 have been rising continually since February as the global demand slowly retrieved to its former state. International commodity markets also benefited largely from the gradual rehabilitation of the global aggregate demand caused by fiscal incentives and a less stringent monetary policy. Thus, while the average quarterly price of oil was USD44.9 in the 1st quarter, it made USD75 in the 4th quarter.

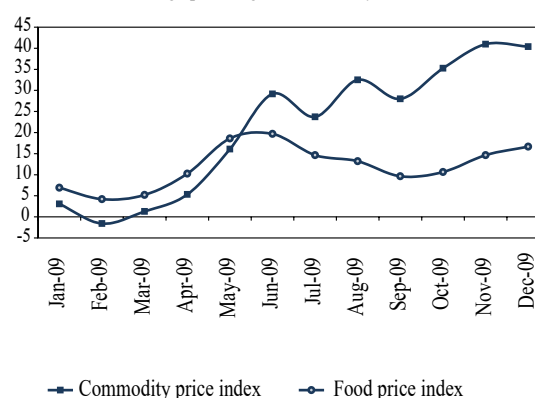

Source: www.ft.com

Overall, the world Commodity Price Index calculated by the IMF that covers 47 items of produce rose by 40.4% against the year-start while the Food Price Index went up by 16.6%.

The highest price increase related to the growing consumer demand in the South-East Asian region befell with the energy carriers (50%). Non-food agricultural inputs increased by 27%, metals by 45%, food products by 18% in price. The food price increase was mostly attributed to sugar, rice, meat, wheat, vegetable oils and tea. Fish, corn and banana prices registered declines.

Chart 6. Change path of global indices, year-to-date, %

Source: www.ft.com

Increasing prices for consumer goods on the world commodity markets affected the prices of Azerbaijan's non-oil exports, too.

According to estimates, primary inputs and semi-processed products that constitute 30% of the non-oil exports and count 8 items of produce, increased by 49% in terms of average weighted value, which underpin the future growth of non-oil exports.

1.2. Economic growth and its sources

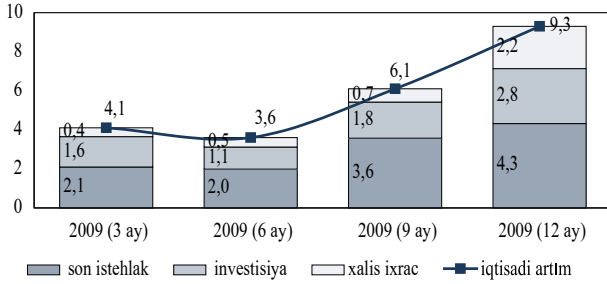
While most countries of the world experienced a gross downturn in 2009 Azerbaijan mustered a high economic growth rate, which derived from the government's efforts to secure the country's macroeco-

konyunkturun yaxşılaşması şəraitində mümkün olmuşdur.

1.2.1. Məcmu tələb

2009-cu ildə məcmu tələbin komponentləri ötən illə müqayisədə bir qədər stabilləşsə də ümumilikdə iqtisadi artıma şərait yaradan səviyyədə olmuşlar. Hesablamalar göstərir ki, 2009-cu ildə 9,3% real iqtisadi artımın 7,1% bəndi daxili tələbin payına düşmüşdür.

Qrafik 7. ÜDM-in artımının tələb üzrə strukturu, %-lə

Mənbə: Dövlət Statistika Komitəsinin göstəriciləri əsasında Azərbaycan Mərkəzi Bankının qiymətləndirməsi

1.2.1.1. Son istehlak. 2009-cu ildə son istehlak xərcləri iqtisadi artımın başlıca faktoru olmuş və əsasən ev təsərrüfatlarının istehlakından təsirlənmişdir.

Ev təsərrüfatlarının istehlakı. 2009-cu ildə əhalinin pul gəlirləri real ifadədə 6,4% artmış və məcmu gəlirlərin 66,2%-i son istehlaka yönəlmişdir. Əhalinin son istehlak xərcləri 14,8 mlrd. manat və ya ÜDM-in 43%-ni təşkil etmişdir.

Hökumət və ictimai təşkilatlar. Hökumətin istehlak xərcləri başlıca olaraq dövlət büdcəsindən mal və xidmətlərə xərclər hesabına formalaşmışdır. Büdcə xərclərinin 32,4%-ni əmək haqqı, pensiya və müavinət ödəmələri təşkil etmişdir ki, bu da ötən ilin səviyyəsindən 8,6% bəndi çoxdur.

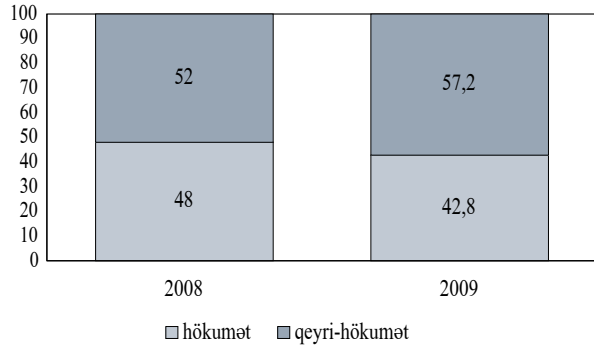
Dövlət Statistika Komitəsinin (DSK) məlumatına görə 2009-cu ildə bütün mənbələrdən dövlət büdcəsinə 10,3 mlrd. manat daxil olmuş, 10,6 mlrd. manat isə xərclənmişdir. Dövlət büdcəsinin kəsiri cəmi 242 mln. manat (ÜDM-in 0,7%-i) olmuşdur.

1.2.1.2. İnvestisiyalar. 2009-cu ildə əsasən daxili maliyyələşmə mənbələri hesabına iqtisadiyyatın kapitalizasiyası davam etmişdir. DSK-nın məlumatına görə 2009-cu ildə bütün mənbələrdən əsas kapitala 7,4 mlrd. manat (ÜDM-in 21,3%-i) həcmində investisiya qoyulmuşdur. Əsas kapitala yönəldilmiş vəsaitin 79,9%-ni daxili investisiyalar, 20,1%-ni isə xarici investisiyalar təşkil etmişdir. Əsas kapitala qoyulmuş 7,4 mlrd. manat məbləğində investisiyanın 40%-i və ya 3 mlrd. manatı özəl sektorun payına düşmüşdür.

İstehsal təyinatlı obyektlərin inşasında 5,5 mlrd. manat, qeyri-istehsal təyinatlı obyektlərin tikintisində

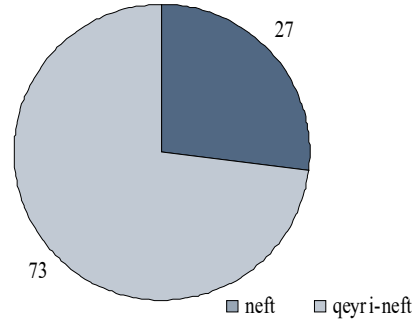
isə 1,9 mlrd. manatlıq investisiyadan istifadə edilmişdir.

Qrafik 8. Əsas kapitala investisiya qoyuluşunun strukturu, %-lə

Mənbə: Dövlət Statistika Komitəsi

Qrafik 9. 2009-cu ildə əsas kapitala investisiyaların sektoral strukturu, %-lə

Mənbə: Dövlət Statistika Komitəsi

İnvestisiyaların 47,9%-i müəssisə və təşkilatların öz vəsaiti, 5,2%-i bank krediti, 36,4%-i büdcə vəsaiti, 6,4%-i büdcədən kənar fondların vəsaitləri, 4,1%-i isə əhalinin şəxsi vəsaitləri hesabına maliyyələşmişdir.

Cəmi investisiyaların 73%-i (5374 mln. manat) qeyri-neft, 27%-i (1984,6 mln. manat) isə neft sektorunun inkişafı məqsədlərinə yönəldilmişdir.

Qeyri-neft sektoruna sərmayə qoyuluşlarında dövlət investisiyaları ilə yanaşı bank kreditlərinin də mühüm rolu olmuşdur. Belə ki, investisiya məqsədlərinə yönəldilən bank kreditləri ötən illə müqayisədə 10,5% artmışdır.

1.2.1.3. Xarici tələb. Xarici ticarət balansında müsbət saldonun mövcud olması şəraitində xarici tələb də iqtisadi artıma pozitiv təsir göstərmişdir. Real iqtisadi artım tempinin 2,2% bəndi xalis ixracdan təsirlənmişdir.

1.2.2. Məcmu təklif

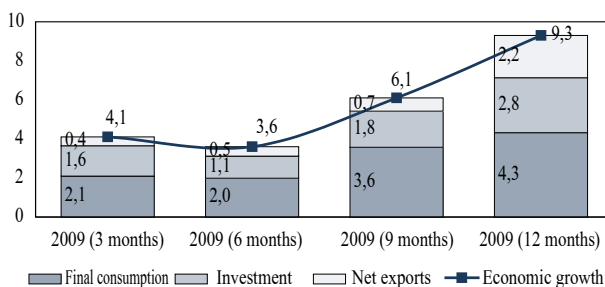
2009-cu ildə iqtisadi artım davam etmişdir. İl ərzində neft sektoru ilə yanaşı qeyri-neft sektorunda da artım olmuşdur. İqtisadi artımın maliyyə mənbələrinin dəstəklənməsi qeyri-neft sektorunda məcmu təklifə müsbət təsir etmişdir. Hesabat ilində ÜDM 9,3%, o cümlədən neft sektorunda 14,3%, qeyri-neft sektorunda isə 3,2% artmışdır.

conomic stability, the government's and the Central Bank's effective anti-crisis arrangements as well as the improved conditions of international markets starting from the 2nd quarter of 2009.

1.2.1. Aggregate demand

Although the attributes of the aggregate demand grew somewhat more stable in 2009 against the previous year, from the broader perspective they were resolved at a level where they contribute to economic growth. Estimates put the domestic demand at 7.1% of the 9.3% real economic growth rate.

Chart 7. Breakdown of GDP growth by demand, %

Source: Assessment by the Central Bank of Azerbaijan based on the State Statistics Committee's data

1.2.1.1. Final consumption. In 2009 final consumption expenses represented the chief factor of the economic growth originating mostly from household consumption.

Household consumption. In 2009, household income increased by 6.4%, with 66.2% of the total income spent on final consumption. Final consumption expenses of households amounted to AZN14.8 billion or 43% of the GDP.

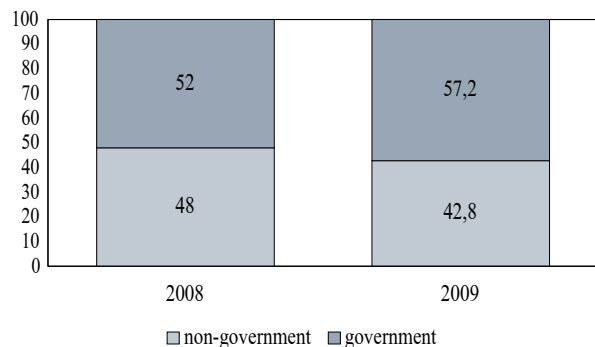
Government and public organizations. Government's consumption expenses formed primarily from the state budget's spending on goods and services. 32.4% of the budget expenditures covered salaries, pensions and allowances, which exceeds the last year's level by 8.6%.

According to the State Statistics Committee (SSC), the state budget's receipts from all sources amounted to AZN10.3 billion, while expenditures totaled AZN10.6 billion in 2009. The state budget's deficit amounted to AZN242 million (0.7% of the GDP).

1.2.1.2. Investments. Capitalization of the economy carried on in 2009, financed primarily from the domestic funding sources. SSC reports investments in fixed capital to amount to AZN7.4 billion (21.3% of the GDP). 79.9% of the investments in fixed capital were financed from domestic sources, 20.1% from foreign sources. The private sector's share within the AZN7.4 billion of total investments in fixed capital made 40% or AZN3 billion.

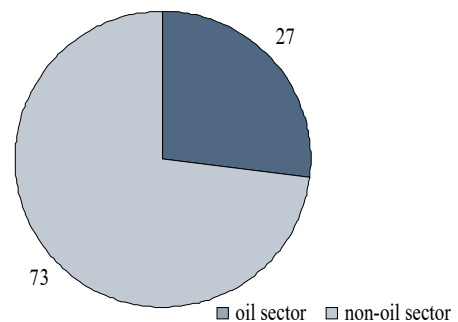
Investments used for construction of production facilities amounted to AZN5.5 billion, while AZN1.9 billion was used for erection of non-production facilities.

Chart 8. Investments in fixed capital by funding sources, %

Source: State Statistics Committee

Chart 9. Investments in fixed capital by sectors in 2009, %

Source: State Statistics Committee

47.9% of the investments were financed by the entities' and institutions' own funds, 5.2% from bank loans, 36.4% from budget funds, 6.4% from extrabudgetary funds' resources and 4.1% from personal resources of individuals.

In 2009, 73% (AZN5374 million) of the total investments were directed to the non-oil sector, 27% (AZN1984.6 million) to the oil sector.

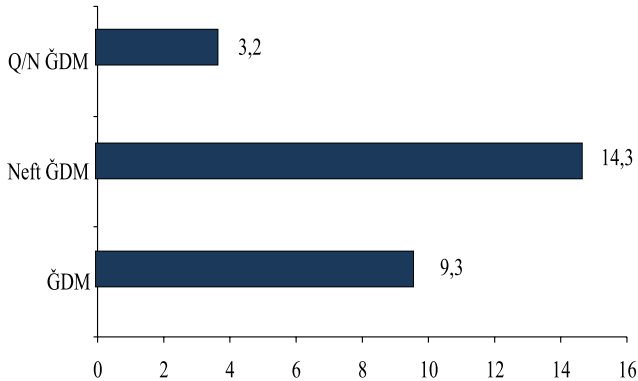
Bank loans represented a major source of funding in addition to public investments in the total non-oil portfolio. Thus, investment-purpose bank loans increased by 10.5% against the previous year.

1.2.1.3. External demand. External demand also had a positive effect on the economic growth due to its positive balance. Foreign exports accounted for 2.2% of the real economic growth rate.

1.2.2. Aggregate supply

Economic growth continued in 2009. During the year, the non-oil sector rivaled the oil industry in terms of growth. Supported at the very source of its funding, economic growth generally stimulated the

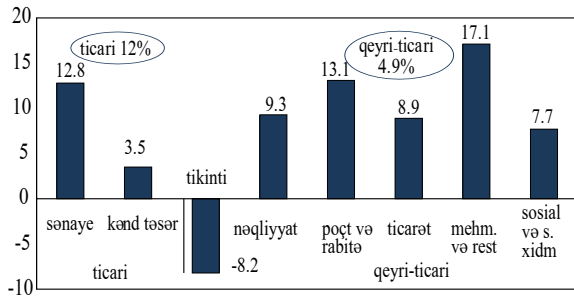
Qrafik 10. 2009-cu ildə iqtisadi artım tempi, %-lə

Mənbə: Dövlət Statistika Komitəsi

ÜDM-in artımı iqtisadiyyatın demək olar ki, bütün sahələri üzrə baş vermişdir. Ölkədə istehsal olunan ÜDM-in 45,4%-i iqtisadiyyatın qeyri-neft sahələrində yaradılmışdır.

Qrafik 11. 2009-cu ildə sahələr üzrə artım, %-lə

Mənbə: Dövlət Statistika Komitəsi

1.2.2.1. Ticari sahələr¹. ÜDM-in artımı başlıca olaraq ticari sektordakı aktivlikdən təsirlənmişdir. Belə ki, ÜDM-in 56,7%-i ticari sahələrin payına düşmüş və bu sahələr ümumi artıma 7,7% bəndi töhfə vermişdir. İl ərzində ticari sektorun artımını əsasən sənayedəki yüksək artım şərtləndirmişdir. Belə ki, ticari sektordakı 12%-lik artımın 11,7% bəndi sənayenin payına düşmüşdür. Sənayenin artımında isə neft sənayesi həlledici rol oynamışdır.

1.2.2.2. Qeyri-ticarət sahələr². İl ərzində tikinti istisna olmaqla qeyri-ticarət sektorun bütün sahələrində artım müşahidə edilmişdir. Qeyri-ticarət sahələrdə istehsal 4,9% artmış, iqtisadi artım tempinin 1,6 faiz bəndi qeyri-ticarət sahələrin hesabına formalaşmışdır.

DSK-nın məlumatına görə, qeyri-ticarət sahələr arasında ən yüksək artım tempi xidmət sferasında (nəqliyyat, poçt-rabitə, ticarət, mehmanxana, sosial xidmətlər) müşahidə edilmişdir. ÜDM-in 28,3%-i, qeyri-ticarət ÜDM-in isə 79,2%-i məhz xidmət sahələrinin payına düşmüşdür.

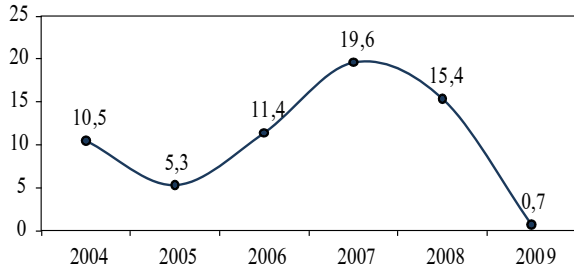
¹ Ticari (tradable) sektora kənd təsərrüfatı və sənaye daxildir.

² Qeyri-ticarət (non-tradable) sektora tikinti, nəqliyyat, rabitə, ictimai iaşə, mehmanxana xidmətləri və s. daxildir.

1.2.3. Makroiqtisadi tarazlıq və qiymət indeksləri

2009-cu ildə makroiqtisadi tarazlıq xarici balansın dəyişməsi və daxili tələbin dinamikasının təsiri altında formalaşmışdır. Məcmu tələbin xarici maliyyə mənbələrinin məhdudlaşması nəticəsində əsasən ilin birinci yarısında deflyasiya zonasına daxil olan iqtisadiyyat məcmu tələbin inyeksiyalar hesabına dəstəklənməsi və xarici konyunkturun yaxşılaşması nəticəsində ilin ikinci yarısında deflyasiya zonasından çıxmışdır.

Qrafik 12. İllik inflyasiya (dekabr/dekabr)

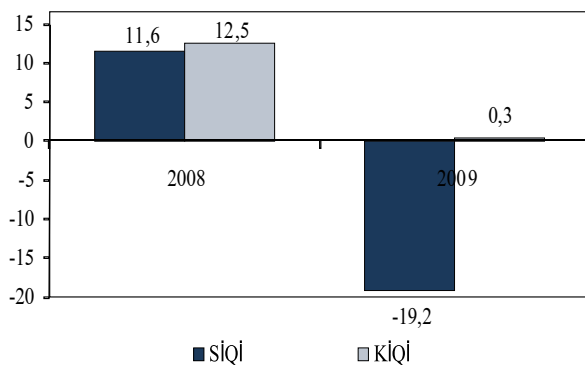
Mənbə: Dövlət Statistika Komitəsi

1.2.3.1. İstehlak qiymətləri indeksi. Qlobal mühitdə və onun təsiri ilə ölkə iqtisadiyyatında gedən proseslər il ərzində qiymətlərin dinamikasında öz əksini tapmışdır. Beynəlxalq əmtəə bazarlarında qiymətlərin azalması, xüsusən də ərzağın ucuzlaşması, habelə məcmu tələbin artım tempinin yavaşması cari ilin I yarısında 3%-lik deflyasiyaya səbəb olmuşdu. İyul-dekabr aylarında isə dünya əmtəə bazarlarında qiymətlərin qalxmağa başlaması, pul siyasətinin radikal yumşalması vasitəsilə məcmu tələbin aktiv dəstəklənməsi şəraitində deflyasiya səngimişdir.

İl ərzində orta illik inflyasiya 1,5% təşkil etmişdir ki, bu da ötən ildəki səviyyədən 10 dəfə aşağıdır. Orta illik inflyasiyanın aşağı səviyyədə saxlanılması bütün sosial göstəricilərin real artımına müsbət təsir etmişdir.

1.2.3.2. Sənaye istehsalçılarının qiymət indeksi. İl ərzində sənaye sahələrində orta illik istehsalçı

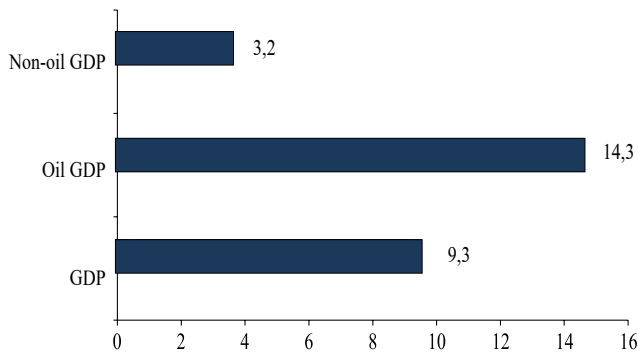
Qrafik 13. İstehsalçı qiymətləri indeksi (orta illik), %-lə

Mənbə: Dövlət Statistika Komitəsi

aggregate demand in the non-oil sector. During the reported year the GDP grew by a measure of 9.3%, including a 14.3% increase in the oil sector and 3.2% lift in the non-oil sector.

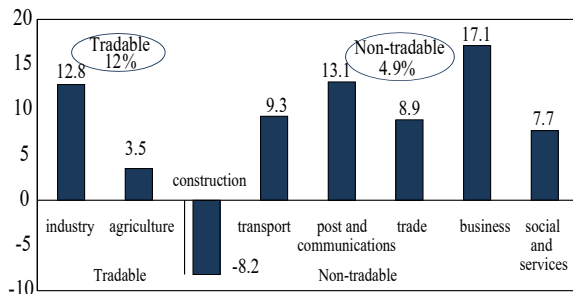
Chart 10. Economic growth rate in 2009, %

Source: State Statistics Committee

The GDP growth covered virtually all sectors of economy. Non-oil industries accounted for 45.4% of the GDP produced in the country.

Chart 11. GDP growth by industries in 2009, %

Source: State Statistics Committee

1.2.2.1. Tradable sectors¹. The GDP growth was driven primarily by the tradable sector. Thus, tradable areas accounted for 56.7% of the GDP attributing a 7.7% input to the overall growth. The growth in the tradable sector was inspired grossly by the notably profound growth registered in industry during the year: industry accounted for 11.7% of the 12% annual growth of the tradable sector while the oil industry predetermined the industrial ascent.

1.2.2.2. Non-tradable sectors². All areas of the tradable sector except the construction sector showed growth. Production in non-tradable sectors grew by 4.9%, with the non-tradable sectors accounting for 1.6% of the economic growth rate.

SSC reports the services industry (transport, mail and communication, hospitality business, social services) to claim the highest growth rate among the non-tradable sectors. Services resolved at 28.3% of the GDP growth and assumed as much as 79.2% of the non-tradable GDP growth.

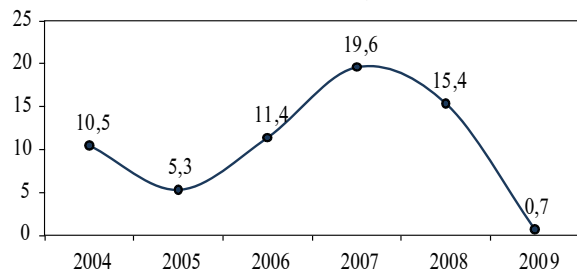
¹ Tradable sector includes agriculture and industry.

² Non-tradable sector includes construction, transport, communication, housekeeping, hospitality business, etc.

1.2.3. Macroeconomic balance and price indices

A combination of changes in foreign balance and dynamics of domestic demand fused the effect of forming a macroeconomic balance. Limited external sources of funding available to boost the aggregate demand towed the economy to a point of entry into a deflationary zone, for most part in the first half of the year, and exit from that zone at a later point in the year with the help of injections conceived to support the aggregate demand and to refine the outward conditions.

Chart 12. 12 month headline inflation rate (December/As of December)

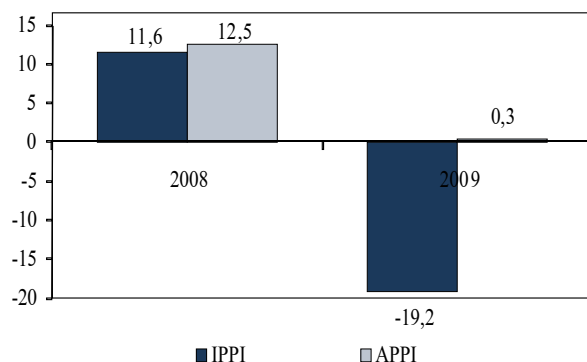
Source: State Statistics Committee

1.2.3.1. Consumer price index. Processes taking place in the global environment and the national economy affected thereby had an effect on the development path of prices. Price drops at international commodity markets, in particular food price declines as well as the slow-down of the aggregate demand's growth rate resulted in a 3% deflation rate in the 1st half of the current year. Yet, deflation reversed as the world commodity market prices started to rise and the aggregate demand took on active support shaped as fairly comprehensive mitigation of the monetary policy during the July-December period.

The annual inflation rate averaged to 1.5%, a rate 10 times less than the last year's level. The possibility of maintaining a low average annual inflation rate stimulated the real growth of all social indicators.

1.2.3.2. Industrial producer price index. The average annual producers prices (IPPI) for industrial sec-

Chart 12. Producers price index (average annual), %

Source: State Statistics Committee

qiymətləri (SİQİ) 19,2% aşağı düşmüşdür. Orta illik SİQİ-nin aşağı düşməsi əsasən neft-qaz sektorunda istehsalçı qiymətlərinin azalması ilə əlaqədardır. Neft sektorunda istehsalçıların qiymət indeksinin enməsinə isə emal sənayesi sahələri başlıca amil olmuşdur.

1.2.3.3. Kənd təsərrüfatı istehsalçıların qiymət indeksi. Kənd təsərrüfatı istehsalçıların orta illik qiymət indeksi 0,3% yüksəlmişdir ki, bu da heyvandarlıq məhsulları üzrə istehsalçı qiymətlərinin artması ilə bağlıdır. Orta illik istehsalçı qiymətləri bitkiçilik sahəsində isə 2,9% aşağı düşmüşdür.

1.3. Tədiyə balansı

1.3.1. Əsas meyllər

Əvvəlki illərdə olduğu kimi 2009-cu ildə də xarici iqtisadi əməliyyatlar neft-qaz sektoru üzrə müsbət saldoya, qeyri-neft sektoru üzrə isə mənfi saldoya malik olmuşdur.

Neft-qaz sektoru üzrə ümumi daxilolmalar əsasən neftin və təbii qazın ixracı və bu sektora cəlb edilən xarici kapitalın hesabına formalaşır. Bu sektor üzrə ödənişlər isə mənfəətin və investisiyaların repatriyasını, avadanlıqların və xidmətlərin idxalını əks etdirir. 2009-cu ildə neft-qaz sektoru üzrə yaranmış ümumi müsbət saldo 13,1 mlrd. \$ olmuşdur.

Cədvəl 3. İxracın strukturu

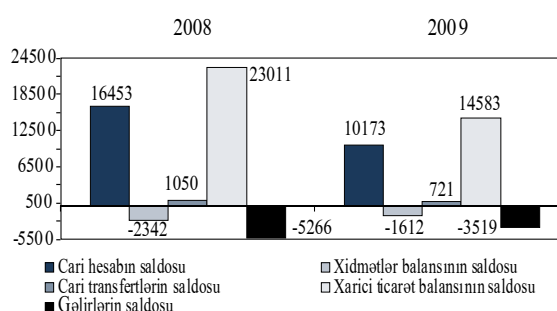
	Mln. \$	
	2008-ci il	2009-cu il
I. Cari əməliyyatlar hesabının saldosu	16453,5	10172,8
Xarici ticarət balansı	23011,7	14582,9
Xidmətlər balansı	-2342,6	-1612,6
Gəlirlər balansı	-5266,0	-3519,2
-İnvestisiya gəlirlərinin repatriyası	-5346,9	-3603,0
Cari transfertlərin balansı	1050,4	721,7
II. Kapitalın və maliyyənin hərəkəti hesabının saldosu	-4403,6	-7481,8
Birbaşa investisiyalar	-545,0	146,2
- Azərbaycanca cəlb olunmuş	3982,4	2899,0
- Xaricə yönəldilmiş	-555,6	-326,1
- İnvestisiyaların repatriyası	-3971,8	-2426,7
Neft bonusu	3,5	1,0
Kreditlər və digər investisiyalar	-3862,1	-7629,0
III. Tədiyə balansının ümumi saldosu	12049,9	2691,0

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

1.3.2. Cari əməliyyatlar hesabı

2009-cu ildə cari əməliyyatlar hesabında 10,2 mlrd. \$ məbləğində profisit yaranmış, o cümlədən neft-qaz sektoru üzrə cari hesabın profisiti 14,8 mlrd. \$ olmuşdur. Bu profisit qeyri-neft sektoru üzrə cari hesabın 4,6 mlrd. \$ məbləğində kəsirini tam örtmüşdür.

Qrafik 14. Cari əməliyyatlar balansı, mln. \$

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

1.3.2.1. Xarici ticarət balansı. Xarici ticarət dövriyyəsi 27,6 mlrd. \$ təşkil etmiş və xarici ticarət balansı 14,6 mlrd. \$ müsbət saldo ilə nəticələnmişdir.

2009-cu ildə Azərbaycanın dünyanın 140-dək dövləti ilə ticarət əlaqələri olmuşdur. Xarici ticarətin 10,4%-i MDB üzvü olan dövlətlərin, 89,6%-i isə digər xarici dövlətlərin payına düşmüşdür. Dövlətimizin İtaliya, ABŞ, Fransa, İsrail, Türkiyə, Rusiya, Tayvan, İndoneziya, Kanada və Birləşmiş Krallıq ilə daha intensiv ticarət əlaqələri olmuşdur. (Ümumi ticarətdə bu ölkələrin payı 69,8% təşkil etmişdir).

1.3.2.2. Əmtəə ixracı. 2009-cu ildə əmtəə ixracı 21,1 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İxrac olunmuş malların strukturunda neft məhsullarının payı 90,7% təşkil etmişdir.

Xarici dövlətlərə 19,1 mlrd. \$ neft məhsulları ixrac olunmuş, ixrac olunmuş neft məhsullarının 1195,7 mln. \$-ı neft emalı məhsullarının, 17,9 mlrd. \$-ı isə xam neftin ixracının payına düşür.

İxrac olunmuş xam neftin 16,8 mlrd. \$-ı Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) tərəfindən hasil olunmuş neftin ümumi dəyəridir. İxrac olunmuş ümumi xam neftin 1,1 mlrd. \$ isə digər müəssisələr

tors declined by 19.2% during the year. The decline of the average annual IPPI was directly related mainly to the setback of the oil and gas producer prices while it was the processing industry that essentially dragged the oil industry's producer price index to a decrease.

1.2.3.3. Agricultural producer price index. The average annual agricultural producer price index increased by 0.3%, which was associated primarily with the increased producer prices for livestock products. The average annual producer prices in the plant-growing industry decreased by 2.9%.

1.3. Balance of payments

1.3.1. Main trends

As in the previous years, the oil and gas sector's foreign economic transactions arrived at a positive balance while the non-oil industry concluded the year with a negative balance.

Total revenues of the oil and gas sector were attributed to primarily by oil and natural gas exports and a stream of foreign investments funneled into the industry. The industry's expenditures represent profit and investment repatriation, imports of equipment and services. The total positive balance of the oil and gas industry amounted to USD13.1 billion in 2009.

Table 3. Principal indicators of the balance of payments

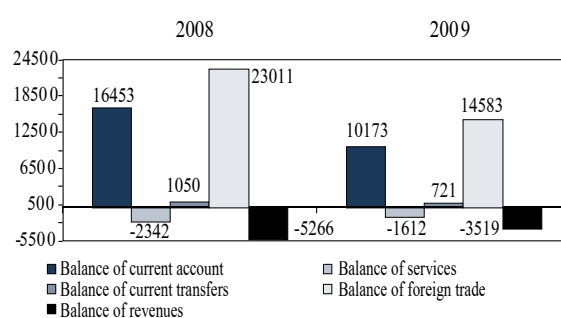
	USD mln	
	2008	2009
I. Balance of the current account	16453,5	10172,8
Foreign trade balance	23011,7	14582,9
Balance of services	-2342,6	-1612,6
Balance of revenues	-5266,0	-3519,2
-Repatriation of investment revenues	-5346,9	-3603,0
Balance of current transfers	1050,4	721,7
II. Balance of the capital and finance account	-4403,6	-7481,8
Direct investments	-545,0	146,2
- To Azerbaijan	3982,4	2899,0
- To foreign countries	-555,6	-326,1
- Repatriation of investments	-3971,8	-2426,7
Petroleum bonus	3,5	1,0
Loans and other investments	-3862,1	-7629,0
III. Overall balance of payments	12049,9	2691,0

Source: Central Bank of Azerbaijan

1.3.2. Current account

In 2009 the current account generated a surplus of USD10.2 billion, with USD14.8 billion surplus in the current account for the oil and gas sector. That surplus fully covered the USD4.6 billion deficit of the non-oil sector's current account.

Chart 14. Balance of current operations, USD mln

Source: Central Bank of Azerbaijan

1.3.2.1. Foreign trade balance. The foreign trade turnover amounted to USD27.6 billion and arrived at a positive USD14.6 billion.

In 2009 Azerbaijan maintained trading relations with 140 countries across the globe. CIS countries are reported to have had a share of 10.4% in foreign trade while other foreign countries accounted for the remaining 89.6%. Azerbaijan further intensified its trading affairs with Italy, USA, Israel, Turkey, Russia, Taiwan, Indonesia, Canada and United Kingdom. (These countries accounted for 69.8% of the total trade).

1.3.2.2. Export of goods. In 2009, exports of goods reached USD21.1 billion. Petroleum products accounted for 90.7% of the total exports.

USD19.1 billion worth of petroleum products were exported to foreign countries. Out of the total petroleum products exported petroleum processing products accounted for USD1195.7 million and crude oil exports for USD17.9 billion.

USD16.8 billion is the value of oil produced by the Azerbaijan International Operating Company

tərəfindən xaricə göndərilmişdir ki, bunun da 200,7 mln. \$ Şahdəniz yatağından hasil edilmiş kondensatın, 913,5 mln. \$ isə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin (ARDNS) payına düşür.

1.3.2.4. Xidmətlər balansı. 2009-cu ildə xarici dövlətlərlə Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrində qarşılıqlı xidmətlər əsas yerlərdən birini tutmuş və bu xidmətlərin ümumi həcmi 5165,2

Cədvəl 4. İxracın strukturu

	2008-ci il		2009-cu il	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İxrac - cəmi	30586,4	100,0	21096,8	100,0
o cümlədən:				
1. Yanacaq-xammal məhsulları	29098,9	95,1	19385,3	91,9
- neft məhsulları	28468,6	93,1	19137,5	90,7
- digər xammal	630,3	2,0	247,8	1,2
2. Maşın və avadanlıq	203,5	0,7	257,0	1,2
3. İstehlak malları	581,2	1,9	594,3	2,8
4. Digər mallar	702,8	2,3	860,2	4,1
- təbii qaz	674,4	2,2	832,0	3,9

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

2009-cu ildə ölkənin qeyri-neft-qaz ixracı isə 1127,3 mln. \$ olmuşdur.

1.3.2.3. Əmtəə idxalı. Hesabat ilində əmtəə idxalı 6,5 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İstehlak mallarının idxalının ümumi dəyəri isə 2,6 mlrd. \$ olmuş, bunun da 826,7 mln. \$-i ərzaq məhsullarının payına düşmüşdür.

mln. \$ təşkil etmişdir. Bunun 3388,9 mln. \$-ı qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın rezidentlərinə, 1776,3 mln. \$ isə Azərbaycan rezidentlərinin xarici ölkələrin rezidentlərinə göstərilən xidmətlərdir.

Qarşılıqlı xidmətlər dövriyyəsinin 28,4%-i nəqliyyat xidmətləri üzrə aparılan əməliyyatların payına

Cədvəl 5. İdxalın strukturu

	2008-ci il		2009-cu il	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İdxal-cəmi	7574,7	100,0	6513,9	100,0
cümlədən:				
1. İstehlak malları	3020,3	39,9	2587,0	39,7
- ərzaq məhsulları	1042,8	13,8	826,7	12,7
- digərləri	1977,5	26,1	1760,3	27,0
2. İnvestisiya yönümlü mallar	912,8	12,0	773,3	11,9
- beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları	717,7	9,5	402,2	6,2
- digərləri	195,1	2,5	371,1	5,7
3. Digər mallar	3641,6	48,1	3153,6	48,4

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

İdxalın strukturunda xarici investisiyalar hesabına gətirilmiş maşın-avadanlıqların və malların xüsusi çəkisi 11,9% təşkil edərək 773,3 mln. \$ olmuşdur. Bunun 52%-ni beynəlxalq neft-qaz kontraktları çərçivəsində istifadə olunmuş investisiyalar hesabına idxal edilmiş mallar təşkil edir. Bundan başqa ölkəyə ümumi məbləği 3153,6 mln. \$ olan istehsal təyinatlı maşın-avadanlıq, kimya, qara və əlvan metal məhsulları da gətirilmişdir.

düşmüşdür. Ümumi dəyəri 1463,5 mln. \$ olan nəqliyyat xidmətlərinin 54,8%-i Azərbaycan rezidentlərinin xarici dövlətlərin nəqliyyat sistemlərindən istifadə etmələri ilə əlaqədardır.

Azərbaycanın rezidentlərinin qeyri-rezidentlərə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin ümumi dəyəri isə 662,1 mln. \$ təşkil etmişdir.

Hesabat ilində xarici ölkə vətəndaşlarına turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri 352,8 mln. \$

(AIOC), out of the total oil exports. USD1.1 billion worth of crude oil exports were made by other entities, of which USD200.7 million pertained to the condensate produced from the Shakhdeniz field and USD913.5 million is the share of the State Oil Company of the Republic of Azerbaijan.

In 2009 the country's non-oil and gas exports amounted to USD1127.3 million.

1.3.2.4. Balance of services. Mutual services held a special place in Azerbaijan's economic relations with foreign countries in 2009, amounting to USD5165.2 million. Of this, services provided by non-residents to Azerbaijani residents totaled to USD3388.9 million, and services provided by Azerbaijani residents to foreign residents amounted to USD1776.3 million.

Table 4. Structure of exports

	2008		2009	
	Amount, USD mln	As percentage of total	Amount, USD mln	As percentage of total
Total exports	30586,4	100,0	21096,8	100,0
Of which:				
1. Fuel and raw materials	29098,9	95,1	19385,3	91,9
- petroleum products	28468,6	93,1	19137,5	90,7
- other raw/input materials	630,3	2,0	247,8	1,2
2. Machinery and equipment	203,5	0,7	257,0	1,2
3. Consumer goods	581,2	1,9	594,3	2,8
4. Other goods	702,8	2,3	860,2	4,1
- natural gas	674,4	2,2	832,0	3,9

Source: Central Bank of Azerbaijan

1.3.2.3. Imports of goods. In the reported year imports of goods amounted to USD6.5 billion. Imports of consumer goods totaled USD2.6 billion, where food products accounted for USD826.7 million.

Imports of machinery and equipment and goods financed by foreign investments accounted for 11.9% of the total imports thus amounting to USD773.3 million. Out of this amount, imports of goods financed by investments used under the international oil and

Transportation services accounted for 28.4% of the total services turnover. 54.8% of the USD1463.5 million worth of transport services related to the use of foreign transportation systems by Azerbaijani residents.

In its turn, the total value of transportation services provided by Azerbaijani residents amounted to USD662.1 million.

Travel-related services provided to foreign coun-

Table 5. Structure of imports

	2008		2009	
	Amount, USD mln	As percentage of total	Amount, USD mln	As percentage of total
Total imports	7574,7	100,0	6513,9	100,0
Of which:				
1. Consumer goods	3020,3	39,9	2587,0	39,7
- food products	1042,8	13,8	826,7	12,7
- other	1977,5	26,1	1760,3	27,0
2. Investment quality goods	912,8	12,0	773,3	11,9
- international oil and gas consortiums	717,7	9,5	402,2	6,2
- other	195,1	2,5	371,1	5,7
3. Other goods	3641,6	48,1	3153,6	48,4

Source: Central Bank of Azerbaijan

gas contracts totaled to 52%. Furthermore, industrial machines and equipment, chemical, ferrous and non-ferrous metal products for a total worth of USD3153.6 million were imported to the country.

try residents in 2009 were put at USD352.8 million. Of this, 44.3% pertained to business trips of foreign residents to Azerbaijan.

məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bunun 44,3%-i qeyri-rezidentlərin Azərbaycana işgüzar səfərləri ilə bağlıdır.

Öz növbəsində xarici ölkələr tərəfindən Azərbaycan rezidentlərinə turizm ilə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri 11,4% artaraq 380,1 mln. \$ olmuşdur. Bunun 83,9%-i Azərbaycan vətəndaşlarının şəxsi səfərləri ilə bağlı xarici ölkələrdə olarkən sərf etdikləri vəsaitlərin (məkkik idxal istisna olmaqla) payına düşür.

Ümumiyyətlə, qarşılıqlı xidmətlərin ölkənin xarici dövlətlər ilə əmtəə və xidmətlər üzrə ümumi idxal-ixrac dövriyyəsində xüsusi çəkisi keçən illə müqayisədə 3,3% artaraq 15,8% təşkil etmişdir.

1.3.2.5. Gəlirlər balansı. Gəlirlər üzrə daxilolmaların və ödənişlərin ümumi dövriyyəsi 4622,0 mln. \$-a çatmışdır. Bunun 88,1%-ni (4070,6 mln. \$) Azərbaycandan ödənişlər təşkil edir. Bu məbləğin isə əsas hissəsini (3152,6 mln. \$) beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları üzrə xarici investorların payına düşən gəlirlərin repatriasiyası (əsasən xam neft və qaz şəklində), qeyri-rezidentlərə ödənilmiş əmək haqları (115,7 mln. \$) və xarici kreditlərdən istifadəyə görə ödənilən faizlər (284,3 mln. \$) təşkil edir.

Gəlirlərlə bağlı ölkəyə daxil olmuş vəsait 2009-cu ildə 551,4 mln. \$ olmuşdur. Bunun əsas hissəsini Dövlət Neft Fondunun vəsaitlərinə, Mərkəzi Bankın sərəncamında olan xarici valyuta ehtiyatlarına və bankların xaricdə yerləşdirilmiş aktivlərinə hesablanmış faiz gəlirləri təşkil edir.

1.3.2.6. Cari transfertlər balansı. Cari transfertlər üzrə xarici ölkələrlə aparılan əməliyyatların ümumi dəyəri 1863,0 mln. \$ məbləğində

qiymətləndirilmişdir. Bu məbləğin 69,4%-ni ölkəyə daxilolmalar təşkil edir. Ötən il xarici ölkələrdən daxil olan pul baratlarının, humanitar malların, texniki və digər yardımların ümumi dəyəri 1292,3 mln. \$-ı ötmüşdür.

Cari transfertlər üzrə ümumi daxilolmaların 91,4%-ni xarici ölkələrdən fiziki şəxslərin pul baratları, 2,2%-ni ölkəyə gətirilən humanitar idxal mallarının dəyəri, 6,4%-ni isə digər daxilolmalar təşkil edir.

Bütövlükdə, cari transfertlər üzrə əməliyyatların müsbət saldosu 721,7 mln. \$ təşkil etmişdir.

1.3.3. Kapitalın və maliyyənin hərəkəti

2009-cu ildə xaricdən cəlb olunmuş kapitalın ümumi həcmi 5,6 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Bu göstərici əsasən ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların və xarici kreditlərin hesabına formalaşmışdır.

1.3.3.1. Birbaşa investisiyalar. Birbaşa investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 2899,1 mln. \$ olmuşdur. Bu investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 74,0% təşkil etmişdir. Bu sərmayələr iri neft-qaz layihələrinin, əsasən BP Eksploreyşn (Şah Dəniz) Ltd. layihəsi və Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin Azəri-Çıraq-Günəşli yatağında görülən işlərin maliyyələşdirilməsi ilə əlaqədar ölkə iqtisadiyyatında istifadə olunmuşdur.

Qiymətləndirmələrə görə qeyri-neft sektoruna cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların isə ümumi məbləği 752,8 mln. \$ olmuşdur. Bu da ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa xarici investisiyaların ümumi həcmnin 26,0%-ni təşkil etmişdir.

Cədvəl 6. Cəlb olunmuş xarici kapitalın strukturu

	2008-ci il		2009-cu il		2009-cu il 2008-ci ilə nisbətən, %-lə
	Mln. \$-la	Xüsusi çə- kisi, %-lə	Mln. \$-la	Xüsusi çə- kisi, %-lə	
Birbaşa investisiyalar	3982,4	52,6	2899,1	51,5	72,8
- neft-qaz sektoru	3339,8	44,1	2146,3	38,1	64,3
- digər sektorlar	642,6	8,5	752,8	13,4	117,1
Kreditlər və digər investisiyalar	3583,7	47,3	2729,8	48,5	76,2
- dövlət təminatlı kreditlər	698,7	9,2	646,8	11,5	92,6
- dövlət təminatı olmayan kreditlər	2344,5	31,0	1020,9	18,1	43,5
- neft-qaz sektoru	690,1	9,1	77,0	1,4	11,1
- banklar	1278,5	16,9	734,8	13,0	57,5
- digərləri	375,9	5,0	209,1	3,7	55,6
- digər investisiyalar	540,3	7,1	1062,1	18,9	196,6
Neft bonusu	3,5	0,1	1,0	-	28,6
C Ə M İ	7569,6	100,0	5629,9	100,0	74,4

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

In their turn, the total value of travel-related services provided by foreign countries to Azerbaijani residents amounted to USD380.1 million, having gone up by 11.4%. Of this, 83.9% represented the spending of Azerbaijani residents while traveling to foreign countries (excluding shuttle imports).

In general, mutual services accounted for 12.5% of the country's total imports and exports turnover of goods and services with foreign countries, having risen by 3.3% against the previous year.

1.3.2.5. Balance of revenues. The total turnover of revenues and payments passed USD4622.0 million. Of this, 88.1% (USD4070.6 million) represented payments leaving Azerbaijan, while the core of that amount (USD3152.6 million) represents the repatriation of income of the Azerbaijan International Operating Company's foreign investors (mainly as crude oil and gas), remuneration to non-residents (USD115.7 million) and interest on foreign loans (USD284.3 million).

Revenues imported to the country amounted to USD551.4 million in 2009. A major portion of that amount represents interest accrued on the State Oil Fund's assets, on the National Bank's foreign exchange reserves and the banks' foreign assets.

1.3.2.6. Balance of current transfers. Transactions with foreign countries relating to current transfers totaled to USD1863.0 million in value. Of this, 69.4% represent the country's revenues. Thus, bank notes, humanitarian goods, technical and other assistances imported from foreign countries reached USD1292.3 million.

91.4% of these revenues represent bank notes

transferred from foreign countries to individuals, 2.2% humanitarian goods imported to the country and 6.4% other revenues.

Overall, the positive balance of current transfers totaled to USD721.7 million.

1.3.3. Capital and cash flows

Foreign capital drawn to the country in 2009 totaled to USD5.6 billion. This indicator was driven primarily by foreign loans and direct investments drawn to the country.

1.3.3.1. Direct investments. Total investments drawn from foreign countries in the form of direct investments amounted to USD2899.1 million. The oil and gas industry accounted for 74.0% of the total investments. The national economy used these investments to finance large-scale oil and gas projects, mainly BP Exploration (Shakhdenez) Ltd. project and operations carried out at the Azeri-Chirag-Guneshly field of the Azerbaijan International Operating Company.

Assessments set direct investments to the non-oil sector at a total of USD752.8 million. This amount represented 26.0% of the total direct investments accessed by the country.

1.3.3.2. Loans and other investments. Investments categorized as loans and other investments accounted for 48.5% of the total foreign investments. Loans and other investments raised in 2009 totaled to USD2729.8 million. Of this amount only 23.7% (USD646.8 million) represented loans obtained directly by the government and those backed with

Table 6. Structure of foreign investments drawn

	2008		2009		2009 vs. 2008, %
	USD mln	As percentage of total	USD mln	As percentage of total	
Direct investments	3982,4	52,6	2899,1	51,5	72,8
- oil and gas sector	3339,8	44,1	2146,3	38,1	64,3
- other sectors	642,6	8,5	752,8	13,4	117,1
Loans and other investments	3583,7	47,3	2729,8	48,5	76,2
- sovereign-guaranteed loans	698,7	9,2	646,8	11,5	92,6
- loans w/o sovereign guarantee	2344,5	31,0	1020,9	18,1	43,5
- oil and gas sector	690,1	9,1	77,0	1,4	11,1
- banks	1278,5	16,9	734,8	13,0	57,5
- other	375,9	5,0	209,1	3,7	55,6
- other investments	540,3	7,1	1062,1	18,9	196,6
Oil bonus	3,5	0,1	1,0	-	28,6
TOTAL	7569,6	100,0	5629,9	100,0	74,4

Source: Central Bank of Azerbaijan

1.3.3.2. Kreditlər və digər investisiyalar. Kreditlər və digər investisiyalar formasında cəlb olunmuş sərmayələrin xüsusi çəkisi xarici kapitalın strukturunda 48,5% təşkil etmişdir. 2009-cu ildə cəlb olunmuş kredit və digər investisiyaların ümumi məbləği 2729,8 mln. \$ təşkil etmişdir. Bu məbləğin yalnız 23,7%-i (646,8 mln. \$) birbaşa dövlət və dövlət təminatı əsasında

cəlb olunmuş kreditlərdir (beynəlxalq maliyyə və digər təşkilatlar tərəfindən ayrılmış kreditlər). 1020,9 mln. \$ məbləğində vəsait isə dövlət təminatı olmayan kreditlərdir ki, bunun da 734,8 mln. \$-ı banklar, 77,0 mln. \$-ı neft-qaz sektoru, 209,1 mln. \$-ı isə digər müəssisələr və firmalar tərəfindən cəlb olunmuşdur.

sovereign guarantees (loans from international financial and other institutions). The remaining USD1020.9 million represents loans without sovereign guarantees, of which USD734.8 million were acquired by banks, USD77.0 million by non-oil sector, and USD209.1 million by other entities and firms.

II. PUL VƏ MƏZƏNNƏ SİYASƏTİ

2009-cu ildə Mərkəzi Bankın pul siyasəti antiböhran xarakter daşıyaraq makroiqtisadi sabitliyin qorunmasına, maliyyə sabitliyinin gücləndirilməsinə, sistem əhəmiyyətli bankların və müəssisələrin fəaliyyətinin stabilləşdirilməsinə, iqtisadiyyatın pula olan zəruri tələbatının ödənilməsinə yönəlmişdir.

2009-cu ilin I rübündə pul siyasətinin ağırlıq mərkəzi məzənnə siyasətinin üzərinə düşmüşdür. Ölkəyə xarici maliyyə axınlarının azalmasına və qonşu ölkələrdəki devalvasiya dalğasının psixoloji təsirinə baxmayaraq, manatın məzənnəsinin sabitliyi qorunmuşdur. Mərkəzi Bank valyuta bazarında tələb və təklifi vaxtında tarazlaşdırmış, nəticədə manatın məzənnəsinin kəskin ucuzlaşmasının qarşısı alınmışdır. Manatın məzənnəsinin sabitliyi idxalın və daxili istehsalda istifadə olunan xarici mənşəli əmtəələrin kəskin bahalaşmasının qarşısını almış, habelə əhalinin əmanətlərinin dəyərsizləşməsinin, xarici valyutada borc yükünün artmasının, manata etimadın azalmasının və iqtisadiyyatda yüksək dollarlaşmanın qarşısını almışdır. Daxili istehlak bazarında idxalın xüsusi çəkisinin əhəmiyyətli olması şəraitində yeridilmiş məzənnə siyasəti cari ildə orta illik inflyasiyanın 1,5% səviyyəsində saxlanmasında mühüm rol oynamışdır.

Aşağı inflyasiya və məzənnə sabitliyi əhalinin sosial vəziyyətinin qorunmasına imkan vermişdir. Inflyasiyanın aşağı səviyyəsi və çətinləşən məzənnənin əlverişli olması ölkənin rəqabət qabiliyyətinin qorunmasına da şərait yaratmış, il ərzində manatın çətinləşən real məzənnəsi 3,5% ucuzlaşmışdır.

2009-cu ildə mərkəzi bank haqqında qanuna mühüm dəyişikliklərin edilməsi əsasında pul siyasətinin çevikliyinin daha da artırılması və iqtisadiyyata zəruri likvidliyin təmin edilməsi iqtisadi artımın qorunmasında mühüm rol oynamışdır. Beynəlxalq Valyuta Fondunun (BVF) illik hesabatında da Mərkəzi Bankın antiböhran fəaliyyəti müsbət qiymətləndirilmişdir. BVF-nin 2010-cu il fevral ayı missiyasının press-relizində qeyd olunmuşdur ki (www.imf.org), Azərbaycan iqtisadiyyatı qlobal maliyyə böhranının təsirlərindən yaxşı qorunmuş, ölkənin rəsmi orqanları böhrana uğurlu reaksiya vermişlər. O cümlədən, Azərbaycan Mərkəzi Bankı mübadilə məzənnəsini sabit saxlamaqla və bank

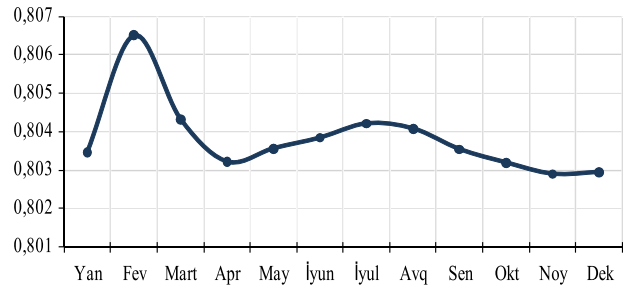
sistemində likvidlik inyeksiya etməklə maliyyə sabitliyini uğurla qorumuşdur. Məzənnənin sabitliyi inflyasiya səviyyəsini azalmağa, dollarlaşmadakı müvəqqəti artımı səngitməyə və ev təsərrüfatları və bankların balanslarına neqativ təsirlərin qarşısını almağa imkan vermişdir.

2.1. Məzənnə siyasəti və beynəlxalq rəqabət qabiliyyəti

2009-cu ildə daxili valyuta bazarında məzənnənin formalaşması prosesi ölkənin xarici iqtisadi-ticarət əlaqələrinin dinamikası və tərəfdaş ölkələrdəki devalvasiyaların psixoloji təsiri altında getmişdir.

2009-cu ilin I rübündə əsasən qonşu ölkələrdə gedən devalvasiyanın psixoloji təsiri nəticəsində valyuta bazarında dollara tələb artmış, II rübdən başlayaraq isə tələb səngiməmişdir. Bazarın çevik tənzimlənməsi sayəsində manatın məzənnəsi sabit qalmış və nəticədə 2009-cu il ərzində manat ABŞ dollarına qarşı cəmi 0,26% ucuzlaşmışdır.

Qrafik 15. 2009-cu ildə manatın ABŞ dollarına qarşı məzənnəsi

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

Dollarlaşmanın II rübdən başlayaraq səngiməsi banklar tərəfindən ölkəyə gətirilən nağd xarici valyutanın həcmində də təsir etmişdir. Belə ki, banklar tərəfindən ölkəyə gətirilən nağd xarici valyutanın həcmi 2009-cu ilin III rüb və IV rüblər üzrə həcmi ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə müvafiq olaraq 43,1% və 30,8% az olmuşdur.

Tədiyə balansının müsbət saldosu manatın məzənnəsinin sabit qalmasını fundamental faktoru olmuşdur. Məhz tədiyə balansının profisitli olduğunu və valyuta bazarında yaranmış gərginliyin müvəqqəti xarakter daşdığını nəzərə alaraq Mərkəzi Bank manatın devalvasiyasına yol verməməyi

II. MONETARY AND EXCHANGE RATE POLICY

In 2009, the Central Bank's anti-crisis monetary policy followed the principal objective of supporting the country's macroeconomic balance, strengthening financial sustainability as well as preserving and maintaining the stability of systemic banks and enterprises and satisfying the economy's liquidity needs.

The burden of the monetary policy fell on the exchange rate policy in the 1st quarter of 2009. Despite of the reducing cash inflows into the country and the psychological effect brought about by the devaluation wave surging in the neighbor states the Manat managed to retain a stable exchange rate. The Central Bank made timely arrangements to balance the demand and supply on the currency market thus preventing the Manat's exchange rate from depreciating drastically. The stable Manat exchange rate precluded the imports and foreign-origin commodities used in domestic production from rising in value dramatically as well as did not let individual deposits depreciate, foreign exchange-denominated debt increase, public confidence in the Manat diminish and the economy get excessively dollarized. The exchange rate policy conducted in a setting where imports accounted for a large portion of the domestic consumption market contributed heavily to maintaining the average annual inflation rate at some 1.5% in the reported year.

The low inflation rate and stable exchange rates allowed for securing the nation's social welfare. Besides, the low inflation rate and the favorable standing of the multilateral exchange rate helped maintain the country's competitive position; the Manat's multilateral real exchange rate depreciated by 3.5% during the year.

The important amendments that were incorporated in the central bank law in 2009 entailed an enhancement in the efficiency of the monetary policy and supplied the much needed liquidity support to the economy thus making a significant input to the overall economic growth. The International Monetary Fund's (IMF) annual report also praised the Central Bank's anti-crisis arrangements and efforts. The IMF's February 2010 mission's press-release stated that (www.imf.org) Azerbaijan managed to keep

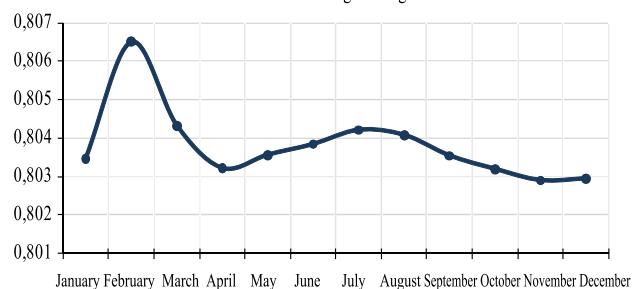
its economy well-preserved from the effects of the global crisis and the country's official authorities responded to the crisis effectively. Furthermore, the Central Bank of Azerbaijan managed to maintain financial sustainability by keeping the exchange rate stable and injecting liquidity into the banking system. The stable exchange rate allowed for reducing the inflation rate, reversing the temporary upturn of dollarization and precluding negative effects upon the balances of households and banks.

2.1. Exchange rate policy and international competitiveness

The Central Bank devised its exchange rate policy in 2009 in consideration of the latest trends setting in the country's foreign economic and trade relations as well as the psychological impacts spawned by the devaluations underway in the neighbor countries.

Compelled mostly by the psychological effect of the devaluation ongoing in the neighbor countries the US Dollar declined demand-wise in the 1st quarter of 2009 but this process slowed down as of the 2nd quarter. Well-devised market interventions helped keep the Manat stable to the point where it depreciated against the US Dollar only by a measure of some 0.26% during 2009.

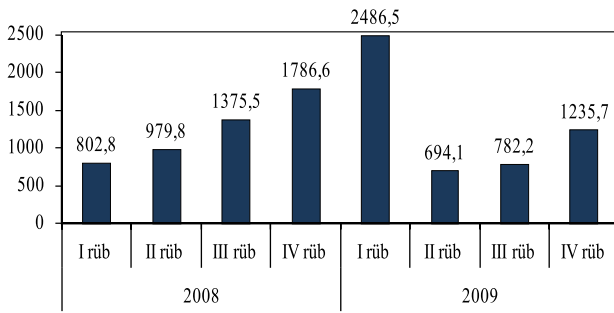
Chart 15. US Dollar exchange rate against Manat in 2009

Source: Central Bank of Azerbaijan

As dollarization was brought to a steady halt sometime in the 2nd quarter, it had a downwardly effect on the influx of cash in foreign exchange that banks supplied to the country: they were 43.1% and 30.8% in the 3rd and 4th quarters of 2009 less than in the last year's relevant periods.

Qrafik 16. Banklar tərəfindən xalis götürülən nağd xarici valyuta, mln. \$

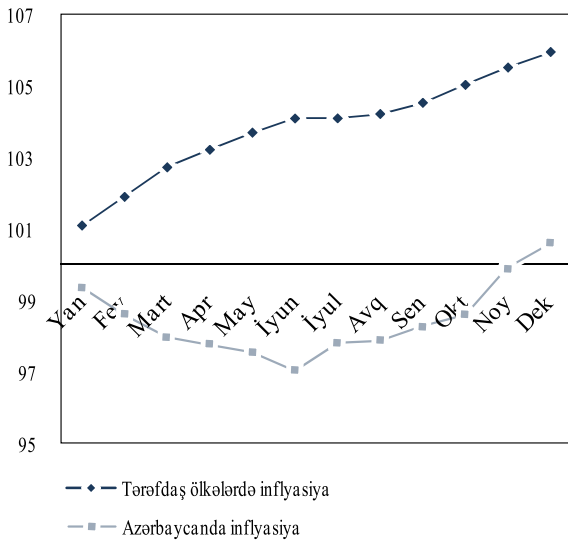

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

məqsədəuyğun hesab etmişdir. Toplanmış valyuta ehtiyatları hesabına manatın məzənnəsinin sabitliyinin təmin olunması II rübdən başlayaraq valyuta bazarındakı psixoloji gərginliyi tam aradan qaldırmışdır.

BVF ekspertləri də hesab edirlər ki, qlobal böhranın təsirləri və qonşu ölkələrdəki devalvasiyalarla bağlı psixoloji təzyiq şəraitində Mərkəzi Bankın soyuqqanlıq nümayiş etdirərək, valyuta ehtiyatları hesabına manatın sabitliyini qoruması müsbət nəticələr vermişdir. Belə ki, manatın məzənnəsinin sabitliyi idxalın və daxili istehsalda istifadə olunan xarici mənzəli əmtəələrin kəskin bahalaşmasının, habelə əhalinin əmanətlərinin dəyərsizləşməsinin, manata etimadın azalmasının qarşısını almışdır. Eyni zamanda məzənnənin sabitliyi ölkədə inflyasiyanın, xarici borc yükünün və dollarlaşmanın artmamağına, bu əsasda pul təklifinin bərpasına əlverişli şərait yaratmış, ölkənin beynəlxalq rəqabət qabiliyyətinə mənfi təsir göstərməmişdir.

Qrafik 17. İnflyasiya (2008 dek=100), %-lə

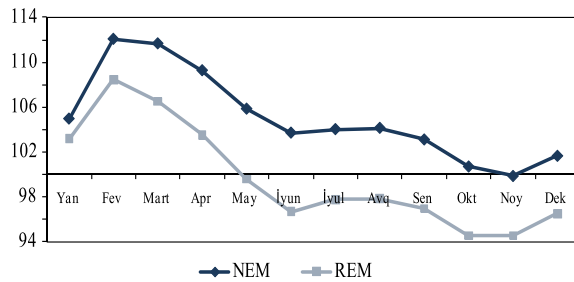
Mənbə: Dövlət Statistika Komitəsi və Azərbaycan Mərkəzi Bankı

2009-cu ildə manatın nominal məzənnəsi ticarət tərəfdaş olan bəzi ölkələrin valyutalarına nəzərən dəyərdən düşdüyü halda, digər ölkələrin valyutalarına

nəzərən möhkəmlənmişdir. Manatın nominal ikitərəfli məzənnəsinin dinamikası real ikitərəfli məzənnələrin də dəyişməsinə təsir göstərmişdir. İl ərzində manat bəzi ölkələrin (Avrozona, B.Britaniya, Türkiyə, İran, İsrail, Çin) valyutalarına nəzərən həm nominal, həm də real olaraq ucuzlaşmış, ABŞ, Ukrayna və Gürcüstan valyutalarına nəzərən isə nominal olaraq möhkəmləndiyi halda real olaraq ucuzlaşmışdır.

2009-cu il ərzində qeyri-neft sektoru üzrə nominal effektiv məzənnə (ümumi ticarət dövriyyəsi çəkili) 1,6% bahalaşmışdır. Bu bahalaşma inflyasiya səviyyələri arasındakı fərq hesabına tam kompensasiya olunmuşdur. Belə ki, 2009-cu ilin dekabrında ötən ilin dekabrına nəzərən Azərbaycanda inflyasiya 0,6% təşkil etdiyi halda, ticarət tərəfdaş ölkələrində orta hesabla 5,9% olmuşdur. Bu şəraitdə qeyri-neft sektoru üzrə real effektiv məzənnə 3,5% ucuzlaşmışdır.

Qrafik 18. Qeyri-neft sektorunun ümumi ticarət dövriyyəsi üzrə NEM və REM, (2008 dek=100), %-lə

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

İl ərzində qeyri-neft sektoru üzrə real effektiv məzənnəyə nominal valyuta məzənnələri artırıcı, qiymətlərin dəyişimi isə azaldıcı təsir göstərmişdir.

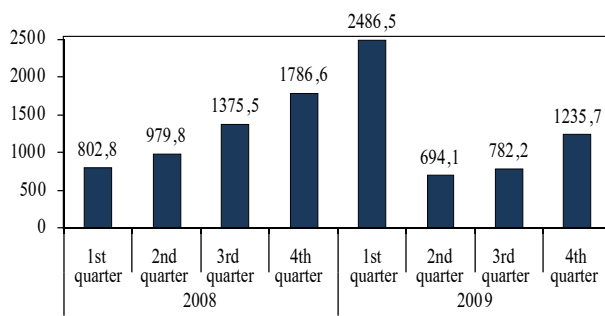
Beləliklə, qısamüddətli dövrdə real effektiv məzənnə ölkənin beynəlxalq rəqabət qabiliyyətinin qorunmasına şərait yaradan səviyyədə dəyişmişdir.

2.2. Pul siyasəti və monetar şərait

Məcmu tələbin xarici maliyyə mənbələrinin məhdudlaşması şəraitində pul siyasəti qarşısında qoyulan məqsədlərə nail olmaq üçün Mərkəzi Bank 2009-cu ildə faiz dəhlizinin parametrləri, məcburi ehtiyatlar, yenidən maliyyələşdirmə, habelə açıq bazar əməliyyatları kimi alətlərdən fəal istifadə etmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 9 iyul 2009-cu il tarixli Fərmanı ilə qüvvəyə minmiş Mərkəzi Bank haqqında qanuna dəyişikliklər və əlavələr qlobal böhranın təsirlərinə qarşı daha fəal mübarizə aparmaq imkanı vermişdir. Böhran dövründə dünyanın əksər ölkələrinin mərkəzi banklarının statusunda müşahidə edilən son meyllər bu dəyişikliklərdə öz əksini tapmışdır. Dəyişikliklərə görə Mərkəzi Bank daha uzun müddətə və müxtəlif valyutalarda banklara

Chart 16. Net cash foreign exchange brought by banks, USD mln

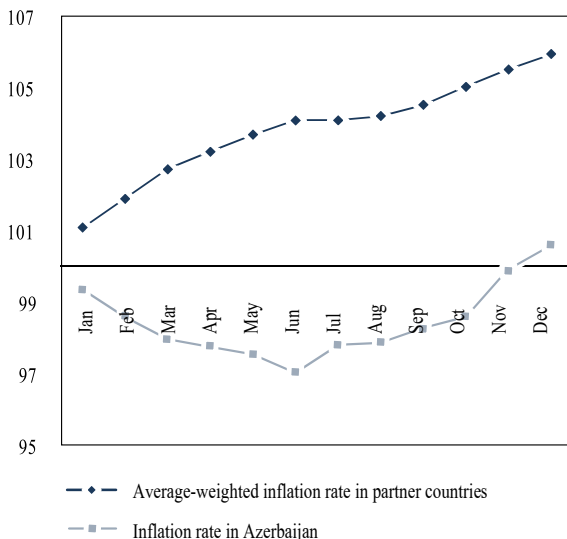

Source: Central Bank of Azerbaijan

The positive balance of payments was instrumental in keeping the Manat exchange rate stable. Taking account of the surplus in the balance of payments and the temporary nature of the distress straining the currency market the Central Bank decided against devaluing the Manat. By keeping the Manat exchange rate fixed by deploying the stock of foreign exchange reserves, the Central Bank smoothly eradicated the psychological pressure put on the currency market in the 2nd quarter.

IMF experts expressed their high esteem of the Central Bank's ability to remain focused and cool-minded under the stresses and pressures of the global economic strain coupled with the devaluation attempted by the neighbor countries as it chose to make sure that the Manat remains stable by employing foreign exchange reserves, which gave extremely positive effects. Thus, the stable Manat prevented the imports and foreign goods used in domestic production from rising in value dramatically, while it also did not let individual deposits slide into depreciation, and retained public confidence in the Manat. Furthermore, a stable Manat enabled environment for

Chart 17. Inflation rate (Dec 2008 = 100), %

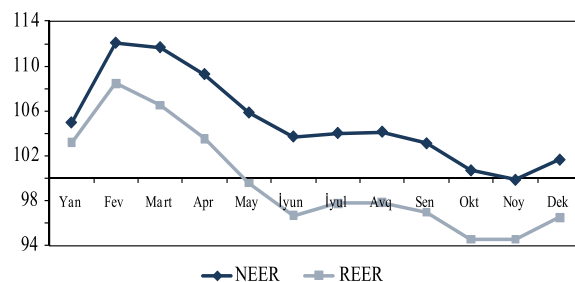
Source: State Statistics Committee and Central Bank of Azerbaijan

keeping at bay the inflation rate, foreign debt and dollarization level, hence, helping to restore the money supply and avoid any negative effect on the country's international competitive stance.

While in 2009 the Manat depreciated nominally against the currencies of some of the trade partner countries, it appreciated against the currencies of other countries. In the wake of the change path of the Manat's nominal bilateral exchange rate, the real bilateral exchange rates changed as well. During the year the Manat depreciated against the currencies of some countries (Eurozone, Great Britain, Turkey, Iran, Israel, China) in both nominal and real terms, and appreciated nominally but depreciated in real terms against the currencies of the USA, Ukraine and Georgia.

In 2009 the non-oil nominal effective exchange rate (total trade turnover weighted) appreciated by 1.6%. This appreciation was wholly compensated by the differences between the inflation rates. Thus, while the inflation rate in Azerbaijan slightly notched by 0.6% in December 2009 against the last year's December, it averaged to 5.9% in the trade partner countries. At that, the non-oil sector's real effective exchange rate depreciated by 3.5%.

Chart 18. Non-oil sector's total trade turnover-weighted nominal and real effective exchange rate indices (Dec 2008 = 100), %

Source: Central Bank of Azerbaijan

During the year nominal currency exchange rates exhibited an increasing effect while price changes had a reducing effect on the non-oil sector's real effective exchange rate.

Thus, in a short period of time the real effective exchange rate changed to the extent that enables the country to maintain its international competitive standing.

2.2. Monetary policy and monetary conditions

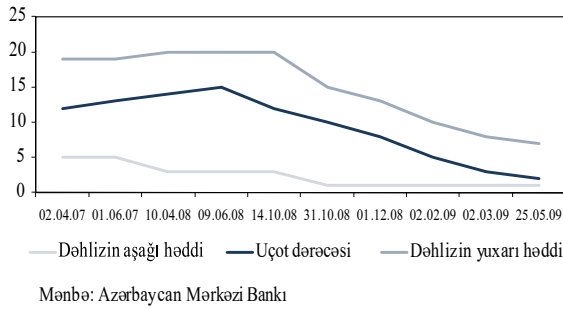
In 2009, the Central Bank actively employed various instruments such as interest corridor's parameters, reserve requirements, refinancing and open market transactions in order to achieve its monetary policy goals as the external sources of funding of the aggregate demand diminished.

The changes and amendments to the Central Bank law effected by Presidential Decree of July 9, 2009 enabled the Bank to become more active in its strug-

kreditlər, o cümlədən subordinasiya kreditləri verə bilər. Eyni zamanda Mərkəzi Bank real sektorun dəstəklənməsi məqsədilə dövlət zəmanəti əsasında bankları kreditləşdirmək hüququna malikdir.

2009-cu ildə Mərkəzi Bank başlıca makroiqtisadi tendensiyaları nəzərə alaraq uçot dərəcəsinə il ərzində 3 dəfə dəyişərək 8%-dən 2%-ə, faiz dəhlizinin yuxarı həddini isə 13%-dən 7%-ə endirmişdir.

Qrafik 19. Faiz dəhlizinin parametrləri, %-lə

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

İl ərzində Mərkəzi Bank tərəfindən likvidliyin verilməsi əməliyyatları aktivləşdirilmiş, likvidliyin cəlb olunması alətləri isə məhdudlaşdırılmışdır.

Məcburi ehtiyat normaları 6%-dən 0,5%-ə salınmışdır. Məcburi ehtiyat normalarının ortalam müddəti həm manat, həm də xarici valyutada depozitlər üzrə 1 ay olmuşdur.

Məcburi ehtiyatlar üzrə ortalam müddətinin 1 ayadək uzadılması banklar tərəfindən likvidliyin daha

Cədvəl 7. Likvidlik saldosu

	01 Yanvar 2009	30 dekabr 2009	Dəyişmə, mln. manatla
Likvidliyin verilməsi alətləri*	234,7	1483,5	1248,8
Likvidliyin cəlb olunması alətləri**	452,6	29,5	-423,1
Likvidlik saldosu	-217,9	1454	1672

*AMB tərəfindən banklara kreditlər, SVOP əməliyyatları və s.

** Not portfeli, REPO əməliyyatları, milli və xarici valyutada məcburi ehtiyat normaları.

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

effektiv idarə olunmasına imkan vermişdir.

Mərkəzi Bankın əməliyyatları üzrə saldo³ ilin əvvəlindəki mənfi 217,9 mln. manatdan ilin sonuna pozitiv 1454 mln. manata yüksəlmişdir. Nəticədə, Mərkəzi Bank iqtisadiyyata ÜDM-in 5%-i həcmində likvidlik dəstəyi vermişdir. Bütövlükdə, 2009-cu ildə Mərkəzi Bank tərəfindən həyata keçirilmiş xalis emissiyanın 75%-i birbaşa alətlər (kredit mexanizmləri), 25%-i isə dolaylı alətlər (məcburi ehtiyatlar və notlar) vasitəsilə təmin edilmişdir. İl ərzində Mərkəzi Bank tərəfindən iqtisadiyyata verilən kreditlərin 22%-i bank sisteminin, 78%-i isə sistem əhəmiyyətli dövlət müəssisələrinin dəstəklənməsinə yönəldilmişdir.

Sterilizasiya əməliyyatlarının məhdudlaşdırılması şəraitində 2009-cu ildə Mərkəzi Bankın dövrüyyədə

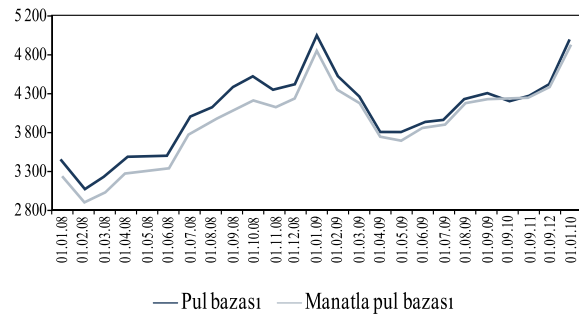
olan qısamüddətli notlarının həcmi 149,3 mln. manatdan 8 mln. manata, REPO əməliyyatlarının həcmi isə 30,1 mln. manatdan 1 mln. manata enmişdir. Mərkəzi Bankın qısamüddətli notları üzrə orta ölçülmüş gəlirlilik azalaraq dövrün əvvəlində keçirilmiş ilk auksiondakı 4,26%-dən sonuncu auksionda 1%-dək enmişdir. İl ərzində Mərkəzi Bank svop və ipoteka kağızlarının təkrar bazardan alınması kimi yeni likvidlik alətlərindən də istifadə etmişdir.

2.3. Pul təklifi

2009-cu ildə Mərkəzi Bank likvidlik inyeksiyaları ilə pul təklifinə azaldıcı faktorları neytrallaşdırmağa nail olmuşdur.

Pul bazasının dinamikasında I rüb ərzində

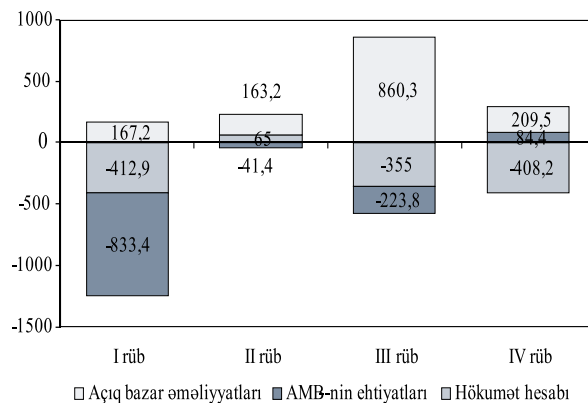
Qrafik 20. Pul bazasının dinamikası, mln. manat

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

müşahidə edilən azalma II rübdən başlayaraq artımla əvəzlənmişdir. İlin sonuna manatla pul bazası ilin

Qrafik 21. 2009-cu ildə pul bazasının dəyişim kanalları, mln. manat

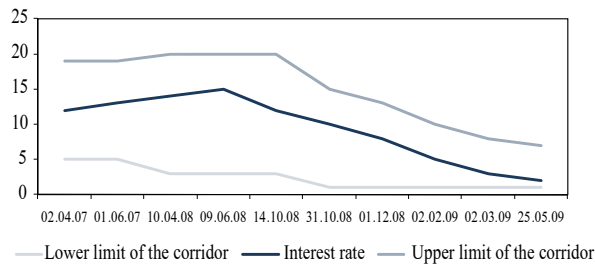

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

³ Bu göstərici Mərkəzi Bankın likvidliyin verilməsi alətlərinin qalığı ilə likvidliyin cəlb olunması əməliyyatlarının qalığı arasındakı fərqə ifadə edilir.

gling efforts against the global crisis. These changes and amendments reflected the latest trends marked in the status of central banks of most countries in the world during the crisis period. The said amendments now authorize the Central Bank to grant longer term loans as well as subordinated loans in various currencies to banks. Also, the Central Bank is entitled to lend to banks against government guarantees, with an overarching objective of supporting the real sector.

Chart 19. Parameters of interest rate corridor, %

Source: Central Bank of Azerbaijan

In 2009, the Central Bank, in consideration of the primary macroeconomic trends, altered its interest rate 3 times during the year, from 8% to 2%, while bringing the upper limit of the interest rate corridor from 13% down to 7%.

During the year the Central Bank expanded its efforts to provide liquidity while limiting the scope and range of tools it employs to draw liquidity.

Table 7. Liquidity balance

	January 1, 2009	December 30, 2009	Change, AZN mln
Liquidity supply tools*	234,7	1483,5	1248,8
Liquidity attraction tools**	452,6	29,5	-423,1
Liquidity balance	-217,9	1454	1672

*CBA's loans to banks, SWOP transactions, etc.

** Note portfolio, REPO transactions, reserve requirements in the national and foreign currencies.

Source: Central Bank of Azerbaijan

Reserve requirements were reduced from 6% to 0.5%. The maintenance period of reserve requirements both for Manat and foreign exchange-denominated deposits was 1 month.

The extension of the maintenance period for required reserves to 1 month enabled banks to manage their liquidity more effectively.

The net claims to banks³ of the Central Bank rose from the year-start negative AZN217.9 million to the year-end positive AZN1454 million. Consequently the Central Bank provided liquidity support to the economy equivalent to 5% of the GDP. Overall, 75% of the net injection carried out by the Central Bank in 2009 was represented by direct instruments (lending mechanisms) and 25% by indirect instruments (reserve requirements and notes). 22% of the loans granted by the Central Bank during the year were

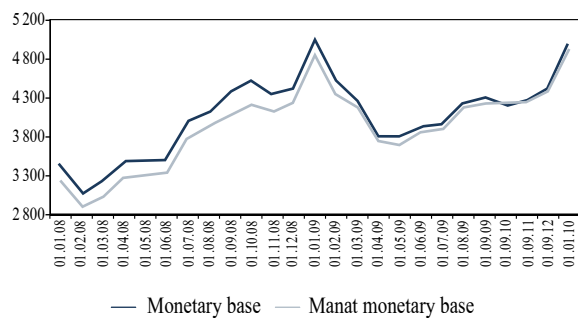
directed to support the banking system and 78% to the systemic state enterprises.

With the sterilization operations limited, the Central Bank's outstanding short-term notes in 2009 decreased from AZN149.3 million to AZN8 million and REPO transactions from AZN30.1 million to AZN1 million. The average weighted return on the Central Bank's short-term notes declined dropping from 4.26% offered at the first auction down to 1% at the last one. During the year the Central Bank introduced new liquidity tools such as acquisitions of swap and mortgage-backed securities through the secondary markets.

2.3. Money supply

In 2009 the Central Bank managed to restrain the

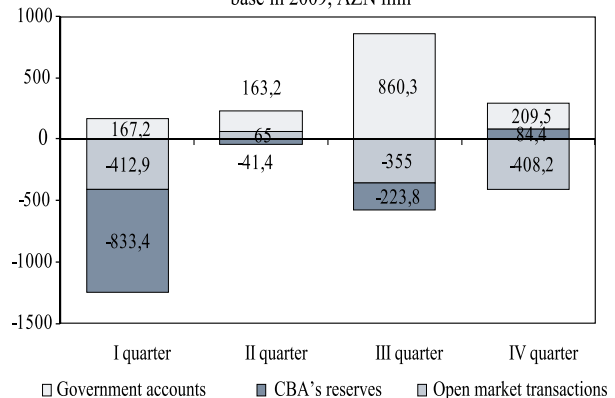
Chart 20. Development path of the monetary base, AZN mln

Source: Central Bank of Azerbaijan

downward factors affecting the money supply by broadly utilizing liquidity injections.

Chart 21. Factors affecting development of the monetary base in 2009, AZN mln

Source: Central Bank of Azerbaijan

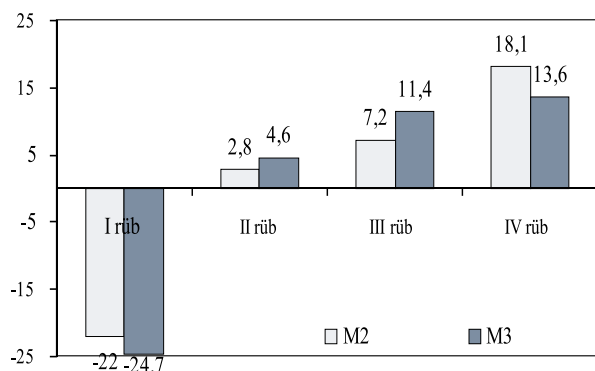
³ This indicator represents the difference between the balance of the Central Bank's liquidity provision tools and liquidity attraction operations.

əvvəlinə nisbətən 1,7% artaraq 01.01.10-cu il tarixinə 4861 mln manat təşkil etmişdir.

Manatla pul bazası 2009-cu ilin II rübündə 5%, III rübündə 7,2%, IV rübündə isə 16,6% artmışdır. Pul bazasının artım dinamikasının saxlanması əsasən Mərkəzi Bankın bazar əməliyyatları vasitəsi ilə likvidlik inyeksiyaları sayəsində əldə edilmişdir.

Nəticədə il ərzində manatla geniş mənada pul kütləsinin (M2) həcmi 1,5% artaraq 01.01.10 tarixinə 6169,2 mln. manat təşkil etmişdir.

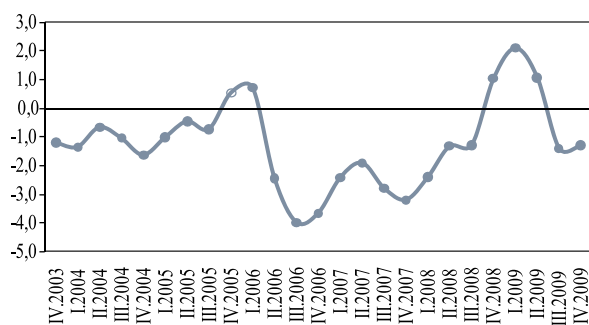
Qrafik 22. M2 və M3 aqreqatlarının ötən rübə nisbətən dinamikası, %-lə

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

Manatın çoxtərəfli məzənnəsinin ucuzlaşması şəraitində pul təklifinin artım dinamikasının bərpası Monetar Şərait İndeksi⁴nin yaxşılaşmasına imkan vermişdir.

Qrafik 23. Monetar şərait indeksi, %-lə

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

İlin sonuna pul multiplikatoru 1,27 təşkil etmişdir. Mərkəzi Bank tərəfindən məcburi ehtiyat normasının

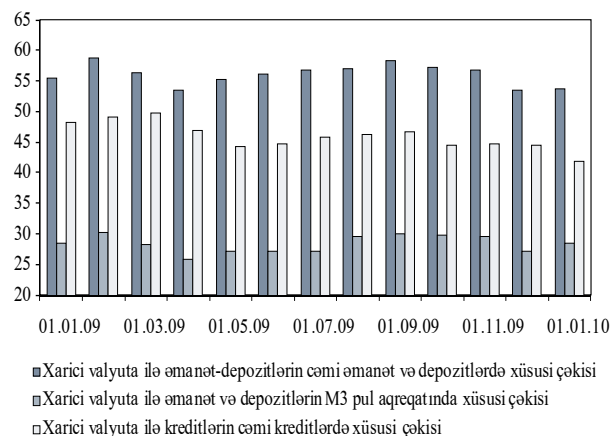
aşağı salınması pul multiplikatoruna artırıcı təsir göstərmişdir.

Dekabr ayının sonuna nağd pulun geniş pul kütləsində xüsusi çəkisi 67,7% olmuşdur.

Qeyri-nağd pulun isə çox hissəsi özəl sektorun depozit və əmanətlərinin payına düşmüşdür.

Dövrün sonuna cəlb olunan əmanət və depozitlərin 46,5%-i milli valyuta ilə, 53,6%-i isə xarici valyutada olmuşdur.

Qrafik 24. Dollarlaşma göstəriciləri, %-lə

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

Xarici valyuta ilə əmanət və depozitlərin M3 pul aqreqatında xüsusi çəkisi isə dövrün sonuna 27,2% olmuşdur.

2009-cu il ərzində Mərkəzi Bank tərəfindən yumşaq pul siyasətinin həyata keçirilməsi və pul təklifinin bərpası faiz dərəcələrinin dinamikasına da təsir etmişdir. Ümumilikdə, milli valyuta ilə maliyyə aktivləri və passivləri üzrə nominal faiz dərəcələri dövr ərzində azalma meylinə malik olmuşdur.

Milli valyuta ilə kreditlər üzrə orta faiz dərəcələri il ərzində 1,5% bəndi azalmış və 01.01.10 tarixinə 15,92% təşkil etmişdir. Hüquqi şəxslərə manatla verilən kreditlər üzrə orta faiz dərəcələri 0,7 faiz bəndi azalaraq 14,14%, fiziki şəxslər üzrə isə 0,99 faiz bəndi azalaraq 20,54% təşkil etmişdir.

Cədvəl 8. Pul aqreqatlarının həcmi, mln. manatla

	01.01.09	01.04.09	01.07.09	01.10.09	01.01.10
M0 (Nağd pul)	4145,67	3304,10	3486,40	3620,06	4174,77
M1 (Nağd pul, tələb olunanadək əmanət və depozitlər)	5145,00	4088,30	4198,80	4449,20	5239,80
M2 (Nağd pul, tələb olunanadək, müddətli əmanət və depozitlər, manatla)	6081,00	4740,90	4872,03	5222,37	6169,22
M3 (Nağd pul, tələb olunanadək, müddətli əmanət və depozitlər)	8494,20	6397,40	6693,93	7458,35	8469,18

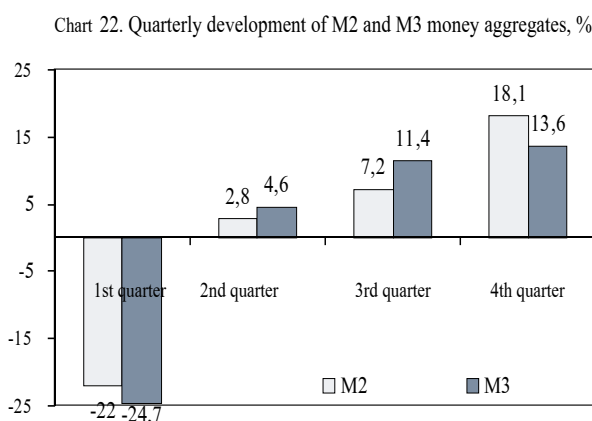
Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

⁴ Monetar Şərait İndeksi pul təklifinin və çoxtərəfli məzənnə indeksinin orta çəkili dəyişimini xarakterizə edən göstəricidir. Xüsusi çəkilər pul siyasətinin son hədəfinə təsirdən asılı olaraq tədqiqatlar əsasında müəyyən edilir.

The decline that took place in the development path of the monetary aggregate in the 1st quarter reversed from the 2nd quarter on. The year-end Manat monetary base increased by 1.7% against the year-start level totaling AZN4861 million by 01.01.10.

The Manat monetary base increased by 5% in the 2nd quarter of 2009, by 7.2% in the 3rd quarter and by 16.6% in the 4th quarter.

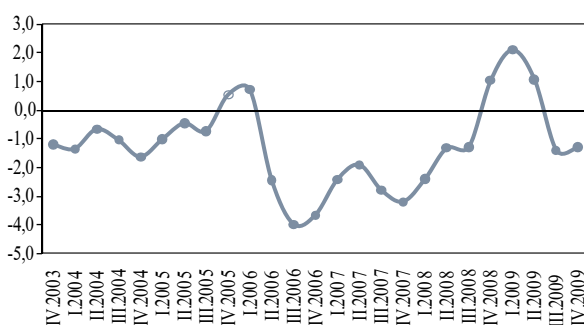
Consequently, the Manat broad money (M2) amounted to AZN6169.2 million at 01.01.10 having increased by 1.5% against the previous year's level.

Source: Central Bank of Azerbaijan

Reinstatement of the money supply on its upward development path while the Manat's multilateral exchange rate depreciated enabled the Monetary Condition Index⁴ to improve.

Chart 23. Monetary Condition Index, %

Source: Central Bank of Azerbaijan

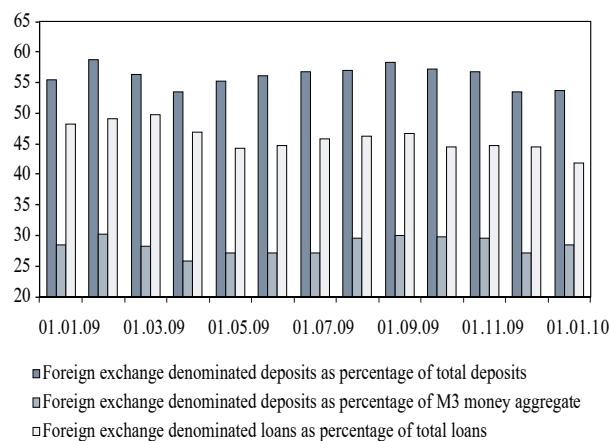
The year-end money multiplier made 1.27 as the Central Bank's reduction of the reserve requirement stimulated the rise of the money multiplier.

Cash accounted for 67.7% of the broad money by the end of December.

Private sector's individual and corporate deposits accounted for the larger portion of the non-cash funds.

As at the period-end 46.5% of the individual and corporate deposits received were denominated in the national currency and 53.6% in foreign exchange.

Chart 24. Dollarization indicators, %

Source: Central Bank of Azerbaijan

Foreign exchange-denominated deposits amounted to 27.2% of the M3 money aggregate by the end of the period.

The Central Bank's conduct of a mitigated monetary policy and reinstatement of the money supply in 2009 affected the development path of interest rates too. In general, nominal interest rates applied to the national currency-denominated financial assets and liabilities tended to decline during the period.

Average interest rates on the national currency-denominated loans decreased by 1.5% during the year amounting to 15.9% as at 01.01.10. The average interest rates on Manat loans to legal entities decreased by 0.7% down to 14.14%, those on loans to individuals declined by 0.99% to 20.54%.

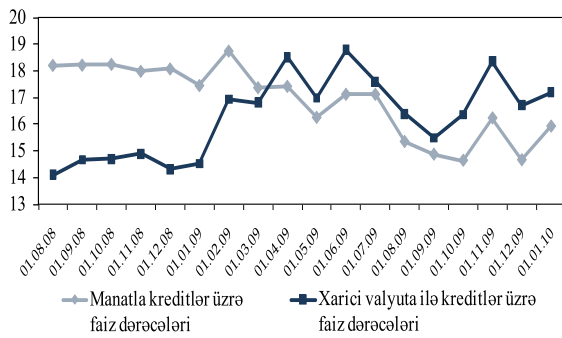
Table 8. Money aggregates, AZN mln

	01.01.09	01.04.09	01.07.09	01.10.09	01.01.10
M0 (Cash)	4145,67	3304,10	3486,40	3620,06	4174,77
M1 (Cash, individual and corporate demand deposits)	5145,00	4088,30	4198,80	4449,20	5239,80
M2 (Cash, demand, term individual and corporate deposits, AZN)	6081,00	4740,90	4872,03	5222,37	6169,22
M3 (Cash, demand, term individual and corporate deposits)	8494,20	6397,40	6693,93	7458,35	8469,18

Source: Central Bank of Azerbaijan

⁴ The Monetary Condition Index is an indicator that characterizes the average-weighted modification of the money supply and multilateral exchange rate index. Specific weights are determined through studies depending on the effect of the monetary policy on the final target.

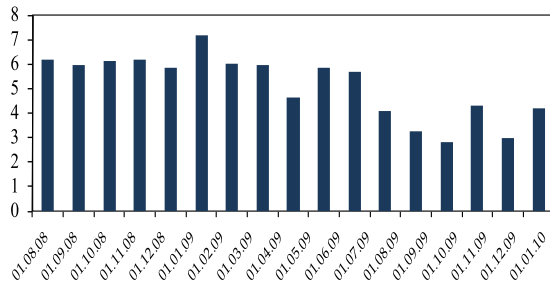
Qrafik 25. Kreditlər üzrə orta faiz dərəcələri haqda məlumat, %-lə

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

Xarici valyutada verilmiş kreditlər üzrə orta faiz dərəcələri il ərzində 2,67% bəndi artaraq 17,19% olmuşdur.

Qrafik 26. Manatla kreditlər üzrə nominal faizlərlə depozitlər üzrə nominal faizlər arasında fərq, %-lə

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

Manatla kreditlər və depozitlər üzrə faiz dərəcələri arasındakı fərq (faiz marjası) il ərzində 5,84%-dən son tarixə 4,2%-ə, xarici valyutada faiz marjası isə 6,56%-dən 6,48%-ə düşmüşdür.

2.4. Pul siyasətinin institusional bazası

2009-cu ildə Mərkəzi Bankda makroiqtisadi idarəetmənin və pul siyasətinin institusional bazasının inkişafı istiqamətində məqsədyönlü fəaliyyət davam etdirilmişdir.

İqtisadi situasiyanı operativ izləmək, xarici və daxili iqtisadi amillərin adekvat təhlilini apararaq effektiv siyasət qərarlarını qəbul etmək üçün Mərkəzi Bankın Pul Siyasəti və Maliyyə Sabitliyi Komitəsinin (PSMSK) hesabat ilində fəaliyyəti daha da aktivləşmişdir. PSMSK Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin məşvərətçi orqanı kimi öz fəaliyyətini ən qabaqcıl beynəlxalq standartlar əsasında qurmuş, pul siyasəti və maliyyə sabitliyinin idarə olunması sahəsində mühüm təkliflərin formalaşdırılmasını təmin etmişdir.

2009-cu ildə Mərkəzi Bankda makroiqtisadi diaqnostikanın aparılmasının metodoloji bazası daha da təkmilləşdirilmişdir. Mərkəzi Bankda aparılmış diaqnostika işləri əsas makroiqtisadi meyllərin,

inflasiyanın, monetar sektorun, iqtisadi artımın, xarici və fiskal sektorda gedən proseslərin dərin analizini təmin etmişdir. İl ərzində ekonometrik modellərin və tədqiqatların nəticələrinin mövcud diaqnostik bazaya inteqrasiyası istiqamətində intensiv metodoloji işlər aparılmışdır.

2009-cu ildə əsas iqtisadi proqnozlaşdırma aləti olan Maliyyə Proqramı Sisteminin analitik bazası əsaslı təkmilləşdirilmişdir. Başlıca ekzogen göstəricilər üzrə çoxsənarlı simulyasiyalar aparılmış və bunun nəticələri pul siyasətinin formalaşmasında istifadə edilmişdir. “Vəsaitlərin axını matrisi” (flow of funds matrix) ilkin variantda tərtib olunmuşdur. Maliyyə sabitliyinin diaqnostikası sisteminin texnoloji əsaslarının maliyyə proqramına ilkin inteqrasiyası təmin edilmiş, erkən xəbərdarlıq indikatorları sistemi formalaşdırılmışdır. Bu, milli iqtisadiyyatda bütün əlaqələri və asılılıqları optimal ifadə edən bütöv bir makroiqtisadi modelin formalaşmasına yaxşı zəmin yaratmışdır. Bu model, yaxın gələcəkdə iqtisadi orqanlar arasında texniki koordinasiyanın güclənməsində mühüm vasitə ola bilər.

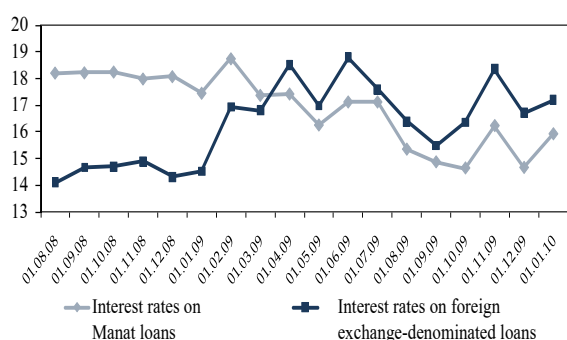
2009-cu ildə Mərkəzi Bankda tədqiqatlar əsasən 3 istiqamətdə aparılmışdır.

Birinci istiqamət çərçivəsində iqtisadi tsiklin izlənilməsi sisteminin qurulması məqsədilə qabaqlayıcı (leading) və müşahidə edici (lagging) indikatorlar üzrə bir neçə ekonometrik modellər yaradılmışdır. Bunlara misal olaraq “Daşınmaz əmlak bazarında “köpüklər”in miqyasını müəyyən etmək üçün tələb-təklif əsaslı tarazlı qiymət modeli”ni, ““Məcmu buraxılış kəsiri”ni qiymətləndirən Hodrik-Presskot və Kalman filtrləri”ni, habelə “Təbii işsizlik səviyyəsini qiymətləndirən Kalman filtri”ni göstərmək olar.

İkinci istiqamət çərçivəsində pul siyasətinin həyata keçirilməsi potensialının artırılmasına imkan verən bir sıra modellər qiymətləndirilmişdir. Bunlara “Vektor-Auto reqressiya metodu əsasında manatın məzənnəsinin inflasiyaya ötürücülüüyü modeli” və “Qeyri-neft iqtisadiyyatının rəqabət qabiliyyətinin qiymətləndirən “beş istiqamətli Porter yanaşması” hipotezi” aiddir.

Üçüncü istiqamət çərçivəsində maliyyə sabitliyinin idarə olunması bazasının təkmilləşdirilməsi məqsədilə dinamik və statik stress-testləmə sistemi formalaşdırılmışdır. Stress-testlərin tətbiqi nəticəsində bank sistemində mümkün risklər vaxtında identifikasiya edilərək nəzarətə götürülmüş və sektorun maliyyə dayanıqlığını əks etdirən hesablamalar aparılmışdır. Bu hesablamalara qeyri-maliyyə institutlarının (korporativ sektor və ev təsərrüfatlarının) maliyyə davamlılığını əks etdirən əmsallar və maliyyə sisteminin inkişaf dəriniyini xarakterizə edən indeksləri misal göstərmək olar.

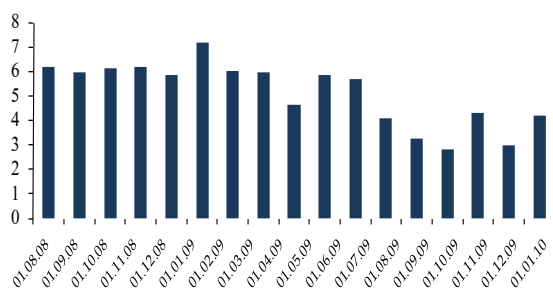
Chart 25. Average interest rates on loans, %

Source: Central Bank of Azerbaijan

Average interest rates on foreign exchange-denominated loans increased by 2.67% during the year up to 17.19%.

Chart 26. Gap between nominal interest rates on Manat loans and deposits, %

Source: Central Bank of Azerbaijan

The gap between the interest rates on Manat loans and deposits (interest rate margin) declined from 5.84% to 4.2% by the year-end, while the foreign exchange-denominated interest rate margin decreased from 6.56% to 6.48%.

2.4. Institutional framework of the monetary policy

The Central Bank carried on with its programmed efforts aimed at conceiving and structuring an institutional framework for macroeconomic management and monetary policy.

The Central Bank's Monetary Policy and Financial Stability Committee (MPFSC) took on a more proactive approach during the reported year in order to keep track of the economic situation and to make effective policy decisions substantiated by an adequate analysis of external and internal economic factors. The MPFSC, acting in its capacity as the advisory body of the Central Bank's Management Board, devised its actions in accordance with the consideration of best international practices and worked to develop significant proposals concerning the monetary policy and financial sustainability management.

In 2009, the Central Bank further refined and

streamlined its methodologies and guidelines for macroeconomic diagnostics. The diagnostics carried out by the Central Bank centered on an in-depth analysis of the principal macroeconomic factors, inflation rate, monetary sector, economic growth, external and fiscal sectors. A variety of guidelines and procedures were elaborated during the year with an aim to integrating econometric models and outputs of research and studies into the existing diagnostic framework.

The analytical framework of the Financial Programming System that represents a major projection/forecasting tool was substantially upgraded in 2009. Multi-scenario simulations were conducted involving the primary exogenic indicators and the resulting outputs were used in the development of the monetary policy. A draft, preliminary version of the "Flow of Funds Matrix" was developed. The technological bases of the financial stability diagnostic system were integrated initially into the financial program and an early warning system was formed. This served a strong basis for forming up a complete macroeconomic model that conjures and outlines all optimal relations and interactions within the national economy. That model can become an important tool for improving the technical coordination between economic bodies in near future.

The Central Bank's studies covered mainly 3 areas in 2009.

In the first area, a number of econometric models were developed for leading and lagging indicators with an aim to building a system to keep track of economic cycles. Good examples of this effort include the "Demand and supply-based balanced price model for identification of the scope of real estate market "bubbles"", "Hodrik-Presscott and Kalman filters to evaluate the "Non-oil output gap" as well as the "Kalman's filter for natural unemployment rate assessment".

The second area of research included evaluation of some models that allow for enhancing the potential and capacity for implementing the monetary policy, including the "Model of exchange rate path-through into inflation based on the Vector-Auto regression method" and "Five forces Porter approach" hypothesis evaluating the competitiveness of the non-oil economy".

The third direction of research included formation of a dynamic and fixed/static stress-testing system designed to improve the financial sustainability management framework. Stress tests helped identify and control the potential risks inherent in the banking system on time and shortly after estimations were made that reflect on the sector's financial viability and soundness. Such estimations presented, for example,

Tədqiqat bazasının inkişafı 2009-cu ildə yeni institutional transformasiya mərhələsinə daxil olmuşdur. İqtisadiyyat, bank və maliyyə sistemi üzrə fundamental tədqiqatların və tədris işinin təşkilinin daha effektiv institutlaşması məqsədilə Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankında Tədqiqat və İnkişaf Mərkəzi yaradılmağa başlanmışdır. Bu sahədə Şərqi və Qərbi Avropanın, həmçinin Cənub-Şərqi Asiyanın Mərkəzi Banklarının mövcud təcrübəsindən istifadə edilmişdir.

Dünya iqtisadiyyatında böhran makroiqtisadiyyat və bank-maliyyə sektoru üzrə statistik məlumat bazasının əhatəliliyin genişləndirilməsi və keyfiyyətinin artırılması məsələlərini daha da aktuallaşdırmışdır. Bunu nəzərə alaraq 2009-cu ildə Mərkəzi Bankın topladığı hesabatlar və göstəricilərin sayı artırılmış, mövcud hesabatlar təkmilləşdirilmiş və yeni versiyada işlənmişdir.

Mərkəzi Bankda 2010-cu ildə etibarən yaradılması nəzərdə tutulan yeni avtomatlaşdırılmış hesabatlılıq - informasiya sisteminin (data warehouse) qurulması üçün hazırlıq işlərinə başlanılmışdır. Bu sistem bank sektorundan və iqtisadiyyatdan daxil olan bütün statistik məlumatların vahid elektron məkanda toplanmasını, avtomatik rejimdə emalını, istənilən miqyasda və formatda çeşidlənməsini təmin edəcəkdir. Yeni sistem

müxtəlif lokal statistik şəbəkələr arasında, habelə xarici statistik sistemlər ilə qarşılıqlı inteqrasiyanı, kənar mənbələrdən daxil olan elektron informasiyanın adekvat filtrasiyasını və yüksək təhlükəsizliyini, yığılmış statistik informasiyanın istehlakçılara vaxtında və keyfiyyətlə çatdırılmasını əhatə edəcəkdir.

2009-cu ildə monetar statistikanın beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması istiqamətində də müvafiq işlər görülmüşdür. Beynəlxalq Valyuta Fondu ilə sıx əməkdaşlıq çərçivəsində monetar statistikanın SDDS (Special Data Dissemination Standards) standartlarına uyğun olaraq emalı və yayımlanması daim nəzarətdə saxlanılmışdır.

AMB-də pul siyasətini müəyyən edərək məlumat bazasını genişləndirmək məqsədilə real sektorun mikroiqtisadi monitorinqi 2009-cu ildə də davam etdirilmişdir. Aylıq monitorinqlərlə yanaşı iqtisadi tsikli xarakterizə edən müəssisələrin investisiya fəallığı və istehsal gücünün yüklənmə səviyyəsinə dair rüblük sorğuların keçirilməsinə başlanmışdır. Aparılan monitorinqlərin, qurulan işgüzar fəallıq indekslərinin metodoloji bazasının təkmilləşdirilməsi məqsədilə aparıcı Mərkəzi Banklarla, habelə İsveçrənin KOF institutu ilə sıx əməkdaşlıq əlaqələri qurulmuşdur.

ratios that reflect the financial viability of non-financial institutions (corporate sector and households) and indices that characterize the scale of development of the financial system.

Development of the research framework entered the new institutional transformation phase in 2009. The Central Bank of Azerbaijan began establishing the Research and Development Center seeking to more effectively institutionalize the fundamentals of research and training for the economy, banking and financial system. To this end, the current experiences of the central banks of Eastern and Western Europe as well as South-East Asia were studied.

The crisis sweeping through the world economy made it even more apparent that the statistical databases on macroeconomic and banking and financial sector need to expand their coverage and improve their quality. With that in mind, in 2009 the Central Bank increased the number of reports and indicators it collects while streamlining and upgrading the current reporting formats to improved versions.

The Central Bank commenced preparations for setting up a new automated reporting and information system (data warehouse) scheduled to be established in 2010. This system will allow for collecting and storing, processing automatically, sorting in any volume and format all statistical data received from the banking system and economic sectors in a single elec-

tronic space. The new system will integrate various local statistical networks as well as external statistical systems, will provide adequate filtration and high level of security for electronic data flowing in from outside sources and will ensure timely and high quality delivery of statistical data thus collected to users.

In 2009 relevant actions were taken to make sure that upgrades of the monetary statistics render them compliant with best international standards and practices. Processing and dissemination of monetary statistics in accordance with the SDDS (Special Data Dissemination Standards) were constantly closely monitored in close cooperation with the International Monetary Fund.

Microeconomic monitoring of the real sector was continued in 2009 in order to expand the database used when determining the CBA's monetary policy. In addition to monthly monitoring, the practice of quarterly surveys was launched relation to the investment activity and the workload level of the production capacity of enterprises that characterize the economic cycle. Close working relationships were established with the leading Central Banks as well as the Swiss KOF institution with an aim to improving the methodology framework of the ongoing monitoring and the business activity indices.

III. MALİYYƏ BAZARLARI

3.1. Maliyyə bazarının institusional inkişafı

2009-cu ildə beynəlxalq maliyyə bazarlarında davam edən böhran şəraitində maliyyə bazarlarının canlanması məqsədilə bazar infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi də Mərkəzi Bankın antiböhran fəaliyyətinin mühüm elementi olmuşdur.

İl ərzində xaricdən cəlb olunan vəsaitlərin vaxtından əvvəl geri çağırılması və xarici mənbələr hesabına yenidən maliyyələşmədə yaranan məhdudluğu, həmçinin region ölkələrində devalvasiyanın yaratdığı psixoloji amillər valyuta bazarında ilin əvvəlində müəyyən gərginlik yaranmışdı. Yaranan gərginliyin qısa müddət ərzində aradan qaldırılması məqsədilə Mərkəzi Bank tərəfindən bazarda aktiv müdaxilə əməliyyatları aparılmışdır. Valyuta bazarında müdaxilə ənənəvi metodlardan əlavə həm də svop əməliyyatları vasitəsilə həyata keçirilmişdir.

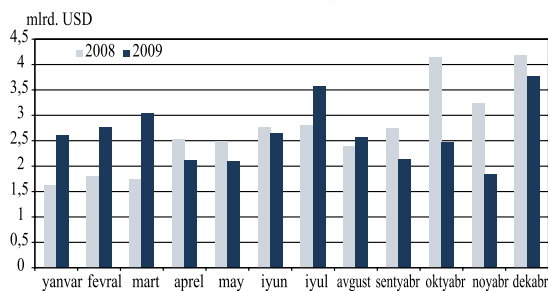
2009-cu ilin ortalarında Mərkəzi Bank haqqında qanuna dəyişikliklərin edilməsi pul siyasətinin əməliyyat bazasının çeşidliyinin genişləndirilməsinə imkan yaratmışdır. Pul resursları bazarlarının canlandırılması məqsədilə Mərkəzi Bankın birbaşa iştirakı ilə Mütəşəkkil Banklararası Kredit Bazarının yeni segmenti – Təminatlı Pul bazarı yaradılmışdır.

2009-cu ildə ipoteka kreditləşməsinin sekyuritizasiya əsasında fəaliyyət göstərməsi maliyyə bazarında aktivliyin qorunmasında mühüm rol oynamışdır. Yeni ipoteka kağızlarının likvidliyi Mərkəzi Bank tərəfindən dəstəklənmişdir.

3.2. Valyuta bazarı və məzənnə

2009-cu ildə daxili valyuta bazarının həcmi ötən illə müqayisədə 0,8 mlrd. \$ və ya 2,55% azalaraq 31,6 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Dövrün ilk üç ayında bazarın

Qrafik 27. Daxili valyuta bazarı

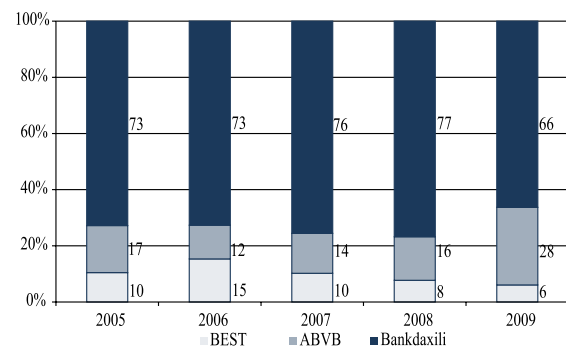

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

həcmində ötən ilin müvafiq ayları ilə müqayisədə artım müşahidə olunsada, sonrakı aylarda valyuta bazarının həcmində azalma müşahidə olunmuşdur. I rübdə valyuta bazarının həcmində artması qonşu ölkələrdəki devalvasiyaların psixoloji təsiri ilə dollarizasiyanın müvəqqəti artması və Mərkəzi Bankın müdaxilələri ilə izah olunur.

Valyuta bazarının illik həcmində müşahidə olunan azalma qlobal maliyyə böhranı ilə əlaqədar olaraq xaricdən vəsait axınlarının məhdudlaşması ilə əlaqədar olmuşdur.

Qrafik 28. Daxili valyuta bazarının segmentlər üzrə bölgüsü, %-lə

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

2009-cu ildə banklararası bazarda əməliyyatların həcmində (10,7 mlrd. \$) əhəmiyyətli artım müşahidə olunmuş və nəticədə banklararası bazar ümumi bazarın 1/3 hissəsini təşkil etmişdir. Ötən illərdə banklararası əməliyyatlar valyuta bazarının yalnız 23%-ni təşkil edirdisə, 2009-cu ildə bu göstərici 33%-ə qalxmışdır.

2009-cu ildə daxili valyuta bazarında avro ilə həyata keçirilən əməliyyatların payı 2 dəfə azalaraq 28%-dən 14%-ə düşmüşdür. Hesabat ilində avronun məzənnəsində müşahidə olunan kəskin volatillik avro ilə aparılan əməliyyatların həcminə birbaşa təsir göstərmişdir. ABŞ dollarının manata qarşı sabitliyinin məntiqi nəticəsi olaraq dollar ilə aparılan valyuta əməliyyatlarının payı 70%-dən 84%-dək artmışdır.

Mərkəzi Bankın valyuta bazarında əməliyyatları “müdaxilə dəhlizi” çərçivəsində manatın sabitliyinin qorunması və valyuta bazarında tələb və təklif arasında tarazlığın yaradılmasına yönəldilmişdir. Xarici valyutaya artan tələb 2 mənbə (Mərkəzi Bank və Dövlət Neft Fondu) hesabına ödənilmişdir. Əvvəlki illərdən fərqli olaraq 2009-cu ildə Mərkəzi Bankın

III. FINANCIAL MARKETS

3.1. Institutional development of the financial market

In 2009, improvement of the market infrastructure was a key element of the Central Bank's anti-crisis efforts seeking to revitalize the financial markets as the crisis continued its sweeping course through the international financial markets.

Early revocation of foreign funds and difficulties in refinancing from external sources coupled with the psychological factors originating from the devaluations underway in the regional states had put the currency market into a certain degree of strain earlier in the year. Seeking to relieve the market from the distress as quickly as possible the Central Bank actively intervened in the currency market by deploying swap transactions to cap the traditional methods.

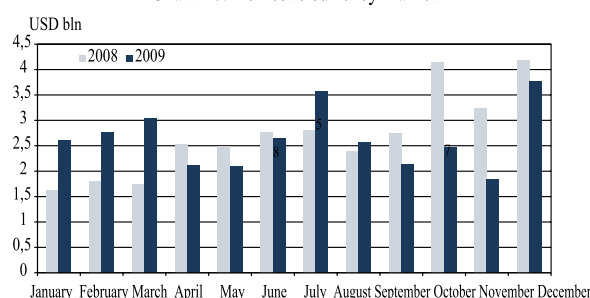
The mid-2009 amendments made to the Central Bank law set the ground for expanding the scope of the operational base of the monetary policy. A new segment of the Organized Interbank Credit Market was established with the Central Bank's direct involvement – the Secured Money Market – in order to revitalize the money markets.

In 2009, securitization-based mortgage lending played an important role in retaining the active behavior of financial markets. Liquidity of the new mortgage-backed securities is supported by the Central Bank.

3.2. Currency market and exchange rate

In 2009, the domestic currency market declined by USD0.8 billion or 2.55% in value against the previous year totaling USD31.6 billion. Although the market had grown in the first three months of the year as

Chart 27. Domestic currency market

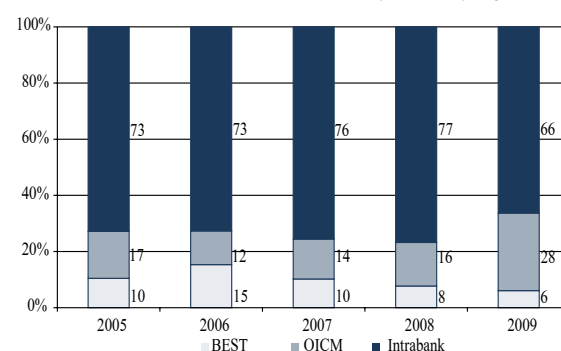

Source: Central Bank of Azerbaijan

compared to the same months of the previous year, it declined thereafter. The growth of the currency market in the 1st quarter was caused by the psychological effects of the devaluations underway in the neighbor countries, temporary increase of dollarization and the Central Bank's interventions.

The currency market's decline over the year was associated with the narrowing inflow of funding from foreign countries due to the global financial crisis.

Chart 28. Distribution of the domestic currency market by segments, %

Source: Central Bank of Azerbaijan

Interbank market transactions demonstrated a significant rise in 2009 (USD10.7 billion) whereby the interbank market constituted 1/3 of the total market. While the interbank transactions amounted to only 23% of the currency market in the previous years, they went up as high as 33% in 2009.

In 2009, the Euro transactions of the domestic currency market decreased by 2 times, from 28% to 14%. The strong volatility of Euro during the reported year had a direct effect on Euro operations. As a logical consequence of the US Dollar's stability against the Manat the USD currency operations increased from 70% to 84%.

The Central Bank's currency market transactions aimed at maintaining a stable Manat within the "intervention corridor" and ensuring that demand and supply are balanced at the currency market. The increasing demand for foreign exchange was covered from 2 sources (Central Bank and State Oil Fund). Unlike the previous years, in 2009 the Central Bank's net currency market intervention was sale-oriented totaling USD1260 million. 95% of the year's interventions were carried out during the first four months of the reported year with an aim to relieve the currency market of the stressful state.

Seeking to maintain financial sustainability the

valyuta bazarına xalis müdaxilə satış yönümlü olmuş və 1260 mln. \$ təşkil etmişdir. İllik müdaxilənin 95%-i hesabat ilinin ilk dörd ayı ərzində valyuta bazarında yaranan gərginliyin aradan qaldırılması məqsədilə həyata keçirilmişdir.

Maliyyə sabitliyini qorumaq məqsədilə 10 fevral 2009-cu il tarixindən etibarən Mərkəzi Bank tərəfindən valyuta bazarında yeni alət - valyuta svopu əməliyyatlarının aparılmasına başlanılmışdır. Valyuta svoplarının tətbiqi banklara valyuta mövqelərinin düzgün idarə edilməsi imkanını yaratmışdır. Svop əqdləri USD-nin alış/satışı istiqamətində 1 həftəlik və 1 aylıq müddətinə həyata keçirilmişdir. İl ərzində Mərkəzi Bankın valyuta bazarında svop əməliyyatlarının həcmi 130,1 mln \$ təşkil etmişdir.

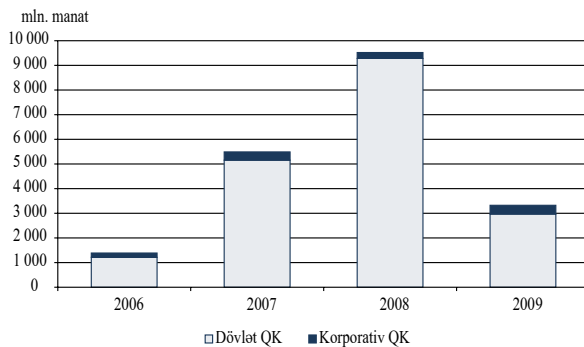
Beynəlxalq maliyyə bazarlarında valyutaların məzənnəsində müşahidə olunan gündəlik kəskin volatilliyin Mərkəzi Bankın rəsmi məzənnələrinə təsirini minimuma endirmək məqsədilə cari ildə valyuta sərbətinin strukturunda ABŞ dolları və Avronun payı müvafiq olaraq 70/30-dan 90/10-a dəyişdirilmişdir. Aparılan tənzimləmə əməliyyatlarının nəticəsi olaraq manatın məzənnəsinin sabitliyi qorunmuş, il ərzində manatın ABŞ dollarına qarşı rəsmi nominal məzənnəsi üzən tənzimlənən rejimdə 1 qəpikdən də az, yəni 0,26% ucuzlaşaraq, dövrün sonuna 0,8031 manat təşkil etmişdir.

3.3. Pul resursları bazarı

3.3.1. Qiymətli kağızlar bazarı

2009-cu ildə ötən illə müqayisədə mütəşəkkil qiymətli kağızlar bazarının həcmi 3 dəfəyə yaxın azalaraq 3,3 mlrd. manat təşkil etmişdir. Qiymətli kağızlar bazarının 90%-i dövlət qiymətli kağızlar bazarının (bunun da 78%-i qısamüddətli notların), 10% isə korporativ qiymətli kağızlar bazarının payına düşmüşdür.

Qrafik 29. Mütəşəkkil qiymətli kağızlar bazarı

Mənbə: Bakı Fond Birjası

Mərkəzi Bankın pul siyasətinə uyğun olaraq sterilizasiya əməliyyatlarının məhdudlaşdırılması

nəticəsində dövriyyədəki notların həcmi azalmışdır.

İlin sonuna dövriyyədə olan dövlət qiymətli kağızlarının həcmi ilin əvvəli ilə müqayisədə (410,7 mln. manat) 236,8 mln. manat və ya 57,7% azalaraq 173,9 mln. manat təşkil etmişdir.

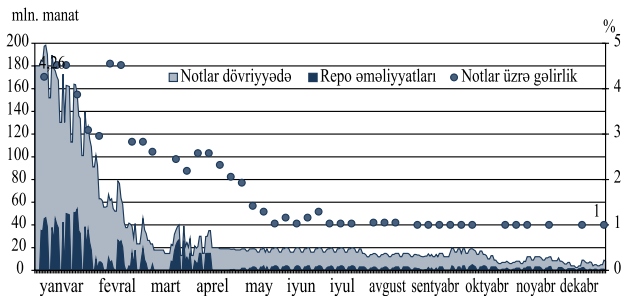
Dövrün sonuna dövriyyədəki dövlət qiymətli kağızlarında notların payı 9 dəfə azalaraq 44%-dən 5%-ə enmiş, DQİ-lərin payı isə 56%-dən 95%-ə kimi artmışdır.

3.3.1.1. Mərkəzi Bankın qısamüddətli notları. 2009-cu il ərzində əməliyyat hədəflərini reallaşdırmaq və bazarın likvidliyini təmin etmək məqsədilə Mərkəzi Bank tərəfindən 4 həftəlik notların buraxılışı və 1 günlük repo əməliyyatları həyata keçirilmişdir.

İl ərzində 579 mln. manat məbləğində not emissiya olunmuş və bunun 373 mln. manatı (64%) hərraclara çıxarılmışdır. Nominal üzrə 260,4 mln. manat və ya 70% səviyyəsində not yerləşdirilmişdir. Son hərracda notlar üzrə orta gəlirlilik 1% olmuşdur (bu göstərici ilin əvvəlində 4,26% səviyyəsində idi).

Dövriyyədə olan notların həcmi ilin əvvəli ilə müqayisədə 180 mln. manat (repo əməliyyatları nəzərə alınmaqla) və ya 20 dəfə azalaraq dövrün sonuna 9 mln. manat təşkil etmişdir.

Qrafik 30. Dövriyyədə olan notları haqqında məlumat

Mənbə: Bakı Fond Birjası

Çərçivə alətləri üzrə əməliyyatlarının həcmi 1 886,3 mln. manat təşkil etmişdir. Əməliyyatların hamısı repo əməliyyatlarının payına düşmüşdür. İlin sonuna çərçivə əməliyyatları üzrə faiz dərəcəsi 1 günlük repo əməliyyatı üzrə 1%, 1 günlük əks-repo əməliyyatı üzrə isə 7% olmuşdur.

3.3.1.2. Maliyyə Nazirliyinin Dövlət Qısamüddətli İstiqrazları (DQİ). 2009-cu ilin sonuna dövriyyədə olan dövlət istiqrazlarının (Dİ) həcmi ilin əvvəli ilə müqayisədə 65,7 mln. manat və ya 29% azalaraq 164,9 mln. manat təşkil etmişdir. Bir illik Dİ-lər üzrə orta gəlirlilik 9%-dən 3,75%-ə kimi azalmışdır.

Beynəlxalq bazarlarda il ərzində müşahidə olunan likvidlik çatışmazlığı ilə əlaqədar xarici investorlar tərəfindən vəsaitlərin geri çağırılması dövriyyədəki

Central Bank introduced a new currency market tool as of February 10, 2009: currency swap transactions. Currency swaps enabled banks to manage their currency positions properly. Swap deals were closed for USD purchase/sale for 1 week and 1 month periods. The Central Bank's swap transactions on the currency market during the year totaled USD130.1 million.

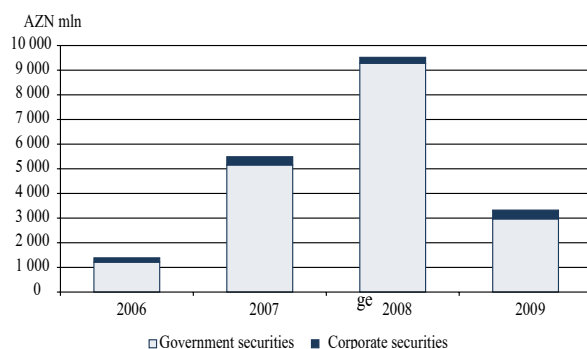
In order to minimize the effect of the daily dramatic volatility of currency exchange rates on international financial markets on the Central Bank's official exchange rates the USD and Euro shares of the current year's currency basket were re-distributed from the 70/30 proportion to 90/10. This adjustment helped maintain the Manat stable as the Manat's official nominal exchange rate against the US Dollar depreciated on a floating regulated basis for less than even 1 copeck, that is, 0.26%, during the year, amounting to AZN0.8031 by the end of the period.

3.3. Money market

3.3.1 Securities market

In 2009, the scope of the securities market declined by 3 times against the previous years amounting to AZN3.3 billion. Of this, the government securities market accounted for 90% (78% pertaining to short-term notes) and the corporate securities market for 10%.

Chart 29. Organized securities market

Source: Baku Stock Exchange

Along the lines of the Central Bank's monetary policy, limitation of the sterilization operations resulted in a reduction of the outstanding notes.

By the year-end the outstanding government securities totaled AZN173.9 million having decreased by AZN236.8 million or 57.7% against the previous year's level (AZN410.7 million).

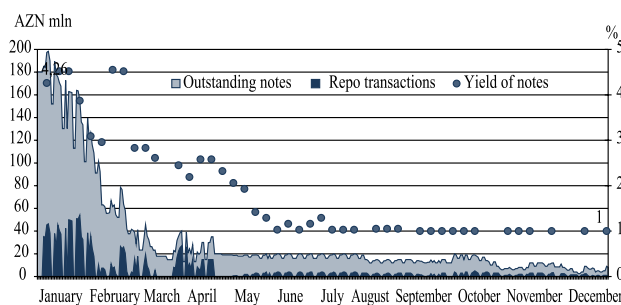
The period-end share of the notes as percentage of the government securities decreased by 9 times from 44% to 5%, while the share of the T-bills rose from 56% to 95%.

3.3.1.1. Short-term notes of the Central Bank With an aim to realize its operating targets and provide market liquidity during 2009 the Central Bank issued 4 week maturity notes and carried out overnight repo transactions.

During the reported period AZN579 million worth of notes were issued, of which AZN373 million (64%) were offered through auctions. AZN260.4 million worth of notes, nominally, or 70% of the total issue were sold during the period. The average yield of notes at the last auction was 1% (it had made 4.26% at the beginning of the year).

Notes outstanding (in circulation) decreased by AZN180 million (including repo transactions) or 20 times against the previous year thus totaling to AZN9 million at the period-end.

Chart 30. Outstanding notes

Source: Baku Stock Exchange

Transactions involving framework instruments amounted to AZN1 886.3 million during the period, all of which were represented by repo transactions. The year-end interest rate on framework instruments equaled 1% for overnight repo transactions and 7% for overnight counter-repo transactions.

3.3.1.2. T-bills. The 2009 year-end government bonds (GB's) issued by the Ministry of Finance decreased by AZN65.7 million or 29% against the year-start rate equaling AZN164.9 million. Average yield on one year maturity GB's reduced from 9% to 3.75%.

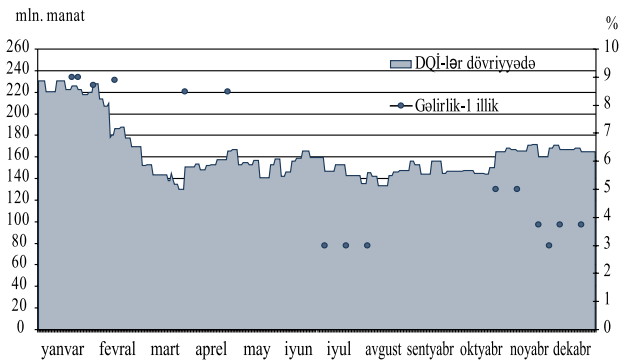
Although foreign investors withdrew their funds because of the liquidity shortfall experienced by international markets during the year, which caused the outstanding GB's to decline in volume partially, the Central Bank's limitation of notes issued helped enhance the banks' interest in the GB's as a highly marketable tool. This effort compensated the outflow of foreign investments from the GB's.

During the year the Ministry of Finance issued

Dİ-lərin həcmninə qismən azalmasına səbəb olsa da, digər tərəfdən Mərkəzi Bank tərəfindən notların emissiyasının məhdudlaşdırılması, bazarda likvid alət olan Dİ-lərə banklar tərəfindən marağın artması müşahidə olunmuşdur. Bu şəraitdə Dİ-lərdən xarici investor axını kompensasiya etmişdir.

İl ərzində Maliyyə Nazirliyi tərəfindən qısamüddətli istiqrazlarla yanaşı dövriyyəyə orta müddətli (2 və 3 illik) qiymətli kağızlar da buraxılmışdır. Bundan əlavə bazarda yeni alət – geri çağırılabilən dövlət istiqrazları da emissiya olunmuşdur.

Qrafik 31. Dövrüdə olan DQİ-lər haqqında məlumat

Mənbə: Bakı Fond Birjası

2009-cu ildə ipoteka kreditləşməsinin canlanması və onun fasiləsizliyini təmin etmək məqsədilə Azərbaycan İpoteka Fondu tərəfindən ipoteka istiqrazları dövriyyəyə buraxılmışdır.

Azərbaycan İpoteka Fondu tərəfindən 55,0 mln. manat həcmində 7 illik təminatlı istiqrazlar emissiya olunmuşdur. Emissiya olunmuş istiqrazların 49,0 mln. manatı 9 hərrac vasitəsi ilə 2009-cu ildə banklar arasında yerləşdirilmişdir.

Banklar tərəfindən təklif olunan sifarişlərin həcmi 86,1 mln. manat təşkil etmişdir. Bundan əlavə ipoteka istiqrazlarının təkrar bazarı formalaşdırılmış və Mərkəzi Bank tərəfindən qiymətli kağızların likvidliyi dəstəklənmişdir.

3.3.1.3. Dövlət qiymətli kağızlar bazarı və təkrar bazar. Notlarla təkrar bazarın həcmi 39 mln. manat (30 əqd) təşkil etmişdir. 2008-ci illə müqayisədə notlarla təkrar bazar əməliyyatlarının həcmi 274 mln. manat və ya 8 dəfə azalmışdır. Azalma həmçinin əməliyyatların sayında özünü büruzə vermişdir. 2008-ci ildəki 281 ədəd əqdə qarşı 2009-cu ildə 30 əqd qeydə alınmışdır.

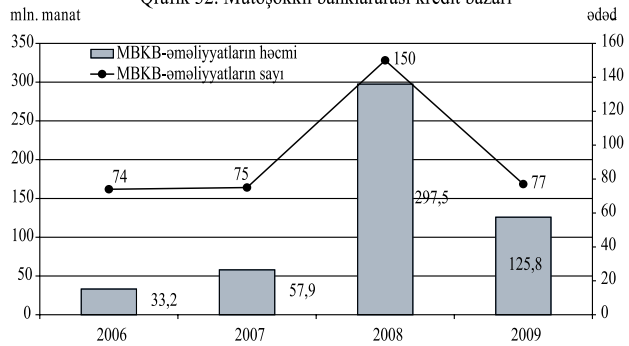
2009-cu ildə Banklararası Repo bazarının həcmi 66,3 mln. manat təşkil etmişdir. Repo əməliyyatlarının 40 mln. manatı (60%) notlarla, 26,3 mln. manatı (40%) isə dövlət istiqrazları ilə həyata keçirilmişdir.

Banklararası repo bazarında 1 günlük repo əməliyyatları üzrə son gəlirlik ilin əvvəli ilə

müqayisədə (1,48%) artaraq 1,58% təşkil etmişdir. Keçən illə müqayisədə banklararası repo bazarında əməliyyatların həcmi 408 mln. manat və ya 7 dəfə azalmışdır.

3.3.1.4. Mütəşəkkil Banklararası Kredit Bazarı (MBKB). 2009-cu ildə MBKB-də banklar tərəfindən 125,8 mln. manat həcmində 77 əməliyyat keçirilmişdir. 2008-ci illə müqayisədə həm əməliyyatların həcmində, həm də sayında 2 dəfəyə yaxın azalma müşahidə olunmuşdur.

Qrafik 32. Mütəşəkkil banklararası kredit bazarı

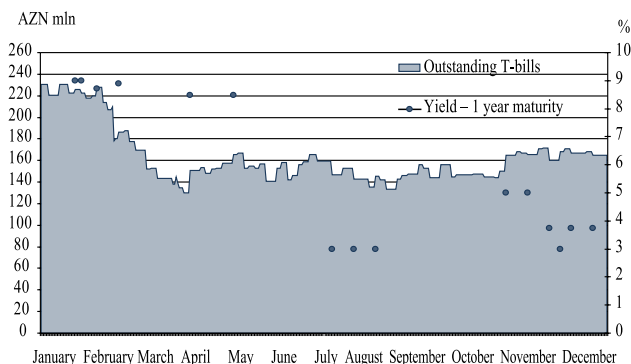
Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

Pul resursları bazarlarının canlandırılması məqsədilə Mərkəzi Bankın birbaşa iştirakı ilə Mütəşəkkil Banklararası Kredit Bazarının yeni seqmenti – Təminatlı Pul bazarı yaradılmışdır. Təminat sisteminin yaradılmasında əsas məqsəd bankların bir-birinə olan etimadını artırmaqla banklararası kredit bazarının likvidliyinin yüksəldilməsidir. Bununla əlaqədar bazarda market meyker qismində iştirak edən banklar və Bakı Banklararası Valyuta Birjasının birgə təşəbbüsü ilə Mütəşəkkil Banklararası Kredit Bazarının yeni seqmenti olan Təminatlı Pul Bazarı seqmentinin əsası qoyulmuş və yeni seqmentdə Mərkəzi Bankın iştirak mexanizmi hazırlanmışdır. Yeni seqmentdə təminat sistemi öhdəliklərin vaxtında icra edilməsini təmin edən Mərkəzi Bankın overdraft xətti və iştirakçı bankların kollektiv məsuliyyət prinsipinə əsaslanır. Yeni seqmentin ilkin fəaliyyəti dövründə hər bir bankın cəlb edəcəyi vəsaitin-kredit limitinin və əməliyyatların maksimal müddətinin məhdudlaşdırılması qərara alınmışdır. Sistem üzrə əməliyyatların həcmi və intensivliyi artdıqca banklara ayrılan kredit limitinin həcmnin artırılması və əməliyyatların müddətinin uzadılması nəzərdə tutulur.

Bazarın yeni seqmentinin işə düşməsi banklararası likvidliyin çevik tənzimlənməsinə kömək etməklə yanaşı pul siyasətinin daha effektiv həyata keçirilməsinə də xidmət edəcəkdir.

short-term securities (2 and 3 years maturities) in addition to the short-term bonds. Also, a new instrument was introduced to the market: revocable government bonds.

Chart 31. Outstanding T-bills

Source: Baku Stock Exchange

In order to revitalize mortgage lending and ensure its continuity in 2009 the Azerbaijan Mortgage Fund issued mortgage-backed securities.

The Azerbaijan Mortgage Fund issued 7 year maturity secured bonds worth of AZN55.0 million, of which AZN49.0 million worth of bonds were sold to banks through 9 auctions held during 2009.

The banks' offers totaled to AZN86.1 million. In addition, a secondary market for mortgage-backed securities has been formed and the Central Bank supported the liquidity of securities.

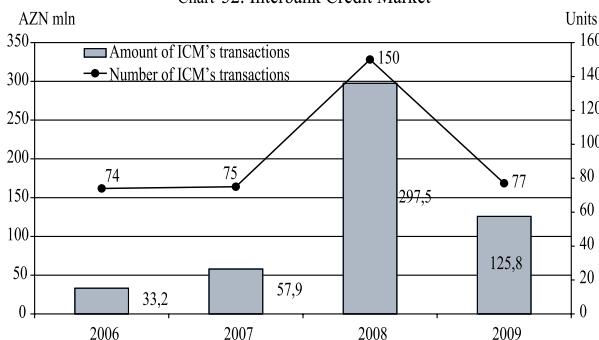
3.3.1.3. T-bills market and secondary market. The secondary market of notes amounted to AZN39 million (30 transactions). The secondary market of notes decreased by AZN274 million or by 8 times as compared by 2008. The number of transactions also reduced. In 2009 30 transactions were registered against 281 transactions in 2008.

In 2009 the Interbank Repo market amounted to AZN66.3 million. Out of total repo transactions AZN40 million (60%) worth of deals involved notes, AZN26.3 million (40%) worth of transactions involved government short-term bonds.

The final rate of yield on overnight repo transactions at the interbank repo market increased as opposed to the previous year (1.48%) thus equaling 1.58%. The interbank repo market transactions decreased by AZN408 million or by 7 times against the previous year.

3.3.1.4. Interbank Credit Market (ICM). In 2009 the ICM carried out AZN125.8 million worth of 77 transactions, which indicates that both the amount and number of transactions nearly halved as opposed to 2008.

Chart 32. Interbank Credit Market

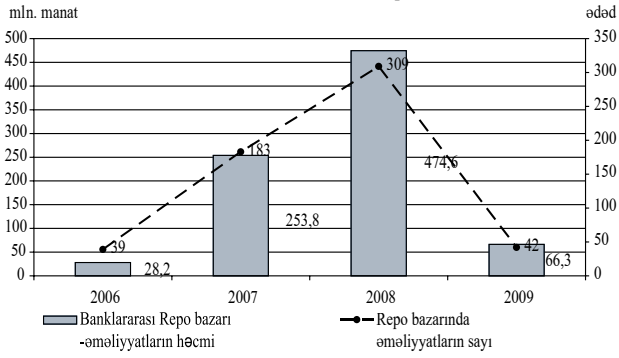
Source: Central Bank of Azerbaijan

As an attempt to render the money market greater vigor, the Central Bank took part in establishing a new segment of the Interbank Credit Market, the Secured Money Market. The primary objective of setting up a security system is to enhance the liquidity of the interbank credit market by improving the banks' confidence in each other. To this effect, banks acting as market makers and the Baku Interbank Currency Exchange jointly initiated the institution of the new segment of the Interbank Credit Market, the Secured Money Market, and developed the mechanism for the Central Bank's involvement in the new segment. The new segment's security system is grounded in the Central Bank's overdraft line and joint accountability/responsibility of the member banks that ensure the timely performance of underlying liabilities. A decision was made to set a credit limit for each borrowing bank and maximum timeframe for transactions at the initial stage of the new segment's operations. As the volume and intensity of the system's transactions would grow the credit limit and transaction timeframes set for banks would also follow in their lead.

Implementation of the new market segment will serve the purpose of conducting the monetary policy more effectively in parallel to more efficient regulation of interbank liquidity.

3.3.1.5. Mütəşəkkil Banklararası Repo Bazarı (MBRB). MBKB olduğu kimi banklararası repo bazarında da azalma müşahidə olunmuşdur. Bu bazarda banklar tərəfindən 66,3 mln. manat həcmində 42 əməliyyat keçirilmişdir.

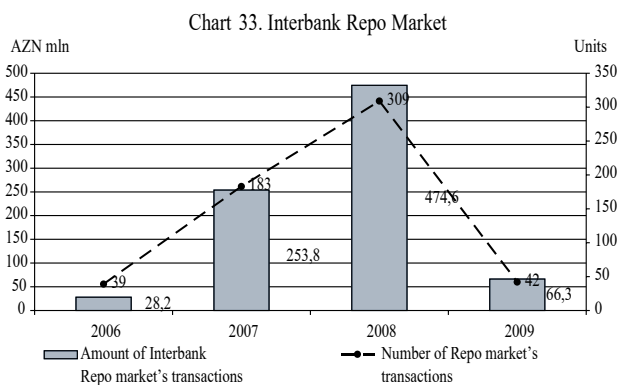
Qrafik 33. Banklararası Repo bazarı

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

2008-ci illə müqayisədə həm əməliyyatların həcmi həm də əməliyyatların sayı 7 dəfədən çox azalmışdır.

3.3.1.5. Interbank Repo Market (IRM). As in the case of the ICM the interbank repo market also experienced a decline. Banks conducted AZN66.3 million worth of 42 transactions at this market.

Source: Central Bank of Azerbaijan

Both the amount and number of transactions decreased by 7 times as opposed to 2008.

IV. VALYUTA EHTİYATLARININ İDARƏ OLUNMASI

4.1. Valyuta ehtiyatlarının idarə olunması strategiyası

ABŞ-ın ipoteka bazarında daşınmaz əmlak köpüyünün partlaması ilə başlanan, beynəlxalq maliyyə bazarlarında likvidlik sıxıntısı və maliyyə aktivlərinin kəskin ucuzlaşması ilə davam edən maliyyə böhranının 2008-ci ildə dərinləşməsindən sonra 2009-cu ildə dünya maliyyə bazarlarında nisbi stabilləşmə müşahidə edilmişdir. Belə ki, qlobal maliyyə sistemini dəstəkləmək məqsədilə dünya ölkələrinin hökumət və mərkəzi bankları tərəfindən həyata keçirilən genişmiqyaslı antiböhran tədbirləri nəticəsində maliyyə bazarlarında bərpa prosesi başlanmışdır. Bununla belə, yaranmış stabilləşmənin dövlət dəstəyindən asılı olması onun dayanıqsızlığı riskinin mövcudluğuna zəmin yaradır. Belə qeyri-sabit və aşağı gəlirlilik mühitində Mərkəzi Bankın ehtiyatları üzrə investisiya siyasətinin əsas prioriteti kimi vəsaitlərin qorunub saxlanması tədbirləri davam etdirilmişdir.

Eyni zamanda, Mərkəzi Bankın daxili idarəetmə potensialının genişləndirilməsini hədəfləyən və həm investisiya prosesinin təkmilləşdirilməsi, həm də daxili resursların kəmiyyət və keyfiyyətə inkişafını nəzərdə tutan valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsinin modernizasiyası layihəsinin tətbiqi davam etdirilmişdir.

İnvestisiya prosesinin hər bir səviyyəsində başlıca istiqamət kimi götürülmüş “müasir portfel nəzəriyyəsi”nin tətbiqinin davamı olaraq, ehtiyatlar cari fəaliyyəti təmin edən əməliyyat və yığım aləti olan investisiya ehtiyatlarına bölünərək, saxlanma məqsədlərinə uyğun investisiya strategiyaları əsasında idarə olunmuşdur. İdarəetmə strategiyasının əsas komponenti valyuta diversifikasiyası olmuşdur.

Belə ki, valyuta böhranlarına müqavimət göstərilməsi məqsədilə saxlanılan əməliyyat tranşının 85%-i xarici ticarətin və ölkənin xarici öhdəliklərinin dominant valyutası olan ABŞ dollarında, 15%-i isə Avroda saxlanılmışdır.

Valyuta ehtiyatlarının mütləq dəyərinin saxlanılmasını təmin etmək məqsədilə investisiya tranşının - modifikasiya edilmiş SDR (Yapon

yeni çıxarımla SDR) səbətini təşkil edən 0.632 ABŞ dolları, 0.41 Avro və 0.0903 İngiltərə funt sterlinqində saxlanılması təmin olunmuşdur.

Valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsində informasiya texnologiyaları infrastrukturunun və operativ məlumat təchizatının vacibliyini nəzərə alaraq, beynəlxalq maliyyə bazarlarının mütəmadi monitorinqinin aparılması, maliyyə alətlərinin təhlili və beynəlxalq bazarlarda əqdlərin bağlanması məqsədilə istifadə olunan Rəyters (Reuters) və Blumberq (Bloomberg) sistemləri ilə interfeysə malik olan ən müasir tələblərə cavab verən Voll Strit Sistemləri (Wallstreet Systems) portfel idarəetmə sistemi yaradılmışdır.

Mərkəzi Bankın daxili idarəetmə sisteminin potensialının genişləndirilməsinin Dünya Bankının Xəzinədarlığı tərəfindən mərkəzi banklar üçün yaradılmış RAMP “Ehtiyatların idarəetmə və məsləhət proqramı” çərçivəsində texniki yardımı ilə dəstəklənməsi hesabat ili ərzində də davam etmişdir.

Bundan əlavə, Mərkəzi Bank aktivlərin idarə olunmasında ixtisaslaşmış beynəlxalq maliyyə institutları ilə əməkdaşlığa da xüsusi önəm vermişdir. 2009-cu ildə valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsində DBX-dan başqa xarici menecer qismində çıxış edən JP Morgan və UBS bankları ilə əməkdaşlıq davam etdirilmişdir.

4.2. Valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsinin nəticələri

2009-cu ilin sonuna Mərkəzi Bankın sərəncamında olan valyuta ehtiyatlarının həcmi 5 175,61 mln. ABŞ dolları təşkil etmişdir.

Valyuta aktivlərinin idarə edilməsindən 47,3 mln. ABŞ dolları məbləğində faiz gəliri əldə olunmuşdur (0,91% gəlirlilik). Xarici valyuta ehtiyatlarının yenidən qiymətləndirilməsi üzrə məzənnə fərqi nəzərə alınmaqla ümumilikdə 82,5 mln. ABŞ dolları məbləğində gəlir əldə olunmuşdur, bu da ümumi gəlirlilik səviyyəsini 1,60%-ə çatdırmışdır.

IV. FOREIGN EXCHANGE RESERVE MANAGEMENT

4.1. Foreign exchange reserve management strategy

Following a deepening of the financial crisis in 2008 showing through the liquidity shortfalls sustained by international markets and dramatic price declines of financial assets stemming from the eruption of the US mortgage market's real estate bubble, financial markets solidified their stature to a certain degree in 2009. Thus, financial markets started recovering as a result of the comprehensive anti-crisis efforts launched by the world's governments and central banks aiming at supporting the global financial system. Still, dependency of the stability achieved on the government's support exposes it to a risk of non-sustainability. Struggling with the unstable global economic conditions and low yield rates the Central Bank's investment priority with respect to the foreign exchange reserves was simply to preserve and maintain them.

At the same time, the Central Bank proceeded with the implementation of the foreign exchange management upgrade project that aims at expanding the internal management system's capacities while both improving the investment process and developing the internal resources in quantitative and qualitative respects.

Continuing to apply the "modern portfolio theory" that had been set at the primary objective for each level of investment process, the reserves were subdivided to investment reserves representing an instrument of operation and recovery that supports the current activities and were managed along the lines of investment strategies in accordance with the ultimate purpose of their maintenance.

Thus, 85% of the operating tranche maintained in order to resist the currency crisis were held in the US Dollar, the dominating currency of foreign trade and the country's foreign liabilities, and 15% in Euro.

In order to maintain the absolutely required value

of reserves, the investment tranche was maintained in USD0.632, Euro 0.41 and GBP 0.0903 that constitute the SDR (modified SDR) basket, excluding the Japanese Yen.

Realizing that the information technology infrastructure and efficient supply of operative data is essential for the management of foreign exchange reserves, a state-of-the-art portfolio management system, Wallstreet Systems, has been installed, which interfaces with the Reuters and Bloomberg systems employed in order to regularly monitor the international financial markets, analyze financial instruments and conclude deals at international markets.

The RAMP "Reserve and Advisory Management Program" established by the World Bank Treasury (WBT) for central banks continued to support the development of the Central Bank's internal management system capacities through a technical assistance project during the reported year.

Furthermore, the Central Bank placed a special focus on partnering with international financial institutions specialized in asset management. In addition to the WBT, partnership relations were continued with JP Morgan and UBS bank acting as external managers of the foreign exchange reserves in 2009.

4.2. Outcomes of foreign exchange reserve management

By the end of 2009 the foreign exchange reserves maintained by the Central Bank reached USD5 175.61 million.

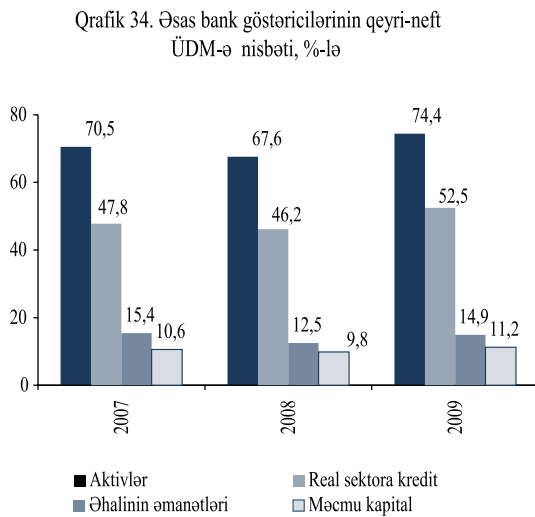
The interest income from management of currency assets amounted to USD47.3 million (interest yield/rate of return made 0.91%). A total of USD82.5 million of income was earned from revaluation of the foreign exchange reserves taking into account the exchange rate differences, which raised the overall rate of yield to 1.60%.

V. BANK SİSTEMİ VƏ MALİYYƏ SABİTLİYİ

5.1. Bank sektorunun inkişafı

5.1.1. Bank sektorunun dinamikası

Qlobal maliyyə böhranı şəraitində 2009-cu ildə Azərbaycan bank sektoru inkişaf dinamikasını qoruyub saxlamışdır. Bank sektorunun maliyyə vasitəçiliyi funksiyası daha da dərinləşmişdir (Qrafik 34).

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

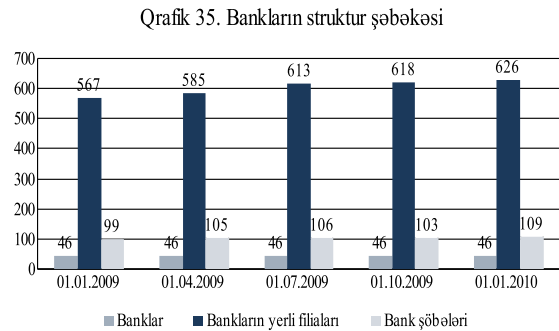
Bank aktivlərinin qeyri-neft ÜDM-ə nisbəti ötən ildəki 67,6%-dən 2009-cu ildə 74,4%-ə, kapitalın qeyri-neft ÜDM-ə nisbəti 9,8%-dən 11,2%-ə, iqtisadiyyata kreditlərin qeyri-neft ÜDM-ə nisbəti 46,2%-dən 52,5%-ə, əhalinin əmanətlərin qeyri-neft ÜDM-ə nisbəti 12,5%-dən 14,9%-ə yüksəlmişdir.

İl ərzində bank sistemində təmərküzləşmə səviyyəsinin azalması prosesi davam etmişdir. Belə ki, il ərzində iri bankların (aktivlərin həcminə görə ilk 5 bank) sistem üzrə aktivlərdə payı 62,7%-dən 61%-ə, fiziki şəxslərin depozitlərdə payı isə 50%-dən 49%-ə enmişdir.

Xarici kapitallı bankların sayı il ərzində dəyişməmiş və 23 bank təşkil etmişdir. Dünya maliyyə böhranının təsirlərinə baxmayaraq Azərbaycanın bank sistemində mülkiyyətçi investorların əlavə vəsaitləri hesabına il ərzində xarici sərmayələrin həcmində 28,5% (+ 45,3 mln. manat) artım olmuş və 01.01.2010-cu il tarixinə 204,5 mln. manat (bank sektorunun məcmu

nizamnamə kapitalının 17,7%-i həcmində) təşkil etmişdir. 01.01.2010-cu il tarixə bank sisteminin aktivlərində xarici kapitalın iştirak payı 28% (ilin əvvəlində 29,9%), depozitlərdə isə 29,2% (ilin əvvəlində 26,6%) təşkil etmişdir.

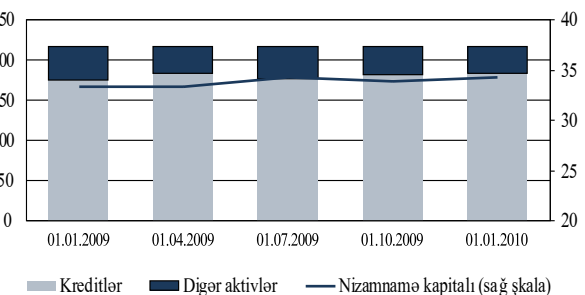
2009-cu ildə bankların struktur şəbəkəsinin genişlənməsi, maliyyə xidmətlərinə çıxış imkanlarının artırılması prosesi davam etmişdir. İl ərzində 28 bank tərəfindən 63 yeni filial açılmışdır ki, bunun da 39-u ölkənin müxtəlif regionlarının payına düşür. Nəticədə, bank filialların sayı 567-dən 626-ə, şöbələrin sayı isə 99-dan 109-ə yüksəlmişdir (Qrafik 35). Bank filiallarının 301 (48,1%) regionlarda fəaliyyət göstərir.

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

Bank sektorunun inkişafı ilə yanaşı məhdud bank xidmətlərini göstərən digər maliyyə institutları - bank olmayan kredit təşkilatları, o cümlədən kredit ittifaqları, beynəlxalq humanitar təşkilatları tərəfindən maliyyələşdirilmiş kredit təşkilatları və digər bu növ maliyyə təsisatların sayı 96-ya (ilin əvvəlində 94 təsisat), onların filiallarının sayı isə 66-ya (ilin əvvəlində 64) çatmışdır.

Bank olmayan kredit təşkilatlarının sayının artması ilə yanaşı onların əməliyyatlarının miqyası da artmışdır (Qrafik 36). Belə ki, il ərzində bu

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

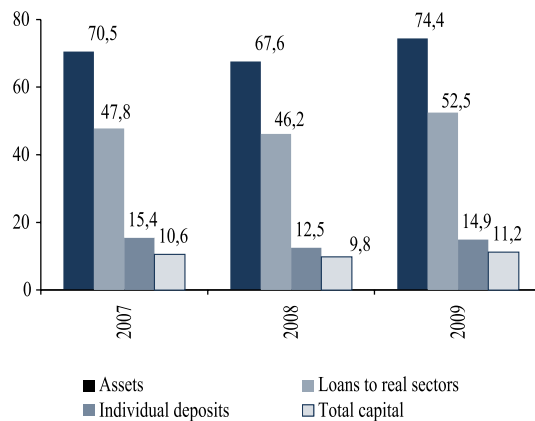
V. BANKING SYSTEM AND FINANCIAL STABILITY

5.1. Development of the banking sector

5.1.1. Growth indicators of the banking sector

The banking sector of Azerbaijan managed to advance on the path of development in 2009 against the backdrop of the global financial crisis. The banking sector further deepened its financial intermediation functions (Chart 34).

Chart 34. Banking sector indicators as percentage of non-oil GDP, %

Source: Central Bank of Azerbaijan

The ratio of bank assets to the non-oil GDP rose from the last year's 67.6% to 74.4% in 2009, ratio of equity to the non-oil GDP increased from 9.8% to 11.2%, loans to economic sectors to the non-oil GDP rose from 46.2% to 52.5%, while deposits of individuals to the non-oil GDP increased from 12.5% to 14.9%.

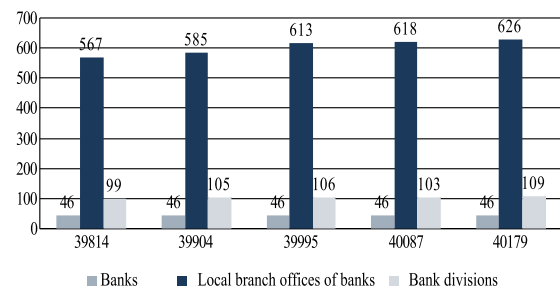
The enhancing role of mid-sized banks continued as a major trend in the banking system's development in 2009. Thus, large banks (top 5 banks in terms of assets) had their share of total bank assets reduced from 62.7% to 61% and share of total deposits from 50% down to 49%.

The number of banks with foreign equity investments changed during the year equaling 23 banks. Despite of the global financial crisis, foreign investments in Azerbaijan's banking system financed by additional injections from owners and new investors increased by 28.5% (+AZN45.3 million) thus totaling to AZN204.5 million as of 01.01.2010 (which

equals 17.7% of the total bank equity). Foreign capital accounted for 28% of the total bank assets as of 01.01.2010 (29.9% at the beginning of the year) and for 29.2% of the total deposits (26.6% at the beginning of the year).

Banks continued to expand their structural networks and improve customer access to financial services. During the year 28 banks opened 63 new branch offices, of which 39 operate in regions. As a result, the number of bank branch offices went up from 567 to 626 and divisions from 99 to 109 (Chart 35). 301 of bank branch offices (48.1%) operate in regions.

Chart 35. Structural network of banks

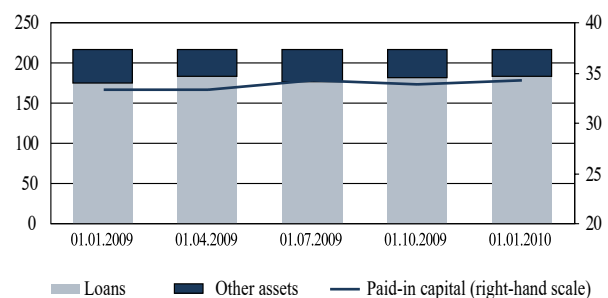

Source: Central Bank of Azerbaijan

The number of other financial institutions that provide limited banking services also increased in parallel to the banking system's development. They include non-bank credit institutions, including credit unions, credit institutions financed by international humanitarian organizations and other kinds of financial institutions rose to 96 in number (94 at the beginning of the year), while their branch offices increased up to 66 (64 at the beginning of the year).

In parallel to the increasing number of non-bank credit institutions their transactions also gained on in terms of volume (Chart 36). Thus, although the total

Chart 36. Main indicators of non-bank credit institutions, AZN mln

Source: Central Bank of Azerbaijan

növ təsisatların ümumi aktivlərin həcmi sabit qalsa da onlar tərəfindən verilmiş kreditlərin həcmi 5% artmışdır.

Bank infrastrukturunun coğrafi şəbəkəsinin genişlənməsi iqtisadi agentlərin, xüsusilə də əhəlinin bank xidmətlərinə çıxış imkanlarını genişləndirmişdir. Nəticədə, 2009-cu ilin əvvəlinə ölkə əhəlisinin hər 100.000 nəfərinə 9,9 maliyyə təsisatı xidmət edirdisə ilin sonuna bu göstərici 10,6-ə çatmışdır.

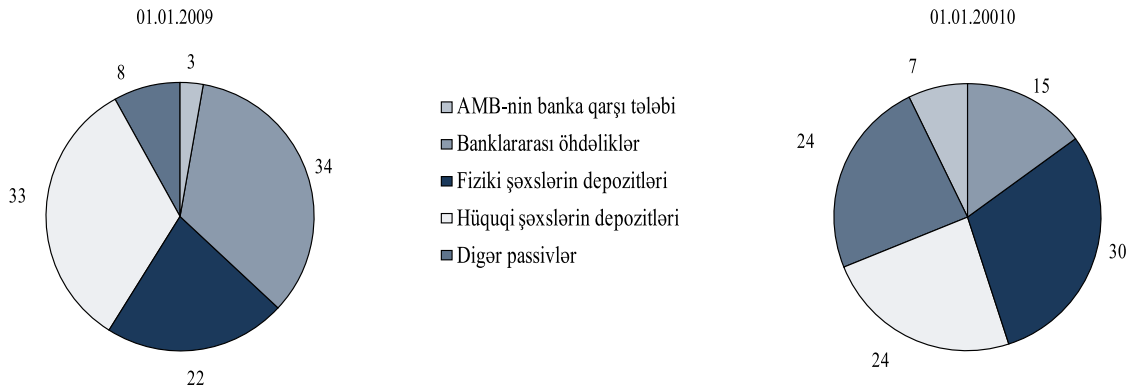
manat təşkil etmişdir (Qrafik 38).

Eyni zamanda əhəlinin əmanətlərinin strukturunda müddətli əmanətlərin yüksək artım

tempi müşahidə olunmuşdur. İl ərzində müddətli əmanətlərin həcmi 26,3% artaraq 1 yanvar 2010-cu il tarixinə 1814,8 mln. man. səviyyəsinə çatmışdır. Müddətli əmanətlərin cəmi əmanətlərdə payı ilin sonuna 77,7% təşkil etmişdir.

Əmanətçi strukturunda ciddi dəyişikliklər baş

Qrafik 37. Bank sektorunun öhdəliklərinin strukturu, %-lə

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

5.1.2. Bank sektorunun öhdəliklərinin strukturu

2009-cu ildə bankların öhdəlikləri 1091,4 mln. manat və ya 12,7% artaraq 9660,2 mln. manata çatmışdır (2008-ci ildə 52,3%). Ənənəvi olaraq hesabat ilində də bankların resurs bazasının formalaşmasında hüquqi (kredit təşkilatları olmayan) və fiziki şəxslərdən cəlb olunmuş vəsaitlərin (depozitlər) payı yüksək olmuşdur (Qrafik 37).

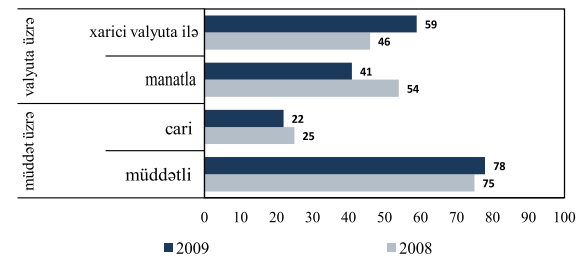
2009-cu ildə daxili mənbələrdən (qeyri-maliyyə hüquqi şəxslərin və əhəlinin resursları) cəlb edilmiş depozitlər 106,5 mln. manat və ya 2,2% azalaraq 4654,2 mln. manat olmuşdur. Məcmu öhdəliklərin strukturunda cəmi depozitlərin payı 01.01.10 tarixinə 48,2% təşkil etmişdir.

2009-cu ildə fiziki şəxslərin əmanətləri 22,5% artaraq ilin sonuna 2334,9 mln. manat təşkil etmişdir (2008-ci ildə artım tempi 29,7% olmuşdur), hüquqi şəxslərin depozitləri isə 18,8% azalaraq 2319,3 mln.

verməmişdir. Rezident fiziki şəxslərin əmanətlərinin payı 92%, qeyri-rezident əmanətçilərin payı isə 8% təşkil etmişdir.

2009 il ərzində maliyyə institutlarından cəlb edilmiş vəsaitlərin həcmi (digər bankların və digər maliyyə institutları kreditləri, depozitləri və digər vəsaitləri) 1 yanvar 2010-cu il tarixinə 2,9 mlrd. manat olmuşdur. Bu vəsaitlər bank öhdəliklərinin 30%-ni təşkil etmişdir.

Qrafik 39. Əhəlinin əmanətlərinin strukturu, %-lə

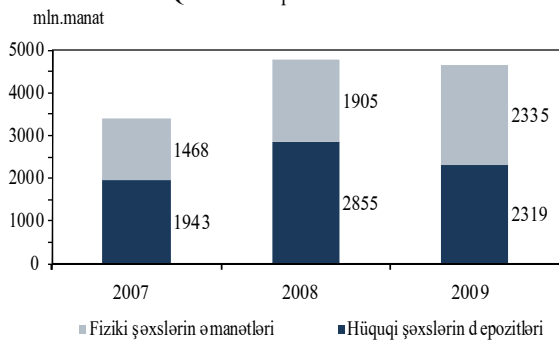
Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

2009-cu ildə bank sisteminin öhdəliklərində Mərkəzi Bankdan cəlb edilmiş resursların payı 2,7%-dən 15,2%-ə artmışdır.

5.1.3. Bank sektorunun aktivlərinin strukturu

İl ərzində bank sektorunun aktivləri 1391,7 mln. manat və ya 13,5% artaraq 1 yanvar 2010-cu il tarixinə 11665,2 mln. manat səviyyəsinə çatmışdır (Qrafik 40). 2009-cu ildə qeyri-maliyyə sektoruna verilmiş

Qrafik 38. Depozitlərin strukturu

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

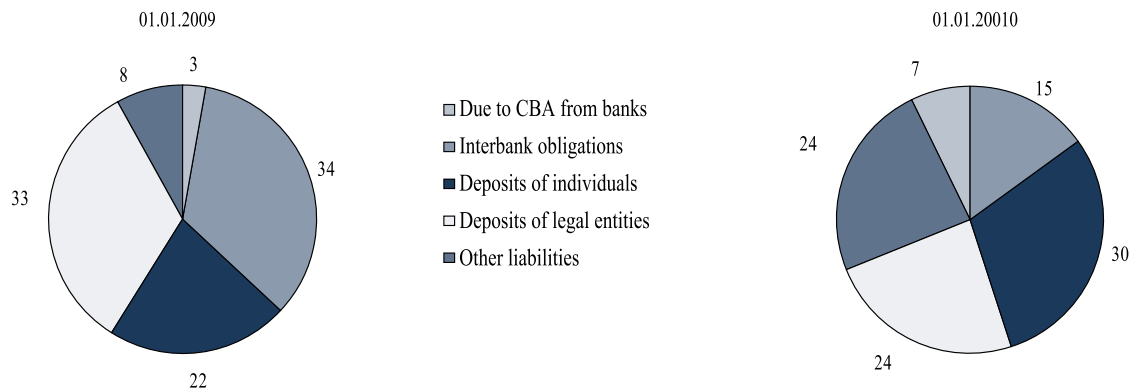
assets of such institutions remained flat during the year, their lending increased by 5%.

The expanded geographic coverage of the banking infrastructure enhanced the access of economic agents, especially individuals to banking services. As a result, while 9.9 financial institutions served every 100.000 people in the beginning of 2009, this indicator reached 10.6 by the year-end.

resources, term funds also tended to increase their contribution to the overall structure of attracted funding. During the year term deposits rose by 26.3% totaling AZN1814.8 million as at January 1, 2010. Term deposits accounted for 77.7% of the total deposits by the year-end.

No serious changes occurred in the depositor structure. Deposits of resident individuals amounted to

Chart 37. Structure of the banking sector's liabilities, %

Source: Central Bank of Azerbaijan

5.1.2. Structure of the banking sector's liabilities

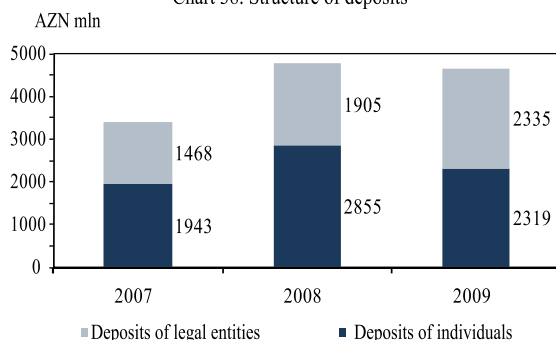
In 2009, the total bank liabilities reached AZN9660.2 million having increased by AZN1091.4 million or 12.7% (52.3% in 2008). In the reported year, funds (deposits) drawn from legal entities (non-credit institutions) and individuals traditionally had a large share in the set up of the banks' resource base (Chart 37).

In 2009 deposits received from internal sources (non-financial legal entities and individuals) totaled AZN4654.2 million having decreased by AZN106.5 million or 2.2%. Total deposits represented 48.2% of the total liabilities as at 01.01.2010.

In 2009, individual deposits increased by 22.5% to AZN2334.9 million (the growth rate was 29.7% in 2008), while corporate deposits decreased by 18.8% to AZN2319.3 million at the year-end (Chart 38).

In addition to the increasing volume of customer

Chart 38. Structure of deposits

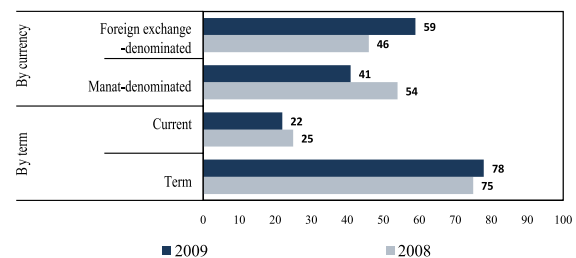

Source: Central Bank of Azerbaijan

92%, while those of non-resident individuals to 8%.

During the year funds attracted from financial institutions (loans, deposits and other resources from other banks) totaled to AZN2.9 billion as of January 1, 2010. These funds amount to 30% of the total bank liabilities.

Chart 39. Structure of individual deposits, %

Source: Central Bank of Azerbaijan

Resources obtained from the Central Bank increased from 2.7% to 15.2% as percentage of the total bank liabilities in 2009.

5.1.3. Structure of bank assets

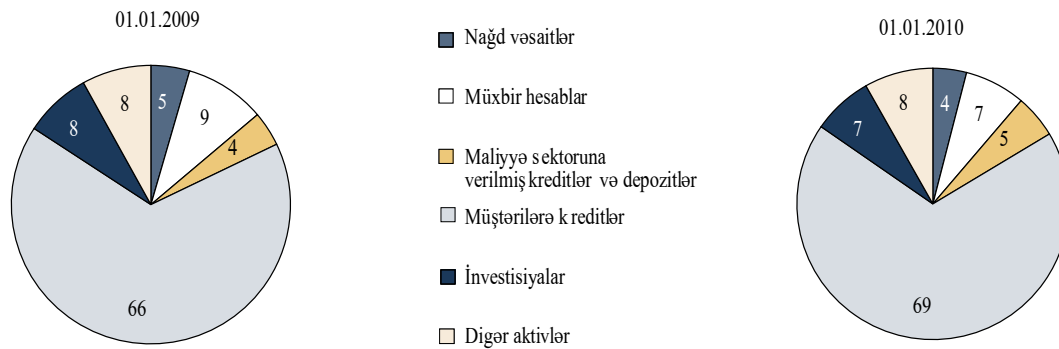
During the reported year the total bank assets increased by AZN1391.7 million or 13.5% totaling to AZN11665.2 million as of January 1, 2010 (Chart 40). In 2009, loans to the non-financial sector increased by AZN1213.9 million or 17.3% to AZN8230.4 million. The growth rate of long-term loans (over 1 year) surpassed that of the short-term loans. Thus, while short-term loans to customers increased by 2.5% long-term loans increased by 24%.

kreditlərin həcmi ötən illə müqayisədə 1213,9 mln. manat və ya 17,3% artaraq 8230,4 mln. manata çatmışdır. Uzunmüddətli (1 ildən yuxarı) kreditlərin artım tempi qısamüddətli kreditlərin artım tempini üstələmişdir. Belə ki, müştərilərə verilən qısamüddətli kreditlər 2,5% artdığı halda, uzunmüddətli kreditlər 24% artmışdır. Nəticədə, uzunmüddətli kreditlərin ümumi kredit portfelində xüsusi çəkisi 68,8%-dən 72,8%-ə yüksəlmişdir.

01.01.2010-cu il tarixinə 4813,7 mln. manat (ümumi kreditlərin 58,5%-i) təşkil etmişdir (Qrafik 41).

Kredit portfelinin sahələr üzrə konsentrasiya səviyyəsi azalmışdır. Kredit portfelinin strukturunda ev təsərrüfatlarına, ticarət və xidmət sektoruna verilmiş kreditlərin əhəmiyyəti olaraq mühüm paya malik olmasına baxmayaraq, onların payı azalmışdır. Belə ki, ticarət və xidmət sektoruna kreditlər 1 yanvar 2010-cu il tarixinə 1833,5 mln. manat olmuşdur ki, bu

Qrafik 40. Bank sektorunun aktivlərinin strukturu, %-lə

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

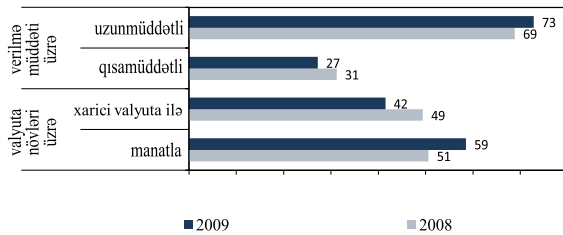
2009-cu ildə ümumi kredit artımının böyük hissəsi manatla kreditlərinin payına düşmüşdür. Manatla verilmiş kreditlərin həcmi il ərzində 35,5% artaraq

da kredit portfelinin 22,3%-ni (01.01.09-27,2%) təşkil edir. Ev təsərrüfatlarına verilmiş kreditlər 2171,6 mln. manat olmuşdur ki, bu da kredit portfelinin 26,4%-i (01.01.09- 31%) təşkil etmişdir (Cədvəl 9).

İpoteka kreditlərinin artım tempi 28,6 % olmuşdur. 1 yanvar 2010-cu il tarixinə ipoteka portfeli 910 mln. manat və ya cəmi kreditlərin 11%-ni təşkil etmişdir (2009-cu ilin əvvəlinə bu kreditlərin payı 10% təşkil edirdi).

Əhaliyə verilən ipoteka kreditlərinin fiziki şəxslərə verilmiş cəmi kreditlərdə xüsusi çəkisi 15,7% təşkil etmişdir (01.01.09 tarixinə 13,1%), onların cəmi bank aktivlərində payı isə 2,9% olmuşdur.

Qrafik 41. Kreditlərin strukturu, %-lə

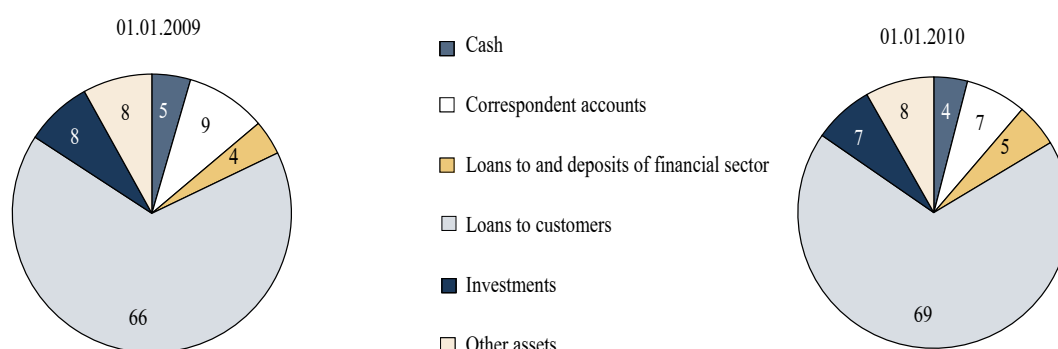
Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

Cədvəl 9. Kreditlərin sahəvi strukturu

	01.01.2009		01.01.2010		artım	
	mln. man.	payı, %-lə	mln. man.	payı, %-lə	mln. man.	%-lə
Ticarət və xidmət	1910,4	27,2	1833,5	22,3	-76,9	-4,0
Ev təsərrüfatlarına	2175,8	31,0	2171,6	26,4	-4,2	-0,2
Energetika, kimya və təbii ehtiyatlar	855,7	12,2	1522,0	18,5	666,3	77,9
Kənd təsərrüfatı və emal	255,4	3,6	389,3	4,7	133,9	52,4
İnşaat və əmlak	461,3	6,6	576,4	7,0	115,1	25,0
Sənaye və istehsal	427,3	6,1	536,7	6,5	109,4	25,6
Nəqliyyat və rabitə	669,1	9,5	520,4	6,3	-148,7	-22,2
Digər verilmiş kreditlər	261,4	3,6	680,5	8,3	419,1	160,3

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

Chart 40. Structure of bank assets, %

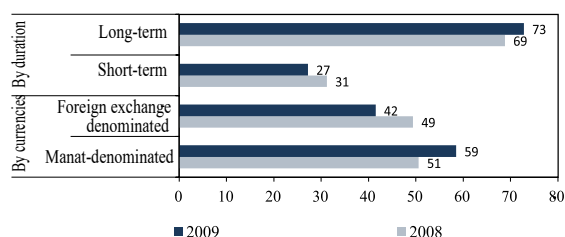

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

As a result, long-term loans increased from 68.8% to 72.8% as percentage of the total loan portfolio.

In 2009 Manat-denominated loans accounted for the larger share of the total loan growth. Manat-denominated loans totaled to AZN4813.7 million (58.5% of the total loans) as at 01.01.2010 having increased by 35.5% (Chart 41).

Chart 41. Structure of loans, %

Source: Central Bank of Azerbaijan

The level of the loan portfolio's industry concentration decreased. Although loans to households, trade and services sector had traditionally accounted for a large portion of the total loan portfolio their share declined. Thus, loans to trade and services sector totaled to AZN1833.5 million as of January 1, 2010, which makes

22.3% of the loan portfolio (27.2% as at 01.01.09). Loans to households amounted to AZN2171.6 million, which makes 26.4% of the loan portfolio (31% as of 01.01.09) (Table 9).

The growth rate of mortgage loans was 28.6%. Mortgage lending amounted to AZN910 million or 11% of the total loans as of January 1, 2010 (such loans amounted to approximately 10% of the total loans as of the beginning of 2009).

Mortgage loans to individuals amounted to 15.7% of the total loans to individuals (13.1% as of 01.01.09), while their share of the total bank assets made 2.9%.

Securities acquired by banks increased by 4.9% times as of January 1, 2010 thus totaling to AZN784.6 million. Government securities decreased to 24.4% as percentage of the total securities as of January 1, 2010 (39.2% as of January 1, 2009). Banks' investments in corporate securities increased by 25.2% totaling to AZN567.9 million by the end of 2009.

Interbank claims (loans and deposits) increased by 44.5% during the year amounting to AZN599.5 million. Deposits constituted 76.4% of the total placements with banks.

Table 9. Loans by sector

	01.01.2009		01.01.2010		Increase	
	AZN mln	percentage	AZN mln	percentage	AZN mln	percentage
Trade and services	1910,4	27,2	1833,5	22,3	-76,9	-4,0
Households	2175,8	31,0	2171,6	26,4	-4,2	-0,2
Energy, chemistry and natural resources	855,7	12,2	1522,0	18,5	666,3	77,9
Agriculture and processing	255,4	3,6	389,3	4,7	133,9	52,4
Construction and property	461,3	6,6	576,4	7,0	115,1	25,0
Industry and production	427,3	6,1	536,7	6,5	109,4	25,6
Transport and communications	669,1	9,5	520,4	6,3	-148,7	-22,2
Other loans granted	261,4	3,6	680,5	8,3	419,1	160,3

Source: Central Bank of Azerbaijan

1 yanvar 2010-cu il tarixinə banklar tərəfindən əldə olunmuş qiymətli kağızların cəmi məbləği 4,9% artaraq 784,6 mln. manat təşkil etmişdir. Qiymətli kağızların ümumi həcmində dövlət qiymətli kağızlarının xüsusi çəkisi 1 yanvar 2010-cu il tarixinə 24,4%-ə qədər azalmışdır (1 yanvar 2009-cu il tarixinə 39,2%). Bankların korporativ qiymətli kağızlara vəsait qoyuluşları 25,2 % artmış və 2009-cu ilin sonuna 567,9 mln. manat təşkil etmişdir.

Banklararası tələblərin həcmi (kreditlər və depozitlər) il ərzində 44,5% artaraq 599,5 mln. manata çatmışdır. Banklarda yerləşdirilmiş resursların 76,4%-i depozitlər təşkil etmişdir.

Müxbir hesablardakı qalıqların həcmi il ərzində 12% (114,9 mln. manat) azalaraq 844,6 mln. manat təşkil etmişdir. Bu növ aktivlərin ümumi aktivlərdə payı ilin əvvəlindəki 9,3%-dən ilin sonuna 7,2%-ə enmişdir.

5.1.4. Bank sektorunun kapitalı

Qlobal maliyyə böhranı şəraitində bankların məcmu kapitalı 17,9% (və ya 267,2 mln. man.) artaraq 1758,9 mln. manata çatmışdır. Kapitalın artımının mühüm hissəsi II rübdə qeyd olunmuşdur (II rübdə kapital 6% və ya 94 mln. man. artmışdır).

I və II dərəcəli kapital təxminən eyni artım dinamikasına malik olmuşdur. Ümumən bankların məcmu kapitalının artımı I dərəcəli kapitalın yüksəlməsi hesabına baş vermişdir. Belə ki, I dərəcəli kapital 194 mln. manat (17,7%) artaraq 1285,5 mln. manat olmuşdur ki, bu da məcmu kapitalın 72,5% artımını təşkil etmişdir (Cədvəl 10).

İlin yekunlarına əsasən 42 bankda məcmu kapitalın həcmi Mərkəzi Bankın müəyyən etdiyi minimal səviyyədən çoxdur. Bu bankların ümumi sektor üzrə kapitalında payı isə 99% təşkil edir (Cədvəl 11). Sektor üzrə kapital adekvatlığı göstəricisi 17,7% təşkil etmişdir ki, bu da beynəlxalq təcrübədə qəbul olunmuş minimal səviyyəni (8%) iki dəfədən çox üstələyir. Bankların kapitallaşması prosesini daha da sürətləndirmək məqsədi ilə 2009-cu ildən başlayaraq bankların kapitallaşmaya yönələn mənfəəti vergidən azad edilmişdir.

5.1.5. Bank sektorunun fəaliyyətinin maliyyə nəticələri

Banklar 2009-cu ildə ötən illə müqayisədə vergi ödənilənədək mənfəətin 35 mln. manat və ya 14,3% artmasına nail olmuşlar. Nəticədə 2009-cu ildə bankların əldə etdikləri mənfəət 281,1 mln. manat

Cədvəl 10. Bank sektorunun məcmu kapitalının strukturu və dinamikası, mln. manat

	01.01.2008	01.01.2009	01.01.2010
I dərəcəli kapital	755,3	1 091,8	1 285,5
İlin əvvəlinə nisbətən dəyişmə, %-lə	79,2	44,6	17,7
Nizamnamə kapitalı	689,5	949,7	1144,6
Səhmlərin emissiyasından əlavə vəsait	20,3	32,3	20,7
Bölüşdürülməmiş xalis mənfəət	59,6	125,2	138,8
II dərəcəli kapital	305,4	449,0	530,9
İlin əvvəlinə nisbətən dəyişmə, %-lə	116,7	47,0	18,2
Cari ilin mənfəət	132,8	192,1	269,6
Ümumi ehtiyatlar	63,0	93,9	122,7
Kapitalın digər vəsaitləri	159,3	169,7	138,6
Məcmu kapitaldan tutulmalar	49,4	48,6	57,0
Tutulmalardan sonra məcmu kapital	1 009,1	1 491,7	1 758,9
İlin əvvəlinə nisbətən dəyişmə, %-lə	66,6	47,8	17,9

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

Cədvəl 11. Məcmu kapitalın həcminə görə bankların qruplaşdırılması

	<10 mln. manat		>10 mln. manat	
	bankların sayı	bank sektorunun kapitalında xüsusi çəkisi, %	bankların sayı	bank sektorunun kapitalında xüsusi çəkisi, %
01.01.2009	2	1,4	43	98,6
01.04.2009	4	2,0	42	98,0
01.07.2009	5	2,4	41	97,6
01.10.2009	5	2,3	41	97,7
01.01.2010	4	1,3	42	98,7

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

Correspondent account balances decreased by 12% during the year (AZN114.9 million) amounting to AZN844.6 million. These assets declined from 9.3% to 7.2% by the year-end as percentage of the total bank assets.

5.1.4. Capital of the banking sector

The total bank capital amounted to AZN1758.9 million having increased by 17.9% (or AZN267.2 million) against the background of the global financial crisis. A significant growth of the capital was registered in the 2nd quarter (the capital increased by 6% or AZN94 million during the 2nd quarter).

Tier 1 and Tier 2 capitals had basically the same growth rates. In general, the banks' total capital increased due to the growth of the Tier I capital. Thus, Tier I capital increased by AZN194 million (17.7%) to AZN1285.5 million, which makes 72.5% of the total capital (Table 10).

talized profits were exempted from taxation starting from 2009 in order to put the process of capitalization of banks on yet a faster track.

5.1.5. Financial performance of the banking sector

Profits earned by banks in 2009, before taxes, increased by AZN35 million or 14.3%. As a result, the total profits earned by banks in 2009 amounted to AZN281.1 million (Chart 42). Accordingly, net profits after taxes increased by 37.2% in 2009 against 2008 totaling to AZN253 million.

85% of banks completed the year of 2009 with profits of AZN269.6 million, while 15% of banks with losses of AZN16.6 million. Banks that completed the year with losses accounted for 3.6% of the total bank assets.

During the year interest income totaled to

Table 10. Structure and development path of the banking sector's capital, AZN mln

	01.01.2008	01.01.2009	01.01.2010
Tier 1 capital	755,3	1 091,8	1 285,5
Change year-to-date, %	79,2	44,6	17,7
Paid-in capital	689,5	949,7	1144,6
Surplus	20,3	32,3	20,7
Retained earnings	59,6	125,2	138,8
Tier 2 capital	305,4	449,0	530,9
Change year-to-date, %	116,7	47,0	18,2
Profits from the current year	132,8	192,1	269,6
General reserves	63,0	93,9	122,7
Other capital funds	159,3	169,7	138,6
Deductions from total capital	49,4	48,6	57,0
Total capital after deductions	1 009,1	1 491,7	1 758,9
Change year-to-date, %	66,6	47,8	17,9

Source: Central Bank of Azerbaijan

Table 11. Banks grouped by total regulatory capital

	<10 mln. manat		>10 mln. manat	
	Number of banks	Share in total bank capital, %	Number of banks	Share in total bank capital, %
01.01.2009	2	1,4	43	98,6
01.04.2009	4	2,0	42	98,0
01.07.2009	5	2,4	41	97,6
01.10.2009	5	2,3	41	97,7
01.01.2010	4	1,3	42	98,7

Source: Central Bank of Azerbaijan

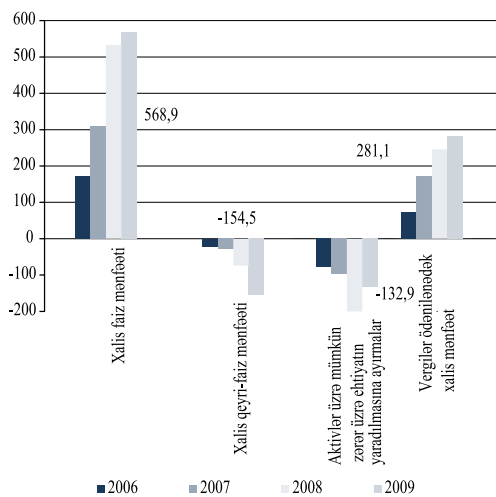
As of the year-end the total regulatory capital of 42 banks exceeded the minimum required level set by the Central Bank. These banks account for 99% of the total bank capital (Table 11).

The total capital adequacy ratio made 17.7%, which is more than two times as much as the internationally accepted minimum requirement (8%). Banks' capi-

AZN1034.6 million having increased by 6.2%. While total interest income amounted to 77% of the total income in 2008, this indicator went up to 80% in 2009.

Interest expenses totaled to AZN465.7 mil by the year-end having increased by 5.4% during the year. Despite of the growth of the interest expenses, the

Qrafik 42. Mənfəətin strukturu, mln. manat

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

təşkil etmişdir (Qrafik 42). 2009-cu ildə 2008-ci il illə müqayisədə vergi ödəniləndən sonra xalis mənfəət 37,2% artaraq 253 mln. manat təşkil etmişdir.

Bankların 85%-i 2009-cu ili 269,6 mln. manat həcmində mənfəətlə, 15% isə 16,6 mln. manat məbləğində zərərlə başa vurmuşlar. Zərərlə işləyən bankların ümumi bank sisteminin aktivlərində xüsusi çəkisi 3,6% təşkil etmişdir.

İl ərzində faiz gəlirləri 6,2% artaraq 1034,6 mln. manat təşkil etmişdir. 2008-ci ildə bütün faiz gəlirlərinin ümumi gəlirlərdə xüsusi çəkisi 77% təşkil etdiyi halda 2009-cu ildə bu göstərici 80%-ə yüksəlmişdir.

Faiz xərcləri il ərzində 5,4% artaraq ilin sonuna 465,7 mln. manat təşkil etmişdir. Faiz xərclərinin artmasına baxmayaraq, bu xərclərin orta aktivlərə nisbəti 2008-ci ildə olan 5,2%-dən 4,6%-ə düşmüşdür.

Bank sektorunun aktivlərinin gəlirliliyi (vergi ödənilənədək xalis mənfəətin orta aktivlərə nisbəti kimi hesablanmış) 2009-cu ildə 2,8% (2008-ci ildə 2,9%), kapitalın gəlirliliyi (vergi ödənilənədək xalis mənfəətin orta kapitalla nisbəti kimi hesablanmış) 19,4% (2008-ci il üçün 22,6%) təşkil etmişdir.

5.1.6. Bank sektorunun riskləri

2009-cu ildə bank fəaliyyəti ilə bağlı risklərin səmərəli idarə olunması, bank sektorunun dayanıqlılığının təmin olunması hökumətin və Mərkəzi Bankın diqqət mərkəzində olmuşdur.

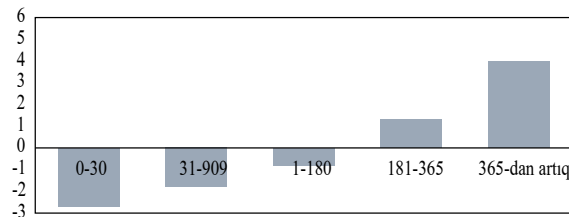
Qlobal maliyyə böhranı fonunda likvidlik riski ilə bağlı müəyyən gərginlik 2009-cu ilin ilk aylarında müşahidə olunmuşdur. Xarici borcların ödənilməsi likvid aktivlərin bir qədər azalmasına səbəb olmuşdur.

Buna baxmayaraq, aktivlərin artımı şəraitində likvid aktivlərin cəmi aktivlərə nisbəti il ərzində 21-22% səviyyəsində sabit qalmış, cəmi depozitlərə nisbəti isə 55-59% təşkil etmişdir.

Banklar tərəfindən aktiv və passivlərin vaxt strukturunun optimallaşdırılması və müddət üzrə aktiv və passivlər arasında fərqin azaldılması bank sistemində likvidlik riskinin yumşalmasına təsir göstərmişdir (Qrafik 43).

Kreditləşmə ilə bağlı Mərkəzi Bank tərəfindən tələblərin preventiv qaydada sərtləşdirilməsi, bankların kredit siyasətlərinə yenidən baxılması kredit risklərinin idarə olunan səviyyədə saxlanılmasına imkan vermişdir. Nəticədə vaxtı keçmiş kreditlərin kredit portfelində payı ilin sonuna 3,6%, qeyri-standart kreditlərin payı isə 6% təşkil etmişdir

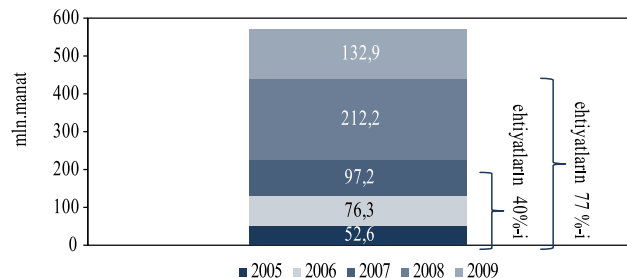
Qrafik 43. Aktiv və passivlərin müddət fərqi (aktivlərə nisbətə, %-lə)

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

Kredit risklərinin preventiv idarə olunması məqsədilə banklar aktivlər üzrə mümkün zərərlərin ödənilməsi üçün xüsusi ehtiyatların həcmi artırılmışdır. Ehtiyatların əhəmiyyətli hissəsi (40%) 2005-2007-ci illər ərzində təxminən 37%-i isə 2008-

Qrafik 44. Ehtiyatların formalaşması

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

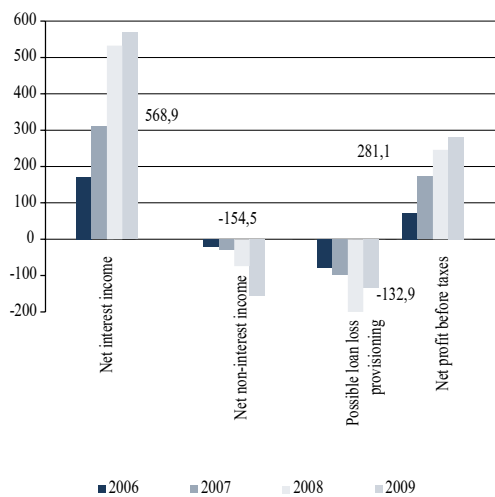
ci ildə formalaşmışdır (Qrafik 44). 1 yanvar 2010-cu il tarixinə banklar tərəfindən yaradılmış ehtiyatlar qeyri-ışlək kreditləri təxminən 2 dəfə, ümitsiz kreditləri isə 5 dəfə üstələmişdir.

5.2. Bank sistemində institusional inkişaf

2009-cu ildə bank sektorunda infrastruktur islahatlar və institusional inkişaf davam etmiş, əhalinin etibarlı və sağlam maliyyə xidmətlərinə çıxış imkanları genişlənməmişdir.

Uğurlu antiböhran siyasəti və bank sisteminin maliyyə sabitliyinin təmin olunması bankların dayanıqlılığını möhkəmləndirməklə, onların maliyyə potensialının genişləndirilməsinə, bank əməliyyatları və xidmətlərinin çeşid və keyfiyyətinin artmasına,

Chart 42. Structure of profits, AZN mln

Source: Central Bank of Azerbaijan

ratio of such expenses to average assets decreased from 5.2% of 2008 to 4.6%.

Return on assets of the banking sector (calculated as a ratio of net profits before taxes to average assets) made 2.8% in 2008 (2.9% in 2008), while return on equity (calculated as a ratio of net profits before taxes to average equity) amounted to 19.4% (22.6% in 2008).

5.1.6. Risks of the banking sector

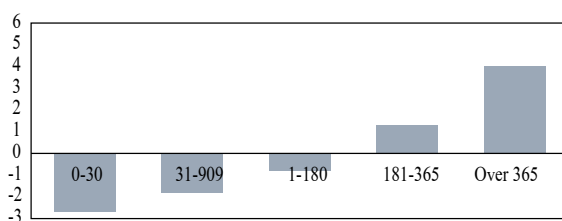
The country's government and the Central Bank focused on effective management of the risks inherent in the banking sector's business and ensuring the sustainability of the banking sector in 2009.

A certain tension associated with the liquidity risk against the backdrop of the global financial crisis was observed in the early months of 2009. Foreign debt pay-offs reduced liquid assets by a certain degree.

Still, the ratio of liquid assets to total assets, with the assets growing, remained stable within the range of 21-22% during the year, while the ratio to total deposits made 55-59%.

The measures taken by banks to optimize the time structure of assets and liabilities as well as to reduce the maturity mismatches between assets and liabilities allowed for mitigating the banking system's liquidity risk (Chart 43).

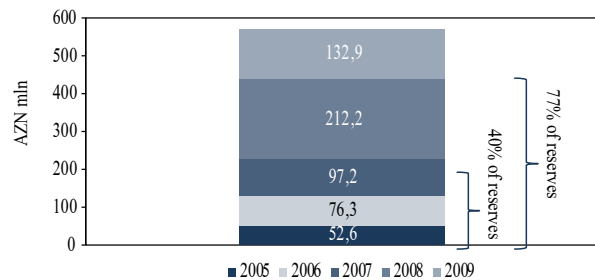
Chart 43. Maturity mismatch of assets and liabilities (as percentage of assets, %)

Source: Central Bank of Azerbaijan

The Central Bank's proactive measures of making the lending-related requirements more stringent combined with a revision of the banks' lending policies allowed for maintaining the credit risk management practices as efficient as they presently are. As a result, past due loans amounted to 3.6% (Chart 44) and substandard loans for 6% of the total loans by the year-end.

Chart 44. Formation of reserves

Source: Central Bank of Azerbaijan

Banks increased their special possible loan loss provisioning seeking to ensure preventive management of credit risks. A significant portion of the reserves (40%) was formed during 2005-2007 while 37% thereof was established in 2008 (Chart 45). Reserves established by banks exceeded the non-performing loans by approximately 2 times and bad loans by 5 times as at January 1, 2010.

5.2. Institutional development of the banking system

The banking sector proceeded with its institutional reforms and institutional development in 2009 enabling the general public to gain better access to sound and safe financial services.

The successful anti-crisis policy and financial stability of the banking system helped forge the banks' viability, expand their financial capacities, enhance the range and quality of banking transactions and services. These factors also had a positive effect on depositors' and creditors' confidence in the banking system and stimulated the financial intermediation function achieve greater effectiveness.

The sales network of financial services continued to expand. During the year 63 bank branch offices and 21 bank divisions obtained business permits, while the banks' ATM and pos-terminal network expanded substantially.

The Central Bank in conjunction with the Ministry of Communications and Information Technologies of Azerbaijan Republic (MCIT) continued to implement the Azerpost project under the World Bank's Financial Services Development Project in order to improve access to financial banking services in regions.

əmanətçilərin və kreditorların bank sisteminə olan inamının və maliyyə vasitəçilik funksiyasının səmərəliliyinin artmasına müsbət təsir göstərmişdir.

Maliyyə xidmətlərinin satış şəbəkəsi genişlənməkdə davam edir. İl ərzində 63 bank filialı və 21 bank şöbəsinin fəaliyyətinə icazə verilmiş, bankların bankomat və pos-terminal şəbəkəsi əhəmiyyətli dərəcədə genişlənməmişdir.

Regionlarda əhalinin maliyyə bank xidmətlərinə çıxış imkanlarının artırılması məqsədilə Mərkəzi Bank Azərbaycan Respublikasının Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyi (RİTN) ilə birgə Dünya Bankının “Maliyyə Xidmətlərinin İnkişafı Layihəsi” çərçivəsində “Azərpoçt” layihəsinin icrasını davam etdirmişdir.

Layihə çərçivəsində ənənəvi poçt xidmətləri ilə yanaşı maliyyə xidmətləri göstərməsi üçün “Azərpoçt” MMC-nin yenidən qurulması, onun şəbəkə infrastrukturunun yaradılması və avtomatlaşdırılması, 1200-dən çox regional poçt filial və şöbələrinin baş idarənin mərkəzləşdirilmiş sisteminə qoşulması istiqamətində hazırlıq işləri demək olar ki, başa çatmışdır.

“Azərpoçt” MMC-nin maliyyə xidmətləri göstərməsi üçün onun lisenziyalaşdırılması və fəaliyyətinə dair prudensial normativlərin müəyyən edilməsi ilə bağlı “Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununa dəyişikliklər və əlavələr edilmişdir.

Mərkəzi Bank tərəfindən “Maliyyə xidmətlərinin göstərilməsi üçün poçt rabitəsinin Milli operatoruna xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi və fəaliyyətinə dair prudensial tənzimləmə qaydaları” hazırlanmış və 2009-cu ilin 30 dekabr tarixində Ədliyyə Nazirliyində dövlət qeydiyyatına alınmışdır.

Ölkənin ödəniş sisteminin inkişafı davam etmiş, elektron bankçılıq vasitəsilə fiziki və hüquqi şəxslərin maliyyə xidmətlərinə çıxış imkanları artırılmışdır. Əhali tərəfindən kommunal və digər xidmət haqlarının ödənişləri elektron bankçılıq vasitəsilə rahat həyata keçirilmişdir. Bu çərçivədə Mərkəzi Bankın dəstəyi ilə kommunal xidmət və digər sferalarda fəaliyyət göstərən müəssisələrin artıq yaradılmış kütləvi ödəniş sistemi üzrə informasiya mərkəzinə inteqrasiyası sürətlənmişdir.

Əhaliyə fasiləsiz və keyfiyyətli maliyyə xidmətlərinin göstərilməsi üçün bankların əməliyyat sistemləri diqqət mərkəzində saxlanılmışdır. Maliyyə xidmətlərinin çeşidliyinin artması, habelə filial şəbəkəsinin böyüməsi banklar tərəfindən əməliyyat sistemlərinin daha da təkmilləşdirməsini zəruri etmişdir. Bu məqsədlə 14 bank tərəfindən əməliyyat sistemləri yenidən nəzərdən keçirilmiş və beynəlxalq səviyyədə tanınmış əməliyyat sistemləri alınmışdır.

Banklar tərəfindən Beynəlxalq Maliyyə Hesabatları Standartlarının tətbiqi daha da sürətlənmişdir. “Banklar haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərinə uyğun olaraq, bankların 34-də könər audit beynəlxalq audit şirkətləri tərəfindən aparılmışdır ki, bu bankların da ümumi bank sistemi aktivlərində xüsusi çəkisi 97,7% təşkil etmişdir.

Bankların xarici maliyyə bazarlarında fəaliyyətinin aktivləşməsi və nüfuzunun artması onların beynəlxalq reytingin alınmasına marağını artırmışdır. Belə ki, 9 bank beynəlxalq reytingə malik olmuş və qlobal böhran şəraitində həmin banklar reyting səviyyələrini qoruyub saxlamışlar.

Beynəlxalq maliyyə bazarlarındakı böhrana baxmayaraq 2009-cu ildə bank sisteminin inkişafı sahəsində həyata keçirilən institusional və infrastruktur tədbirləri nəticəsində bank sisteminin xarici investorlar üçün cəlbediciliyi daha da artmışdır. 2009-cu ildə 1 xarici bank tərəfindən yerli bankın səhmdar kapitalına investisiya edilmiş və həmin bank xarici bankın törəmə strukturuna çevrilmişdir.

Bank sistemində korporativ idarəetmə dəyərlərinin tətbiqi, xüsusilə də, risk menecment mədəniyyəti 2009-cu ildə daha da dərinləşmişdir. 2009-cu ildə Mərkəzi Bankın dəstəyi ilə risk menecerlərini birləşdirən qurum - Azərbaycan Risk Peşəkarları Assosiasiyası yaradılmışdır.

5.3. Bank nəzarəti

2009-cu ildə qlobal maliyyə böhranı şəraitində yaranmış yeni iqtisadi mühitdə bank sektorunun maliyyə dayanıqlığı uğurla test edilmişdir, sektorun sabitliyi qorunmuş, bankların sağlam fəaliyyəti təmin edilmişdir. Belə ki, bank sektoru yaranmış yeni qlobal iqtisadi şəraiti hazırlıqlı qarşılamışdır. Böhranla bağlı xarici amillərin sektorun maliyyə sabitliyinə təsiri minimal hədlərdə məhdudlaşdırılmışdır.

Bank sektoru öz inkişaf dinamikasını qorumaqla yanaşı, uğurlu “böhran idarəetmə” təcrübəsi qazanmışdır. Bu, Mərkəzi Bankın dəstəyi ilə hələ qlobal böhrandan öncə formalaşdırılmış potensial hesabına mümkün olmuşdur. Mərkəzi Bank preventiv idarəetmə və “maliyyə immunizasiyası” tədbirləri həyata keçirmiş, o cümlədən banklarla intensiv iş aparmaqla, onların bazar davranışlarında çevik adaptasiyaya nail olmuşdur. Belə ki, sektorun protsiklik xarakteri və ekspansiv kreditləşmə siyasəti bankların risklərə həssaslığını artırma bilərdi. Məhz bu riskləri nəzərə alaraq, 2007-ci ildən etibarən Mərkəzi Bank tərəfindən banklara daha düşünülmüş və təmkinli biznes strategiyası tövsiyə olundu.

Bankların kredit riskləri üzrə mümkün itkilərə qarşı daha da hazır vəziyyətə gətirilməsi məqsədilə ehtiya-

Preparations have practically been completed under the project for reorganizing Azerpost LLC, establishing and automating its network infrastructure, and connecting over 1200 regional post offices and divisions to the centralized system of the head office for provision of financial services in addition to traditional postal services.

The Law “On the Central Bank of Azerbaijan Republic” was amended to determine the licensing and prudential requirements related to the provision of financial services by Azerpost LLC.

The Central Bank developed the “Regulation for issuance of a special permit (license) to the National Operator of postal communication for provision of financial services and prudential regulation of its performance”, which was registered on December 30, 2009 with the Ministry of Justice.

Development of the country’s payment system was continued entailing improved access of individuals and legal entities to financial services via electronic banking. Users are now able to easily make utility and other payments via the electronic banking system. To this end, the integration of the bulk payment system of utility and other enterprises to the information center was accelerated with the Central Bank’s support.

A special emphasis was put on the banks’ operating systems for provision of continuous and quality financial services to the general public. The expansion of the range of financial services as well the enhancement of the branch office network required the banks to further improve their operating systems. To this effect, 14 banks reviewed their operating systems and acquired internationally recognized operating systems.

Banks put application of the International Financial Reporting Standards on a faster track. According to the requirements of the Law of Azerbaijan Republic “On banks”, 34 banks were audited by international audit firms, which banks accounted for 97.7% of the total bank assets.

As banks endeavored to enhance their endurance and worked to improve their perception by foreign financial markets they developed a greater interest in obtaining an international rating. Thus, 9 banks acquired international ratings and managed to maintain these ratings in the global financial crisis environment.

Despite of the crisis sweeping through international financial markets, institutional and infrastructural measures taken with an aim to developing the banking system in 2009 further increased the banking system’s attractiveness for foreign investors. In 2009 1 foreign bank made an equity investment in a domestic

bank transforming it into the foreign bank’s subsidiary.

Onset of corporate governance standards, especially the risk management culture was furthered in the banking system in 2009. An agency was established in 2009 with the Central Bank’s support that brings together risk managers: the Azerbaijani Association of Risk Professionals.

5.3. Bank supervision

In 2009, the banking sector retained its time-proven financial sustainability and preserved its stability. Banks maintained the soundness and safety of their operations in the new economic settings springing from the global financial crisis. Thus, the banking sector stood well-prepared for the new economic challenges and was able to minimize the external effects of the crisis on its financial viability.

In addition to maintaining its development pace the banking sector gained a successful “crisis management” experience induced by the potential that had been formed prior to the crisis with the support of the Central Bank. The Central Bank carried out preventive management and “financial immunization” measures, managing to efficiently adapt banks to the market behavior by using a proactive approach to dealing with banks in intensively close collaboration. In this view, the sector’s pro-cyclic nature and expansive lending policy could have increased the banks’ risk sensitivity. Considering these risks the Central Bank has advised the banks since 2007 to follow a more well-devised and conservative business strategy.

Provisioning requirements were made more stringent to put the banks in a position whereby they could reduce possible losses arising from credit risks. At the stake of a mortgage crisis noticeably straining the international financial markets and the vulnerability manifested by the real estate market, security requirements were further raised that relate to real-estate backed loans and adequate capital coverage of risks inherent in mortgage loans.

Special attention was given to institutional development and prudent management of resources in parallel to business behavior of banks. Individual banks were evaluated in respect of their degree of implementation of corporate governance standards. Most banks were met with and provided recommendations concerning removal of the existing relevant deficiencies and flaws.

These efforts have enabled the banking supervision function and the banking system as a whole to confront possible hazards. Banks increased their

tlanmaya dair tələblər ciddiləşdirilmişdir. Beynəlxalq maliyyə bazarlarındakı ipoteka böhranı və daşınmaz əmlak bazarında həssaslıq nəzərə alınaraq daşınmaz əmlakla təmin olunmuş kreditlərə dair təminat tələbləri və verilmiş ipoteka kreditləri üzrə risklərin adekvat kapitalla tənzimlənməsinə dair tələblər artırılmışdır.

Qeyd olunanlarla yanaşı, bankların institusional inkişafı və idarəetmə resurslarının biznes davranışına uyğunluğu diqqət mərkəzində saxlanılmışdır. Hər bir bank üzrə korporativ idarəetmə standartlarının tətbiqi səviyyəsi indikativ olaraq qiymətləndirilmiş və müvafiq inkişaf planı əsasında yaxından nəzarət təmin edilmişdir.

Görülən işlər bank nəzarətini və bütövlükdə bank sistemini mümkün təhlükələrə qarşı hazır vəziyyətə gətirmişdir. Bankların problemləri və çətinlikləri müəyyənləşdirmək və idarə etmək potensialı artırılmışdır. Bank nəzarətinin özünün intensivliyi, analitik və monitoring dərinliyi daha da artırılmışdır.

Hökumətin anti-böhran siyasəti çərçivəsində bank sektoru üzrə antiböhran proqramı hazırlanmış və həyata keçirilmişdir. Proqram hazırlanarkən sektorun, habelə hər bir bankın risk profili və əsas təhlükə mənbələri müəyyən edilmiş, böhranın bank sektoruna təsir kanallarının neytrallaşdırılması istiqamətində ardıcıl tədbirlər müəyyən olunmuşdur.

Proqram çərçivəsində il ərzində bankların maliyyə

vəziyyəti təhlil edilmiş, stress testlər vasitəsilə risklər yenidən qiymətləndirilmişdir. İlk dəfə bankların iştirakı ilə müxtəlif ssenarilər üzrə fərdi stress testlər aparılmış və ssenarilər üzrə bankların likvidlik və kapital dəstəyi ehtiyacları müəyyən edilmişdir.

2008-ci ildən etibarən bank nəzarəti sahəsində aylıq prudensial hesabatlıqla yanaşı, həftəlik və gündəlik monitoring rejimini tətbiq edərək, sektordakı tendensiyaları daha operativ izlənilmişdir.

Bank sisteminin xarici şoklara kifayət qədər dözümlü olmasına baxmayaraq Mərkəzi Bank qlobal böhranın təsirlərinin gücləndiyi dövrdə də maliyyə sabitliyinin qorunmasına yönəldilmiş bir sıra tədbirlər görmüşdür.

İqtisadi artımı dəstəkləmək, habelə bank sisteminin sabitliyinin, bank kreditorlarının və əmanətçilərinin maraqlarının qorunması məqsədilə "Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa edilmiş dəyişikliklərə əsasən Mərkəzi Bank, özünün müəyyən etdiyi qayda və şərtlər daxilində banklara subordinasiya kreditləri verə bilər. Xüsusi subordinasiya borc öhdəliklərinin bankların 1-ci dərəcəli kapitalının tərkibinə daxil edilməsi məqsədilə "Bank kapitalının və onun adekvatlığının hesablanması Qaydaları"na müvafiq əlavələr edilmişdir. Təsdiq edilmiş əlavələrə görə xüsusi subordinasiya borc öhdəlikləri üzrə kreditor qismində qanunvericiliyə

Cədvəl 12. Makroprudensial normativlər

Tarix	Makroprudensial normativlərin dəyişdirilməsi
30.04.08	Aktivlərin təsnifat dərəcələri üzrə ehtiyatlaşdırılma əmsali sərtləşdirilmişdir: - Nəzarət altında olan aktivlər 6%-dən 10%-ə qaldırılmışdır; 1 - Qeyri-qənaətbəxş aktivlər 25%-dən 30%-ə yüksəldilmişdir; - Təhlükəli aktivlər 50%-dən 60%-ə artırılmışdır. Daşınmaz əmlakla təminata qarşı tələblər 120%-dən 150%-ə artırılmışdır.
18.02.08	Subordinasiya borcunun maksimal məbləği birinci dərəcəli kapitalın 50%-i həddində müəyyən edilmişdir. İpoteka kreditlərinin risk dərəcəsi 50%-dən 100%-ə artırılmışdır.
18.11.08	Banklarda kreditlərin verilməsi Qaydaları"na dəyişikliklərlə borcalanın maliyyə vəziyyətinin və onun krediti qaytarma qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, həmçinin borcalanın fəaliyyətinə daimi monitoringə və bütövlükdə kredit portfelinin keyfiyyətinə nəzarət olunmasına dair tələblər genişləndirilmişdir.
17.12.08	Açıq valyuta mövqeyinin hesablanması metodikası təkmilləşdirilmiş, o cümlədən, balansdankənar hesablar üzrə dəqiqləşdirilmələr aparılmış, mövqelərin hesablanmasında bank metalları ilə aparılan əməliyyatların əks etdirilməsinə başlanılmışdır. "Kredit əməliyyatları üzrə faizlərin hesablanması haqqında Qaydalar"da dəyişikliklərlə "faizləri hesablanmayan" kreditlər üzrə müştərinin ödənişləri hesabına borc tələblərinin ödənilməsi növbəliyinə yenidən baxılmışdır.
01.01.09	Bankların və sığorta şirkətlərinin kapitalizasiyaya yönəldiləcək mənfəəti mənfəət vergisindən azad olunmuşdur.
08.05.09	Qorunan əmanətlər üzrə illik faiz dərəcəsi limitinin təmin edilməsində çeviklik təmin edilmiş, qorunan əmanətlər üzrə maksimal məbləğ 6000 manatdan 30000 manatadək artırılmışdır. Faiz dərəcəsi 15%-dək olan əmanətlər sığorta sistemində daxil edilmişdir.
17.06.09	Mərkəzi Bankın təşəbbüsü ilə 2009-cu ilin iyun ayından ipoteka kreditləşməsi bərpa olunmuşdur. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı nəzdində Azərbaycan İpoteka Fondunun buraxdığı təmin edilmiş qiymətli kağızlar üzrə risk dərəcəsi 0% təyin olunmuşdur.
07.08.09	Azərbaycan Respublikası Prezidenti dövlət mülkiyyətində olan maliyyə institutlarına nəzarəti gücləndirməyi nəzərdə tutan "Nizamnamə kapitalında dövlətə məxsus səhmlər olan bankların və bank olmayan kredit təşkilatlarının idarə edilməsində dövlətin iştirakı qaydası haqqında" Fərman vermişdir.

capacities for identification and management of their problems and difficulties.

An anti-crisis program for the banking sector was designed and developed along the lines of the government's anti-crisis policy. As the program was developed the risk profiles and main sources of hazard were identified for the entire sector and individual banks, followed by a scope of consistent measures designed to mitigate the effects of the crisis on the banking sector.

Banks were assessed in terms of financial position capped with a risk evaluation through stress-tests under the program. For the first time individual stress-tests were carried out based on various scenarios with the banks' involvement and these scenarios were used to determine the banks' liquidity and capital support needs.

Starting from 2008, trends in the banking sector have been regularly monitored on a weekly and daily basis in addition to the monthly prudential reporting used in banking supervision.

Although the banking system manifests sufficient capacities to confront any external shocks the Central Bank took efforts aimed at securing financial sustainability as the effects of the global crisis grew ever stronger.

By the amendments made to the Law of Azerbaijan Republic "On the Central Bank of Azerbaijan

Republic" in order to support the economic growth as well as to preserve the banking system's stability and protect the best interests of bank creditors and depositors, the Central Bank is authorized to arbitrarily grant subordinated loans to banks using its own discretion with regards to the fashion and terms and conditions of lending. For the special subordinated debt liabilities to be incorporated in the Tier 1 capital of banks the "Regulation on bank capital and calculation of its adequacy" was amended appropriately.

Banks managed to keep their liquidity positions at sufficiently "balanced" and "comfortable" levels while their external funding sources also remained at manageable levels. During the reported year banks easily executed their external debts as they became due. In order to motivate individuals to place deposits with the sector and to improve public confidence in the sector the Individual Deposit Insurance Fund increased the amount of insurable deposits by 6 times, up to AZN30 000.

Banks and banking supervision put a strong focus on prevention and regulation of problem loans during 2009. Debts of the real sector and individuals to the banking sector were constantly monitored. The development path and qualitative changes of such debts were closely monitored and banks were advised to pursue a more conservative provisioning policy as the potential hazards were evaluated. When granting

Table 12. Macroprudential normative requirements

Date	Modification of macroprudential normative requirements
30.04.08	The provisioning factor/ratio for asset classification rates has been made more stringent: - Watch assets were increased from 6% to 10%; - Unsatisfactory assets increased from 25% to 30%; - Doubtful assets increased from 50% to 60%. LTV increased from 120% to 150%.
18.02.08	The maximum amount of subordinated debt was set at 50% of Tier 1 capital. Mortgage loan risk rate was increased from 50% to 100%.
18.11.08	Requirements with respect to evaluation of the borrower's financial position and creditworthiness as well as regular monitoring of the borrower and overall surveillance of the loan portfolio quality were expanded by the amendments made to the "Bank lending regulation".
17.12.08	The open currency position calculation methodology was improved, including adjustments to off-balance sheet accounts, transactions involving bank metals were included in reporting as part of position calculation. Amendments made to the "Regulation for non-accrual of interest on lending transactions" revised the priority order of payment of debt claims set off by customers' payments against "non-accrual" loans.
01.01.09	Banks' and insurance companies' profits used for capitalization were exempted from profit tax.
08.05.09	Determination of the yearly interest rate limit for insured deposits was made more efficient, with the maximum amount of insured deposits going up from AZN6000 to AZN30 000. Deposits with the interest rate of up to 15% were included into the insurance scheme.
17.06.09	Mortgage lending was reinstated from July 2009, at the Central Bank's initiative. The rate of risk on mortgage-backed securities issued by the Azerbaijan Mortgage Fund under Central Bank of Azerbaijan Republic was set at 0%.
07.08.09	President of Azerbaijan Republic issued a Decree "On the government's involvement in the management of banks and non-bank credit institutions with the government's equity investments", which aims at enhancing supervision of financial institutions owned by the state.

Source: Central Bank of Azerbaijan

müvafiq hallarda AMB və digər dövlət qurumları çıxış edə bilər. Həmçinin əlavələrə görə, bank müflis elan edildikdə və ya ləğv olunduqda xüsusi subordinasiya borc öhdəlikləri üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməsi depozitorların (əmanətçilərin) tələbləri, qeyri-subordinasiya və subordinasiya borc öhdəlikləri tam ödənildikdən sonra həyata keçirilir. Bununla da əmanətçilərin maraqlarının qorunması və bank sisteminə qarşı olan etimadın yüksəldilməsi təmin edilmişdir.

İl ərzində banklar likvidlik mövqelərini kifayət qədər “balans”lı və “komfort”lu səviyyədə saxlamış, vaxtı çatmış xarici borclarını rahatlıqla icra etmişlər. Sektora əmanət qoyuluşunu stimullaşdırmaq və əhalinin sektora etibarını artırmaq məqsədilə, Əmanətlərin Sığortalanması Fondu tərəfindən qorunan əmanətlərin məbləği 6 dəfə artırılaraq 30000 manata çatdırılmışdır.

Problemlı kreditlərin qarşısının alınması və tənzimlənməsi – bankların və bank nəzarətinin 2009-cu il ərzində ən çox konsentrasiya olduğu məsələ olmuşdur. Real sektorun və əhalinin bank sektoruna olan borcları daim diqqət mərkəzində saxlanılmışdır. Bu borcların dinamikası və keyfiyyət dəyişiklikləri üzrə intensiv monitorinqlər aparılmış və potensial təhlükələr qiymətləndirilərək banklara daha konservativ ehtiyatlanma siyasəti istiqamətində tövsiyələr verilmişdir. Yeni kreditlərin verilməsi zamanı isə banklar tərəfindən “selektiv davranış” nümayiş etdirilmiş, yüksək mənfəətlilikdən imtina edilərək “risk iştaha”ları azaldılmışdır.

Bankların maliyyə dayanıqlığını daha da möhkəmləndirmək üçün əlavə kapitalizasiya kimi mənfəətin kapitalın artırılmasına yönələn hissəsi vergilərdən azad edilmişdir.

2009-cu il ərzində ilk dəfə olaraq risk menecerlərinin beynəlxalq səviyyəli sertifikatı həyata keçirilmişdir. Mərkəzi Bank banklarda effektiv risk menecment mexanizminin formalaşdırılmasını tənzimləyəcək tamamilə yeni qaydalar, həmçinin likvidlik riskinin idarə olunması üzrə yeni qaydalar hazırlamışdır. Banklarda risklərin idarə olunması qaydalarında risk menecmenti üzrə bankdaxili siyasət, qayda və prosedurlar, təşkilati struktur və hesabatlıq sistemləri, habelə risklərin müəyyənləşdirilməsi, ölçülməsi, idarə edilməsi, monitorinqi və hesabatlığına dair minimum tələblər müəyyən edilmişdir.

Bazel Komitəsinin tövsiyələri əsasında hazırlanmış bankların likvidliyinin idarə olunmasına dair yeni qaydaların tətbiqinə başlanmışdır. Qaydalarda aktiv və öhdəliklərin beynəlxalq standartlara uyğun olaraq təsnifləşdirilməsi, likvidliyin idarə olunması üzrə bankdaxili siyasət, qayda və prosedurlar, likvidlik üzrə normativ limitlər, habelə likvidliyin təmin

edilməsi ilə bağlı fəvqəladə hallar planına dair tələblər müəyyən edilmişdir.

Qlobal səviyyədə geniş müzakirə obyektı olan kontr-tsiklik bank nəzarəti modeli Mərkəzi Bankın diqqət mərkəzindədir və 2009-cu ildə bu mövzu ətraflı öyrənilmişdir. Yanaşmanın mahiyyəti hər bir iqtisadi tsiklin inkişaf fazasında banklarda pro-tsiklik meyllərin məhdudlaşdırılması, böhran situasiyası üçün adekvat ehtiyat və hazırlıq potensialının formalaşdırılması və bununla da gələcək mümkün böhranlara daha dayanıqlı əsasların yaradılmasıdır. Mərkəzi Bank növbəti ildə bu yanaşmanın elementləri olan – dinamik ehtiyatlanma, kapital mövqeyinin pro-tsiklikliyinin azaldılması, likvidlik tələblərinin təkmilləşdirilməsini nəzərdə tutur.

Bundan əlavə, bank nəzarəti alətlərinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə yeni makro-prudensial nəzarət çərçivəsinin formalaşdırılması, daha təkmil prudensial hesabatların tətbiqinə başlanması, həm banklarda, həm də bank nəzarətində stress-testinq metodologiyasının və praktikasının daha da dərinləşdirilməsi, konsolidasiya olunmuş bank nəzarətinin təkmilləşdirilməsi nəzərdə tutulur.

İstehlakçıların bankların xidmətlərindən istifadəsinin intensivləşdiyi şəraitdə bank məhsulları istehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi məsələsi aktuallığını saxlamışdır. Belə ki, banklarda bank məhsul və xidmətləri üzrə şərtlərin izah edilməsi, bankların bankomatlarında texniki problemlərin aradan qaldırılması, kredit verilməsi prosedurları ilə bağlı il ərzində bir sıra mühüm institusional işlər görülmüşdür. Belə ki, Mərkəzi Bankda 2006-cı ildə yaradılmış “Bank xidmətləri istehlakçıların müdafiəsi üzrə qrup”un potensialı 2009-cu il ərzində gücləndirilmişdir. Vətəndaşların müraciətlərinə operativ baxılması məqsədilə “Qaynar xətt” xidməti fəaliyyətə başlamışdır.

5.4. Bank qanunvericiliyi

2009-cu ildə Mərkəzi Bankın hüquq işinin əsas missiyası qlobal iqtisadi böhran şəraitində ölkənin bank-maliyyə sisteminin dayanıqlığını təmin etmək, bank sisteminin likvidliyini qoruyub saxlamaq və real sektorun dəstəklənməsi imkanlarını artırmaq üçün effektiv və çevik normativ hüquqi bazanın formalaşdırılması olmuşdur.

2009-cu ildə bank hüququ sahəsində görülmüş işlər eyni zamanda bank-maliyyə işinin digər sahələrini də əhatə etmiş, bank xidmətləri bazarında istehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi, valyuta nəzarəti qaydalarının təkmilləşdirilməsi, ölkədə alternativ maliyyə xidmətlərinin genişləndirilməsi üçün əlverişli hüquqi zəmin yaratmışdır.

new loans banks demonstrated a “selective behavior” and sought to reduce their “risk appetite” by turning down high profits.

The portion of profits used for increasing the capital as additional capitalization efforts was exempted from taxes in order to reinforce the banks’ financial sustainability.

For the first time risk managers were certified in accordance with the best international practices and standards in 2009.

The new liquidity management regulation for banks was introduced, which was developed based on the Basel Committee’s recommendations. This regulation sets forth the requirements with respect to internal bank policies, rules and procedures for classification of assets and liabilities in accordance with best international practices and standards, normative liquidity limits as well as the contingency liquidity planning.

The Central Bank focused on the counter-cyclic banking supervision model vigorously discussed and debated over across the globe and studied this issue thoroughly in 2009. The very core of this approach lies in limiting pro-cyclic tendencies of banks in the development phase of each economic cycle, forming adequate reserves and preparatory capacities for addressing crisis situations and thus ensuring that more sustainable foundations are in place to respond to any future crises. The Central Bank intends to introduce key elements of the said approach next year such as dynamic provisioning, reduction of the pro-cyclic pattern of the equity position and improvement of liquidity requirements.

Furthermore, it is planned to form a new macro-prudential supervisory framework in order to improve the tools of banking supervision, to introduce upgraded prudential reports, to further expand the stress-testing methodology and practices both in banks and banking supervision, and to improve consolidated banking supervision.

As consumers intensified their uses of banking services protection of the best interests and rights of banking product consumers remained as important as it was. Thus, banks took a number of significant institutional efforts associated with explanation of the terms and conditions of banking products and services, removal of technical problems of the banks’ ATM’s and lending procedures during the year. Thus, the capacity of the “Group for protection of banking services consumers” established at the Central Bank in 2006 was further built upon during 2009. A “Hot Line” help-desk was established and put in operation designed to quickly and effectively respond to and address user queries.

5.4. Banking laws

In 2009 the primary mission of the Central Bank’s legal activities was to ensure the sustainability of the country’s banking and financial system, to preserve the banking system’s liquidity and to form an effective and efficient legal and regulatory framework in order to enhance the capacities to support the real sector against the background of the global economic crisis.

The banking law efforts taken in 2009 covered other areas of banking and financial business as well and laid a strong legal foundation for protecting consumer rights at the banking services market, improving the currency oversight procedures and expanding the range and coverage of alternative financial services in the country.

A remarkable innovation in the country’s legal framework made in the reported year represents the amendments and modifications to the Constitution of the Azerbaijan Republic enacted following the Referendum Act of March 18, 2009. As the idea of making the name of the country’s central bank consistent with its status in the Constitution was esteemed as equally important as the amendments and changes made with a view to enhancing democracy, basic human rights and freedoms in the republic, is clearly indicative of the Central Bank of Azerbaijan’s crucial role in improving the traditions of sovereignty and providing the nation with social welfare and worthwhile living conditions in the independent state of Azerbaijan.

5.4.1. Legal framework and infrastructure

A number of important amendments and modifications were made to the Law of Azerbaijan Republic “On the Central Bank of Azerbaijan Republic” on June 19, 2009 with a view to maintaining the financial sustainability, protecting the best lawful interests of bank creditors and depositors and supporting business activity in the real sector in the environment of the global crisis. They have enabled the Central Bank to increase the effectiveness of its protective measures against the global crisis. Thus, the Central Bank has been granted independence in determining the terms and conditions applicable to loans issued to banks, and is now free to broaden up its subordinated lending to banks as well as to expand the resource base and improve the liquidity of the banking system.

Another amendment made to the Law

Hesabat ilində qanunvericilikdə baş vermiş əlamətdar yenilik kimi 2009-cu il 18 mart tarixli Referendum Aktı ilə Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına qəbul edilən əlavə və dəyişiklikləri göstərmək olar. Konstitusiyada dövlətin mərkəzi bankının adının öz statusuna uyğunlaşdırılması ideyası ölkədə demokratiyanın, əsas insan hüquq və azadlıqlarının gücləndirilməsi məqsədləri ilə qəbul edilmiş əlavə və dəyişikliklərlə bir sırada yer alması Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının müstəqil Azərbaycanın dövlətçilik əmələlərinin möhkəmləndirilməsində, insanlara layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsində yüksək rolunun tanınmasına dəlalət edir.

5.4.1. Qanunvericilik və infrastruktur

Qlobal böhran şəraitində maliyyə sabitliyinin qorunması, bank kreditorları və əmanətçilərinin qanuni mənafeələrinin müdafiəsi və real sektorda işgüzar aktivliyin dəstəklənməsi məqsədilə 19 iyun 2009-cu il tarixində “Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa qəbul edilmiş bir sıra zəruri əlavə və dəyişikliklər Mərkəzi Bankın qlobal böhrana qarşı mühafizə tədbirlərinin çevikliyinə artırılmasına imkan vermişdir. Belə ki, banklara verilən kredit şərtlərinin çevik tənzimlənməsi, banklara subordinasiya kreditlərinin verilməsi, habelə bank sisteminin resurs bazasının gücləndirilməsi və likvidliyinin artırılması məsələlərində Mərkəzi Banka müstəqil səlahiyyətlər verilmişdir.

Eyni zamanda qlobal böhranın Azərbaycan iqtisadiyyatına mənfi təsirini yumşaltmaq məqsədilə qanuna edilən digər bir düzəlişlə Mərkəzi Banka ölkədə sosial-iqtisadi əhəmiyyətli layihələrin maliyyələşdirilməsi, habelə real sektora maliyyə dəstəyinin ayrılması üçün banklara dövlət zəmanəti əsasında məqsədli kreditlərin verilməsi səlahiyyəti verilmişdir.

Maliyyə-bank sisteminin sabitliyini və yaranmış şəraitdə əmanətçilərin banklara olan etimadını qoruyub saxlamaq məqsədilə “Əmanətlərin sığortalanması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa 2009-cu il 8 may tarixli qanunla qəbul edilmiş əlavə və dəyişikliklərlə qorunan əmanətlərin dairəsi genişləndirilmiş, sığorta hadisəsi halında kompensasiya məbləğləri əhəmiyyətli dərəcədə artırılmışdır. Belə ki, qorunan əmanətlər üzrə bir əmanətçiyə ödənilən kompensasiyanın yuxarı həddi 6 min manatdan 30 min manata qədər artırılmış, eyni zamanda qorunan əmanətlər üzrə faiz dərəcəsinin yuxarı həddinin Mərkəzi Bankın uçot dərəcəsi ilə bağlılığı ləğv edilmişdir. Sığortalanan əmanətlərin

maksimal faiz dərəcəsinə çevik tənzimləmək səlahiyyəti Fondun Himayəçilik Şurasına həvalə edilmişdir.

Qanunun icrası ilə əlaqədar Əmanətlərin Sığortalanması Fondunun Himayəçilik Şurasının Mərkəzi Bankla razılaşdırılmış 2009-cu il 19 iyun tarixli qərarı ilə qorunan əmanətlər üzrə faiz dərəcələrinin yuxarı həddi 15% səviyyəsində müəyyən edilmişdir.

Ölkə ərazisində alternativ maliyyə xidmətlərinin genişləndirilməsi strategiyasının reallaşdırılması, əhalinin, kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin maliyyə xidmətlərindən istifadə etmək imkanlarının yaxşılaşdırılması və kredit təklifinin artırılması çərçivəsində Mərkəzi Bankın iştirakı ilə hazırlanmış “Bank olmayan kredit təşkilatları haqqında” Qanun 2009-cu ilin 25 dekabr tarixində ölkə parlamenti tərəfindən qəbul edilmiş və qüvvəyə minmişdir.

BOKT-lərin yaradılması, fəaliyyəti, tənzimlənməsi və dövlət nəzarəti qaydaları bilavasitə qanunla müəyyən edilmiş, fəaliyyətlərində şəffaflığın təmin olunması və istehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi üçün zəruri hüquqi tədbirlər nəzərdə tutulmuşdur. Eyni zamanda qanunvericiliyə ilk dəfə olaraq “girov əmanəti” anlayışı daxil edilmişdir və BOKT-lərin verdiyi kreditlər üzrə digər təminat növləri ilə yanaşı, xüsusilə xırda kreditlər sxemində, borcalanın və ya borcalanlar qrupunun “girov əmanəti”ndən istifadə imkanları yaradılmışdır.

BOKT-lər haqqında Qanunun bank sisteminin hüquqi tənzimləmə bazasına gətirdiyi digər mühüm yenilik bu təşkilatların kredit portfelinə daxil olan borclar və borcalanlar haqqında məlumatın Mərkəzi Bankda yaradılmış Mərkəzləşdirilmiş Kredit Reyestrinə daxil edilməsidir ki, bu da sistem daxilində kredit risklərinin idarə olunmasında daha geniş informasiya bazasına əsaslanmaq imkanları yaradır.

Keçmiş illər ərzində çirklə pulların yuyulması və terrorizmin maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə sahəsində bank sisteminin vəzifələri, şübhəli əməliyyatlarla davranış qaydaları müxtəlif normativ hüquqi aktlarla (“Banklar haqqında” Qanun, Mərkəzi Bankın normativ xarakterli qaydaları) tənzimlənməmişdir və onlar əsasən Azərbaycan Respublikasının tərəfdaş çıxdığı müvafiq beynəlxalq müqavilələrə, Çirklə Pulların Yuyulması ilə Hökumətlərarası Mübarizə Təşkilatının (FATF) tövsiyələrinə, məlum Volsberq prinsiplərinə və s. əsaslanmışdır.

Lakin, bu sahədə xüsusi qanunun olmaması həmin tədbirlərin kompleks şəkildə, yəni maliyyə sektorunun bütün seqmentlərində, daşınmaz əmlak bazarında və s. həyata keçirilməsində müəyyən çətinliklər törədirdi. 2009-cu ilin 10 fevral tarixində

designed to mitigate the adverse impact of the global crisis on Azerbaijan's economy authorizes the Central Bank to finance socially and economically important projects in the country as well as to grant targeted loans against sovereign guarantees to banks as part of financial assistance to the real sector.

Amendments and modifications made to the Law of Azerbaijan Republic "On individual deposit insurance" by an amendment law of May 8, 2009 with a view to preserving the financial and banking system's sustainability and depositors confidence in the banks given the current circumstances expanded the scope of insurable deposits and substantially increased the compensation amounts payable at insurance events. Thus, the upper threshold of compensation per depositor for insurable deposits was increased from AZN6 thousand to AZN30 thousand, while the linkage of the interest rate ceiling on insurable deposits to the Central Bank's interest rate was terminated. The authority to regulate the maximum interest rate on insurable deposits was granted to the Fund's Board of Custodians.

The resolution passed by the Board of Custodians of the Deposit Insurance Fund in coordination with the Central Bank in line with the implementation of the Law, dated June 19, 2009, set the upper threshold for interest rates on insurable deposits at 15%.

On December 25, 2009 the country's parliament passed and effected the Law "On non-bank credit institutions" developed with the Central Bank's involvement with a view to realizing the strategy of expanding alternative financial services throughout the country, improving accessibility to financial services for individuals, small and medium businesses, and enhancing lending offers.

The Law explicitly defines the procedures for establishment, operation, regulation and state supervision of NBCI's, and provides the necessary legal arrangements designed to ensure transparency of their operations and that the best interests and rights of consumers are served and protected. At the same time, the "security deposit" concept was introduced for the first time in the national legislative practice. Borrowers or groups of borrowers have been enabled to use the "security deposit" on loans issued by NBCI's in addition to other kinds of collateral, especially in small-scale lending schemes.

Another substantive innovation introduced by the NBCI Law to the banking system's legal and regulatory framework is the inclusion of information on debts in the loan portfolios of such institutions and the underlying debtors to the Centralized Credit Registry established at the Central Bank, whereby banks would benefit from the advantage of having a broader database to assist them in managing the system's endemic, typical credit risks.

Along the lines of the country's efforts to prevent and control money laundering and terrorism financing over the past years, the banking system's responsibilities, procedures for treatment of suspicious transactions were addressed by various regulatory documents (Law "On banks", Central Bank's regulations), which were developed chiefly in accordance with the international treaties acceded to by Azerbaijan Republic, recommendations of the Organization for Intergovernmental Control of Money Laundering (FATF) and the recognized Wallsberg principles, etc.

However, absence of a special law to address these issues posed a number of difficulties in implementing the said measures on an integrated basis, i.e., in all segments of the financial sector, real estate market, etc. The Law of Azerbaijan Republic "On prevention of legalization of moneys or other properties of criminal origins and terrorism financing" enacted on February 10, 2009 allowed for removing the existing gaps in this field, and for putting the struggle against legalization of money and other properties of criminal origins and terrorism financing on an organized scale, accompanied with strict state supervision arrangements. Presidential Decrees No. 66 of February 25 and No. 122 of July 16, 2009 issued to make sure that the above said Law is implemented effectively established a Financial Monitoring Service at the Central Bank of Azerbaijan and approved its Charter.

5.4.2. Legislation – legal and regulatory framework

The Central Bank's rule-making activities during the reported year evolved mostly in consideration of the current requirements in parallel to the Bank's law-making efforts.

Amendments passed by the Resolution of the Central Bank's Management Board on 02.07.2009 to the "Regulation for bank capi-

qəbul edilmiş “Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu bu sahədə mövcud boşluqların aradan qaldırılmasına, cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizənin mütəşəkkil qaydada, ciddi dövlət nəzarəti tədbirləri ilə müşahidə edilməklə həyata keçirilməsinə imkan yaratmışdır. Qanunun effektiv icrasını təmin etmək üçün məqsədilə ölkə prezidentinin 2009-cu il 25 fevral tarixli 66 nömrəli və 16 iyul 122 nömrəli fərmanları ilə Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı yanında Maliyyə Monitorinqi Xidməti yaradılmış və onun Əsasnaməsi təsdiq edilmişdir.

5.4.2. Qanunvericilik – normativ hüquqi baza

Hesabat ilində Mərkəzi Bankın normativ aktlar səviyyəsində normayaradıcılıq fəaliyyəti əsasən qanunyaradıcılıq fəaliyyəti ilə eyni məcrada, dövrün tələblərinə uyğun olaraq inkişaf etdirilmişdir.

Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin 02.07.2009-cu il tarixli qərarı ilə “Bank kapitalının və onun adekvatlığının hesablanması Qaydaları”na qəbul edilmiş əlavələrdə banklara subordinasiya kreditlərinin verilməsi və kapitalda tanınması şərtləri müəyyən edilmişdir. Belə kreditlərin Mərkəzi Bank və digər dövlət orqanları tərəfindən verilməsini və kapitala daxil olan digər subordinasiya kreditlərindən sonra ödənilməsi şərtlərini nəzərə alaraq Qaydalarda “xüsusi subordinasiya kreditləri” adı altında tanınmışdır.

Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin qəbul etdiyi digər Qaydalarla bank sisteminin sabit və təhlükəsiz fəaliyyətinin təmin olunmasında xüsusi əhəmiyyət kəsb edən likvidlik riskinin idarə olunması ilə bağlı bankların daxili siyasət, qayda və prosedurlarına dair yeni tələblər müəyyən edilmişdir. Bazel Komitəsinin bank nəzarəti üzrə yeni metodologiyasına uyğun olaraq 20.11.2009-cu il tarixdə qəbul edilmiş “Bankların likvidliyinin idarə olunması haqqında Qaydalar” 1999-cu ildən fəaliyyət göstərən eyni adlı normativ aktın daha təkmil variantı olaraq bank sistemində likvidliyin adekvat səviyyədə təmin olunması üzərində prudensial nəzarətin gücləndirilməsinə hüquqi əsaslar yaratmışdır.

Bankların kənar auditinə dair “Banklar haqqında” Qanunun müəyyən etdiyi tələblərlə yanaşı Mərkəzi Banka verilən səlahiyyət çərçivəsində artıq bir neçə ildir ki, bankların kənar auditinə dair xüsusi normativ tələblər müəyyən edilmişdir. Lakin, qlobal böhran şəraitində potensial bank risklərinin getdikcə

artması təhlükəsi bu risklərin vaxtında və hərtərəfli aşkarlanması, kənar auditin obyektivliyinin daha da gücləndirilməsi zərurətini yaratmışdır. Bu məqsədlə 2007-ci ilin 28 fevral tarixli “Bankların və xarici bankların yerli filiallarının kənar auditinin aparılmasına dair tələblər haqqında Qaydalar”a hazırlanmış və Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatası ilə razılaşdırılmış əlavə və dəyişikliklər Mərkəzi Bankın İdarə Heyəti tərəfindən 10.07.2009-cu il tarixdə qəbul edilmişdir.

2008-ci ilin sonunda “Poçt rabitəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununa qəbul edilmiş əlavə və dəyişikliklərlə poçt rabitəsinin milli operatoruna ənənəvi poçt xidmətləri ilə yanaşı respublika ərazisində əhaliyə və digər şəxslərə (“Azərpoçt”) maliyyə xidmətlərinin göstərilməsi üçün poçt sistemində müstəsna hüquqlar verilmişdir. Bu fəaliyyətin təşkilati-hüququ bazasının yaradılması məqsədilə Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin 18 dekabr 2009-cu il tarixli qərarı ilə “Maliyyə xidmətlərinin göstərilməsi üçün poçt rabitəsinin milli operatoruna xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi və fəaliyyətinə dair prudensial tənzimləmə Qaydaları” təsdiq edilmişdir.

Qaydaların qəbulu ilə Azərbaycan Respublikası Rabitə və İnformasiya Texnologiləri Nazirliyinin “Azərpoçt” müəssisəsinin təşkilati və idarəetmə strukturunun təkmilləşdirilməsi, risklərin idarəetmə sisteminin qurulması və kadr potensialının maliyyə xidmətlərinə uyğun səviyyədə hazırlanması və inkişaf etdirilməsi üzrə gördüyü işlər daha konkret tələblərə istiqamətlənmiş, yaxın zamanlarda ölkə ərazisində bank şəbəkəsi ilə yanaşı regionları daha geniş əhatə edə biləcək ödəniş-maliyyə xidmətlərinin tətbiqinə normativ baza yaranmışdır.

Hesabat ilində Mərkəzi Bankın normayaradıcılıq işlərinin mühüm hissəsini bank sistemində çirкли pulların yuyulması və terrorizmin maliyyələşdirilməsi ilə mübarizə tədbirlərinin gücləndirilməsi, bu sahədə fəaliyyətdə olan normativ qaydaların xüsusi qanundan irəli gələn tələblərə uyğunlaşdırılması tədbirləri təşkil etmişdir.

“Banklarda hesabların açılması, aparılması və bağlanması Qaydaları”na 09.09.2009-cu il tarixdə qəbul edilmiş əlavə və dəyişikliklər bu sahənin tənzimləmə bazasına bir sıra mühüm yeniliklər gətirmişdir. Potensial və cari bank müştərilərinin, onların benefisiarlarının və müvəkkillərinin eyniləşdirilməsi və verifikasiyası üzrə əlavə tədbirlər müəyyən edilmiş, xarici banklarla müxbir əlaqələrin yaradılmasında şərtlər FATF-ın tövsiyələrinə uyğunlaşdırılmışdır. Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə üzrə müxbir bankın rəhbərliyi və bankın sağlam nüfuzu haqqında dolğun məlumatın

tal and its adequacy” defined the terms and conditions for granting subordinated loans and recognizing them in equity. Such loans are referred to as “special subordinated loans” in the Regulation in consideration of the terms and conditions of granting such loans by the Central Bank and other state authorities and their repayment after other subordinated credit facilities incorporated in capital.

Another Regulation passed by the Central Bank’s Management Board identified the new requirements with respect to the banks’ internal policies, rules and procedures for liquidity risk management, which provides a crucial input to the soundness and safety of the banking system’s operations. The “Regulation for bank liquidity management” passed on 20.11.2009 in accordance with the Basel Committee’s latest banking supervision guidelines, being in essence an upgraded version of the same-named regulation in effect since 1999 laid the necessary legal groundwork for enhancing prudential supervision over the banking system’s measures to maintain its liquidity at acceptably adequate levels.

In addition to the external auditing requirements that the Law “On banks” sets forth with respect to banks, the Central Bank, within the scope of its competence, established special normative requirements with respect to external audit of banks that have been employed for some years now. However, the threat of potential banking risks ever growing given the global crisis situation makes timely and comprehensive detection of such risks as well as improvement of objectivity of external audit even more urgent and important. To this effect, amendments and modifications to the “Regulation on external auditing requirements with respect to banks and local branch offices of foreign banks” dated February 28, 2007 that were developed and agreed upon with the Chamber of Auditors of Azerbaijan Republic were enacted by the Central Bank’s Management Board on 10.07.2009.

Amendments and modifications to the Law of Azerbaijan Republic “On postal communication” passed in late 2008 grant the national operator of postal communication services (Azerpost) exclusive powers within the postal system to render financial services to individuals and other entities, on top of traditional postal services throughout the country. Establishing the institutional and legal grounds

for such operations was the resolution by the Central Bank’s Management Board dated December 18, 2009, which approved into force the “Regulation for issuance of a special permit (license) to the National Operator of postal communication for provision of financial services and prudential regulation of its performance”.

Adoption of the Regulation has put the efforts of the Ministry of Communications and Information Technologies of Azerbaijan Republic aimed at improving the institutional and administrative structure of Azerpost, establishing a risk management system and training and developing the entity’s human resources at levels consistent with financial services on a more concrete and specific scale. It also created an essential regulatory framework for introducing payment and financial services capable of providing a broader regional coverage in support of the bank network operating across the country in the nearest term.

The core of the Central Bank’s rule-making efforts centered on streamlining the control and prevention of money laundering and terrorism financing through the banking system and bringing the relevant existing regulations into compliance with the provisions of the special law in effect.

Amendments and modifications effected to the “Regulation on opening, maintaining and closing of bank accounts” on 09.09.2009 introduced a number of significant innovations to the regulatory framework governing this particular area of business. Additional measures were outlined for identification and verification of prospective and current bank customers, their beneficiaries and assignees, while the FATF’s recommendations were used as the basis for improving the terms and conditions of establishing correspondent relations with foreign banks into compliance with best practices and standards. Rules and procedures and other important requirements and restrictions were established that define the ways for obtaining complete and authentic information on administrators and sound reputation of the correspondent bank, adequately evaluating the bank’s internal controls, ensuring that the bank does not have any business dealings with “shell-banks”, etc., as part of measures to control and prevent laundering of moneys of criminal origins and financing of terrorism.

On the other hand, adoption of a preventive

əldə edilməsi, bu sahədə daxili nəzarət sisteminin adekvatlığının qiymətləndirilməsi, həmin bankın “shell-bank”larla işgüzar münasibətlərə daxil olmaması və s. bu kimi mühüm tələblər və qadağalar müəyyən edilmişdir.

Eyni zamanda bu sahədə preventiv qanunun qəbul edilməsi və xüsusi maliyyə monitorinqi orqanının yaradılması “Azərbaycan Respublikasında rezidentlərin və qeyri-rezidentlərin valyuta əməliyyatlarının rejimi haqqında Qaydalar”a yenidən baxılmasını və müvafiq düzəlişlərin qəbul edilməsini şərtləndirmişdir. Qaydalara qəbul edilmiş 20.11.2009-cu il tarixli əlavə və dəyişikliklərlə hesab açmadan aparılan valyuta əməliyyatlarının hüquqi rejimi dəyişdirilmiş, hesab açmadan ölkədən valyuta köçürmələrinin həyata keçirilməsində rezidentlərin və qeyri-rezidentlərin imkanları bərabərləşdirilmişdir.

Azərbaycan Respublikasında Milli Ödəniş Sisteminin infrastruktur imkanlarından daha effektiv istifadə edilməsinin təşkili məqsədilə qanunla verilmiş səlahiyyət çərçivəsində Mərkəzi Bankın İdarə Heyəti 2009-cu il 17 iyul və 9 sentyabr tarixli qərarları ilə “Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı tərəfindən yaradılmış Kütləvi Ödənişlər üzrə Mərkəzləşdirilmiş İnformasiya Sisteminin çıxarışlarının uçotu Qaydaları”nı, habelə “Prosesinq təşkilatlarına icazələrin verilməsi və prosesinq fəaliyyətinə nəzarət Qaydaları”nı qəbul etmişdir. Hər iki sənəd hesablaşmalarda nağdsız ödənişlərin çəkisinin artırılması, mülki dövriyyədə plastik kartların funksional imkanlarından daha geniş istifadə meyllərinin gücləndirilməsinə hüquqi bazanın yaradılması məqsədlərini daşımışdır.

Qeyd olunan mühüm sahələrlə yanaşı hesabat ilində bank sistemində arxiv işinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı da müvafiq normayaradıcılıq işləri həyata keçirilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Arxiv İdarəsi ilə razılaşdırılaraq 07.04.2009-cu il tarixdə qəbul edilmiş “Azərbaycan Respublikası bank sistemində arxiv işinin aparılması haqqında Təlimat” müasir bank işində yaranan və praktiki aktuallığını itirmiş sənədlərlə, o cümlədən informasiya texnologiyalarının tətbiqi ilə bağlı yaranan elektron sənədlərlə arxivləşdirmə işinin xüsusiyyətlərini müəyyən etmişdir.

5.5. Mərkəzləşdirilmiş kredit reyestri

2005-ci ildən istismara verilmiş Mərkəzləşdirilmiş Kredit Reyestri (MKR) 2009-cu ildə öz fəaliyyətini genişləndirməkdə davam etmişdir. Ötən il ərzində MKR-in fəaliyyəti nəticəsində ölkənin bank sektorunda kredit öhdəliyi olan fiziki və hüquqi şəxslərin reyestrinin aparılması təmin edilmiş və banklara

mərkəzləşdirilmiş məlumatlar bazasından kredit üçün müraciət etmiş şəxslər haqqında ətraflı məlumatların əldə edilməsi, habelə borcalanların öz kredit tarixçələri haqqında MKR-ə sorğu etmək imkanları yaradılmışdır.

MKR yaradılarkən sistemin tam olaraq hədəfə çatması üçün 3 faza nəzərdə tutulmuşdu. Birinci fazada kommersiya bankları ilə məlumat mübadiləsi və zəruri infrastrukturun yaradılması, ikinci fazada genişləndirilmiş kredit məlumatlarının reyestrə salınması və bank olmayan kredit təşkilatlarının MKR-ə qoşulması, 3-cü fazada isə digər təşkilatlarla, habelə mümkün məlumat bazaları ilə interfeyslərin qurulması qarşıya məqsəd kimi qoyulmuşdur.

İnkişaf strategiyasının effektiv həyata keçirilməsi, məqsədilə 3 mart 2008-ci il tarixindən Mərkəzi Bankın yeni struktur vahidi - MKR xidməti yaradılmışdır. Banklar tərəfindən MKR-in məlumat bazasına daxil edilən kredit məlumatlarının aşağı hədləri ilə bağlı limitlər aradan qaldırılmış və borcalanları daha dəqiq eyniləşdirmə və daha ətraflı kredit məlumatları ilə əhatə etməyə imkan verən MKR-in yeni genişləndirilmiş formatının tətbiqinə başlanılmışdır.

2008-ci ildən banklar tərəfindən bütün sorğuların elektron (online) formada real vaxt rejimində həyata keçirilməsinə imkan verən modullar hazırlanmış və sistemə tətbiq olunmuşdur.

2009-cu ildə isə məlumatların bankların mərkəzi sistemindən birbaşa olaraq hazırlanması rejimi üzrə banklarla birlikdə həyata keçirilən avtomatlaşma prosesi yekunlaşdırılmış və MKR-in yeni genişləndirilmiş formatının sistemə tətbiqi prosesi başa çatdırılmışdır.

Aparılmış islahatlar nəticəsində bank sistemində mövcud olan bütün kredit məlumatlarının, o cümlədən kiçik həcmli istehlak kreditlərinin də MKR vasitəsilə mübadiləsinə nail olunmuşdur. Məlumat mübadiləsinin intensivliyinin artması və sistemin texniki imkanlarının yüksəldilməsi məqsədilə hesabat ilində MKR-in yeni telekommunikasiya şəbəkəsi istifadəyə verilmişdir. Yeni şəbəkə real vaxt rejimində işləyən istifadəçilərin sayına məhdudiyyətlərin aradan qalxması, habelə məlumat mübadiləsinin yüksək sürətlə aparılmasına imkan vermişdir.

MKR-də həyata keçirilmiş təkmilləşdirmələr kredit məlumatlarının mübadiləsinin real vaxt rejimində (onlayn) aparılması, MKR-in iş proseduralarının sadələşdirilməsi, borcalanlar haqqında daha ətraflı kredit məlumatlarının toplanması, habelə nisbətən kiçik məbləğli kreditlərin də reyestr vasitəsilə mübadiləsinin təmin olunması nəticəsində reyestrə haqqında məlumat toplanan fiziki və hüquqi şəxslərin sayı əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır.

Bütün bunlar Dünya Bankı və Beynəlxalq Maliyyə

law to address this area of expertise and establishment of a special monitoring body served as the pre-requisite for a revision and appropriate modification of the “Regulation for currency transaction regime applicable to residents and non-residents of Azerbaijan Republic”. The amendments and modifications effected to the Regulation on 20.11.2009 altered the legal settings for currency transactions carried out without opening an account and leveled out the capabilities of residents and non-residents in making currency transfers from the country without establishing an account.

Within the scope of competence granted by the law with a view to ensure more effective use of the infrastructural capacities of the National Payment System of Azerbaijan Republic the Central Bank’s Management Board’s resolutions dated July 17 and September 9, 2009 effected the “Regulation for keeping records of statements of the Centralized Bulk Payment Information System established by the Central Bank of Azerbaijan Republic” as well as the “Regulation for licensing of processing organizations and oversight of processing operations”. Both documents served the purposes of increasing the share of non-cash payments and laying the legal grounds for enhancing the tendencies to employ on a broader scale the functionalities of plastic cards in civil turnover.

In addition to the above described important areas, relevant rule-making efforts were made during the reported year with a view to improving the banking system’s archiving arrangements. The “Regulation on archiving arrangements in the banking system of Azerbaijan Republic” passed on 07.04.2009 in consultation with the Department of Records/Archives of Azerbaijan Republic outlined the characteristics of maintaining/archiving documents and records originated in the contemporary business of banking that have no substance any longer as well as electronic documents and records originated with deployment of information technologies.

5.5. Credit Registry

The Credit Registry (CR) that was established back in 2005 continued to expand its operations in 2009. The CR’s operations over the last year allowed for keeping record of individuals and legal entities with outstanding liabilities to banks and enabled banks to benefit

from using a centralized database for obtaining detailed information on loan applicants as well as enabled borrowers to make inquiries to the CR with respect their own credit histories.

The creation of the CR envisaged 3 phases for complete accomplishment of the principal objective. The first phase was designed for data sharing with commercial banks and development of the necessary infrastructure, the second phase envisaged entering detailed credit data into the registry and connecting non-bank credit institutions to the CR and the third phase had the goal of building interfaces with other institutions as well as possible databases.

Seeking to successfully implement the development strategy as well as to institutionalize the registry the Central Bank established a new unit on March 3, 2008, the CR service. Data on banks’ loan portfolio was collected and completely entered into the CR database in order to remove the claims on the lower limits of loans entered in to the CR database by banks. An expanded format of the CR was applied to the system that allowed for more precise identification and coverage of borrowers using detailed credit data.

Since 2008 new modules were developed and introduced into the system that allowed for real time (online) electronic inquiries by banks.

In 2009, the automation process was completed in conjunction with banks with a view to providing a direct feed of data from the banks’ central system followed by introduction of the new, expanded format of the CR to the system.

The reforms and improvements made allowed for sharing all credit data, including information of small-sized consumer loans that existed in the banking system, via the CR. A new telecommunication network of the CR was put in operation in the reported year in order to increase the intensity of information exchange and to enhance the technical capacities of the system. The new network now allows for the system to be used by an unlimited number of users operating in real time mode as well as for the information exchange and sharing to be conducted much faster.

Improvements of the CR as well as the real time exchange of credit data, simplification of the CR’s operating procedures, collection of more detailed credit data on borrowers and the use of the registry for sharing data on relatively small-sized loans allowed for substantially increasing the number of individuals and legal entities whose data were collected.

Korporasiyanın hər il ölkələr üzrə dərc etdiyi “Biznesin aparılması” (Doing Business) adlı 2010-cu il üzrə hesabatında reyestrin əhatə dairəsi indeksinin 3.1-dən 6.9-a qədər yüksəlməsi ilə nəticələnmişdir.

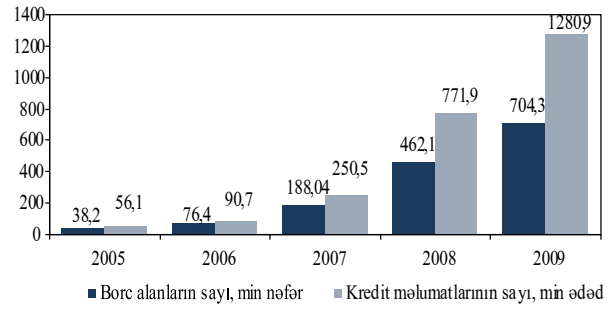
Əhatə dairəsi və kredit münasibətlərinin digər hüquqi aspektlərini əks etdirən müvafiq göstəricilər əsasında Azərbaycan “Kreditin əldə olunması” indeksi üzrə 183 ölkə arasında 15-ci yerə layiq görülmüşdür. Ölkə müvafiq göstərici üzrə MDB ölkələri arasında son iki ildə davamlı olaraq birinci yerdə qərar tutmuşdur.

2009-cu il ərzində MKR-də 74393 sayda sorğu həyata keçirilmişdir. Əvvəlki illə müqayisədə MKR-ə edilən sorğuların sayı (2008 - 13160) 5,65 dəfə artmışdır. Sorğuların 80%-i (60182) banklar tərəfindən yeni borcalanları haqqında olmuşdur. Hesabat ilində 138 şəxs öz kredit hesabatını əldə etmək məqsədilə MKR-ə müraciət etmişdir.

Reyestrdən 2009-cu il ərzində 38 bank istifadə etmişdir.

İlin sonunda MKR-də haqqında məlumat toplanmış

Qrafik 45. MKR-dən istifadə göstəriciləri

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

borcalanların sayı 704275-ə, kredit məlumatlarının sayı isə 1280905-ə çatmışdır ki, bu da 2008-ci ilin yekun göstəricisindən uyğun olaraq 52% və 66% yüksəkdir.

Hesabat ilində gələcəkdə kredit məlumatlarının mübadiləsinin özəl kredit büroları vasitəsilə də həyata keçirilməsinə imkan verən “Kredit Büroları haqqında” qanun layihəsi hazırlanmışdır.

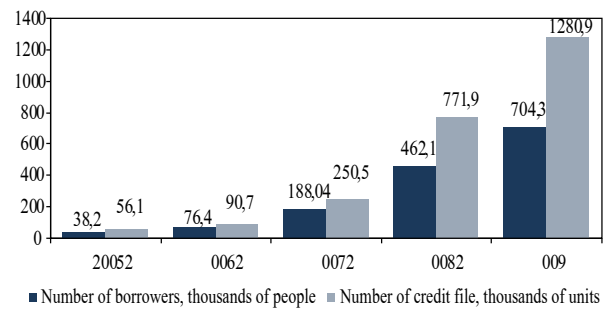
Consequently, the registry's coverage index reflected in the Doing Business – 2010, a report published yearly by the World Bank and International Finance Corporation on member countries, was upgraded from 3.1 to 6.9.

Based on the coverage and other relevant indicators reflecting on other legal aspects of credit relations Azerbaijan moved to the 15th place among 183 countries in terms of the Access to Lending index. Azerbaijan has been awarded the first place among the CIS countries in the relevant aspect for two consecutive years now.

During 2009 the CR processed 74393 inquiries. The number of inquiries to the CR increased by 5.65 times against the previous year (13160 in 2008). 80% of the inquiries (60182) came from banks requesting information on new borrowers. During the reported year 138 individuals applied to the CR in order to obtain their credit files/reports.

38 banks used the registry during 2009.

Chart 45. Levels of use of CR services

Source: Central Bank of Azerbaijan

By the end of the year the number of borrowers covered by the CR reached 704275 and the number of credit files rose up to 1280905, which is respectively 52% and 66% greater than the relevant indicators from 2008.

The Law "On credit bureaus" was drafted in the reported year that would allow for using private credit bureaus for credit data sharing and exchange in the future.

VI. İPOTEKA KREDİTLƏŞMƏSİ

Mərkəzi Bankın nəzdində Azərbaycan İpoteka Fondu (AİF) ölkədə ipoteka kreditləri sisteminin inkişaf etdirilməsi sahəsindəki fəaliyyətini 2009-cu ildə də uğurla davam etdirmişdir.

Əvvəlki illərdə olduğu kimi 2009-cu ildə də qarşıda duran əsas vəzifə ölkədə özünümaliyyətləşdirmə prinsipləri əsasında fəaliyyət göstərən dayanıqlı ipoteka kreditləri sisteminin yaradılması olmuşdur. Bununla bağlı 01 iyun 2009-cu il tarixindən etibarən Azərbaycan İpoteka Fondu tərəfindən təmin edilmiş istiqrazların buraxılmasına başlanılmış və cəlb olunmuş vəsaitlər hesabına ipoteka kreditlərinin verilməsi bərpa edilmişdir. 2009-cu ilin sonunadək Azərbaycan İpoteka Fondunun vəsaitləri hesabına ölkədə verilmiş ipoteka kreditlərinin sayı 3800-ə, həcmi isə 152,5 mln. manata çatmışdır. Bu həcm 75,8 mln. manatını 2006-2007-ci illərdə, qalan 76,7 mln. manatını isə 2009-cu ilin son altı ayı ərzində verilmiş kreditlər təşkil etmişdir.

Verilmiş kreditlərin 9 mln. manatını daha aşağı faiz dərəcələri ilə (illik 4%-lə) xüsusi kateqoriyaya daxil olan gənc ailələrin üzvlərinə (şəhid və Milli Qəhrəman ailəsinin üzvləri, məcburi köçkünlər, dövlət qulluqçuları, elmlər namizədi və ya doktoru elmi dərəcəsi olan, idman sahəsində xüsusi xidmətləri olan şəxslər) və üç ildən az olmayan müddətdə hərbi xidmətdə olmuş hərbi qulluqçulara verilən (300-dən artıq kredit) güzəştli ipoteka kreditləri təşkil etmişdir.

Azərbaycanda mövcud qanunvericilik təmin edilmiş istiqrazların buraxılışına yol verir. Lakin, indiyədək ölkədə təmin edilmiş istiqrazların buraxılışı ilə bağlı analoji təcrübə olmamışdır. Bu sahədə ilk addım Mərkəzi Bankın dəstəyi ilə Azərbaycan İpoteka Fondu tərəfindən təmin edilmiş istiqrazların emissiyası olmuşdur. Təkrar ipoteka bazarının, həmçinin ölkədə təmin edilmiş və ipoteka istiqrazları bazarının perspektiv inkişafının təmin edilməsi üçün Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı tərəfindən Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının ekspertləri ilə birlikdə ipoteka istiqrazları haqqında müvafiq qanunvericilik aktının hazırlanması başa çatdırılmışdır. Bu qanun ilə ipoteka istiqrazları anlayışları, istiqrazların buraxılış xüsusiyyətləri, ipoteka örtüyünə dair tələblər və məhdudiyətlər, ipoteka örtüyünün reyestri, ipoteka istiqrazlarında sərəncamçı institutunun mahiyyəti, ipoteka örtüyünə

daxil olan aktivlərin seqreçasiyası və girovu, emitentin müflisləşməsi halında istiqrazların ödənişi ilə bağlı məsələlər öz əksini tapmışdır.

Qeyd olunanlarla yanaşı, ipoteka kreditlərinin verilməsinin əsas şərtləri qüvvədə qalmaq, beynəlxalq aləmdə ipoteka bazarında cərəyan edən proseslər səbəbindən borcalanlara qarşı tələblərə müəyyən dəyişikliklər də həyata keçirilmişdir. İpoteka kreditləşməsinin bərpası ilə bağlı edilən dəyişikliklərdən biri həyat sığortasının məcburiliyinin tətbiqidir. Ümumiyyətlə, həyat sığortasının məcburiliyi beynəlxalq praktikada geniş yayılmışdır və bu şərt ipoteka kreditləşməsinin ayrılmaz hissəsi hesab olunur. Həyat sığortasının tətbiqində əsas məqsəd borcalanın xəstəlik və s. səbəblərlə bağlı əmək qabiliyyətini və ya həyatını itirməsi hallarında onun ailə üzvlərinin maraqlarının qorunması, ipoteka krediti hesabına alınmış yaşayış sahəsinin ailə üzvlərində saxlanılmasını təmin etməkdir.

Eyni zamanda, ipoteka kreditlərinin verilməsində ödəniş qabiliyyətinə olan tələbin artırılması ilə bağlı bəzi dəyişikliklər edilmişdir. Bu dəyişikliklər daha çox borcalanların defolt hallarından qorunması məqsədi daşmışdır. Təcrübə göstərir ki, ödəniş qabiliyyəti olmayan borcalanlar bu krediti götürdükdən sonra qısa müddət ərzində müxtəlif çətinliklərlə qarşılaşırlar və bu, onların maliyyə vəziyyətinin pisləşməsinə gətirib çıxarır.

29 may 2009-cu il tarixində AİF-in 55 mln. manat məbləğində təmin edilmiş istiqrazlarının emissiya prospekti Qiymətli Kağızlar üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən dövlət qeydiyyatına alınmışdır. 2009-cu il ərzində emissiya edilmiş istiqrazların 49 mln. manatı yerləşdirilmişdir (15 yanvar 2010-cu il tarixinə 55 mln. manatlıq emissiya məbləği tam yerləşdirilmişdir).

İpoteka kreditləşməsinin 2010-cu ildə də fasiləsizliyinin təmin edilməsi məqsədilə 30 dekabr 2009-cu il tarixində AİF-in 10 il müddətinə illik 3,25% dərəcəsi ilə 75 mln. manat məbləğində istiqrazlarının emissiyası Qiymətli Kağızlar üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən dövlət qeydiyyatına alınmışdır. Bu istiqrazların yerləşdirilməsi 2010-cu il ərzində hissə-hissə həyata keçiriləcəkdir.

Daxili resurslarla yanaşı xarici resursların da cəlb olunması istiqamətində müvafiq işlər görülmüşdür.

VI. MORTGAGE LENDING

Azerbaijan Mortgage Fund (AMF) at the Central Bank of Azerbaijan carried on with its activities aimed at developing the country's mortgage lending system in 2009.

Just as in the previous year the principal objective was to establish a self-financed sustainable mortgage lending system in 2009. To this effect, the Azerbaijan Mortgage Fund re-turned to issuing mortgage-backed securities from June 1, 2009 using the proceeds thus earned for financing its mortgage lending operations. By the end of the year the Azerbaijan Mortgage Fund issued a total of AZN152.5 million worth of 3800 mortgage loans, AZN75.8 million of which had been granted in 2006-2007 and the remaining AZN76.7 million represented the loans granted during the last six months of 2009.

AZN9 million worth of mortgage loans were those with discounted interest rates (4% per annum) granted to special categories such as young families (members of Martyr and National Heroes' families, internally displaced persons, public servants, candidates of sciences or doctors of sciences, decorated/honorary accomplished masters of sports) and military servants with a record of at least three years of active military service (over 300 loans).

The existing laws of Azerbaijan permit issuing secured bonds. However, there had been no indication whatsoever as to any prior experience in this field in the country and so the Azerbaijan Mortgage Fund's issue of the secured bonds with the Central Bank's support was the first step towards this achievement. A secondary mortgage market was established in the country and the Central Bank of Azerbaijan in conjunction with the International Finance Corporation's experts completed the drafting of relevant laws on mortgage-backed securities with a view to supporting future development of mortgage-backed securities markets. The said law defines the mortgage-backed securities, lays out the characteristics of bond issuance, sets the requirements and limitations with respect to mortgage security, and addresses a number of other issues such as the mortgage security registry, definition of the mortgage-backed securities administrator establishment, segregation and collateral of assets incorporated in mortgage security and bond payment issues in case of the issuer's bankruptcy.

In addition to the above said, while the basic terms and conditions of mortgage lending remained the same, changes were made to the borrower requirements because of the processes and developments taking place at international mortgage markets. A major introduction in mortgage lending after it was restored was the now mandatory life insurance, which is generally broadly accepted worldwide as an advanced mortgage lending practice as its integral and essential part. The aim of mandating life insurance is to make sure that if the borrower is rendered incapable or passes away because of an illness his or her family is well protected and gets to keep the residence purchased with the original mortgage loan.

Furthermore, the mortgage lending terms were supplemented in the sense of enhancing the creditworthiness/solvency requirement, which mainly serves as a safeguard measure against the borrower's possible defaults. Experience suggests that insolvent borrowers start facing various difficulties shortly after actually receiving the loan, which eventually leads to a deterioration of their financial stature.

The State Securities Committee registered the bond issuance data sheet for AZN55 million worth of the AMF's mortgage-backed bonds on May 29, 2009, of which AZN49 million worth of securities were sold during the year (the whole issue of AZN55 million worth of bonds was sold out completely by January 1, 2010).

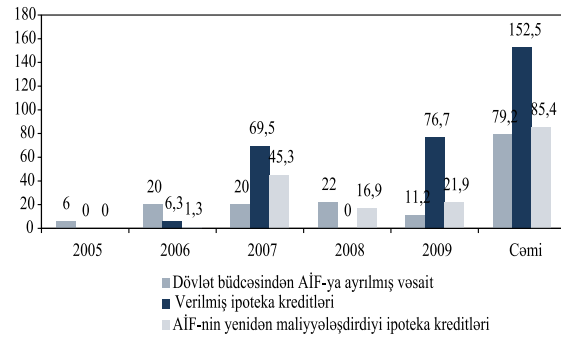
The State Securities Committee also registered the data sheet for the AMF's AZN75 million worth of 10 year maturity bonds at 3.25% per annum on December 30, 2009 with an aim to ensure continuity of mortgage lending in 2010. These bonds are expected to be sold in installments over the year of 2010.

In addition to employing internal resources, measures were made to draw on a pool of resources available externally, which led to the AMF getting a Fitch Ratings' sustainably-projected BB credit rating for the Fund's domestic and foreign exchange-denominated long-term liabilities. Thus, the AMF has been able to make its first-time accomplishment of getting awarded with a high rating over its short period of existence and is also the first public institution to have ever acquired an international credit rating in Azerbaijan. This credit rating is expected to

Görülmüş işlərin nəticəsi olaraq, Fitch Ratings Beynəlxalq Reyting Agentliyi tərəfindən AİF-ə yerli və xarici valyutada uzunmüddətli öhdəliklər üzrə stabil proqnozlu BB kredit reytingi verilmişdir. AİF öz qısamüddətli fəaliyyəti dövründə ilk dəfədən yüksək reytingin alınmasına nail olmuşdur və hazırda ölkədə fəaliyyət göstərən dövlət təşkilatları arasında beynəlxalq kredit reytingi alan ilk təşkilatlardandır. Alınmış kredit reytingi sərbəst vəsaitlərin cəlb edilməsi üçün AİF-nin beynəlxalq maliyyə bazarlarına çıxışının təmin edilməsinə şərait yaradacaqdır.

Sərbəst vəsaitlərin cəlbi ilə yanaşı 2009-cu ildə Azərbaycan İpoteka Fonduna dövlət büdcəsindən vəsaitlərin ayrılması davam etdirilmişdir. 2009-cu ilin sonuna ipoteka kreditlərinin yenidən maliyyələşdirilməsi üçün dövlət büdcəsindən ayrılmış vəsaitlərin həcmi 79,152 mln. manat təşkil etmişdir.

Qrafik 46. İpoteka kreditləri, mln. manat

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

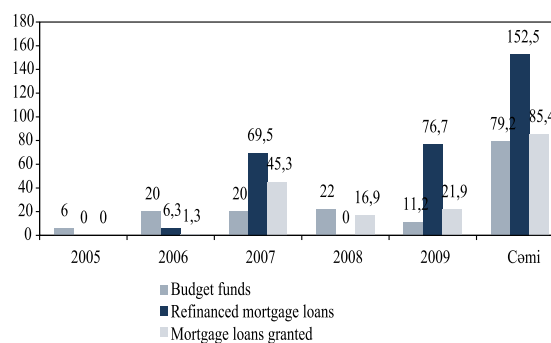
Güzaştli kateqoriyaya aid olan şəxslərin yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün 2009-cu ildən etibarən dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitlər yalnız güzaştli ipoteka kreditlərinin maliyyələşdirilməsinə yönəldilmişdir. Növbəti illərdə də bu praktikanın davam etdirilməsi qərara alınmışdır.

help boost the AMF's entry to international financial markets to and access their capital.

In addition to its independent fundraising activities the Azerbaijan Mortgage Fund continued to receive budgetary allocations in 2009. Thus, budget-funded subsidies designated for refinancing of mortgage loans totaled AZN79.152 million by the end of 2009.

The budget funds are to be used only for subsidizing discounted mortgage loans from 2009 on with a view to improving the welfare of individuals eligible for discounts, which is anticipated to carry on for the next five years.

Chart 46. Mortgage loans, AZN mln

Source: Central Bank of Azerbaijan

VII. ÖDƏNİŞ SİSTEMLƏRİ, İNFORMASIYA TEXNOLOGİYALARI

Qanunvericiliyə müvafiq olaraq Mərkəzi Bankın əsas məqsədlərindən biri ödəniş sistemlərinin sabitliyini və inkişafını təmin etməkdir. Bu məqsədə nail olmaq üçün 2009-cu ildə də ödəniş sistemlərinin fasiləsiz və etibarlı istismarının təmin edilməsi, vahid elektron ödəniş məkanının yaradılması üzrə işlərin başa çatdırılması, elektron ödəniş xidmətlərinin infrastruktur imkanlarının daha da genişləndirilməsi və bu imkanlardan effektiv istifadə edilməsi, əhalinin, kiçik və orta biznesin elektron ödəniş xidmətlərindən aktiv istifadəyə cəlb edilməsi və bu sahədə normativ-hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi diqqət mərkəzində saxlanılmışdır.

7.1. Elektron ödəniş sisteminin inkişafı

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı (ARMB) tərəfindən elektron ödəniş sistemlərinin yaradılması və inkişaf etdirilməsi istiqamətində beynəlxalq maliyyə qurumlarının texniki və maliyyə dəstəyindən istifadə edilməklə həyata keçirilən ardıcıl və davamlı islahatların nəticəsində ən müasir texnologiya və proqram təminatlarına əsaslanan arxitektura malik olan Milli Ödəniş Sistemi yaradılmışdır.

Milli Ödəniş Sisteminin komponentləri - Vaxt Rejimində Banklararası Milli Hesablaşmalar Sistemi (AZİPS) və Xırda Ödənişlər üzrə Hesablaşma Klirinq Sistemi (XÖHKS) müasir meyarlar və standartlar nəzərə alınmaqla hər il təkmilləşdirilir və zəruri funksional imkanlar yaradılır.

2009-cu ildə AZİPS-in yeni versiyası tətbiq edilmişdir. Yeni versiyaya keçidlə sistemin avtomatlaşdırılmış iş yerləri daha müasir "Web" texnologiyaya keçirilmiş, bir çox funksional imkanlar təkmilləşdirilmişdir. AZİPS sisteminin 48 (kommersiya bankları - 45, ARMB, «Aqrarkredit» Bank Olmayan Kredit Təşkilatı, Dövlət Xəzinədarlığı Agentliyi) iştirakçısı olmuşdur.

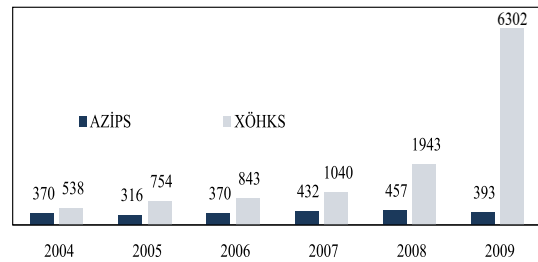
2009-cu ildə AZİPS sistemində ümumi həcmi 72856 mln. manat olmaqla 393 min ədəd ödəniş sənədi emal olunmuşdur. Sistemdə orta hesabla gündəlik sənəd sayı 1640 ədəd, hər bir ödəniş sənədinin məbləği isə 185 min manat təşkil etmişdir.

Milli Ödəniş Sisteminin digər əsas komponenti olan XÖHKS-in də təkmilləşdirilməsi üzrə işlər davam etdirilmişdir. 2009-cu ildə sistemin arxiv xidməti

yenidən qurulmuş və digər yeni yaradılan funksional imkanlarla birlikdə istismara verilmişdir. XÖHKS-in 51 (kommersiya bankları - 46, ARMB, İpoteka Fondu, AMB Naxçıvan Əİ, Dövlət Xəzinədarlığı Agentliyi, «Aqrarkredit» Bank Olmayan Kredit Təşkilatı) iştirakçısı olmuşdur.

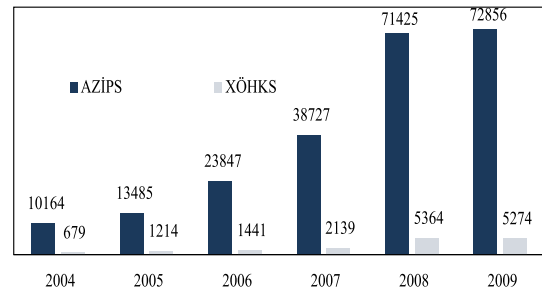
2009-cu ildə XÖHKS sistemində ümumi həcmi 5274 mln. manat olmaqla 6302 min ədəd ödəniş sənədi emal olunmuşdur ki. Sistemdə orta hesabla gündəlik sənəd sayı 26370 ədəd, hər bir ödəniş sənədinin məbləği isə 837 manat təşkil etmişdir.

Qrafik 47. AZİPS və XÖHKS sistemləri üzrə ödəniş sənədlərinin sayı, min ədəd

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

Qrafik 48. AZİPS və XÖHKS sistemləri üzrə ödənişlərin məbləği, mln. manat

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

2009-cu il üzrə ödəniş sənədlərinin ümumi sayında AZİPS və XÖHKS sistemlərinin malik olduqları xüsusi çəki müvafiq olaraq 6% və 94% təşkil etmişdir. İl üzrə ödəniş sənədlərinin ümumi məbləğində isə AZİPS sisteminin payı 97%, XÖHKS sisteminin xüsusi çəkisi üzrə 3% təşkil etmişdir.

Kommunal xidməti təşkilatlarının Milli Ödəniş Sisteminin imkanlarından daha səmərəli istifadə etmələri, kommunal xidmətləri üzrə ödənişlərin yığım səviyyəsinin və şəffaflığının daha da artırılması və bu sahədə maliyyə dövryyəsinin bank sisteminə cəlb

VII. PAYMENT SYSTEMS, INFORMATION TECHNOLOGIES

The existing laws define ensuring stable operations and development of payment systems as a priority task of the Central Bank. To this end, in 2009 a special focus was placed on ensuring continuous and secure operation of payment systems, completing the setup of a uniform electronic payment system, expanding and effectively utilizing the infrastructural capacities of electronic payment services, encouraging individuals, small and medium businesses to use electronic payment services more actively and improving the related legal and regulatory framework.

7.1. Development of electronic payment systems

The Central Bank of the Republic of Azerbaijan (CBRA) created the National Payment System that employs the state-of-the-art technologies and software-based architecture as a result of consistent and continual reforms benefiting largely from technical and financial assistance of international financial institutions for the set-up and commissioning and further upgrade and expansion of electronic payment systems.

Components of the National Payment System, the Real Time Interbank National Payment System (AZIPS) and Small Payment Settlement and Clearing System (XOHKS) are upgraded annually to develop necessary functionalities in consideration of the latest trends and developments.

A newer version of AZIPS was introduced in 2009. The upgrade shifted the system's automated workplaces to a more modern "Web" technology and expanded a number of its functionalities. AZIPS now counts 48 members (45 commercial banks, CBRA, Non-Bank Credit Institution "Agrarkredit", State Treasury).

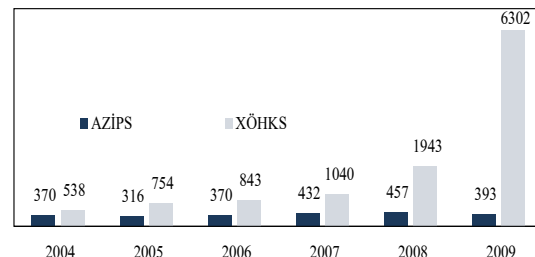
In 2009 AZIPS processed a total of 393 thousand payment documents for a total worth of AZN72856 million. On an average daily basis the system processed 1640 documents, where each document amounted to AZN185 thousand on averages.

The National Payment System's other major component, XOHKS, also continued to upgrade. In 2009 this system's file-keeping arrangements were rebuilt and put back in operation along with a number of other newly developed functionalities. XOHKS cur-

rently counts 51 members (46 commercial banks, CBRA, Mortgage Fund, CBRA's Nakhchivan Office, State Treasury, Non-Bank Credit Institution "Agrarkredit").

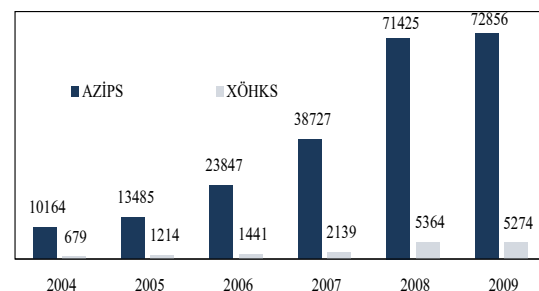
In 2009 XOHKS processed a total of 6302 thousand payment documents for a total worth of AZN5274 million. On a daily basis the system processed on average 26730 thousand documents, where each document amounted to AZN837 on average.

Chart 47. Number of payment documents in AZIPS and XOHKS, thousands of pcs.

Source: Central Bank of Azerbaijan

Chart 48. Total payments in AZIPS and XOHKS, AZN mln

Source: Central Bank of Azerbaijan

In 2009, AZIPS and XOHKS held 6% and 94% respective shares in the total number of payments documents processed, while in terms of total amount of these documents AZIPS accounted for 97% and XOHKS for 3%.

Central Bank of Azerbaijan established and put in operation in real time mode on July 11, 2008 the Centralized Information System for Utility Bill Collection (KOMIS) in order to support the utility sector reform, and increase the rate of collections and transparency in collecting of utility bills using a uniform electronic payment system as well as to move

edilməsi məqsədilə Mərkəzi Bank tərəfindən Kütləvi Ödənişlər üzrə Mərkəzləşdirilmiş İnformasiya Sistemi (KÖMİS) yaradılmış və 11 iyul 2008-ci il tarixində istismara verilmişdir.

Ən müasir texnologiya və proqram təminatına əsaslanan bu sistemin istifadəyə verilməsi nəticəsində abonentlərə istənilən ödəniş xidməti nöqtəsində (bankların və “Azərpoçt” MMC-nin filial, şöbə, xidmət bölmələri, bankomatlar) kommunal xidməti borcları haqqında tam informasiya almaq və istənilən ödəniş mexanizmləri (nağd yolla, plastik kartlar, bank köçürmələri, “Internet Banking”) vasitəsilə ilə ödəniş aparmaq imkanı yaradılmışdır.

2009-cu il ərzində KÖMİS-in funksional imkanlarının artırılması, təkmilləşdirilməsi və əhatə dairəsinin genişləndirilməsi istiqamətində məqsədyönlü fəaliyyət göstərilmişdir.

Sistemin resurslardan tam şəkildə istifadə edilməsi məqsədilə layihələndirilən “Qeydiyyatlı ödənişlər” modulu yaradılmış və tam istifadəyə verilmişdir. 2009-cu ildə sistemdə mövcud olan bütün ödəniş mexanizmlərində bu funksional imkandan geniş istifadə edilmişdir.

Kommunal Xidməti Müəssisələri (KXM) tərəfindən SMART tipli elektron sayğaclarından istifadə edilməsinin geniş yayılmasını nəzərə alaraq, KÖMİS-də bu tipli sayğaclarla xidmət olunan abonentlərdən ödənişlərin qəbul edilməsi üçün sistemin imkanlarının təkmilləşdirilməsi üzrə xüsusi layihə üzrə işlər aparılmışdır. Layihə bu tipli sayğacların geniş tətbiqi ilə məşğul olan sistemə yeni qoşulmuş “Azərenerji” ASC-nin təmsalında həyata keçirilmişdir. Yaxın gələcəkdə seçilmiş regionda real istismara başlanılacaqdır. Sonrakı mərhələlərdə SMART tipli elektron sayğaclarından istifadə edilən digər KXM-lər üzrə yeni funksionalın tətbiqi planlaşdırılır.

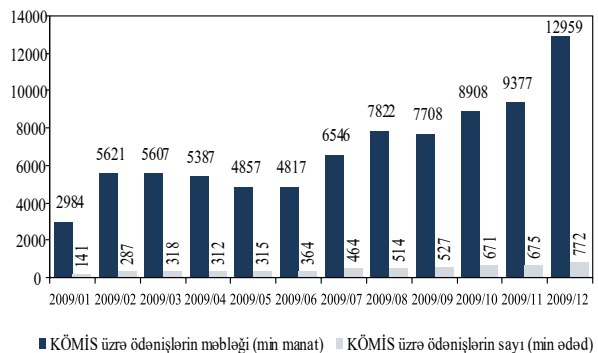
Ölkədə fəaliyyət göstərən əsas kart prosessinq mərkəzlərindən biri olan “AzəriKart” MMC KÖMİS-ə inteqrasiya olunmuş, burada xidmət olunan bankların kart sahiblərinə kommunal xidmətləri üzrə borclarını öyrənmək və ödənişlərini aparmaq imkanı yaradılmışdır.

Sistemin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi istiqamətində görülən işlər çərçivəsində “Azərenerji” ASC və “Sumqayıt” RET MMC kimi yeni KXM-lər sistemə inteqrasiya olunmuşdur. “Azərenerji” ASC üzrə Gəncə və Göyçay şəhərləri, “Sumqayıt” RET MMC-də isə Sumqayıt və şimal rayonları üzrə abonent bazası sistemə yüklənmişdir. Eyni zamanda regionlara istiqamətləndirilmiş qeyd olunan işlərlə yanaşı artıq sistemə qoşulmuş Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin “Azəriqaz” İB-nin Sumqayıt, Gəncə, Göyçay və “Azərsu” ASC-

nin Sumqayıt şəhərləri üzrə regional abonent bazası sistemə yüklənmiş və ödənişlər qəbul edilmişdir. “Azərenerji” ASC, “Bakielektrikşəbəkə” ASC, ARDNŞ-in “Azəriqaz” İB, “Azərsu” ASC kimi əsas kommunal xidməti təşkilatları üzrə toplam olaraq 2,605,616 abonent haqqında məlumat sistemin mərkəzi elektron bazasına daxil edilmişdir.

Hesabat ilində “Azərpoçt” MMC, “Azərbaycan Beynəlxalq Bankı” ASC və “Kapital Bank” ASC daxil olmaqla sistemə qoşulmuş və yığımla məşğul olan maliyyə qurumlarının sayı 33-ə, ödəniş məntəqələrinin sayı isə 460-a çatmışdır. Sistem istismara verildikdən hesabat dövrünün sonunadək sistemdə ümumi məbləği təxminən 82,6 milyon manat olmaqla 5,4 milyondan çox ödəniş emal olunmuşdur. Sistemdə emal olunan orta günlük sənəd sayı 25-30 min arasında dəyişir.

Qrafik 49. KÖMİS üzrə əməliyyatların dinamikası

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

Milli Ödəniş Sisteminin bütün komponentlərinin fəvqəladə hallar zamanı sabit, etibarlı və təhlükəsiz fəaliyyətinin təmin edilməsi məqsədilə Sumqayıt şəhərində ən müasir texniki avadanlıqlarla təchiz edilmiş Ehtiyat Mərkəz yaradılmışdır. 2009-cu il ərzində Fəvqəladə hallar zamanı Ödəniş Sistemlərinin Bərpası Planında nəzərdə tutulan reqlamentə uyğun olaraq, seçilmiş iştirakçı təşkilatlar cəlb edilməklə ödəniş sistemlərinin istismarı üzrə təlim-məşqlər keçirilmiş, AZİPS, XÖHKS və KÖMİS sistemləri vasitəsi ilə aparılan əməliyyatların Ehtiyat Mərkəzində emal olunması praktiki olaraq yoxlanılmışdır.

7.1.1. Milli Ödəniş Sisteminin inkişafı üzrə

Ödəniş sistemlərinin coğrafi əhatə dairəsinin genişləndirilməsi, regionlara istiqamətləndirilməsi, eyni zamanda iqtisadi subyektlərin maliyyə xidmətlərinə çıxış imkanlarının daha da artırılması məqsədilə Dünya Bankının “Maliyyə Xidmətlərinin İnkişafı Layihəsi” çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının Azərbaycan Respublikasının Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyi (RİTN) ilə

the cash flows in this field to the banking sector.

The KOMIS system employs high level security principles with respect to information exchange among its actors and enables users to obtain information about utility debts from any financial point (branch offices, divisions, service offices and ATMs of banks and Azerpost LLC) and execute payments using the state-of-the-art payment tools.

In 2009 well-devised efforts were taken in order to enhance, improve and expand the coverage of the KOMIS system's functionalities.

An "Unrecorded payments" module was developed and commissioned that had been designed to ensure that the system's resources are used to full extent. All of the system's mechanisms employed this functionality broadly during 2009.

As SMART electronic metering devices gained broader recognition by Utility Service Providers (USP), it was decided to design specific improvements to the KOMIS system's functionalities that would allow for collecting utility payments from users equipped with such meters. This innovation was piloted in Azerenerji JSC that employs such meters on a wide range basis and has just recently joined the system; real-life operation is expected to commence in regions in the nearest term. Subsequently other USP's utilizing SMART electronic meters will also benefit from the new functionality.

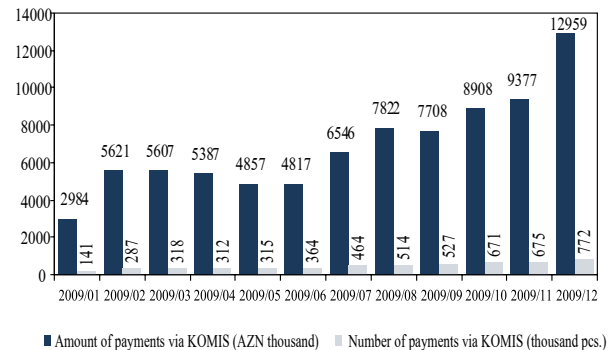
AzeriCard LLC, one of the major processing centers in the country, has been integrated to KOMIS, thus enabling holders of cards issued by member banks to access and make utility bill payments via the system.

The system has expanded its coverage and now includes newly integrated utility service providers Azerenerji JSC and Sumgayit RET LLC. The system has been uploaded with the customer databases for Azerenerji JSC's Ganja and Goychay city service areas and Sumgayit RET LLC's Sumgayit and northern region service areas. Also, as part of the system's regional expansion efforts, the system has been also uploaded with, and already collects payments from the customer bases of the State Oil Company's Azerigaz PA in Sumgayit, Ganja, Goychay and Azersu JSC's Sumgayit region. Presently the system counts a total of 2.605.616 users in its central database combined for the main utility service providers such as Azerenerji JSC, Bakieletrikshebeke JSC, SOCAR's Azerigaz, Azersu JSC.

During the reported year financial institutions that joined the system and conduct collecting operations, including Azerpost LLC, International Bank of Azerbaijan JSC and Kapital Bank JSC reached 33, while payment offices amounted to 460. Over

the period of its existence the system has processed over 5.4 million payments totaling to approximately AZN82.6 million. The system's average daily document load ranges from 25 to 30 thousand.

Chart 49. Development path of KOMIS transactions

Source: Central Bank of Azerbaijan

In order to ensure uninterrupted, safe and sound operation of the National Payment System in emergency situations an alternate back-up server has been set up in Sumgayit Alternate Site to support online information exchange when required. Pursuant to the provisions of the Payment Systems Emergency Recovery Plan, training courses were delivered to selected member organizations on operation of payment systems, and a practical examination of the AZIPS, XOHKS and KOMIS transactions processing at the Alternate Site was carried out in 2009.

7.1.1. Development of the National Payment System

In 2009, the Central Bank in conjunction with the Ministry of Communications and Information Technologies of Azerbaijan Republic (MCIT) continued to implement the Azerpost project under the World Bank's Financial Services Development Project in order to expand the geographic coverage of the payment systems, and to improve access to financial banking services in regions.

As the National Postal operator's new Charter was drafted and approved, it was registered with the State Registration Department for Legal Entities of the Ministry of Taxes as a Limited Liability Company on August 16, 2009.

Under the project Azerpost LLC developed and approved the new chart of accounts based on the international accounting standards, while the Central Bank developed new prudential reporting formats for Azerpost LLC's banking services. Once the company's legal and organizational form has changed Azerpost LLC commenced the proceedings necessary to obtain a license for provision of financial services as required by the law.

In anticipation of new postal and financial services

birlikdə həyata keçirdiyi “Azərpoçt” layihəsi üzrə işlər 2009-cu ildə də davam etdirilmişdir.

Milli Poçt operatorunun Nizamnaməsinin yeni redaksiyası üzrə işlər başa çatdırıldıqdan sonra, 16 avqust 2009-cu il tarixində Vergilər Nazirliyinin Hüquqi Şəxslərin Dövlət Qeydiyyatı İdarəsi tərəfindən Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyət kimi dövlət qeydiyyatına alınmışdır.

Layihə çərçivəsində “Azərpoçt” MMC-nin beynəlxalq mühasibat uçotu standartlarına əsaslanan yeni hesablar planı hazırlanmış və təsdiq edilmiş, “Azərpoçt” MMC-nin bank xidmətləri göstərməsi üçün Mərkəzi Bank tərəfindən yeni prudensial hesabatlar işlənilib hazırlanmışdır. Müəssisənin təşkilati-hüquqi forması dəyişdikdən sonra “Azərpoçt” MMC-nin maliyyə xidmətləri göstərməsi məqsədilə lisenziyanın alınması üçün qanunvericiliyə uyğun olaraq müvafiq prosedurlara başlanılmışdır.

Maliyyə xidmətlərinin inkişafı layihəsi çərçivəsində “Azərpoçt” MMC-nin filial və şöbələrində yeni poçt-maliyyə xidmətləri göstərilməsinə başlanılacağı nəzərə alınaraq işçilərdə zəruri bacarıqların formalaşdırılması məqsədilə Azərbaycan Bank Tədris Mərkəzi ilə imzalanmış müqaviləyə uyğun olaraq, maliyyə menecmenti, bank-maliyyə xidmətlərinin təşkili, marketinq, risklərin idarə edilməsi, informasiya texnologiyaları və s. sahələrdə 46 mövzu üzrə 500-dək işçinin treyningi həyata keçirilmişdir.

“Azərpoçt” MMC-nin baş ofisində Avtomatlaşdırılmış Korporativ İnformasiya Sisteminin (AKİS) texniki platformasının və əsas modullarının quraşdırılması başa çatdırılmışdır. Bakı şəhərində 6 filial üzrə 128 şöbədə 108-i, Gəncə şəhərində isə 21 şöbə sistemə qoşulmuşdur. Bu şöbələrdə sabit şəbəkə telefonları üzrə xidmət haqlarının toplanması AKİS-in “Ödənişlərin qəbulu” modulu vasitəsilə həyata keçirilir. Sistemin hesab açılmadan pul köçürmələri və agent xidmətlər modulu, həmçinin poçt xidmətləri və beynəlxalq poçt pul köçürmələri modulları Bakı və Gəncə şəhərlərində poçt filiallarının əksər şöbələrində, eləcə də digər 25 poçt filiallarının mərkəzi şöbələrində tətbiq edilir. Bundan əlavə, xəzinədarlıq, risklərin idarə edilməsi, əsas vəsaitlərin idarə edilməsi, depozitlər, kartlar, internet bankçılıq modulları üzrə sınaq işləri sona çatdırılmışdır.

Layihənin icrası üzrə işlərin tamamlanması nəticəsində “Azərpoçt” MMC poçt və maliyyə xidmətlərini əhatə edən informasiya sisteminə malk olacaq, müvafiq struktur islahatlarının aparılması, risklərin və likvidliyin idarə edilməsi sisteminin yaradılması ilə yeni maliyyə xidmətlərinin göstərilməsi imkanları yaranacaqdır. Bu layihənin realizasiyası əhalinin yoxsul təbəqəsinin daha çox cəmləşdiyi

rayon və kənd yerlərində bank-maliyyə xidmətlərinə çıxış imkanlarını daha da genişləndirəcəkdir.

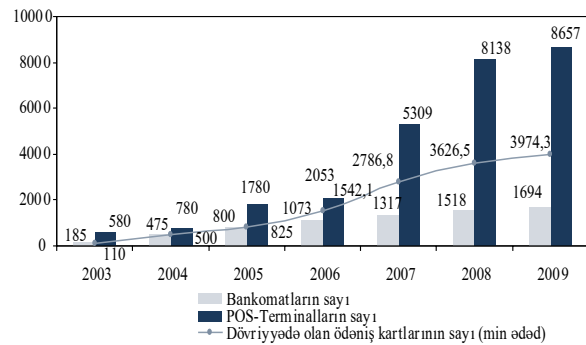
7.1.2. Nağdsız ödəniş alətlərinin inkişafı üzrə

2009-cu il üzrə ölkə ərazisində bank filiallarında, pərakəndə ticarət və xidmət müəssisələrində quraşdırılmış POS-terminalların sayı əvvəlki illə müqayisədə 6,3% (512 ədəd) artaraq 8657 ədəd təşkil etmişdir ki, onlardan da 7871 ədədi Bakı şəhərində, 786 ədədi regionlarda quraşdırılmışdır.

Hesabat ilində POS-terminallar vasitəsilə ümumi həcmi 331.9 mln. manat olan 1324 min əməliyyat aparılmışdır ki, bunlardan da 92 mln. manatı nağdsız ödənişlərin payına düşür.

2009-cu il üzrə ölkə ərazisində bankomatların sayı əvvəlki ilə nəzərən 11,9% (180 ədəd) artaraq 1694 ədəd, bankomatlar vasitəsilə aparılan əməliyyatların sayı 16% (5870 min) artaraq 42641 min ədəd, əməliyyatların həcmi isə 34,3% (1233 mln. manat) artaraq 4825 mln. manat təşkil etmişdir.

Qrafik 50. Nağdsız ödəniş alətlərinin göstəriciləri, ədəd

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

İl ərzində ölkə ərazisində kart emissiya edən bankların sayı 38-ə, kart sahiblərinin sayı 3,87 mln. nəfərə, kartların sayı isə 3,97 mln. ədədə çatmışdır ki, onlardan da 3,84 mln. ədədi debet, 0,13 mln. ədədi isə kredit kartlarıdır. Dövrüyyədə olan ödəniş kartlarının 77,7%-i (3086 min ədəd) Visa, 21,8%-i (865 min ədəd) Master card isə kartlarının payına düşmüşdür.

Ölkədə ödəniş kartları sahəsində səmərəliliyin yüksəldilməsi və mövcud şəbəkələrin optimal istifadəsinə şəraitin yaradılması məqsədilə “MasterCard International Inc.” beynəlxalq kart təşkilatı tərəfindən milli valyutada hesablaşmaların aparılması üçün təklif olunan Valyutadaxili Hesablaşma Xidməti (Intracurrency Settlement Services) 4 sentyabr 2009-cu il tarixindən etibarən istismara verilmişdir.

Hesabat ilində həmçinin “VISA Inc” beynəlxalq kart təşkilatı tərəfindən Milli Yekun Hesablaşmalar Xidmətinin tətbiqi üzrə birgə fəaliyyət göstərilmişdir.

to be provided by Azerpost LLC's branch offices and divisions and in light of the required skill development for the company's personnel, a contract was signed with the Azerbaijan Bank Training Center. Under this contract the training center organized and delivered training courses and seminars on 46 topics in various areas such as financial management, administration of banking and financial services, marketing, risk management, information technologies, etc., to up to 500 employees.

Azerpost LLC's head office completed installation of the hardware platform and main modules of the Automated Corporate Information System (ACIS). In Baku, 108 divisions out of 128 divisions of 6 branch offices, and 21 divisions in Ganja were connected to the system. These divisions collect telephone bills through ACIS' "Payment Collection" module. The system's money transfer and agency services module operated without establishing an account as well as postal services and international money mailing modules are available to customers in most of the postal offices operating in Baku and Ganja as well as central divisions of other 25 postal offices. In addition, the treasury, risk management, fixed assets management, deposits, cards, Internet banking modules have all passed tests.

Completion of the project will enable Azerpost LLC to employ an information system combining both postal and financial services and start providing new financial services once the relevant structural adjustments are complete and risk and liquidity management systems are in place. This project is designed to give the low-income groups of population concentrated mostly in regions and rural areas the benefit of improved access to banking and financial services.

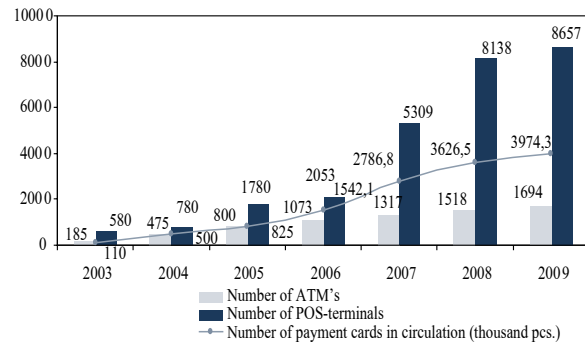
7.1.2. Development of non-cash payment tools

The number of POS-terminals installed at bank branch offices, retail trade and service entities in 2009 amounted to 8657 units having increased by 6.3% (512 units) against the last year, of which 7871 are located in Baku and 786 in regions.

A total of 1324 thousand transactions were carried out via POS terminals for a total worth of AZN331.9 million, of which AZN92 million worth of transactions are non-cash payments.

The number of ATM's installed across the country in 2009 amounted to 1694 units by having increased 11.9% (180 units) against the last year, the number of transactions increased by 16% (5870 thousand) thus totaling to 42641 thousand and their value grew by 34.3% (AZN1233 million) thereby amounting to AZN4825 million.

Chart 50. Non-cash payment tools, units

Source: Central Bank of Azerbaijan

The number of card issuing banks rose to 38, the number of card holders to 3.87 million people, while the number of cards reached 3.97 million pcs., of which 3.84 mil are debit and 0.13 mil cards are credit cards. Visa accounted to 77.7% of the total cards in circulations (3086 thousand pieces) and MasterCard for 21.8% (865 thousand pieces).

The Intracurrency Settlement Services were introduced as of September 4, 2009 by MasterCard International, Inc., as part of its efforts to increase the effectiveness of payment cards and ensure that the existing networks are optimized.

During the reported year VISA, Inc., also ventured into a joint arrangement of introducing the National Final Settlement Service.

7.2. Development of information technologies

As in the previous years, in 2009 the Central Bank focused on developing its information technologies, ensuring stable and continuous operation of the existing information systems and automating the yet uncovered areas as a primary strategic objective.

In the context of the automation of the operational, management and accounting processes, the increase and development of functionality of the Corvus General Ledger System's (GLS) modules that have been in operation for over six years as well as the moral and physical ageing of the system required development of a new version of the system meeting international standards. Thus, all accounting and operational areas involved in the development of the system were subjected to an in-depth analysis, relevant modules of the Temenos T-24 software complex were developed and were put to test operation in parallel to the already operating Corvus BMS.

The Centralized Credit Registry Systems (CCRS) were rebuilt based on the contemporary hardware platforms, required software packages were installed and the systems' databases were migrated to the systems grounded in the new platforms. As a carry-on of the improvement efforts in this field an Internet-

7.2. İnformasiya texnologiyalarının inkişafı

Mərkəzi Bankda vahid avtomatlaşdırılmış informasiya məkanının yaradılması, habelə mövcud informasiya sistemlərinin etibarlı və davamlı fəaliyyətinin təmin edilməsi 2009-cu ildə də diqqət mərkəzində saxlanılmış və avtomatlaşmadan kənar qalan sahələrin avtomatlaşma proseslərinə cəlb edilməsi başlıca hədəflərdən biri olmuşdur.

Mərkəzi Bankda həyata keçirilən əməliyyat, idarəetmə və uçot proseslərinin avtomatlaşdırılması kontekstində Korvus Baş Mühəsibat Sisteminin (BMS) yeddi ildən artıq müddətdə istismarda olan platformasının mənəvi və fiziki cəhətdən köhnəlməsi, habelə proqram kompleksinin təkmilləşdirilməsi üzrə yaranmış ehtiyacları nəzərə alaraq sistemin beynəlxalq standartlara cavab verən yeni versiyasının tətbiqi üzrə görülən işlər öz yekun fazasına keçmişdir. Belə ki, hesabat ilində sistemin yaradılması üzrə bütün uçot və əməliyyat sahələri detallı analiz edilmiş, tətbiq olunan Temenos T-24 proqram kompleksinin müvafiq modulları yaradılmış və fəaliyyətdə olan Korvus BMS ilə paralel rejimdə sınaq istismarına verilmişdir.

Mərkəzləşdirilmiş Kredit Reyestri Sistemləri (MKRS) müasir texniki platformalarda yenidən qurulmuş, tələb olunan proqram təminatları instalyasiya edilmiş və həmin sistemlərin məlumatlar bazasının yeni platformalarda yaradılmış sistemlərə miqrasiyası təmin edilmişdir. Bu sahədə aparılan təkmilləşmə işlərinin davamı olaraq MKRS-ə qoşulan kommersiya banklarının sayının artması ilə bağlı Mərkəzi Bankla kommersiya bankları arasında MKRS-ə məlumatların ötürülməsinin sürətləndirilməsi məqsədilə beynəlxalq İnternet şəbəkəsi üzərində Vahid qlobal şəbəkə yaradılmış, sistemin yüksək sürətli qlobal şəbəkəyə çıxışı təşkil edilmiş və bankların on-line rejimdə sistemə müraciət etmək imkanı təmin edilmişdir.

Mərkəzi Bankda informasiya sistemlərinin daim yenilənməsi sahəsində görülən tədbirlər internet səhifənin də yeni konsepsiyada və dizaynda yaradılmasından yan keçməmişdir. Özündə bir çox kommunikativ və avtomatlaşdırılmış texnoloji alətləri birləşdirən internet səhifə 2010-cu ilin ilk iş günündən etibarən fəaliyyətə başlamışdır.

Bankda valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsi, bu zaman yaranan risklərin ölçülməsi və onların proqnozlaşdırılması məqsədilə Portfel idarəetmə sisteminin yaradılması üzrə işlər davam etdirilmişdir.

Bu sahədə aparılan işlərin nəticəsi olaraq ABŞ-ın Uoll Strit şirkəti ilə müvafiq fəaliyyət planı işlənilib hazırlanmışdır.

Mərkəzi Bankda insan resurlarının effektiv idarə edilməsi, tədris proseslərinin planlaşdırılması, motivasiya, qiymətləndirmə və işə qəbul proseslərinin avtomatlaşdırılması məqsədilə İnsan resurlarının idarə edilməsi sisteminin yaradılması üzrə tender prosedurları həyata keçirilmişdir. Qalib şirkət müəyyən edilmiş və ən qabaqcıl proqram komplekslərindən olan Oracle E-Business Suite platformasının tətbiqinə başlanılmışdır. Bu sahədə görülən işlərin davamı olaraq Mərkəzi Bankda sistemin texniki bazası yaradılmış və zəruri standart proqram təminatı instalyasiya edilmişdir.

İnformasiya sistemlərinin yüksək təhlükəsizlik qaydalarına uyğun olaraq fəaliyyəti, habelə informasiya sistemləri arasında məlumat mübadiləsinin gücləndirilmiş təhlükəsizlik alətləri ilə mühafizəsinin təşkili 2009-cu ildə diqqət mərkəzində olmuşdur. Mərkəzi Bankda ilk dəfə olaraq Elektron imza üzrə sertifikatlaşdırma platforması yaradılmış və istismara verilmişdir. Elektron imza üzrə Sertifikatlaşdırma platforması yaradılarkən Azərbaycan Respublikasının “Elektron imza və elektron sənəd haqqında” Qanununun, habelə elektron imza üzrə beynəlxalq standartların tələbləri nəzərə alınmışdır.

Mərkəzi Bankda vətəndaşlardan daxil olan müraciətlərin icrasının intensivləşdirilməsi, icra intizamının möhkəmləndirilməsi, sənədlərlə işin təşkili daim diqqət mərkəzində saxlanılmış və bu məqsədlə bütün yazışmaların kağız daşıyıcılardan elektron daşıyıcılara keçirilməsi, habelə ölkədə həyata keçirilən Elektron-hökumət layihəsinə inteqrasiyası ilə bağlı Elektron kargüzərlik sisteminin realizasiyası üzrə işlər intensivləşdirilmişdir.

Mərkəzi Bankda informasiya texnologiyalarının idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsi və auditinin təmin edilməsi məqsədilə COBİT 4.1 beynəlxalq standartlarının tətbiqi davam etdirilmişdir. COBİT 4.1 standartları informasiya texnologiyalarının idarə edilməsi üzrə ən qabaqcıl təcrübəni özündə əks etdirən, habelə dünyanın ən güclü bank və maliyyə korporasiyalarında tətbiq edilmiş prosedurlar toplusudur. COBİT standartlarının (Planlaşdırma və təşkil, Monitoring və qiymətləndirmə, Təchizat və dəstək, Öldə etmə və tətbiq) Mərkəzi Bankda tətbiqi üzrə həyata keçirilən tədbirlər davam etdirilmiş və standartların ikinci domenini “Monitoring və qiymətləndirmə” işlənilib hazırlanmışdır.

based Uniform Global Network was established that pursues the goal of providing faster data transmission between the Central Bank and commercial banks via the CCRS as part of the overall measures aimed at increasing the number of commercial banks connected to the CCRS; also, the system has been provided with high speed access to the global network and the banks have been enabled to make online queries to the system.

The Central Bank's ongoing efforts to upgrade and renew its information systems included a redesign of its web-site following a brand new concept. The web-site combining a range of communicative and automated technology tools was put in operation in early 2010.

The Bank also proceeded with setting up the Portfolio Management System with a view to enhancing the foreign exchange reserve management and the associated risk identification, measurement and projection practices. These efforts resulted in a relevant action plan elaborated in conjunction with a US-based Wall Street company.

The Central Bank invited bids for the design and implementation of a Human Resource Management System that would allow for more effective management of human resources, training process planning, and automating the staff motivation, performance appraisal and recruitment processes. The winning bidder was identified and implementation of the most advanced software complex Oracle E-Business Suite ensued. On top of that the Central Bank supplemented the system with the necessary hardware and software packages.

The year of 2009 was marked by the Central

Bank's particularly growing attention to ensuring that its information systems are operated in a safe and secure environment and the information sharing and exchange operations are provided with essential safeguards of improved quality. The Bank introduced an Electronic Signature certification platform, in consideration of the Law of Azerbaijan Republic "On electronic signature and electronic document" as well as the best international practices and standards regarding electronic signature.

The Central Bank intensified its activities designed to implement the state-of-the-art Electronic Paperwork/Clerical System (EP/CS) project in order to move from paper carriers to electronic medium and to automate the document flows in continuation of the works that had been already done to this effect as well as to integrate with the Electronic Government project underway in the country.

Improving the Central Bank's existing information technology management, security and auditing into compliance with international standards and practices is one of the priority goals of the Central Bank, which, to this effect, continued introducing the international Cobit 4.1 standards in 2009. Cobit 4.1 standards, in addition to being used by financial institutions in the world's leading countries, combine the most effective standardized procedures of information technologies. Thus, the Central Bank continued implementing the COBIT standards (Planning and Organization; Monitoring and Assessment; Supply and Support; Acquisition and Application) and prepared the second domain of the standards entitled "Monitoring and Assessment".

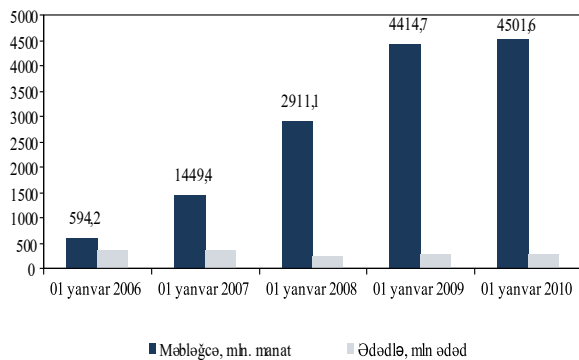
VIII. NAĞD PUL DÖVRIYYƏSİ

8.1. Nağd pul dövriyyəsinin tənzimlənməsi

2009-cu ildə Mərkəzi Bank ölkə ərazisində nağd pul tədavülünün təşkili və idarə edilməsi çərçivəsində ölkə iqtisadiyyatının nağd pula olan tələbatının tam həcmdə, tələb olunan strukturda və vaxtında ödənilməsinə, nağd pul üzrə müvafiq strateji ehtiyatların formalaşdırılmasını təmin etmişdir.

01 yanvar 2010-cu ilə dövriyyədə olan nağd pul kütləsi 2009-cu ilin əvvəlinə nisbətən 2% (87 mln. manat) artaraq, 4,4 mlrd. manata, ədədlə isə 0,1% (285 min. ədəd) artaraq, 282,4 mln. ədədə çatmışdır.

Qrafik 51. 2006-2009-cu illərdə dövriyyədəki nağd pulun dinamikası

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

2009-cu ildə dövriyyədə olan pul nişanlarının məbləğcə 99,5%-ni əskinas, 0,5%-ni metal pul nişanları, ədədlə isə 50,5%-ni əskinas, 49,5%-ni isə metal pul nişanları təşkil etmişdir

Dövriyyədə olan əskinasların həcmi ilin əvvəlinə nisbətən məbləğcə 2,0 % və ya 85,8 mln. manat artaraq 4479,1 mln. manat, ədədlə 5,2 % və ya 7,9 mln. ədəd azalaraq 142,6 mln. ədəd, metal pul nişanları isə məbləğcə 5,3% və ya 1,1 mln. manat

artaraq 22,5 mln. manat, ədədlə 6,1% və ya 8,0 mln. ədəd artaraq 139,8 mln. ədəd olmuşdur.

2009-cu ilin yekunlarına görə dövriyyədə ən çox istifadə olunan pul nişanı əskinaslar üzrə məbləğcə 100 manatlıq (57,3% və ya 2579,6 mln. manat), ədədlə 1 manatlıq əskinas (13,2% və ya 37,2 mln. ədəd), metal pul nişanları üzrə isə məbləğcə 20 və 50 qəpik, ədədlə isə 20 qəpik olmuşdur.

Eyni zamanda, ilin sonuna dövriyyədə olan əskinasın orta nominal çəkisi 31,4 manat, metal pul nişanları üzrə isə 16 qəpik olmuşdur ki, bu da tədavüldə ən çox işlədilən pul nişanının 50, 100 manat və 10, 20 qəpik olmasını göstərir.

2009-cu ilin yekunlarına görə Mərkəzi Banka dövriyyədə il ərzində 5863,7 mln. manat və ya 269,2 mln. ədəd pul nişanı mədaxil olunmuş, 5949,2 mln. manat və ya 261,4 mln. ədəd pul nişanı isə dövriyyəyə məxaric olunmuşdur. Ümumilikdə, Mərkəzi Bank üzrə illik emissiya əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 1,4 mlrd. manat azalaraq 85,8 mln. manat (7,7 mln. ədəd) təşkil etmişdir.

Əvvəlki illərdə olduğu kimi 2009-cu ildə də manatın mühafizə sistemləri və texniki keyfiyyəti müasir tələblərə cavab verdiyini bir daha sübut etmişdir. Təhlillər göstərir ki, 2006-2009-cu illər ərzində Mərkəzi Bank tərəfindən cəmi 996 ədəd (14442 manat) saxta pul nişanı aşkar olunmuşdur. Bu sahədə olan beynəlxalq təcrübə ilə müqayisə etsək görərik ki, xarici ölkələrdə tədavüldə olan hər 10-20 min. ədəd əskinas Mərkəzi Banklar tərəfindən 1 ədəd saxta əskinas aşkar edilirsə, Azərbaycan üzrə bu göstərici tədavüldə olan hər 500 min. ədəd əskinas yalnız 1 saxta əskinas olmuşdur.

2009-cu il ərzində dövriyyədə köhnə nümunəli pul nişanlarının çıxarılaraq yeni nəsil pul nişanları

Cədvəl 13. Dövriyyədə olan nağd pul kütləsinin əskinaslar üzrə strukturu

	mln. manat	mln. ədəd
1	37,2	37,2
5	88,3	17,7
10	196,8	19,7
20	354,9	17,8
50	1222,2	24,4
100	2579,6	25,8
Cəmi:	4479,1	142,5

Mənbə: Azərbaycan Mərkəzi Bankı

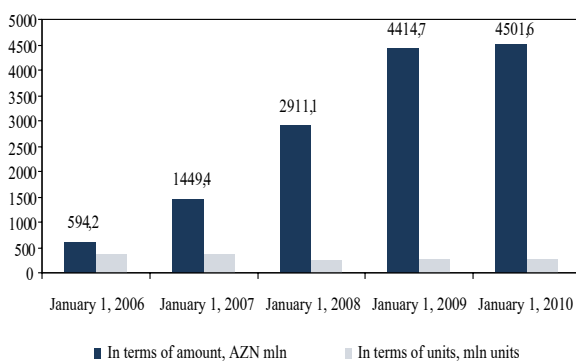
VIII. CASH CIRCULATION

8.1. Regulation of cash circulation

In 2009, the Central Bank managed to cover the cash demand of the country's rapidly growing economy in full and on time, as required, and to set up and invest relevant strategic cash reserves.

At January 1, 2010, the cash in circulation increased by 2% (AZN87 million), while in terms of units it increased by 0.1% (285 million units) year-to-date during 2009 thus reaching 282.4 million units.

Chart 51. Development path of cash in circulation during 2006-2009

Source: Central Bank of Azerbaijan

Cash in circulation broke down as follows in 2009: 99.5% - bank notes, 0.5% metal coins in terms of amounts, and 50.5% - bank notes and 49.5% - metal coins in terms of number of units.

Bank notes in circulation increased by 2.0% or AZN85.8 million year-to-date thus reaching AZN4479.1 million, and by 5.2% or 7.9 million units in terms of number of units to 142.6 million units, while coins rose by 5.3% or AZN1.1 million to AZN22.5 million, and by 6.1% or 8.0 million units to 139.8 million units.

The most used bank note in circulation during

2009 was the 100 Manat denomination (57.3% or AZN2579.6 million) in terms of amount, while the 1 Manat denomination took the lead in terms of units (13.2% or 37.2 million units), while among coins the most used denominations were 20 and 50 copecks in terms of amount, with the 20 copeck denomination also counting the highest in terms of units.

At the same time, the average nominal weight of bank notes in circulation made up AZN31.4, while for coins it was 16 copecks, which indicates that the 50, 100 denominations of bank notes and 10 and 20 copecks of coins were the most used denominations in circulation.

In 2009 the Central Bank withdrew AZN5863.7 million worth of 269.2 million units of money, while introducing AZN5949.2 million worth of 261.4 million units of money into circulation during the year. In general, the Central Bank's yearly issue of money was reduced by AZN1.4 billion against the last year's relevant period down to AZN85.8 million (7.7 million units).

Just as in the previous years, the Manat's security systems and technical qualities once again proved to be fully compliant with the latest requirements in 2009. Assessments show that the Central Bank discovered only 996 units of counterfeit money (AZN14442) during 2006-2009. Compared to the relevant international experience, if only 1 counterfeit bank note is identified by the Central Bank for every 10-20 thousand bank note in circulation, it means that there is only 1 counterfeit bank note for every 500 thousand bank note circulating in Azerbaijan, which proves that the national currency notes meet the modern international standards in terms of security and have a low level of counterfeit.

Table 13. Cash in circulation by bank notes

	AZN mln	Millions of units
1	37,2	37,2
5	88,3	17,7
10	196,8	19,7
20	354,9	17,8
50	1222,2	24,4
100	2579,6	25,8
Total:	4479,1	142,5

Source: Central Bank of Azerbaijan

ilə əvəz olunması prosesi də davam etmişdir. Köhnə nəsil pul nişanlarının məbləğcə 99%-i tədavüldən geri yığılmış və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq Sərəncamına əsasən yaradılmış tədavüldən çıxarılmış köhnə nümunəli pul nişanlarının məhv edilməsi üzrə Dövlət Komissiyasının işçi qrupu tərəfindən ən yüksək təhlükəsizlik tələblərinə cavab verən avadanlıq vasitəsilə məhv edilmişdir.

2009-cu ildə Mərkəzi Bank yubiley və xatirə pul nişanlarının buraxılışı ilə əlaqədar qəbul etdiyi siyasət çərçivəsində də fəaliyyətini davam etdirmişdir. Belə ki, 2009-cu ildə Mərkəzi Bank tərəfindən Naxçıvan MR-nın 85 illik yubileyinin qeyd olunması ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin müvafiq sərəncamından irəli gələrək Naxçıvan MR-nın 85 illik yubileyinə həsr olunmuş 1000 ədəd gümüş, 500 ədəd qızıl xatirə sikkəsi hazırlanmış və tədavülə buraxılmışdır.

8.2. Nağd pul sferasının idarə olunması

2009-cu ildə Mərkəzi Bank müasir təcrübəyə əsaslanaraq nağd pul sferasının effektiv institutlaşması və bu sahədə mövcud idarəetmə sistemlərinin inkişafı istiqamətində işləri davam etdirmişdir. Bununla əlaqədar olaraq Mərkəzi Bankda nağd pulun səmərəli idarə edilməsi, biznes proseslərin avtomatlaşdırılması, risklərin müəyyən edilməsi və onların tənzimlənməsi məqsədilə yüksək risk zonaları müəyyən edilmiş, onların daxili nəzarət sistemləri təkmilləşdirilmiş və prosedur qaydalar yeniləşdirilmişdir.

Bununla yanaşı, nağd pulun emalı proseslərinin səmərəli təşkili, pul bağlamalarına insan müdaxiləsini azaltmaqla risklərin minimuma endirilməsi məqsədilə optimal emal strategiyası hazırlanmış və tətbiqinə başlanılmışdır. Avtomatlaşdırılmış çeşidləmə sistemlərində gün ərzində çeşidlənən əskinasların sayı 1,2 mln. ədədə çatdırılmış və 2009-cu ilin II yarımilliyindən etibarən əskinasların real vaxt rejimində çeşidlənməsi təmin edilmişdir.

Mərkəzi Bankın saxlanc potensialının optimal formalaşdırılması məqsədilə beynəlxalq təcrübəyə əsaslanaraq ölkədə tam avtomatlaşdırılmış Mərkəzin

(“Cash Center”) yaradılması ilə bağlı qərar qəbul edilmiş, layihənin realizasiyasına beynəlxalq ekspertlər cəlb olunaraq müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsinə başlanılmışdır.

Bununla yanaşı, Mərkəzi Bank ölkə ərazisində nağd pul kütləsinin səmərəli idarə olunması, regionların nağd pula olan tələbatının daha effektiv şəkildə ödənilməsi, nağd pulun saxlanılması zamanı təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, xəzinə infrastrukturlarının müasir tələblərə uyğunlaşdırılması məqsədilə 2009-cu ilin əvvəlindən yüksək beynəlxalq standartlara cavab verən Biləsuvar Ərazi İdarəsinin fəaliyyətə başlamasını təmin etmiş, habelə Mərkəzi Bankın saxlanc potensialının artırılması məqsədilə Yevlax şəhərində beynəlxalq tələblərə cavab verən yeni ehtiyat mərkəzinin tikintisinə başlanmışdır.

Nağd pul sferasında idarəetmə sistemlərinin təkmilləşdirilməsi çərçivəsində nağd pulun idarə edilməsi üzrə Avtonom Menejment İnformasiya Sistemini yaradılması layihəsinin realizasiyasına başlanılmışdır.

2009-cu ildə Mərkəzi Bank dövriyyədə milli pul nişanlarının keyfiyyətinin artırılması, saxtakarlığın qarşısının alınması, eyni zamanda pul nişanları ilə davranış mədəniyyətinin yüksəldilməsi məqsədilə elan edilmiş “Tədavüldə təmiz pul siyasəti”nin realizasiyası istiqamətində fəaliyyətini davam etdirmiş və dövriyyədə olan pul nişanlarının keyfiyyətinin yüksək səviyyədə saxlanılmasına nail olunmuşdur.

Beynəlxalq təcrübəyə əsaslanaraq əhalidə olan pul nişanlarının dəyişdirilməsi, ekspertizası və maarifləndirmə işlərinin həyata keçirilməsi məqsədilə Bakı şəhərində, eyni zamanda regionlarda müvafiq xidmətin göstərilməsi ilə bağlı qərar qəbul edilmişdir. Bununla əlaqədar olaraq Mərkəzi Ofisdə, Agent Banklarda və Biləsuvar Ərazi İdarəsində “Əhaliyə xidmət kassası” yaradılmış, bu kassalar vasitəsilə pul nişanlarının dəyişdirilməsi həyata keçirilmişdir.

Maarifləndirmə çərçivəsində “Yeni manatımı tanıyın” kampaniyası, eyni zamanda bank sektoru və iri ticarət müəssisələri üçün “pul nişanlarının mühafizə elementləri və ekspertizası” mövzusunda treninq və seminarlar təşkil olunmuşdur.

As continuation of the denomination, the old design bank notes were withdrawn and replaced with new ones during 2009 too. 99% of the old generation bank notes were withdrawn from circulation; and the State Commission for destruction of the old type bank notes withdrawn from circulation established by the relevant Presidential Decree continued to operate during the reported year and large denomination bank notes were destroyed completely and bank notes withdrawn from circulation were destroyed using the most state-of-the-art and secure equipment.

In 2009 the Central Bank also continued to follow its earlier adopted policy of issuing anniversary and memorial coins. Thus, in 2009 the Central Bank prepared and issued 1000 silver, 500 golden coins in commemoration of the 85th anniversary of the Nakhchivan Autonomous Republic, following the relevant Presidential Decree.

8.2. Cash management

In 2009 the Central Bank carried on with its activities aimed at instituting effective cash management and further developing the underlying cash management systems, fully benefiting from the best international practices and experiences. In this regard, the Central Bank's activities focused on development of an effective management system within the cash block, identification of risk inherent in business risks as well as minimization and management of such risks and upgrading the associated rules and guidelines.

In addition, an optimized processing strategy was developed and launched into operation seeking to ensure that the cash processing procedures currently in place are made more effective and the risks of human interference with cash administration processes. The number of bank notes sorted by the automated sorting systems on a daily basis reached 1.2 million units, with real time sorting of bank notes commenced starting from the 2nd half of 2009.

A decision was made to establish a fully auto-

mated Cash Center based on international experiences in order to optimize the Central Bank's depository capacities, which ensued engagement of relevant international experts to assist in designing and implementing the project.

Furthermore, the Central Bank commissioned the Bilesuvar District Office that meets the highest international operating standards, as part of the Bank's efforts aimed at ensuring effective cash management, making sure that cash needs of regions are fully covered, providing safeguards for cash depositories and improving the treasury infrastructure into compliance with the latest requirements. The Bank also began constructing the new alternate back up center meeting international standards in the town of Yevlakh seeking to enhance its depository capacities.

Development of the Autonomous Management Information System project was commenced with a view to improving the existing cash management systems.

The Central Bank continued implementing its Clean Money in Circulation Policy in order to improve the quality of the national bank notes in circulation, prevent forgery and increase the behavioral culture of bank notes and managed to ensure that the high quality of cash in circulation is maintained.

With a view to replacing bank notes held by people with subsequent expert assessment coupled with increasing public awareness, a decision was made to set up and put in operation relevant support offices in Baku as well as regions and rural areas. To this end, the Cash Help-Desk Offices were established at the Head Office, Agent Banks and the Bilesuvar District Office, which are employed for bank note replacement purposes.

As part of the public awareness increasing campaign the Bank conducted the "Know the New Manat" initiative as well as organized and delivered training courses and seminars on "safety features and expert assessment of bank notes" for the banking sector and large trade enterprises.

IX. AZƏRBAYCAN MƏRKƏZİ BANKININ BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏRİ

2009-cu ildə Mərkəzi Bankın beynəlxalq əlaqələri daha da intensivləşdirilmiş, Mərkəzi Bankın strateji hədəflərinə nail olunması, məqsəd və funksiyalarının yerinə yetirilməsi istiqamətində beynəlxalq əməkdaşlıq gücləndirilmişdir.

9.1. Avropaya İntegrasiya

Son illərdə iqtisadiyyatı sürətlə inkişaf edən Azərbaycanın Avropaya inteqrasiyası çərçivəsində bank sisteminin də Avropaya inteqrasiyası Mərkəzi Bank üçün öz prioritet əhəmiyyətini saxlamışdır. Hüquqi bazası 1996-cı ildə imzalanmış “Tərəfdaşlıq və Əməkdaşlıq Sazişi” ilə qoyulan Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı (Aİ) arasındakı əlaqələr bu istiqamətdə yeni imkanlara zəmin yaradaraq, müasir bankçılığın Azərbaycanda tətbiqinin daha da sürətlənməsinə imkan yaratmışdır. Azərbaycan Respublikasının Avropaya İntegrasiya üzrə Dövlət Komissiyasının İqtisadi Məsələlər üzrə İşçi Qrupunun 2009-cu il üzrə İş Planının layihəsinin müzakirə olunaraq təsdiqlənməsində Mərkəzi Bank yaxından iştirak etmiş və Azərbaycanın maliyyə sektoru ilə bağlı müvafiq təkliflər Fəaliyyət Planında öz əksini tapmışdır.

9.2. Beynəlxalq Maliyyə İnstitutları ilə Əməkdaşlıq

Beynəlxalq Valyuta Fondu (BVF) ekspertlərinin 2009-cu il ərzində Mərkəzi Banka səfərləri davam etmişdir. Bu səfərlər zamanı əsasən qlobal maliyyə böhranının Azərbaycan iqtisadiyyatına təsiri və bu təsirin minimuma endirilməsi üzrə görülməsi zəruri tədbirlər, həmçinin qısa və orta müddətdə monetar siyasət üzrə Mərkəzi Bankın planları və digər məsələlər barədə BVF ekspertləri ilə müzakirələr aparılmışdır.

Dünya Bankının (DB) Azərbaycan üzrə 2011-2014-cü illəri əhatə edəcək “Ölkə Tərəfdaşlıq Strategiyası”nın hazırlanması istiqamətində aidiyyəti dövlət qurumları ilə əməkdaşlıq əlaqələri davam etdirilmişdir.

DB-nin “Maliyyə Xidmətlərinin İnkişafı” layihəsinin icrası hesabat ilində davam etdirilmiş və layihə çərçivəsində DB ilə birlikdə “Azərbaycanda maliyyə xidmətləri istehlakçılarının müdafiəsi və Maliyyə Savadlılığı” mövzusunda və “İstehlakçıların müdafiəsi proqramı” çərçivəsində razılaşdırılmış

fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq DB-nin ekspertləri tərəfindən hazırlanmış “İstehlakçıların Müdafiəsi və Maliyyə Savadlılığına dair Texniki Hesabat”, “Tədbirlər Planı” və “Maliyyə savadlılığı sorğusu”nun ilkin nəticələrinin ictimaiyyətə təqdimatı üçün seminar keçirilmişdir. DB-dən “Bank sisteminin dərinə təhlili və post – böhran dövründə səmərəli prudensial tənzimləmə sisteminin tətbiqi” istiqamətində texniki yardımın cəlb olunması üzrə qiymətləndirmə missiyasının səfəri təşkil edilmişdir.

Dünya Bankının Ehtiyatların İdarəedilməsi və Məsləhət Proqramı (RAMP) çərçivəsində Mərkəzi Bankın valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsi üçün seçilmiş portfel idarəetmə sisteminin texniki və funksional spesifikasiyası ilə bağlı məsləhət xidmətinin göstərilməsi məqsədilə 2009-cu ilin ilk yarısında ekspertlərin səfəri təşkil edilmiş və xarici aktivlərin idarə olunması potensialının gücləndirilməsi üzrə Mərkəzi Banka texniki yardım göstərilmişdir.

Hesabat ilində Asiya İnkişaf Bankının (AİB) Azərbaycandakı daimi nümayəndəliyi ilə də bank sektoru üzrə mütəmadi informasiya mübadiləsi aparılmışdır. Bundan əlavə, AİB və ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin (USAİD) birgə əməkdaşlığı çərçivəsində Gürcüstan Milli Bankında keçirilmiş konfransda Mərkəzi Bankın rəhbərliyinin iştirakı ilə “Müasir dövrdə kiçik açıq iqtisadiyyatlarda mərkəzi bankların rolu” mövzusu müzakirə edilmişdir.

Almaniya İnkişaf Bankı (KfW) ilə əməkdaşlıq əlaqələri hesabat ilində də davam etdirilmiş və “Azərbaycanın Maliyyə Sektorunda Əmanətçi və İstehlakçıların Müdafiəsi” layihəsi çərçivəsində layihənin hüquqi aspektləri və həyata keçirilməsi ilə əlaqədar olaraq texniki yardımın göstərilməsi məqsədilə KfW İnkişaf Bankından ilkin razılıq əldə edilmişdir. Bundan əlavə, KfW və Beynəlxalq Əməkdaşlıq üzrə Əmanət Bankları Fondu ilə birlikdə 2009-cu ildə “Cavabdeh Maliyyə (Responsible Finance)” mövzusunda seminar təşkil edilmişdir.

9.3. Xarici Mərkəzi Banklar və İnstitutlarla Əməkdaşlıq

Azərbaycan Mərkəzi Bankının fəaliyyətinin beynəlxalq təcrübəyə uyğunlaşdırılması məqsədilə

IX. INTERNATIONAL RELATIONS OF THE CENTRAL BANK OF AZERBAIJAN

In 2009 the Central Bank's international relations were further intensified and the international cooperation was further enhanced with a view to accomplishing the Central Bank's strategic targets, reaching its goals and discharging its functions.

9.1. European integration

European integration of the national banking system along with the overall migration of Azerbaijan's economy towards Europe due to its development over the past year has remained a significant priority task for the Central Bank. The relations built between Azerbaijan and the European Union (EU) upon the Partnership and Cooperation Agreement signed in 1996 that laid the necessary legal groundwork for the said transition have allowed for implementing modern day banking in Azerbaijan by enabling environment for the overall integration. The Central Bank was closely involved in the discussion and approval of the Activity Plan by the Economic Working Group of the State Commission for European Integration of Azerbaijan Republic in 2009 and contributed to the Activity Plan in terms of proposals and suggestions regarding Azerbaijan's financial sector.

9.2. Cooperation with International Financial Institutions

International Monetary Fund (IMF) experts continued their regular mission visits to the National Bank during 2009. During these visits, discussions were held with IMF experts with regards to the global financial crisis and efforts aimed at minimizing its effects upon Azerbaijan's economy, the Central Bank's near- and mid-term policies and plans with respect to the monetary policy as well as other issues.

Cooperation was continued with the related governmental entities involved in the development of the World Bank's (WB) Azerbaijan 2011-2014 Country Partnership Strategy.

Implementation of the WB's Financial Services Development project was continued during the reported year and a seminar was organized and delivered to present the general audiences with the initial results of the WB's expert-developed "Technical Report

on Consumer Protection and Financial Awareness", "Action Plan" and "Financial Awareness Survey", all in accordance with the activity framework agreed upon with the WB under the above said project with regards to "Protection and Financial Awareness of Financial Services Users in Azerbaijan" and "Consumer Protection Program". A fact-finding/assessment mission visited Azerbaijan with a view to obtaining the WB's technical assistance for "In-depth analysis and implementation of a post-crisis prudential regulation system in the banking system".

Under the World Bank's "Reserve Advisory and Management Program" (RAMP), an expert mission visited in 2009 in order to provide advisory services on the technical and functional specifications of the selected portfolio management system for the Central Bank's currency reserve management. The Central Bank was also provided with technical assistance designed to enhance its foreign asset management capacities and potential under the same project.

During the reported year the Asian Development Bank's (ADB) resident representative office in Azerbaijan has regularly shared information on the banking sector. In addition, the ADB and the US Agency for International Development (USAID) jointly arranged the Central Bank's management's participation in the "Role of central banks in the contemporary small open economies" roundtable at the National Bank of Georgia.

The Development Bank of Germany (KfW) continued building upon its partnership relations with the Central Bank during the reported year and gave its preliminary consent for provision of technical assistance to help address the legal aspects of, and implement the "Protection of Depositors and Consumers in Azerbaijan's Financial Sector" project. Furthermore, KfW in conjunction with the Savings Banks Fund for International Cooperation arranged a Responsible Finance seminar in 2009.

9.3. Cooperation with foreign central banks and institutions

The Central Bank of Azerbaijan sought to further develop the existing relations and build new contacts with the central banks of developed countries during

2009-cu ildə də xarici dövlətlərin mərkəzi bankları ilə mövcud əməkdaşlıq əlaqələri inkişaf etdirilmiş və yeni əlaqələrin yaradılması üzrə müvafiq tədbirlər görülmüşdür.

İsveçrə Milli Bankı (İMB) ilə ikitərəfli əməkdaşlıq əlaqələri 2009-cu ildə də yüksək səviyyədə davam etdirilmişdir. Belə ki, İMB ilə əməkdaşlıq çərçivəsində texniki yardımın cəlb edilməsi istiqamətində müvafiq danışıqlar aparılmış və 2009-cu ilin ilk yarısında nağd pul üzrə informasiya sisteminin idarə edilməsi istiqamətində məsləhət xidmətinin göstərilməsi məqsədilə İMB-nin ekspertlərinin Mərkəzi Banka, ödəniş və hesablaşmalar sistemi, informasiya texnologiyaları, büdcə planlaması və informasiya təhlükəsizliyinin auditi üzrə təcrübə mübadiləsi məqsədilə Mərkəzi Bank nümayəndələrinin İMB-yə səfəri təşkil edilmişdir.

Almaniya Bundesbankı ilə əməkdaşlıq 2009-cu ildə də uğurla davam etdirilmişdir. Hesabat ilinin ilk yarısında nağd pulun idarə edilməsi üzrə təcrübə mübadiləsi məqsədilə Mərkəzi Bank nümayəndələrinin Almaniya Bundesbankına səfəri təşkil edilmişdir.

2009-cu ildə Mərkəzləşdirilmiş Kredit Reyestrinin işinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində Fransa Bankının bu sahədə təcrübəsinin öyrənilməsi məqsədilə Mərkəzi Bank nümayəndəsinin Fransa Bankına səfəri baş tutmuşdur.

Türkiyə Mərkəzi Bankı (TMB) ilə əməkdaşlıq çərçivəsində daxili nəzarət və risklərin idarə olunması sistemlərinin qiymətləndirilməsi, daxili audit xidmətində metodoloji məsələlər, İT, informasiya təhlükəsizliyi, daxili nəzarət sahəsində yeniliklər, informasiya texnologiyaları sahəsində audit, ödəniş sistemlərinin auditi və insan resurslarının idarə edilməsi üzrə təcrübə mübadiləsi məqsədilə Mərkəzi Bank nümayəndələrinin TMB-yə səfəri təşkil edilmişdir.

Hesabat ilində Polşa Milli Bankı (PMB) ilə təcrübə mübadiləsi istiqamətində əməkdaşlıq gücləndirilmiş və nəticədə Mərkəzi Bank nümayəndələri PMB-də Maliyyə böhranı şəraitində pul siyasətinin həyata keçirilməsi, pul siyasəti alətlərində və valyuta məzənnə siyasətində baş verən dəyişikliklər, qısa və ortamüddətli makroiqtisadi və pul proqnozlaşdırılması üzrə təcrübə mübadiləsindən faydalanmışlar. Həmçinin, “Xəzinə infrastrukturunda müasir və beynəlxalq standartlara cavab verən video – müşahidə sisteminin qurulması”nda məsləhət vermək üçün PMB-nin ekspertlərinin AMB-yə səfəri təşkil edilmişdir.

Hesabat ilində Macarıstan Milli Bankı (MMB) ilə əməkdaşlıq əlaqəsi çərçivəsində nağd pulun idarə edilməsi üzrə təcrübə mübadiləsi məqsədilə Mərkəzi Bank əməkdaşlarının MMB-yə səfərləri təşkil edilmişdir.

9.4. Beynəlxalq Donor Təşkilatları ilə əməkdaşlıq

2009-cu ildə İsveçrənin İqtisadi Məsələlər üzrə Dövlət Katibliyi (SECO) və Azərbaycan Mərkəzi Bankı arasında imzalanmış üçillik Texniki Yardım və Treyning Proqramının (2006-2009) icrası davam etdirilmiş və Pul siyasəti, Tədqiqatlar, Statistika və İnsan resurslarının idarə edilməsi üzrə ekspertlər cəlb edilmiş, SECO-nun 2009 – 2010-cu illəri əhatə edəcək Texniki Yardım Proqramının hazırlanmasına başlanılmışdır.

Maliyyə Texnologiyalarının Ötürülməsi üzrə Agentlik (ATTF) ilə əməkdaşlıq çərçivəsində ATTF-in ekspertləri tərəfindən ölkəmizin kommertiya bankları və maliyyə institutlarının əməkdaşları üçün il ərzində “Menecerlik bacarıqları”, “Korporativ idarəetmə” və “İnsan resurslarının idarə edilməsi” mövzusunda seminarlar keçirilmişdir.

ABŞ-ın Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi (USAİD) ilə əməkdaşlıq çərçivəsində 2009-cu ildə bank nəzarəti, monetar siyasətin təkmilləşdirilməsi və insan resurslarının idarə edilməsi üzrə texniki yardımların icrasına başlanılmış və məsləhət xidmətlərinin göstərilməsi üçün beynəlxalq ekspertlər cəlb olunmuşdur. USAİD tərəfindən “Azərbaycanda Maliyyə Sabitliyinə dəstək Proqramı”nın icrası çərçivəsində müxtəlif seminarlar maliyyələşdirilmişdir.

Bundan əlavə, USAİD-in dəstəyi ilə Mərkəzi Bankın daxili büdcə prosesinin, Mərkəzi Bankda satınalma prosedur qaydalarının, risklərin idarə edilməsi sisteminin, və kredit reyestri xidmətinin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, bank sektorunda likvidliyin və risklərin idarə edilməsinin qiymətləndirilməsi, əmanətlərin sığortalanması sisteminin təhlili və təkmilləşdirilməsi istiqamətində texniki yardımın cəlb edilməsi və məsləhət xidmətinin göstərilməsi məqsədilə müvafiq işlər görülmüşdür.

Hesabat ilində Türkiyənin TİKA, Yaponiyanın JICA, Koreyanın KOİCA dövlət inkişaf və beynəlxalq əməkdaşlıq agentlikləri ilə əməkdaşlıq əlaqələri yaradılmış və Mərkəzi Banka texniki yardım göstərilməsi ilə əlaqədar razılıq əldə edilmişdir.

the year in order to improve its operations to the level of the central banks of the world's leading countries.

Bilateral relations with the National Bank of Switzerland (NBS) were successfully continued during this year too. Expert visits were exchanged during the year between the banks, with the technical assistance acquisition talks continued, and the NBS experts visiting the CBA for purposes of providing advisory services, and the CBA's representatives visiting the NBS to learn the bank's latest experiences and practices in payment and settlement systems, information technologies, budget planning and information security auditing.

Cooperation with the German Bundesbank was also continued at the highest level. During 2009, Bundesbank and National Bank exchanged business trips and study tours.

A study tour was organized for a representative of the Central Bank to the Bank of France in 2009 to benefit from the Bank of France's relevant experience with a view to improving the operations of the Centralized Credit Registry.

Study tours were organized for the Central Bank's representatives to the Central Bank of Turkey (CBT) to share experiences and accomplishments in onsite supervision and risk management system evaluation, internal audit-related guidelines, IT, information security, onsite supervision innovations, information technology auditing, payment systems auditing and human resources management.

During the reported year experience sharing efforts were further intensified with the National Bank of Poland (NBP) resulting in the Central Bank's representatives going on study tours to benefit from the NBP's expertise in the conduct of the monetary policy in crisis environment, developments in monetary policy tools and currency exchange rate policy, short- and mid-term macroeconomic and money projections and forecasting. Also, NBP's experts visited the CBA to give advice on "Setting-up international standard compliant and state-of-the-art video surveillance systems in the treasury infrastructure".

The Central Bank's specialists visited the National

Bank of Hungary (NBH) during the reported year to learn the bank's cash management experience.

9.4. Cooperation with International Donor Institutions

In 2009, the Central Bank continued its cooperation with the Swiss Secretariat for Economic Affairs (SECO) under the three-year Technical Assistance and Training Program (2006-2009) and Monetary Policy, Research, Statistics and Human Resources Management experts visited the Central Bank under the said program. Development of the SECO's 2009-2010 Technical Assistance Program was commenced.

Under the framework of cooperation with the Agency for Transfer of Financial Technology during the year ATTF experts organized "Managerial skills", "Corporate governance" and "Human resources management" seminars for the country's banking and financial institutions' personnel.

The US Agency for International Development (USAID), under the overall cooperative framework with the Central Bank, provided technical assistances on banking supervision, improvement of the monetary policy and human resources management during 2009 and furnished international experts to provide advisory services. USAID financed various seminars under its Azerbaijan Financial Sustainability Assistance Program.

In addition, USAID assisted the Central Bank in obtaining the necessary technical assistances to advance in terms of improving its internal budgeting processes, procurement procedures, risk management system and the credit registry's operations as well as evaluation of the banking sector's liquidity and risk management practices, analysis and improvement of the deposit insurance system.

During the reported year, contacts were established with, and consents to provide the Central Bank with technical assistance were obtained from a variety of state development and international cooperation agencies such as the TIKA of Turkey, JIKA of Japan, and KOICA of Korea.

X. İNSAN RESURSLARI VƏ DAXİLİ AUDIT

10.1. İnsan resurslarının idarə edilməsi

2009-cu ildə insan resurslarının idarə edilməsi (İRİE) üzrə prosedurların təkmilləşdirilməsi və beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması, təhsil-təlim proseslərinin institutlaşması, motivasiya sisteminin tətbiqi, İRİE proseslərinin avtomatlaşdırılması, korporativ mədəni dəyərlərin inkişafı kimi hədəflər müəyyənləşdirilmiş və həyata keçirilmişdir.

Mərkəzi Bankın əsas aparıcı fəaliyyət istiqamətləri üzrə müəyyənləşdirilmiş strateji hədəflər yeni, müasir bacarıq və biliklərə yiyələnmiş, daha kreativ və innovativ insan resursları potensialının mövcudluğunu tələb edir. Bu baxımdan 2009-cu ildə Mərkəzi Bankın əsas prioritet hədəflərindən biri təhsil-təlim proseslərinin institutlaşması olmuşdur. Bu hədəf mükəmməl tədris sistemi vasitəsilə əməkdaşların fərdi ehtiyacları əsasında onların peşəkar bilik və bacarıqlarının bankın uzunmüddətli strateji məqsədlərinin realizasiyasından irəli gələn tələblərə uyğun səviyyədə inkişafını və bununla da adekvat insan kapitalının formalaşmasını nəzərdə tutur. Mərkəzi Bankda insan resursları üzrə aparılan məqsədyönlü siyasətin nəticəsində bank mütəxəssislərinin tədrisi və professional inkişafına qoyulan investisiyaların həcmi artmışdır. 2010-cu il üçün isə bu məqsədlə üç dəfədən çox vəsait nəzərdə tutulmuşdur. AMB-nin təhsil sisteminin vahid mənbədən səmərəli idarə olunması və koordinasiyası üçün təhsil büdcəsinin mərkəzləşdirilməsi prosesi həyata keçirilmiş və 2009-cu ildən etibarən hər il AMB-nin vahid "Təhsil büdcəsi"nin tərtibi prosesinə başlanmışdır. Əməkdaşların təlim ehtiyacları ixtisas, əlavə bacarıqlar və digər parametrlər üzrə emal olunaraq hər il üzrə "Təlim planı"nın tərtibi prosesi təmin edilmişdir.

Təhsil strategiyasının əsas hədəflərindən biri olan bankdaxili tədrisin gücləndirilməsi məqsədilə, dövətli xarici ekspertlərin iştirakı ilə orta menecmentin inkişafına xidmət edən menecment və əlavə bacarıqlar üzrə təlimlər təşkil edilmişdir. Təhsil nəticələrinin digər əməkdaşlara transferi məqsədilə Mərkəzi Bankın daxili şəbəkəsində Təhsil bölməsi də yaradılmışdır. İl ərzində Təlim planı üzrə tədrisin təşkili həyata keçirilmiş, bankxarici təlimlərdə 103 əməkdaşın 100 sayda iştirakı təmin edilmiş,

bankdaxili tədrisə 275 nəfər mütəxəssis cəlb olunmuş, xarici ekspertlər tərəfindən keçirilən menecment təlimlərində 87 nəfər iştirak etmişdir. Bankxarici təhsil komponenti üzrə kommertiya banklarında və ali təhsil müəssisəsində bank əməkdaşları tərəfindən 18 sayda seminar və mühazirələr aparılmışdır. İl ərzində bank mütəxəssislərinin 70%-ə qədər müxtəlif istiqamətlər üzrə tədrisə cəlb olunmuşlar.

İnsan resurslarının idarə edilməsi prosedurlarının təkmilləşdirilməsi və beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmasına dair il ərzində beynəlxalq ekspertlərlə müzakirə və məsləhətləşmələr aparılmışdır. İşə qəbul prosedurunun təkmilləşdirilməsi istiqamətində bütün mövcud vəzifələrə dair vəzifə tələbləri müəyyənləşdirilərək, "Mərkəzi Bankda işə qəbul üzrə vəzifə tələbləri Kataloqu" işlənib hazırlanmış, avtomatlaşdırılmış test sistemi tətbiq edilmiş, bankın internet sahifəsində yerləşdirmək üçün müasir standartlara cavab verən yeni CV forması tərtib edilmiş, bank əməkdaşların bütün xarakteristik göstəricilərini əks etdirən statistik məlumat cədvəli işlənib hazırlanmışdır. İnsan resursları departamentinin nümayəndələri işə qəbul prosesinin ardıcıl həyata keçirilməsi və daha layiqli mütəxəssislərin cəlb edilməsi məqsədilə, mütəmadi olaraq məzun yarımalarında və karyera forumlarında iştirak etmişlər. İl ərzində bütövlükdə banka 650-dək müraciət anketi daxil olmuşdur ki, bunlardan da 45 nəfər işə qəbul edilmişdir.

İşçilərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi prosesi müvafiq normativ bazaya uyğun həyata keçirilmişdir. Prosesin 2009-cu ildə daha effektiv reallaşdırılması məqsədilə onun təkmilləşdirilməsi üzrə təkliflər hazırlanaraq İRİE Komitəsi tərəfindən bəyənilmiş və tətbiqi təmin edilir. Cari ildə, fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi nəticələrinə və motivasiya sistemi üzrə yaradılmış metodoloji bazaya müvafiq olaraq yüksək potensiallı əməkdaşların karyera inkişafı təmin edilmiş, habelə müxtəlif həvəsləndirmə tədbirləri həyata keçirilmişdir.

İnsan resurslarının idarə edilməsi proseslərinin avtomatlaşdırılması prosesi çərçivəsində əməyin ödənilməsinin avtomatlaşdırılması məqsədilə müvafiq modul quraşdırılmış və işçi heyəti üzrə mürəkkəb məlumat bazası hazırlanmış, habelə, İRİE proseslərinin avtomatlaşdırılması layihəsi üzrə

X. HUMAN RESOURCES AND INTERNAL AUDIT

10.1. Human resources management

Priority tasks were set forth in 2009 with regards to human resources management (HRM) such as improvement of HRM procedures into compliance with best international practices, institution of education and training processes, implementation of a motivation system, automation of HRM processes, and development of corporate culture values.

The strategic targets set for the Central Bank's core lines of business require presence of a new, more creative and innovative human resources potential grounded in modern skills and knowledge. The Central Bank's 2009 priorities included institutionalization of training and education processes. This goal essentially implies developing the professional skills and knowledge of the personnel based on identification of their individual needs using an outstanding training and education system to ensure that they operate at a level that meets the bank's long-term strategic objectives and thus assist in forming up an adequate human capital. The Central Bank's well-devised and properly implemented human resource policy has consistently enhanced the education and professional levels of bank specialists over the course of years. A budget three times as much as that of the previous year was allocated for 2010. The training budget was centralized to ensure that the CBA's education system is effectively administered and coordinated from a single source and the CBA began developing the yearly Training Budget starting from 2009. The personnel's training needs are assessed based on specialization, additional skills and other features and incorporated in the yearly development of the Training Plan.

Seeking to improve the internal training arrangements as part of the overall training and education strategy, managerial and supplementary skills trainings were delivered to the mid-level management by invited foreign experts. The Central Bank's internal network has been reinforced with a Training Department from now on responsible for transferring the lessons learned to other employees. During the year training courses were delivered under the Training Plan: 103 employees had scored a total of 100 attendances of external training sessions, with

275 experts drawn to in-bank training; while 87 employees attended management training courses delivered by foreign experts. Bank employees conducted 18 seminars and lectures in commercial banks and higher education institutions as part of the out-of-the-bank education and training component. In general, up to 70% of the bank's experts received training on various subjects.

Efforts to improve the human resources management procedures into compliance with best international practices were widely discussed with international experts inviting their suggestions and advice. Job descriptions were prepared for all existing positions, the "Position Criteria Catalogue for Central Bank Recruitment" was developed, a new CV format was developed that would be posted on the bank's web-site, and a statistical datasheet was prepared that would identify all of the bank employee's characteristics and features. The Human Resources Department's employees regularly visited graduate fairs and career forums as part of their unit's overall responsibility for ensuring consistent recruitment process and hiring best qualified labor force available on the market. During the year a total of up to 650 job applications were filed with the bank, resulting in 45 actual hires.

The staff appraisal process followed the relevant regulations. The HRM Committee reviewed and approved into force the recommended improvements that were designed to increase the effectiveness of this process in 2009. Qualified employees with strong development potentials were given career development and advancement opportunities along with various incentive schemes, merited in accordance with the outputs of the current year's performance appraisal and the motivation system guidelines.

As part of the bank's measures to put the remuneration process on a fully automated scale along the lines of the overall human resources management automation, a special module was designed and put in place in parallel to a sophisticated complex personnel database. Also, bids were invited for the HRM automation project, ensued by a contract award to the winning bidder, Deloitte & Touche LLC, which promptly proceeded with the implementation of the project.

tender keçirilmiş, qalib «Deloitte & Touche» MMC şirkəti ilə kontrakt imzalanaraq, layihənin həyata keçirilməsinə başlanmışdır.

AMB-də korporativ mədəniyyətin inkişafı hədəfi üzrə beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla “AMB-nin Korporativ mədəni dəyərlər sistemi və etik davranış Qaydaları” işlənib hazırlanmış, İRIE Komitəsində müzakirə olunaraq bəyənilmişdir.

auditorlarla qarşılıqlı iş əlaqələri yaradılmış, maraqlı doğuran məsələlər üzrə müzakirələr aparılmışdır. Bu istiqamətdə Mərkəzi Bankda audit yoxlaması həyata keçirən “Ernst and Young” şirkətinin əməkdaşları ilə qarşılıqlı iş əlaqələri qurulmuşdur.

2009-cu ildə metodoloji bazaya yenidən baxılmış, əldə olunmuş təcrübə və beynəlxalq standartlar nəzərə alınmaqla təkmilləşdirilmiş və Daxili

Cədvəl 14. Mərkəzi Bankda İRIE üzrə 2009-cu ilin statistik göstəriciləri

Mərkəzi Bank üzrə							
İşə qəbul olunanlar	İşdən azad olunanlar	Karyera yüksəlişi	Tədris göstəriciləri (seminar/nəfər)				
			Bank xarici	Bank daxili	Menecment	Əlavə bacarıqlar	Bank xaricinə tədris
45	32	21	100 / 103	35 / 275	6 / 87	1/49	18 təlim

10.2. Daxili audit

2009-cu ildə daxili audit fəaliyyəti Mərkəzi Bankda əsas biznes proseslərinin audit nəzarəti ilə əhatə olunmasına, onlar üzrə blok sxemlərin, risk və nəzarət cədvəllərinin hazırlanmasına, verilmiş tövsiyələrin vaxtında və düzgün şəkildə tətbiqinə nəzarətin təmin olunmasına, müvafiq fəaliyyət növlərinə xas olan yeni risklərin müəyyən edilməsi və risklərə nəzarətdən onların fəal idarə olunmasına keçilməsinə, daxili audit prosedurlarının bütün mərhələlərində proqram təminatından istifadənin tətbiq olunmasına yönəldilmişdir.

2009-cu ildə Avropa Mərkəzi Bankının Daxili Auditorlar Komitəsinin risklərin qiymətləndirilməsi metodologiyası əsasında hazırlanmış iş planına uyğun olaraq Mərkəzi Bankın mərkəzi ofisində 6, ərazi idarələrində isə 11 tematik və 7 kompleks audit yoxlamaları həyata keçirilmişdir. Bu yoxlamaların nəticəsinə əsasən tədbirlər planı hazırlanmış və icrasına nəzarətə götürülmüşdür.

2009-cu ildə bir neçə inkişaf etmiş ölkələrin mərkəzi banklarında tətbiq edilən risklərin idarə olunması sistemləri yaxından öyrənilmiş və Mərkəzi Bankda mövcud olan risklərin idarə olunması sistemlərinin daha da təkmilləşdirilməsi imkanları araşdırılmışdır.

Hesabat ilində mövcud daxili prosedur qaydalarının öyrənilməsi və inventarizasiya edilməsi, risklər xəritəsinin yenidən hazırlanması və Mərkəzi Bankın strukturuna uyğun risklərin idarə olunması üzrə mütəşəkkil sistemin (risklər matrisi) yaradılması layihəsinin icrasına başlanılmışdır.

Daxili və xarici auditin əlaqələndirilməsi və işin təkrarlanmasını azaltmaq məqsədilə xarici

Auditorlar İnstitutunun sahəvi auditlərin aparılması üzrə metodologiyalarının öyrənilməsi sahəsində işlər davam etdirilmişdir. Audit yoxlamaları zamanı Daxili Auditorlar institutunun standartlarından və qabaqcıl ölkələrin mərkəzi banklarının təcrübəsindən geniş istifadə edilmişdir.

Daxili audit xidməti öz missiyasından çıxış edərək Mərkəzi Bankda risklərin vaxtında aşkara çıxarılması və minimuma endirilməsi istiqamətində mövcud olan təcrübənin daha da təkmilləşdirilməsi məqsədilə daxili audit fəaliyyətinin siyasətinə yenidən baxmışdır. Qlobal iqtisadi böhran şəraitində daxili audit prosedurlarının və yanaşmasının yenidən qurulmasına başlanılmışdır. Bu məqsədlə audit prosedurlarının bütün mərhələlərində (planlaşdırma, auditin aparılması, hesabatların hazırlanması və audiddən sonrakı nəzarət) proqram təminatından istifadənin tətbiq olunması imkanları araşdırılmışdır.

Daxili audit departamenti tərəfindən audit işinin beynəlxalq standartlara uyğun olaraq təkmilləşdirilməsi istiqamətində görülmüş işlərdən biri, Mərkəzi Bankda İnformasiya Texnologiyaları sahəsində İT-nin idarə olunması, təhlükəsizliyi və auditi üzrə COBIT standartlarının tətbiqinə başlanılması olmuşdur. Bu istiqamətdə layihənin 2-ci mərhələsi üzrə prosedur qaydalar və müvafiq indikatorlar hazırlanmış, əlaqədar strukturlar üçün təqdimat və treyninqlər keçirilmişdir. Standartların Mərkəzi Bankda tətbiqi ilə əlaqədar struktur bölmələrin vəzifə və öhdəlikləri müəyyən edilmiş, yerinə yetirilməsi nəzərdə tutulmuş işlər barədə tədbirlər planı hazırlanmış və müzakirə edilmişdir. Standartların “Planlaşdırma və Təşkil” domeni üzrə prosedur qaydaları əsaslı təkmilləşdirilmişdir.

The CBA developed a draft Regulation for the CBA's System of Corporate Culture Values and Code of Ethics, which was submitted to the HRM Committee for review and approval.

cedures were reviewed followed by improvements made in accordance with the lessons of experience learned and best international practices. The Bank also continued to study the Institute of Internal

Table 14. The Central Bank's 2009 HRM statistics

Hired employees	Dismissals	Promotions	For the Central Bank		Training indicators (seminar/persons)		
			Out of the bank	In the bank	Management	Supplementary skills	External training courses
45	32	21	100 / 103	35 / 275	6 / 87	1/49	18 courses

10.2. Internal audit

In 2009 internal audit activities were aimed at ensuring that the Central Bank's core business processes are covered with audit, that flowcharts, risk and control spreadsheets are developed, that recommendations provided are implemented on time and correctly, risks inherent in new activities are identified and supervisory practices are shifted more towards risk-based supervision and that relevant software is used in all phases of internal audit procedures.

Pursuant to the activity plan developed in accordance with the risk assessment guidance of the Internal Auditors Committee of the European Central Bank, 6 audits were carried out at the head office of the Central Bank, with 11 target and 7 comprehensive audits at regional offices. These audits resulted in action plans, implementation of which was closely monitored and controlled.

The risk management systems employed by the central banks of a number of developed countries were studied in 2009, entailing a study of the Central Bank's possibilities and abilities to further expand and improve its risk management systems currently in place.

A project was commenced that implies a thorough review and inventory of the existing internal procedures, re-development of the risk charts and development of an organized risk management scheme (risk matrix) in the Central Bank's structure.

Measures were taken to ensure that the operations of internal and external auditors are well-coordinated avoiding any duplication of efforts and generally conducted in an environment of close collaboration and discussion. To this end, relationships with the Central Bank's external auditor Ernst and Young were enhanced and built upon.

The Bank's internal auditing guidelines and pro-

Auditors' guidelines for area-specific audits. Thus, audits carried out broadly benefited from the Institute of Internal Auditors' standards and experiences of the developed countries' central banks.

As per its mission, the internal audit function revisited the internal audit policy with a view to further refining and streamlining the existing expertise for timely detection and minimization of the Central Bank's risks. The internal audit procedures and approaches were launched into a reconstruction process given the global economic downturn situation. To this effect, possibilities were examined for application of software in all phases of audit procedures (planning, conduct of audit, report preparation and post-audit follow-up).

As part of its efforts to improve its auditing procedures into compliance with best international practices and standards the internal audit department began introducing COBIT standards for IT management, security and audit in the Central Bank's Information Technologies field of operations. Under the 2nd phase of the project relevant procedures and indicators were prepared and training courses and presentations were delivered to the related business units. Business units of the Central Bank had their duties and responsibilities clearly identified, and contributed to the development of an action plan envisaging the proposed course of actions, in line with the implementation of the standards at the Central Bank. The procedures related to the standards' Planning and Organization domain were substantially improved.

XI. MƏRKƏZİ BANKIN 2009-CU İLİN YEKUNU ÜZRƏ MALİYYƏ HESABATLIĞI

11.1. Mühəsibat uçotu və hesabatı

Bank sistemində mühəsibat uçotunun Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına (MHBS) uyğunluğunun təmin olunması 2009-cu ildə də Mərkəzi Bankın prioritet məqsədlərindən biri olmuşdur. Hesabat dövründə bu istiqamətdə əsas diqqət, banklarda mühəsibat uçotunun MHBS-yə keçid səviyyəsinin qiymətləndirilməsi üçün onların müvafiq qruplara bölünərək hər biri ilə fərdi işin aparılması və nəticələrdən asılı olaraq metodoloji yardım göstərilməsinə yönəldilmişdir. Aparılmış qiymətləndirmə və metodoloji yardım tədbirlərinin banklarda aparılan audit prosesləri ilə əlaqələndirilməsi təmin olunmuş və yaranmış suallara dair çoxsaylı görüşlər keçirilmişdir. Eyni zamanda müəyyən olunmuş hədəflərin realizasiyasının effektivliyini təmin etmək məqsədilə bankların maliyyə menecerlərinin professional bilik və bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi istiqamətində müxtəlif maliyyə institutlarının iştirakı ilə geniş tədris proqramları təşkil edilərək, əldə olunmuş biliklərinin qiymətləndirilməsi təmin edilmişdir.

2009-cu ildə Mərkəzi Bankda maliyyə idarəetməsi və nəzarət proseslərinin təkmilləşdirilməsi və gələcək inkişaf strategiyasının hazırlanması məqsədilə ABŞ inkişaf agentliyinin USAID proqramının və Dövlət Xərcləri İslahatına Dəstək Layihəsinin mütəxəssislərinin texniki yardımı ilə birlikdə qiymətləndirilmə tədbirləri həyata keçirilmişdir. Aparılan qiymətləndirmə tədbirləri nəticəsində Mərkəzi Bankda planlaşdırma və büdcə prosesləri, maliyyə hesabatlığı və daxili mühəsibat nəzarəti

üzrə gələcək dövrə istiqamətlənmiş tədbirlər müəyyənləşdirilmiş və icrasına başlanılmışdır. Eyni zamanda bu dövrdə mövcud metodoloji bazanın təkmilləşdirilməsi, mühəsibat əməliyyatlarının tam prosedurlaşması tamamlanmış, uçot əməliyyat proseslərinin tam avtomatlaşdırılması və funksional imkanlarının artırılması üzrə müvafiq işlər həyata keçirilərək yeni Baş mühəsibat sisteminin mövcud sistemə paralel olaraq tətbiqi reallaşdırılmışdır.

Mərkəzi Bankın 2009-cu il maliyyə fəaliyyətinin nəticələrinin ənənəvi olaraq Beynəlxalq Audit standartlarına uyğun «Ernst & Young» şirkəti tərəfindən auditi aparılaraq yekunlaşdırılmış, auditor rəyi ilə təsdiqlənmiş maliyyə hesabatları, eyni zamanda kompüter təminatı xidmətləri və maliyyə hesabatları üzrə tövsiyələri özündə əks etdirən «Rəhbərliyə hesabat» təqdim olunmuşdur. Aparılmış audit zamanı Mərkəzi Bankın illik maliyyə hesabatı, yəni 31 dekabr 2009-cu il tarixinə bitən il üzrə tərtib edilmiş «Maliyyə vəziyyəti haqqında», «Mənfəət və zərər haqqında», «Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında» və «Kapitalda dəyişikliklər haqqında» hesabatlarının ətraflı təhlili, qiymətləndirilməsi və hərtərəfli yoxlaması aparılmış, nəticədə Mərkəzi Bankın maliyyə hesabatının, onun maliyyə vəziyyətini, fəaliyyət nəticələrini və nağd pul vəsaitlərinin hərəkətini düzgün və dolğun əks etdirildiyi audit rəyi ilə təsdiq edilmişdir. Auditor rəyi ilə təsdiqlənmiş ilin yekunları haqqında maliyyə hesabatı və hesabat əməliyyat büdcəsi haqqında məlumatlar qanunvericiliyin tələblərinə müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edilmişdir.

XI. CENTRAL BANK'S 2009 FINANCIAL REPORTING

11.1. Accounting and reporting

The Central Bank's financial management and accounting activities were primarily aimed at completing the banking system's the accounting and record-keeping systems' full transition to the International Financial Reporting Standards (IFRS) in 2009. Commercial banks were evaluated to identify the status of their accounting function, a number of individual instructions were given to banks as part of constructive dialogue in order to ensure complete application of the IFRS and methodological support was provided to respond to any issues that may have risen in course of work. Comprehensive training programs were organized with involvement of various financial institutions in order to upgrade the professional skills of financial managers, with all knowledge and skills thus acquired subsequently assessed.

With a view to improving the Central Bank's financial management and supervisory processes as well as developing the future development strategy, the USAID and Public Expenditures Reform Assistance Project experts assisted the Central Bank in conducting the relevant assessment measures designed to identify and start implementing the future measures related to the Central Bank's planning and budgeting processes, financial reporting and internal accounting controls. Also, the existing guidelines and procedures

were improved and accounting procedures were completed, while the new General Ledger System was commissioned and put in operation in parallel to the existing system after having completed the automation of the accounting operation processes and expansion of functionalities.

As usual, the Central Bank's 2009 financial performance was audited in accordance with the International Auditing Standards by Ernst and Young, and the auditor-certified financial statements as well as the Management Report were presented that contains the computer software services and recommendations relating to the financial statements. The audit verified the Central Bank's annual financial statements, that is, the Statement of Financial Position, Income Statement, Cash Flow Statement and Changes in Capital Statement for the year ended on December 31, 2009 by conducting a comprehensive analysis, evaluation and inspection of the statements; consequently, the audit report/opinion ascertained that the Central Bank's reporting provides accurate and complete information on the bank's financial position, operating outcomes and cash flows. The audited annual financial statements ascertained and the information about the operating budget was presented to the President of the Republic of Azerbaijan in accordance with the existing laws.

11.2. Müstəqil beynəlxalq audit şirkətinin 2009-cu ilin yekunu üzrə Mərkəzi Bankın maliyyə hesabatı barədə rəyi

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinə:

Biz Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının ("Bank") 31 dekabr 2009-cu il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə başa çatan il üzrə ümumi gəlir, kapitalda dəyişikliklər və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlardan, habelə mühüm mühasibat uçotu prinsipləri və digər izahedici qeydlərin icmalından ibarət olan maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Maliyyə hesabatları üçün Rəhbərliyin məsuliyyəti

Rəhbərlik hazırkı maliyyə hesabatlarının Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır. Bu məsuliyyətə saxtakarlıq və ya səhv üzündən əhəmiyyətli təhriflər olmayan maliyyə hesabatlarının hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi üçün müvafiq daxili nəzarətin təşkil edilməsi, tətbiqi və saxlanılması; münasib mühasibat uçotu prinsiplərinin seçilməsi və tətbiqi; və mövcud şəraitə uyğun olan uçot qiymətləndirmələrinin aparılması daxildir.

Auditorların məsuliyyəti

Bizim vəzifəmiz apardığımız audit əsasında hazırkı maliyyə hesabatları haqqında rəy bildirməkdir. Biz auditini Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun olaraq apardıq. Bu standartlar bizdən etik tələblərə riayət etməyi və auditin planlaşdırılması və aparılmasını maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli təhriflərin olmamasına kifayət dərəcədə əmin olmaq məqsədilə həyata keçirməyi tələb edir.

Auditə maliyyə hesabatlarında göstərilən məbləğlərə və açıqlamalara dair auditor sübutlarının əldə edilməsi prosedurlarının aparılması daxildir. Prosedurların seçilməsi auditorların mühakiməsindən, o cümlədən saxtakarlıq və ya səhv nəticəsində maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli təhriflərin

olması risklərinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Bu risklər qiymətləndirilərkən auditorlar mövcud şəraitə uyğun olan audit prosedurlarının işlənilib hazırlanması məqsədilə müəssisənin maliyyə hesabatlarının hazırlanması və düzgün təqdim edilməsinə aid olan daxili nəzarəti nəzərə alır, lakin bu zaman müəssisənin daxili nəzarətinin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmürlər. Auditə həmçinin tətbiq edilən mühasibat uçotu prinsiplərinin müvafiqliyinin və rəhbərliyin mühasibat uçotu ilə bağlı qiymətləndirmələrinin məntiqiliyinin, habelə maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatının qiymətləndirilməsi daxildir.

Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz auditor sübutu auditor rəyimizi bildirmək üçün müvafiq və kifayət qədər əsas yaradır.

Rəy

Bizim fikrimizcə, maliyyə hesabatları 31 dekabr 2009-cu il tarixinə Bankın maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin axınını bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına uyğun olaraq düzgün əks etdirir.

16 aprel 2010-cu il

Ernst + Young Holdings (UK) B.V.

11.2. Independent auditor's report on the Central Bank's 2009 financial statements

To the Management Board of the Central Bank of the Republic of Azerbaijan -

We have audited the accompanying financial statements of the Central Bank of the Republic of Azerbaijan (the "Bank"), which comprise the statement of financial position as at 31 December 2009, and the statement of comprehensive income, statement of changes in equity and statement of cash flows for the year then ended, and a summary of significant accounting policies and other explanatory notes.

Management's responsibility for the financial statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of these financial statements in accordance with International Financial Reporting Standards. This responsibility includes: designing, implementing and maintaining internal control relevant to the preparation and fair presentation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error; selecting and applying appropriate accounting policies; and making accounting estimates that are reasonable in the circumstances.

Auditors' responsibility

Our responsibility is to express an opinion on these financial statements based on our audit. We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing. Those standards require that we comply with ethical requirements and plan and perform the audit to obtain reasonable assurance whether the financial statements are free from material misstatement.

An audit involves performing procedures to obtain audit evidence about the amounts and disclosures in the financial statements. The procedures selected depend on the auditors' judgment, including the assessment of the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or

error. In making those risk assessments, the auditor considers internal control relevant to the entity's preparation and fair presentation of the financial statements in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the entity's internal control. An audit also includes evaluating the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates made by management, as well as evaluating the overall presentation of the financial statements.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion.

Opinion

In our opinion, the financial statements present fairly, in all material respects, the financial position of the Bank as at 31 December 2009, and its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with International Financial Reporting Standards.

16 April 2010

Ernst + Young Holdings (UK) B.V.

MALİYYƏ VƏZİYYƏTİ HAQQINDA HESABAT**31 dekabr 2009-cu il tarixində başa çatan il***(Cədvəllərdə göstərilən məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə ifadə olunub)*

	Qeydlər	2009	2008
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	2,987,444	4,401,467
Qeyri-rezident banklardakı vəsaitlər	6	-	162,149
Beynəlxalq Valyuta Fondu ilə hesablaşmalar	7	191,284	1,305
Ticarət qiymətli kağızları	8	434,002	542,073
Rezident banklara verilmiş kreditlər	9, 14	1,444,873	201,546
Şəxsiyyət üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları	10	9,315	-
Ödəniş tarixinə qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları	11, 14	811,886	209,805
Dövlətin borc öhdəliyi	22	211,837	-
Əmlak və avadanlıqlar	12	24,882	30,891
Qeyri-maddi aktivlər	13	6,416	6,691
Sair aktivlər	14, 15	48,311	27,430
Cəmi aktivlər		6,170,250	5,583,357
Öhdəliklər			
Dövrüyyədə olan banknotlar və sikkələr	16	4,512,710	4,425,821
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	17	394,374	567,597
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	18	976,362	605,567
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	19	3,293	1,282
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	20	7,996	149,563
Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	21	4,692	7,610
Beynəlxalq Valyuta Fondu qarşısında öhdəliklər	7	243,561	64,203
Sair öhdəliklər	15	608	7,113
Cəmi öhdəliklər		6,143,596	5,828,756
Kapital			
Nizamnamə kapitalı	22	10,000	10,000
Kapital ehtiyatları	22	209,517	-
Yığılmış zərər	22	(192,863)	(255,399)
Cəmi kapital (defisit)		26,654	(245,399)
Cəmi öhdəliklər və kapital		6,170,250	5,583,357

114-200 səhifələrdə əlavə edilən qeydlər hazırkı maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

STATEMENT OF FINANCIAL POSITION**As of 31 December 2009***(Figures in Tables are in Thousands of Azerbaijani Manats)*

	Notes	2009	2008
Assets			
Cash and cash equivalents	5	2,987,444	4,401,467
Amounts due from foreign credit institutions	6	-	162,149
Special Drawing Rights holdings with the International Monetary Fund	7	191,284	1,305
Trading securities	8	434,002	542,073
Loans to local banks	9, 14	1,444,873	201,546
Investment securities available for sale	10	9,315	-
Investment securities held to maturity	11, 14	811,886	209,805
Promissory note from the Government	22	211,837	-
Property and equipment	12	24,882	30,891
Intangible assets	13	6,416	6,691
Other assets	14, 15	48,311	27,430
Total assets		6,170,250	5,583,357
Liabilities			
Money issued in circulation	16	4,512,710	4,425,821
Amounts due to credit institutions	17	394,374	567,597
Amounts due to government organizations	18	976,362	605,567
Amounts due to customers	19	3,293	1,282
Debt securities issued	20	7,996	149,563
Amounts due to international financial institutions	21	4,692	7,610
Amounts due to the International Monetary Fund	7	243,561	64,203
Other liabilities	15	608	7,113
Total liabilities		6,143,596	5,828,756
Equity			
Paid-up capital	22	10,000	10,000
Capital reserves	22	209,517	-
Accumulated losses	22	(192,863)	(255,399)
Total equity (deficit)		26,654	(245,399)
Total liabilities and equity		6,170,250	5,583,357

The accompanying notes on pages 115 to 201 are an integral part of these financial statements.

MƏCMU GƏLİR HAQQINDA HESABAT**31 dekabr 2009-cu il tarixində başa çatan il***(Cədvəllərdə göstərilən məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə ifadə olunub)*

	Qeydlər	2009	2008
Faiz gəliri			
Rezident banklara verilmiş kreditlər		34,743	13,554
Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları		17,362	318
Qeyri-rezident banklardakı vəsaitlər		6,204	108,640
Dövlətin borc öhdəliyi		2,320	-
Digər		303	199
		60,932	122,711
Ticarət qiymətli kağızları		44,906	19,812
		105,838	142,523
Faiz xərci			
Buraxılmış borc qiymətli kağızları		(970)	(12,727)
Digər beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər		(45)	(50)
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər		(5)	(120)
Digər		(707)	(519)
		(1,727)	(13,416)
Xalis faiz gəliri		104,111	129,107
Faiz hesablanan aktivlər üzrə dəyərsizləşmə xərci	14	(8,072)	(18,431)
Dəyərsizləşmə xərcindən sonra xalis faiz gəliri		96,039	110,676
Xalis haqq və komissiya gəliri	24	3,625	6,133
Xarici valyuta əməliyyatlarından xalis gəlir (zərər):			
- yenidən qiymətləndirmə üzrə		41,938	(402,115)
- diling əməliyyatları üzrə		(5,043)	18,152
Ticarət qiymətli kağızların yenidən qiymətləndirilməsindən xalis zərər		(35,463)	(2,622)
Törəmə maliyyə alətlərinin yenidən qiymətləndirilməsindən xalis mənfəət (zərər)	15	2,274	(6,214)
Digər gəlirlər	25	1,306	2,190
Xalis qeyri-faiz gəliri (zərərləri)		8,637	(384,476)
İşçilər üzrə xərclər	26	(11,300)	(10,224)
Köhnəlmə və amortizasiya	12, 13, 26	(7,740)	(6,448)
Digər əməliyyat xərcləri	26	(23,100)	(40,830)
Qeyri-faiz xərcləri		(42,140)	(57,502)
İl üzrə xalis mənfəət (zərər)		62,536	(331,302)
İl üzrə məcmu gəlir (zərər)		62,536	(331,302)

114-200 səhifələrdə əlavə edilən qeydlər hazırkı maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

STATEMENT OF COMPREHENSIVE INCOME**For the year ended 31 December 2009***(Figures in Tables are in Thousands of Azerbaijani Manats)*

	Notes	2009	2008
Interest income			
Loans to local banks		34,743	13,554
Investment securities held to maturity		17,362	318
Amounts due from foreign credit institutions		6,204	108,640
Promissory note from the government		2,320	-
Other		303	199
		60,932	122,711
Trading securities		44,906	19,812
		105,838	142,523
Interest expense			
Debt securities issued		(970)	(12,727)
Amounts due to international financial institutions		(45)	(50)
Amounts due to government organizations		(5)	(120)
Other		(707)	(519)
		(1,727)	(13,416)
		104,111	129,107
Impairment charge for interest-bearing assets	14	(8,072)	(18,431)
Net interest income after impairment charge		96,039	110,676
Net fee and commission income	24	3,625	6,133
Net gains (losses) from foreign currencies:			
- translation differences		41,938	(402,115)
- dealing		(5,043)	18,152
Net losses from trading securities		(35,463)	(2,622)
Net losses on revaluation of derivative financial instruments	15	2,274	(6,214)
Other income	25	1,306	2,190
Net non-interest income (losses)		8,637	(384,476)
Personnel expenses	26	(11,300)	(10,224)
Depreciation and amortisation	12, 13, 26	(7,740)	(6,448)
Other operating expenses	26	(23,100)	(40,830)
Non-interest expenses		(42,140)	(57,502)
Net profit (loss) for the year		62,536	(331,302)
Comprehensive income (loss) for the year		62,536	(331,302)

The accompanying notes on pages 115 to 201 are an integral part of these financial statements.

KAPİTALDA DƏYİŞİKLİKLƏR HAQQINDA HESABAT**31 dekabr 2009-cu il tarixində başa çatan il***(Cədvəllərdə göstərilən məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə ifadə olunub)*

	Ödənilmiş kapital	Kapital ehtiyatları	(Yığılmış zərərlər) Bölüşdürülməmiş mənfəət	Cəmi kapital (defisit)
31 dekabr 2007	10,000	-	75,903	85,903
İl üzrə məcmu gəlir	-	-	(331,302)	(331,302)
31 dekabr 2008	10,000	-	(255,399)	(245,399)
İl üzrə məcmu gəlir	-	-	62,536	62,536
Kapital ehtiyatları (Qeyd 22)	-	209,517	-	209,517
31 dekabr 2009	10,000	209,517	(192,863)	26,654

114-200 səhifələrdə əlavə edilən qeydlər hazırkı maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

STATEMENT OF CHANGES IN EQUITY**For the year ended 31 December 2009***(Figures in Tables are in Thousands of Azerbaijani Manats)*

	Paid-up capital	Capital reserves	(Accumulated losses) retained earnings	Total equity (deficit)
31 December 2007	10,000	-	75,903	85,903
Comprehensive loss for the year	-	-	(331,302)	(331,302)
31 December 2008	10,000	-	(255,399)	(245,399)
Comprehensive income for the year	-	-	62,536	62,536
Capital reserves (Note 22)	-	209,517	-	209,517
31 December 2009	10,000	209,517	(192,863)	26,654

The accompanying notes on pages 115 to 201 are an integral part of these financial statements.

PUL VƏSAİTLƏRİNİN HƏRƏKƏTİ HAQQINDA HESABAT**31 dekabr 2009-cu il tarixində başa çatan il***(Cədvəllərdə göstərilən məbləğlər min Azərbaycan manat ilə ifadə olunub)*

	Qeydlər	2009	2008
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin axını			
Alınmış faiz		98,469	145,340
Ödənilmiş faiz		(1,886)	(14,018)
Alınmış haqq və komissiya		4,292	6,759
Ödənilmiş haqq və komissiya		(667)	(626)
Ticarət qiymətli kağızlardan xalis reallaşdırılmış (zərər) gəlirlər		(33,995)	(5,740)
Törəmə maliyyə alətlərindən reallaşdırılmış xalis zərərlər		(6,213)	(170)
Xarici valyuta ilə dilinq əməliyyatlarından əldə olunan reallaşdırılmış xalis gəlir		(5,043)	1,587
Alınmış digər gəlirlər		1,306	2,190
İşçilər üzrə ödənilmiş xərclər		(11,300)	(10,224)
Ödənilmiş digər əməliyyat xərcləri		(23,100)	(40,830)
Əməliyyat aktivlərində və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin axını		21,863	100,833
Əməliyyat aktivlərində xalis (artım) azalma			
Qeyri-rezident banklardakı vəsaitlər		162,048	211,225
Beynəlxalq Valyuta Fondu ilə hesablaşmalar		(189,162)	7,190
Ticarət qiymətli kağızları		198,440	(124,478)
Rezident banklara verilmiş kreditlər		(1,237,243)	(135,623)
Sair aktivlər		(18,947)	22,298
Əməliyyat öhdəliklərində xalis artım (azalma)			
Dövrüyyədə olan banknot və sikkələr		86,889	1,514,666
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər		(173,141)	49,366
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər		371,890	600,478
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		2,013	261
Sair öhdəliklər		(75)	(838)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə (istifadə edilən)/əldə edilən xalis pul vəsaitləri		(775,425)	2,245,378
İnvestisiya fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin axını			
İnvestisiya qiymətli kağızlarının geri alınmasından gəlirlər		(1,638,031)	1,489
İnvestisiya qiymətli kağızlarının alınması		1,026,096	(79,719)
Əmlak və avadanlığın alınması		(644)	(10,771)
Qeyri-maddi aktivlərin alınması		(812)	(2,182)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri		(613,391)	(91,183)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin axını			
Buraxılmış borc qiymətli kağızlarından daxilolmalar		292,439	1,670,720
Buraxılmış borc qiymətli kağızların geri alınması		(433,786)	(1,772,461)
Maliyyə lizinq öhdəliyinin ödənilməsi		117	(170)
Digər beynəlxalq maliyyə institutlarından alınmış borc məbləğinin azalma / artması		(2,928)	2,404
Beynəlxalq Valyuta Fondundan alınmış borc məbləğinin artması		178,155	(18,052)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə əldə edilən / (istifadə edilən) xalis pul vəsaitləri		33,997	(117,559)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitləri ekvivalentlərinə valyuta məzənnələrinin dəyişməsinin təsiri		(59,204)	(432,683)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitləri ekvivalentlərində xalis artım		(1,414,023)	1,603,953
Pul vəsaitləri və pul vəsaitləri ekvivalentləri, ilkin	5	4,401,467	2,797,514
Pul vəsaitləri və pul vəsaitləri ekvivalentləri, yekun	5	2,987,444	4,401,467

114-200 səhifələrdə əlavə edilən qeydlər hazırkı maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

STATEMENT OF CASH FLOWS**For the year ended 31 December 2009***(Figures in Tables are in Thousands of Azerbaijani Manats)*

	Notes	2009	2008
Cash flows from operating activities			
Interest received		98,469	145,340
Interest paid		(1,886)	(14,018)
Fees and commissions received		4,292	6,759
Fees and commissions paid		(667)	(626)
Net realised (losses) gains from trading securities		(33,995)	(5,740)
Net realised losses on derivatives		(6,213)	(170)
Net realised gains from dealing in foreign currencies		(5,043)	1,587
Other income received		1,306	2,190
Personnel expenses paid		(11,300)	(10,224)
Other operating expenses paid		(23,100)	(40,830)
Cash flows from operating activities before changes in operating assets and liabilities		21,863	100,833
Net (increase) decrease in operating assets			
Amounts due from foreign credit institutions		162,048	211,225
SDR holdings with the International Monetary Fund		(189,162)	7,190
Trading securities		198,440	(124,478)
Loans to local banks		(1,237,243)	(135,623)
Other assets		(18,947)	22,298
Net increase (decrease) in operating liabilities			
Money issued in circulation		86,889	1,514,666
Amounts due to credit institutions		(173,141)	49,366
Amounts due to Government organizations		371,890	600,478
Amounts due to customers		2,013	261
Other liabilities		(75)	(838)
Net cash (used in) / from operating activities		(775,425)	2,245,378
Cash flows from investing activities			
Proceeds from redemption of investment securities		(1,638,031)	1,489
Purchase of investment securities		1,026,096	(79,719)
Purchase of property and equipment		(644)	(10,771)
Purchase of intangible assets		(812)	(2,182)
Net cash used in investing activities		(613,391)	(91,183)
Cash flows from financing activities			
Proceeds from debt securities issued		292,439	1,670,720
Repayment of debt securities issued		(433,786)	(1,772,461)
Repayment of finance lease obligations		117	(170)
Repayment/increase in borrowings from international financial institutions		(2,928)	2,404
Increase in borrowings from International Monetary Fund		178,155	(18,052)
Net cash from /(used in) financing activities		33,997	(117,559)
Effect of exchange rates changes on cash and cash equivalents		(59,204)	(432,683)
Net increase in cash and cash equivalents		(1,414,023)	1,603,953
Cash and cash equivalents, beginning	5	4,401,467	2,797,514
Cash and cash equivalents, ending	5	2,987,444	4,401,467

The accompanying notes on pages 115 to 201 are an integral part of these financial statements.

MALİYYƏ HESABATLARI İLƏ BAĞLI QEYDLƏR

(Cədvəllərdə göstərilən məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə ifadə olunub)

1. Əsas fəaliyyət

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı (bundan sonra “Bank”) Azərbaycan Respublikasının mərkəzi bankıdır və Azərbaycan Respublikasının tam mülkiyyətindədir. Bank “Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında” 10 dekabr 2004-cü il tarixli Qanuna (bundan sonra “Qanun”) müvafiq olaraq fəaliyyət göstərir. 10 dekabr 2004-cü il tarixinədək Bank “Azərbaycan Respublikasının Milli Bankı haqqında” 10 iyun 1996-cı il tarixli Qanuna əsasən fəaliyyət göstərmişdir. 18 mart 2009-cu il tarixli “Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına əlavələr və dəyişikliklər edilməsi haqqında” Referendum Aktına və “Azərbaycan Respublikasının Milli Bankı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa dəyişikliklər və əlavələr edilməsi barədə 19 iyun 2009-cu il tarixli Azərbaycan Respublikasının Qanununa müvafiq olaraq “Azərbaycan Respublikasının Milli Bankı” “Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı” kimi adlandırılmışdır..

Qanunun 4-cü maddəsinə uyğun olaraq Bankın məqsədləri aşağıdakılardır:

- Bankın əsas məqsədi öz səlahiyyətləri daxilində qiymətlərin sabitliyinin təmin edilməsidir;
- Bankın məqsədi həmçinin Bank və ödəniş sistemlərinin sabitliyinin və inkişafının təmin edilməsidir; və
- Mənfəət götürmək Bankın əsas məqsədi deyildir.

Qanunun 5-ci maddəsinə uyğun olaraq Bankın əsas funksiyaları aşağıdakılardır:

- Dövlətin pul və valyuta siyasətini müəyyən edir və həyata keçirir;
- Nağd pul dövriyyəsinə təşkil edir, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 19-cu maddəsinin II hissəsinə və Qanuna müvafiq olaraq, pul nişanlarının tədavi ilə buraxılmasını və tədavi ilə çıxarılmasını həyata keçirir;
- Manatın xarici valyutalara nisbətində rəsmi məzənnəsini mütəmadi müəyyən edir və elan edir;
- Valyuta tənzimini və nəzarətini həyata keçirir;
- Sərəncamında olan beynəlxalq qızıl-valyuta ehtiyatlarını saxlayır və idarə edir;
- Hesabat tədiyyə balansını tərtib edir və ölkənin proqnoz tədiyyə balansının hazırlanmasında iştirak edir;
- «Banklar haqqında», «Poçt haqqında» və «Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanunlarına müvafiq qəbul etdiyi normativ xarakterli aktlara uyğun olaraq bank fəaliyyətini lisenziyalaşdırır və tənzimləyir, qanunla müəyyən edilmiş qaydada bank fəaliyyətinə nəzarəti həyata keçirir;
- Ödəniş sistemlərinin fəaliyyətini təşkil edir, əlaqələndirir, tənzimləyir və onların üzərində nəzarəti həyata keçirir;
- Qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş başqa funksiyaları həyata keçirir.

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə, habelə Azərbaycan Respublikasının tərəfdaş çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə müvafiq olaraq, Bank onun səlahiyyətlərinə aid edilən məsələlər üzrə xarici dövlətlərin mərkəzi bankları ilə qarşılıqlı münasibətlərdə, habelə beynəlxalq maliyyə-kredit təşkilatlarında Azərbaycan Respublikasını təmsil edir.

Bank fəaliyyətinin müxtəlif sahələri üzrə xarici dövlətlərin mərkəzi bankları ilə əməkdaşlıq haqqında müqavilələr bağlaya bilər, həmçinin xaricdə yerləşən dövlət və özəl mərkəzi kliring (processing) idarələri ilə öz adından və ona müvafiq səlahiyyətlər verildiyi halda, Azərbaycan dövləti adından kliring və hesablaşmalar haqqında sazişlər və başqa müqavilələr bağlaya bilər.

Bank pul, valyuta və bank nəzarəti sahələrində əməkdaşlıq məqsədi daşıyan beynəlxalq və regional təşkilatların kapitallarında və fəaliyyətlərində qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada iştirak edə bilər.

NOTES TO FINANCIAL STATEMENTS

(Figures in Tables are in Thousands of Azerbaijani Manats)

1. Principal activities

The Central Bank of the Republic of Azerbaijan (the "Bank") is the central bank of the Republic of Azerbaijan, and is wholly-owned by the Republic of Azerbaijan. It acts in accordance with the "Law on the National Bank of the Republic of Azerbaijan" effective from 10 December 2004 (the "Law"). Prior to 10 December 2004 the Bank acted in accordance with the "Law on the National Bank of the Republic of Azerbaijan" dated 10 June 1996. In accordance with the Act of Referendum "On Additions and Amendments to Constitution of the Azerbaijan Republic" dated 18 March 2009 and Law of the Azerbaijan Republic "On National Bank of the Azerbaijan Republic" dated 19 June 2009, the "National Bank of the Azerbaijan Republic" was replaced with the "Central Bank of the Republic of Azerbaijan".

Article 4 of the Law sets out the goals of the Bank, which are as follows:

- The primary goal of the Bank is to ensure, within its power, the stability of prices;
- Ensure the development and strengthening of the banking and payment systems; and
- Profit making is not a primary goal of the Bank.

Article 5 of the Law sets out the functions of the Bank as follows:

- Determine and implement monetary policy;
- Organize cash circulation; in accordance with 2 paragraph of article 19 of the Constitution and the Law issue, put into circulation, and withdraw banknotes from circulation;
- Determine and declare the official exchange rate of Azerbaijani manat;
- Implement foreign currency regulation and control;
- Maintain and manage the gold and foreign currency reserves at its disposal;
- Manage the drawing up of the reporting balance of payments and participate in the drawing-up of the projected balance of payments of the country;
- In accordance with normative acts issued in accordance with the Laws of the Azerbaijan Republic "On Banks", "On Post" and "On Central Bank of the Azerbaijan Republic", licenses and regulates banking activities and supervises banking activities subject to procedures established by legislation.
- Determine, coordinate and regulate activities of payment systems;
- Implement other functions as stipulated by the legislation.

Pursuant to the legislation of the Republic of Azerbaijan and the international treaties acceded to by the Republic of Azerbaijan, the Bank represents the Republic of Azerbaijan in relations with the central banks of foreign states, as well as international financial and credit institutions in matters relating to the Bank's responsibilities.

The Bank may conclude agreements on cooperation with the central banks of foreign countries concerning various areas of its activities. It may also conclude clearing and settlement agreements and other agreements with foreign public and private clearing agencies, on its own behalf and on behalf of the Republic of Azerbaijan, if appropriately empowered.

The Bank may participate in the capital and activity of international organizations for the purpose of cooperation in monetary, foreign currency and banking areas.

Bankın İdarə Heyəti (“İdarə Heyəti”) aşağıdakı üzvlərdən ibarət olmuşdur:
31 dekabr 2009-cu və 2008-ci il tarixlərinə:

Adı	Vəzifə
Cənab Elman Rüstəmov	Sədr
Cənab Alim Quliyev	Sədrin birinci müavini
Cənab Aftandil Babayev	Sədr müavini
Cənab Vadim Xubanov	Sədr müavini

Bankın Mərkəzi aparatı bu ünvanda yerləşir: Azərbaycan, Bakı, AZ1014, R. Behbudov küçəsi, 32. Bankın Azərbaycan Respublikasında on bir ərazi idarələri fəaliyyət göstərir. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə Bankın 635 işçisi olmuşdur (2008-ci il: 603).

2. Hesabatların tərtibatının əsası

Ümumi məsələlər

Bankın maliyyə hesabatları Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları (“MHBS”) əsasında hazırlanmışdır.

Bank qeydlərin aparılmasını və maliyyə hesabatlarının hazırlanmasını Azərbaycan manatı ilə MHBS-na uyğun olaraq həyata keçirməlidir.

Azərbaycan manatı Bankın hesabat və funksional valyutasıdır, çünki əməliyyatların əksəriyyəti Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir, ölçülür və ya maliyyələşdirilir. Digər valyutalarla aparılmış əməliyyatlar xarici valyuta ilə əməliyyatlar kimi uçota alınır. Hazırkı maliyyə hesabatlarındakı cədvəllərdə rəqəmlər, xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir.

Aşağıda açıqlanan mühasibat uçotu prinsiplərində göstərilənlər istisna olmaqla, maliyyə hesabatları ilkin dəyər uçotu əsasında hazırlanmışdır. Məsələn, ticarət qiymətli kağızları və törəmə maliyyə alətləri ədalətli dəyərlə ölçülmüşdür.

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı

Mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər

İl ərzində aşağıdakı yeni MHBS və Beynəlxalq Maliyyə Hesabatlarının Şərhləri Komitəsinin (“BMHŞK”) qəbul etdiyi Şərhlər istisna olmaqla, Bank keçən il tətbiq etdiyi mühasibat uçotu prinsiplərini tətbiq etmişdir:

MHBS-nin təkmilləşdirilməsi

2008-ci ilin may ayında Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Surası (“MUBSS”), illik təkmilləşdirmə layihəsinin nəticəsi olaraq, MHBS-na düzəlişlər buraxmışdır. Bunlar təqdimat, tanıma və ya ölçmə məqsədləri ilə mühasibat uçotunda dəyişikliklərin aparılması ilə nəticələnən düzəlişlərdən, eləcə də bir sıra MHBS standartları ilə bağlı terminoloji və ya redaktə düzəlişlərindən ibarət idi. Düzəlişlərin əksəriyyəti 1 yanvar 2009-cu il tarixində və ya bundan sonra başlayan dövrlərə tətbiq edilir, lakin bunların daha əvvəlki dövrlərə də tətbiq edilməsinə yol verilir. 2008-ci ilin may ayında “MHBS-nin təkmilləşdirilməsi”nə daxil edilmiş düzəlişlər Bankın mühasibat uçotu qaydalarına, maliyyə vəziyyətinə və ya fəaliyyətinin nəticələrinə heç bir təsir göstərməmişdir.

The Management Board (the "Board") of the Bank is composed of the following members:
As of 31 December 2009 and 2008:

Name	Position
Mr. Elman Rustamov	Chairman
Mr. Alim Quliyev	First Deputy Chairman
Mr. Aftandil Babayev	Deputy Chairman
Mr. Vadim Khubanov	Deputy Chairman

The Bank's main office is located on the following address: 32 R. Behbudov Street, Baku, AZ1014, Azerbaijan. The Bank has eleven regional branches in the Republic of Azerbaijan. It has 635 personnel as of 31 December 2009 (2008: 603)

2. Basis of preparation

General

These financial statements have been prepared in accordance with International Financial Reporting Standards ("IFRS").

The Bank is required to maintain its records and prepare its financial statements in Azerbaijani Manats and in accordance with IFRS.

The Azerbaijani Manat is the reporting and functional currency of the Bank as the majority of the transactions are denominated, measured, or funded in Azerbaijani Manats. Transactions in other currencies are treated as transactions in foreign currencies. The figures in tables in these financial statements are presented in thousands of Azerbaijani Manats ("AZN"), unless otherwise indicated.

The financial statements have been prepared under the historical cost convention, except as disclosed in the accounting policies below. For example, trading securities and derivative financial instruments have been measured at fair value.

3. Summary of significant accounting policies

Changes in accounting policies

The Bank applied the same accounting policies with those in prior year, except for the adoption of the following new IAS and IFRS amendments during the year:

Improvements to IFRS

In May 2008, the IASB issued amendments to IFRS, which resulted from the IASB's annual improvements project. They comprise amendments that result in accounting changes for presentation, recognition or measurement purposes as well as terminology or editorial amendments related to a variety of individual IFRS standards. Most of the amendments are effective for annual periods beginning on or after 1 January 2009, with earlier application permitted. Amendments included in May 2008 "Improvements to IFRS" did not have any impact on the accounting policies, financial position or performance of the Bank.

20 sayılı MUBS “Dövlət qrantlarının uçotu və dövlət yardımının açıqlanması”

Düzəliş edildikdən sonra 20 sayılı MUBS tələb edir ki, bazar faiz dərəcələrindən aşağı dərəcələrlə dövlətdən alınmış kreditlər 39 sayılı “Maliyyə alətləri: Tanınması və Ölçülməsi” MUBS-a uyğun olaraq tanınсын və ölçülsün. Dövlət kreditindən səmərə kreditin müddətinin başlanğıcında alınmış pul vəsaitləri ilə kreditin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ilkin olaraq tanınmış məbləği arasındakı fərq kimi ölçülür. Bu səmərə 20 sayılı MUBS-a uyğun olaraq uçota alınır. Düzəliş gələcək dövrlər üçün 1 yanvar 2009-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra alınan dövlət kreditlərinə tətbiq edilir. Bu düzəliş Banka təsir göstərmir, çünki Bank 2009-cu ildə dövlətdən bazar dərəcəsinədən aşağı dərəcə ilə kredit almamışdır.

1 sayılı MUBS “Maliyyə Hesabatlarının təqdim edilməsi” (Düzəliş)

Yenidən baxılmış bu Standart 2007-ci ilin sentyabr ayında buraxılmış və 1 yanvar 2009-cu il tarixində və bu tarixdən sonrakı illik dövrlər üçün qüvvəyə minir. Düzəliş edilmiş bu Standart səhmdarların payında təsisçi və qeyri-təsisçi dəyişikliklərini ayırır. Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda yalnız təsisçilərlə əməliyyatların təfərrüatları daxil ediləcək, qeyri-təsisçilərlə bağlı kapitalda dəyişikliklər isə ayrıca sətirdə təqdim ediləcəkdir. Bundan əlavə, Standart məcmu gəlir haqqında hesabatı təqdim edir: bu hesabat mənfəət və ya zərərdə tanınmış bütün maddələri ya ayrıca bir hesabatda, ya da iki əlaqəli hesabatda təqdim edir. Yenidən baxılmış standart həmçinin məcmu gəlirin hər bir komponentinin vergi nəticəsinin açıqlanmasını tələb edir. Bundan əlavə, müəssisələr mühasibat uçotu siyasətini keçmiş dövrlərə də tətbiq edəndə, keçmiş dövrlərin məlumatlarını yenidən hesablayanda və ya maliyyə hesabatlarında maddələri yenidən təsnif edəndə müəssisələrdən tələb edilir ki, müqayisə edilə bilən ən erkən dövrün əvvəlində maliyyə vəziyyəti haqqında müqayisəli hesabat təqdim etsinlər.

Bank ümumi gəliri bir məcmu gəlir haqqında hesabatda təqdim etməyi seçmişdir. Bank müqayisə edilə bilən ən erkən dövr üzrə maliyyə vəziyyəti haqqında müqayisə edilə bilən yenidən hesablanmış məlumatları təqdim etməmişdir, çünki nə yeni mühasibat uçotu siyasətini keçmiş dövrlərə tətbiq etmiş, nə keçmiş dövrlərin məlumatlarını yenidən hesablamış, nə də maliyyə hesabatlarında maddələri yenidən təsnif etmişdir.

7 sayılı MHBS “Maliyyə alətləri: Açıqlamalar”

7 sayılı MHBS-yə düzəlişlər 2009-cu ilin mart ayında qəbul edilmiş və ədalətli dəyər və likvidlik haqqında açıqlamaları genişləndirir. Ədalətli dəyərlə bağlı düzəlişlər üç səviyyəli ədalətli dəyər iyerarxiyasının açıqlanmasını tələb edir: sinif üzrə, ədalətli dəyərlə tanınmış bütün maliyyə alətləri üçün və iyerarxiya səviyyələri arasında keçirmələrə aid olan xüsusi açıqlamalar və ədalətli dəyər iyerarxiyasının 3-cü səviyyəsinə aid olan ətraflı açıqlamalar. Bundan əlavə, düzəliş törəmə əməliyyatlar və likvidliyin idarə edilməsi üçün istifadə edilən aktivlərlə bağlı tələb olunan likvidlik haqqında açıqlamaları da dəyişir. Düzəlişin keçid müddəaları buna icazə verdiyi kimi, müqayisəli məlumat təqdim edilməmişdir.

23 sayılı MUBS “Borcalma xərcləri” (Düzəliş)

Düzəliş edilmiş 23 sayılı MUBS “Borcalma xərcləri” 2007-ci ilin mart ayında buraxılmış və 1 yanvar 2009-cu il tarixində və ya bundan sonra başlayan maliyyə illərinə tətbiq edilir. Düzəliş edildikdən sonra bu standart, müvafiq meyarlara uyğun aktivə aid olan borcalma xərclərinin kapitallaşdırılmasını tələb edir. Müvafiq meyarlara uyğun olan aktiv elə bir aktivdir ki, onun nəzərdə tutulan istifadəsi və ya satılması üçün əhəmiyyətli vaxt tələb olunur. Bu Standartın keçid tələblərinə uyğun olaraq Bank bunu gələcək dəyişiklik kimi qəbul etmişdir. 1 yanvar 2009-cu ilədək çəkilmiş və məsrəflərə yazılmış borcalma xərclərində heç bir dəyişikliklər aparılmamışdır.

24 sayılı MUBS “Əlaqəli tərəf haqqında açıqlamalar” (Düzəliş)

2009-cu ilin noyabr ayında buraxılmış düzəliş edilmiş 24 sayılı MUBS dövlətə aid müəssisələr haqqında açıqlamaları sadələşdirir və əlaqəli tərəf anlayışını aydınlaşdırır. Əvvəllər, dövlət tərəfindən nəzarət edilən və ya əhəmiyyətli təsir göstərilən müəssisə həmin dövlətin nəzarət etdiyi və ya əhəmiyyətli təsir göstərdiyi digər müəssisələrlə bütün əməliyyatlar haqqında məlumat verməli idi. Düzəliş edilmiş standart belə əməliyyatlar haqqında açıqlamanın yalnız həmin əməliyyatlar ayrı-ayrılıqda və ya birlikdə mühüm olanda verilməsini tələb edir. Düzəliş edilmiş 24 sayılı MUBS 1 yanvar 2011-ci il tarixində və ya bundan sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edilir və onun daha erkən tətbiq edilməsinə icazə verilir.

IAS 20 "Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance"

IAS 20 has been amended to require that loans received from the government that have a below-market rate of interest be recognized and measured in accordance with IAS 39 "Financial Instruments: Recognition and Measurement". The benefit of the government loan is measured at the inception of the loan as the difference between the cash received and the amount at which the loan is initially recognized in the statement of financial position. This benefit is accounted for in accordance with IAS 20. The amendment is applied prospectively to government loans received on or after 1 January 2009. This amendment did not have impact on the Bank as the Bank did not received loans from the Government that have below market rate in 2009.

IAS 1 Presentation of Financial Statements (Revised)

A revised IAS 1 was issued in September 2007, and became effective for annual periods beginning on or after 1 January 2009. This revised Standard separates owner and non-owner changes in equity. The statement of changes in equity will include only details of transactions with owners, with non-owner changes in equity presented as a single line. In addition, the Standard introduces the statement of comprehensive income: it presents all items of recognized income and expense, either in one single statement, or in two linked statements. The revised standard also requires that the income tax effect of each component of comprehensive income be disclosed. In addition, it requires entities to present a comparative statement of financial position as at the beginning of the earliest comparative period when the entity has applied an accounting policy retrospectively, makes a retrospective restatement, or reclassifies items in the financial statements.

The Bank has elected to present a single statement of comprehensive income. The Bank has not provided a restated comparative statement of financial position for the earliest comparative period, as it has not adopted any new accounting policies retrospectively, has not made a retrospective restatement or retrospectively reclassified items in the financial statements.

IFRS 7 "Financial Instruments: Disclosures"

The amendments to IFRS 7 were issued in March 2009, to enhance fair value and liquidity disclosures. With respect to fair value, the amendments require disclosure of a three-level fair value hierarchy, by class, for all financial instruments recognized at fair value and specific disclosures related to the transfers between levels in the hierarchy and detailed disclosures related to level 3 of the fair value hierarchy. In addition, the amendments modify the required liquidity disclosures with respect to derivative transactions and assets used for liquidity management. Comparative information has been provided.

IAS 23 "Borrowing Costs" (Revised)

A revised IAS 23 "Borrowing Costs" was issued in March 2007, and became effective for financial years beginning on or after 1 January 2009. The standard has been revised to require capitalization of borrowing costs when such costs relate to a qualifying asset. A qualifying asset is an asset that necessarily takes a substantial period of time to get ready for its intended use or sale. In accordance with the transitional requirements in the Standard, the Bank adopted this as a prospective change. No changes were made for borrowing costs incurred to 1 January 2009 that have been expensed.

IAS 24 "Related party disclosures" (Revised)

The revised IAS 24, issued in November 2009, simplifies the disclosure requirements for government-related entities and clarifies the definition of a related party. Previously, an entity controlled or significantly influenced by a government was required to disclose information about all transactions with other entities controlled or significantly influenced by the same government. The revised standard requires disclosure about these transactions only if they are individually or collectively significant. The revised IAS 24 is effective for annual periods beginning on or after 1 January 2011, with earlier application permitted.

MUBS 32 “Maliyyə alətləri: Təqdimat” və MUBS 1 “Maliyyə hesabatlarının təqdimatı” - Put maliyyə alətləri və ləğvətmə zamanı yaranan öhdəliklər

Bu düzəliş 2008-ci ilin fevral ayında buraxılmış və 1 yanvar 2009-cu il tarixində və ya bundan sonra başlayan dövrlərə tətbiq edilir. Düzəlişlər müəssisədə qalıt payını təmsil edən pul alətlərinin (bunlar müəyyən şərtlərə cavab verəndə) kapital kimi təsnif edilməsini tələb edir. Düzəlişlər Banka təsir göstərməmişdir.

2 sayılı MHBS-na düzəlişlər “Pul vəsaitləri vasitəsilə həyata keçirilən pay alətləri əsasında ödəmə”- Hüquqların verilməsi şərtləri və ləğv etmə

2 sayılı MHBS-yə düzəlişlər 2008-ci ilin fevral ayında buraxılmış və 1 yanvar 2009-cu il tarixində və ya bundan sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edilir. Bu düzəliş hüquqların verilməsi şərtlərinin anlayışını aydınlaşdırır və hüququn verilməsi üzrə şərt qarşılanmadığı üçün ləğv edilən hüquqları təsvir edir. Bu düzəliş Bankın maliyyə vəziyyəti və ya fəaliyyət nəticələrinə təsir göstərməmişdir.

8 sayılı MHBS “Əməliyyat seqmentləri”

8 sayılı MHBS 1 yanvar 2009-cu il tarixində və ya bundan sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edilir. Bu Standart Bankın əməliyyat seqmentləri haqqında məlumatın açıqlanmasını tələb edir və Bankın əsas (biznes) və ikinci dərəcəli (coğrafi) hesabat seqmentlərinin müəyyən edilməsinə dair tələbləri əvəz edir. Bu Standartın qəbul edilməsi Bankın maliyyə vəziyyəti və fəaliyyət nəticələrinə təsir göstərmir.

13 sayılı BMHŞK şərh “Müştərinin Sadıqlıyının Dəstəklənməsi Proqramları”

13 sayılı BMHŞK şərh 2007-ci ilin iyul ayında buraxılmış və 1 iyul 2008-cu il tarixində və ya bundan sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edilir. 13 sayılı BMHŞK şərh tələb edir ki, müştərinin sadıqlıyı üçün mükafatlandırma məbləğləri müvafiq satış əməliyyatlarının ayrıca komponenti kimi hesaba alınsın və buna görə də alınmış vəsaitin ədalətli dəyərinin bir hissəsi mükafatlandırma məbləğlərinə aid edilir və sonra mükafatlandırma məbləğləri ödənilmə müddət ərzində vaxtı uzadılır. Bu şərh Bankın maliyyə hesabatlarına təsir göstərmir, çünki belə sxemlər hazırda mövcud deyildir.

15 sayılı BMHŞK şərh “Daşınmaz əmlakın tikintisi haqqında razılaşmalar”

15 sayılı BMHŞK şərh 2008-ci ilin iyul ayında buraxılmışdır və qüvvəsi keçmiş dövrlərə şamil edilməklə 1 yanvar 2009-cu il tarixində və ya bundan sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edilir. 15 sayılı BMHŞK şərh daşınmaz əmlakın tikintisi başa çatana qədər inşaatçı və alıcı arasında razılaşma əldə ediləndə həmin daşınmaz əmlakın satılmasından gəlirin və əlaqəli xərclərin nə vaxt və necə uçota alınmasını izah edir. Bu şərh həmçinin 11 sayılı “Tikinti müqavilələri” MUBS və 18 sayılı “Gəlir” MUBS-nin əhatə dairələri arasında uyğunluğun olub-olmamasının müəyyən edilməsi qaydasını müəyyən edir və 18 sayılı MUBS-nin Əlavəsində daşınmaz əmlakla dair cari qaydaları əvəz edir. Bu şərh Bankın maliyyə hesabatlarına heç bir təsir göstərməmişdir.

16 sayılı BMHŞK şərh “Xarici əməliyyatlarda xalis investisiyanın hedcinqi”

16 sayılı BMHŞK şərh 2008-ci ilin iyul ayında buraxılmışdır və 1 oktyabr 2008-ci il tarixində və ya bundan sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edilir. Bu şərh xalis investisiyanın hedcinqinin uçota alınması üzrə göstərişləri təqdim edir. Belə ki, bu şərh xalis investisiyanın hedcinqində hedcinq uçotuna aid olan xarici valyuta riskinin müəyyən edilməsi, xalis investisiyanın hedcinqi zamanı hedcinq alətlərinin qrup daxilində harada saxlanılmasını, eləcə də müəssisə tərəfindən xalis investisiyanın xaric edilməsində təkrar istifadə olunmalı olan həm xalis investisiya, həm də hedcinq alətləri ilə bağlı xarici valyuta gəlirlərinin və ya zərərlərinin məbləğinin necə müəyyən edilməsi qaydalarını nəzərdə tutur. Bu şərh Bankın maliyyə hesabatlarına heç bir təsir göstərməmişdir.

Amendments to IAS 32 "Financial Instruments: Presentation" and IAS 1 "Presentation of Financial Statements" – Puttable Financial Instruments and Obligations Arising on Liquidation

These amendments were issued in February 2008, and became effective for annual periods beginning on or after 1 January 2009. The amendments require puttable instruments that represent a residual interest in an entity to be classified as equity, provided they satisfy certain conditions. These amendments did not have any impact on the Bank.

Amendments to IFRS 2 "Share-based Payment"- Vesting Conditions and Cancellations

Amendments to IFRS 2 were issued in January 2008 and became effective for annual periods beginning on or after 1 January 2009. This amendment clarifies the definition of vesting conditions and prescribes the accounting treatment of an award that is effectively cancelled because a non-vesting condition is not satisfied. This amendment did not have any impact on the financial position or performance of the Bank.

IFRS 8 "Operating Segments"

IFRS 8 became effective for annual periods beginning on or after 1 January 2009. This Standard requires disclosure of information about the Bank's operating segments and replaces the requirement to determine primary (business) and secondary (geographical) reporting segments of the Bank. Adoption of this Standard did not have any impact on the financial position or performance of the Bank.

IFRIC 13 "Customer Loyalty Programmes"

IFRIC Interpretation 13 was issued in June 2007 and became effective for annual periods beginning on or after 1 July 2008. This Interpretation requires customer loyalty award credits to be accounted for as a separate component of the sales transaction in which they are granted and therefore part of the fair value of the consideration received is allocated to the award credits and deferred over the period that the award credits are fulfilled. This interpretation did not have any impact on the Bank's financial statements as no such schemes currently exist.

IFRIC 15 "Agreements for the Construction of Real Estate"

IFRIC Interpretation 15 was issued in July 2008 and is applicable retrospectively for annual periods beginning on or after 1 January 2009. IFRIC 15 clarifies when and how revenue and related expenses from the sale of a real estate unit should be recognized if an agreement between a developer and a buyer is reached before the construction of the real estate is completed. The interpretation also provides guidance on how to determine whether an agreement is within the scope of IAS 11 "Construction Contracts" or IAS 18 "Revenue" and supersedes the current guidance for real estate in the Appendix to IAS 18. This interpretation did not have any impact on the Bank's financial statements.

IFRIC 16 "Hedges of a Net Investment in a Foreign Operation"

IFRIC Interpretation 16 was issued in July 2008 and is applicable for annual periods beginning on or after 1 October 2008. This Interpretation provides guidance on identifying the foreign currency risks that qualify for hedge accounting in the hedge of net investment, where within the group the hedging instrument can be held and how an entity should determine the amount of foreign currency gain or loss, relating to both the net investment and the hedging instrument, to be recycled on disposal of the net investment. This interpretation did not have any impact on the Bank's financial statements.

9 sayılı BMHŞK şərhini "Əlaqədar törəmə alətlərinin yenidən qiymətləndirilməsi" (Düzəliş)

Bu düzəlişə görə, müəssisə hibrid maliyyə aktivini mənfəət və ya zərər kateqoriyası üzrə ədalətli dəyərdən çıxararaq yenidən təsnif etdiyi zaman, həmin müəssisə əlaqədar törəmə alətlərinin əsas müqavilədən ayrılıb-ayrılmamasını qiymətləndirməlidir. Bu qiymətləndirmə müəssisə müqaviləni imzaladığı tarixdə və ya müqavilənin pul vəsaitlərinin hərəkətini əhəmiyyətli dərəcədə dəyişən dəyişikliklər müqaviləyə edildiyi tarixdə (bu tarixlərdən hansı daha gec olarsa) mövcud olan şəraitə əsasən aparılmalıdır. Düzəlişlər 30 iyun 2009-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra başa çatan illik dövrlərə tətbiq edilir. Düzəlişin tətbiqi Bankın maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsir göstərməmişdir, çünki əlaqədar törəmə alətlərini ehtiva etdirən alətlərin yenidən təsnif edilməsi aparılmamışdır.

18 sayılı BMHŞK şərhini "Müştərilərdən aktivlərin köçürülməsi"

18 sayılı BMHŞK şərhini 2009-cu ilin yanvar ayında buraxılmışdır və daha erkən tətbiq edilməsinə icazə verilməklə, 1 iyul 2009-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra müştərilərdən alınmış aktivlərin köçürülməsinə tətbiq edilir, bu şərtlə ki, qiymətləndirmələr həmin köçürülmələr baş verdiyi tarixdə əldə edilsin. Bu şərhin qüvvəsi gələcək dövrlərə tətbiq edilməlidir. 18 sayılı BMHŞK şərhini müəssisənin müştəridən əmlak, qurğu və avadanlıq obyektinin alınmasını nəzərdə tutan razılaşmaların uçuotu qaydasını nəzərdə tutur – müəssisə həmin obyektini sonra ya müştərini şəbəkə ilə əlaqələndirmək ya da müştərinin mal və ya xidmətlərlə daim təchiz edilməsinə təmin etmək və ya hər iki məqsədlə istifadə etməlidir. Bu şərh Bankın maliyyə vəziyyətinə və ya fəaliyyət nəticələrinə heç bir təsir göstərməmişdir, çünki Bankda müştərilərdən aktivlərin köçürülməsi olmamışdır.

Maliyyə aktivləri

İlkin tanıma

39 sayılı MUBS-na uyğun olaraq maliyyə aktivləri müvafiq qaydada mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə əks etdirilmiş maliyyə aktivləri, kreditlər və debitor borcları, ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan alətlər və ya satış üçün mövcud olan maliyyə alətlərinə təsnif edilir. Maliyyə aktivləri ilk olaraq qeydə alınanda, ədalətli dəyərlə ölçülür. Mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə əks etdirilməyən investisiyalar əks etdirilərkən, onların ədalətli dəyərlərinə əməliyyatla birbaşa əlaqəsi olan xərclər əlavə edilir. Bank maliyyə aktivlərini ilkin tanıma zamanı təsnifləşdirir.

Tanıma tarixi

Maliyyə aktivlərinin bütün müntəzəm alışları və satışları alqı-satqı tarixində, yəni Bank aktivini almaq və ya satmaq öhdəliyini üzərinə götürdüyü tarixdə tanınır. Müntəzəm alış və ya satış əməliyyatlarına qanunvericiliklə və ya bazar razılaşmaları ilə ümumi şəkildə müəyyən edilmiş müddət ərzində aktivlərin çatdırılmasını tələb edən maliyyə aktivlərinin alınması və ya satılması daxildir.

Mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə əks etdirilmiş maliyyə aktivləri

Ticarət məqsədləri üçün saxlanılan maliyyə aktivləri kimi təsnif edilən maliyyə aktivləri "mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə əks etdirilmiş maliyyə aktivləri" kateqoriyasına daxil edilir. Maliyyə aktivləri ticarət məqsədləri üçün saxlanılan maliyyə aktivləri kimi o halda təsnif edilir ki, onlar yaxın zamanda satılmaq məqsədilə alınmışdır. Təyin edilmiş və effektiv hedcinq alətləri olmayan törəmə aktivlər də ticarət məqsədləri üçün saxlanılan maliyyə aktivləri kimi təsnif edilir. Ticarət məqsədləri üçün saxlanılan maliyyə aktivləri üzrə gəlir və zərərlər cari ilin mənfəətində əksini tapır.

Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiyalar

Müəyyən və ya müəyyən edilə bilən ödənişli və müəyyən müddəti olan qeyri-törəmə maliyyə aktivləri Bankın onları ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlamaq niyyəti və imkanı olanda, ödəmə müddəti tamamlanana qədər

Amendments to IFRIC 9 "Reassessment of Embedded Derivatives"

The amendments require entities to assess whether to separate an embedded derivative from a host contract in the case where the entity reclassifies a hybrid financial asset out of the fair value through profit or loss category. This assessment is to be made based on circumstances that existed on the later of the date the entity first became a party to the contract and the date of any contract amendments that significantly change the cash flows of the contract. The amendments are applicable for annual periods ending on or after 30 June 2009. The application of the amendment did not have a significant impact on the Bank's financial statements as no reclassifications were made.

IFRIC 18 Transfers of Assets from Customers

IFRIC 18 was issued in January 2009 and becomes effective for transfers of assets from customers received on or after 1 July 2009 with early application permitted, provided valuations were obtained at the date those transfers occurred. This interpretation should be applied prospectively. IFRIC 18 provides guidance on accounting for agreements in which an entity receives from a customer an item of property, plant and equipment that the entity must then use either to connect the customer to a network or to provide the customer with ongoing access to a supply of goods or services or to do both. This interpretation did not have any impact on the financial position or performance of the Bank as the Bank has no transfers of assets from its customers.

Financial assets*Initial recognition*

Financial assets in the scope of IAS 39 are classified as either financial assets at fair value through profit or loss, loans and receivables, held-to-maturity investments, or available-for-sale financial assets, as appropriate. When financial assets are recognised initially, they are measured at fair value, plus, in the case of investments not at fair value through profit or loss, directly attributable transaction costs. The Bank determines the classification of its financial assets upon initial recognition

Date of recognition

All regular way purchases and sales of financial assets are recognised on the settlement date i.e. the date that the Bank settles the purchase or sale of the asset. Regular way purchases or sales are purchases or sales of financial assets that require delivery of assets within the period generally established by regulation or convention in the marketplace.

Financial assets at fair value through profit or loss

Financial assets classified as held for trading are included in the category 'financial assets at fair value through profit or loss'. Financial assets are classified as held for trading if they are acquired for the purpose of selling in the near term. Derivatives are also classified as held for trading unless they are designated and effective hedging instruments. Gains or losses on financial assets held for trading are recognised in current year profit.

Held-to-maturity investments

Non-derivative financial assets with fixed or determinable payments and fixed maturity are classified as held-to-maturity when the Bank has the positive intention and ability to hold them to maturity. Investments intended to be held for an undefined period are not included in this classification. Held-to-maturity investments are subsequently measured at amortised cost. Amortised cost is computed as the amount initially recognised minus

saxlanılan maliyyə aktivləri kimi təsnif edilir. Qeyri-müəyyən müddətdə saxlanması nəzərdə tutulan investisiyalar bu sinfə daxil edilmir. Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiyalar sonradan amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülür. Amortizasiyanı nəzərdə tutan dəyər ilk olaraq əks etdirilmiş məbləğdən əsas məbləğin ödənişlərini çıxmaqla, effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə edərək ilk olaraq əks etdirilmiş məbləğ və yekun məbləğ arasındakı fərq üstünə gəlməklə və ya çıxmaqla hesablanır. Bu hesablama effektiv faiz dərəcəsinin, əməliyyat məsrəflərinin və bütün digər əlavələrin və diskontların tərkib hissələri olan müqavilənin tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış bütün haqlar daxildir. Amortizasiya olunmuş dəyərlə əks etdirilmiş investisiyalarla bağlı gəlir və zərərlər cari ilin mənfəətində investisiyalar dəyərsizləşdikdə, habelə amortizasiya prosesində əks etdirilir.

Kreditlər və debitor borcları

Kreditlər və debitor borcları, o cümlədən dövlətin borc öhdəliyi fəal bazarda dövr etməyən, müəyyən və ya müəyyən edilə bilən ödənişli qeyri-törəmə maliyyə aktivləridir. Onlar dərhal və ya qısa müddətdə satılmaq üçün nəzərdə tutulmur və ticarət qiymətli kağızları və ya satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları kimi təsnif edilmir. Belə aktivlər effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə etməklə amortizasiya olunmuş dəyərlə əks etdirilir. Belə aktivlər üzrə gəlir və xərclər cari ilin mənfəətində kreditlər və debitor borcları uçotdan çıxarıldıqda və ya dəyərsizləşdikdə, eləcə də amortizasiya prosesində əks etdirilir.

Satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri

Satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri yuxarıda göstərilən heç bir sinfə daxil olmayan və satıla bilən maliyyə aktivləri kimi təsnif edilmiş qeyri-törəmə maliyyə aktivləridir. İlkin tanımadan sonra satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri ədalətli dəyərlə ölçülür və bu zaman gəlir və xərclər investisiya xaric edilənə və ya dəyərsizləşənədək kapitalın ayrıca komponenti kimi əks etdirilir. Belə halda kapitalın tərkibində əvvəl əks etdirilmiş məcmu gəlir və ya zərər məcmu gəlirlərə daxil edilir. Bununla bərabər effektiv faiz dərəcəsi metodu ilə hesablanmış faizlər cari ilin mənfəətində əks etdirilir.

Ədalətli dəyərin müəyyən edilməsi

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tərtib olunduğu tarixə əqdlər üzrə hər hansı bir məsrəflər çıxılmadan onların elan olunmuş bazar qiymətləri əsasında müəyyən olunur. Maliyyə alətlərinin elan olunmuş bazar qiymətləri olmadıqda ədalətli dəyər qiymət modelləri və pul axınlarının diskontlaşdırılması metodlarından istifadə olunmaqla müəyyən olunur.

Qarşılıqlı əvəzləşdirmə

Bank maliyyə aktivi və maliyyə öhdəliyinin tanınmış məbləğlərini qarşılıqlı əvəz etmək üçün qanuni hüquqa malik olduğu və ya hesablaşmanı netto əsasında həyata keçirmək, ya da eyni vaxtda aktivi realizasiya etmək və öhdəliyi yerinə yetirmək niyyəti olduğu halda qarşılıqlı əvəzləşdirir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda xalis məbləğ kimi təqdim edir. Bu adətən əsas əvəzləşdirmə razılaşmalarında baş vermir və əlaqəli aktiv və öhdəliklər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tam məbləğlə göstərilir.

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə nağd vəsaitlər, müxbir hesabların bloklaşdırılmamış qalıqları (o cümlədən overnayt depozitlər) və kredit təşkilatlarında doxsan günədək yerləşdirilmiş və müqavilə yüklərindən azad olan depozitlər daxildir.

Törəmə maliyyə alətləri

Adi fəaliyyətində Bank müxtəlif törəmə maliyyə alətlərindən (misal üçün forvard alətlərindən) istifadə edir. Belə maliyyə aktivləri ticarət məqsədləri üçün saxlanılır və ədalətli dəyərlə əks etdirilir. Ədalətli dəyər müvafiq bazar alətlərini cari bazar və müqavilə qiymətləri və digər amillərə əsaslanan bazar kotirovkaları və ya qiymətləndirmə modelləri əsasında müəyyən edilir. Müsbət ədalətli dəyəri olan törəmə alətlər aktivlərin

principal repayments, plus or minus the cumulative amortisation using the effective interest method of any difference between the initially recognised amount and the maturity amount. This calculation includes all fees paid or received between parties to the contract that are an integral part of the effective interest rate, transaction costs and all other premiums and discounts. For investments carried at amortised cost, gains and losses are recognised in current year profit when the investments are impaired, as well as through the amortisation process.

Loans and receivables

Loans and receivables including promissory note from the government are non-derivative financial assets with fixed or determinable payments that are not quoted in an active market. They are not entered into with the intention of immediate or short-term resale and are not classified as trading securities or designated as investment securities available-for-sale. Such assets are carried at amortised cost using the effective interest method. Gains and losses are recognised in the current year profit when the loans and receivables are derecognised or impaired, as well as through the amortisation process.

Available-for-sale financial assets

Available-for-sale financial assets are those non-derivative financial assets that are designated as available-for-sale or are not classified in any of the three preceding categories. After initial recognition available-for-sale financial assets are measured at fair value with gains or losses being recognised as a separate component of equity until the investment is derecognised or until the investment is determined to be impaired at which time the cumulative gain or loss previously reported in equity is included in other comprehensive income. However, interest calculated using the effective interest method is recognised in current year profit.

Determination of fair value

The fair value of financial instruments that are actively traded in organised financial markets is determined by reference to quoted market price at the close of business on the balance sheet date, without any deduction for transaction costs. For all other financial instruments where there is no active market, fair value is determined using discounted cash flow analysis and other relevant valuation models.

Offsetting

Financial assets and liabilities are offset and the net amount is reported in the statement of financial position when there is a legally enforceable right to set off the recognised amounts and there is an intention to settle on a net basis, or to realise the asset and settle the liability simultaneously. This is not generally the case with master netting agreements, and the related assets and liabilities are presented gross in the statement of financial position.

Cash and cash equivalents

Cash and cash equivalents consist of cash on hand, unrestricted balances on correspondent accounts including overnight deposits and amounts due from credit institutions that mature within ninety days of the date of origination and are free from contractual encumbrances.

Derivative financial instruments

In the normal course of business, the Bank enters into derivative financial instruments such as forwards. Such financial instruments are held for trading and are recorded at fair value. The fair values are estimated based on quoted market prices or pricing models that take into account the current market and contractual prices of the underlying instruments and other factors. Derivatives are carried as assets when their fair value is positive and

tərkibində, mənfi ədalətli dəyəri olanlar isə öhdəliklərin tərkibində əks etdirilir. Bu alətlərdən irəli gələn gəlir və zərərlər, alətin xüsusiyyətindən asılı olaraq, cari ilin mənfəətində ticarət qiymətli kağızlarla əməliyyatlar üzrə gəlirlər və ya xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xalis gəlirlər kimi əks etdirilir.

Digər maliyyə alətlərinin tərkibinə daxil olan törəmə alətlər bu hallarda ayrıca törəmə alətlər kimi tanınır və ədalətli dəyərlə əks etdirilir ki, onların iqtisadi xüsusiyyətləri və riskləri əsas müqavilələrin xüsusiyyət və riskləri ilə sıx bağlı olmasın, əsas müqavilələrin özü isə ticarət məqsədləri üçün nəzərdə tutulmasın və ya mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə yenidən qiymətləndirilməsin. Əsas müqavilədən ayrılmış tərkibə daxil olan törəmə alətlər ticarət portfelinin tərkibində ədalətli dəyərlə uçota alınır və bu zaman ədalətli dəyərdə bütün dəyişikliklər cari ilin mənfəətində əksini tapır.

“Repo” və “əks repo” razılaşmaları

Qiymətli kağızların satılması və geri alınması razılaşmaları (“repo” razılaşmaları) təminatlı maliyyələşdirmə əməliyyatları kimi əks etdirilir. “Repo” razılaşmaları əsasında satılmış qiymətli kağızlar maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilir. Tərəf-müqabil müqavilə şərtlərindən və ya qəbul edilmiş təcrübədən irəli gələrək həmin qiymətli kağızların satılması və ya yenidən girov qoyulması hüququna malik olduqda, “repo” razılaşmaları əsasında girov qoyulan qiymətli kağızlar kimi yenidən təsnif edilir. Müvafiq öhdəliklər kredit təşkilatlarına və ya müştərilərə ödəniləcək məbləğlərin tərkibində təqdim olunur. Geri satışı (“əks repo”) razılaşmaları əsasında alınmış qiymətli kağızlar kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər və ya, şəraitdən asılı olaraq, müştərilərə kreditlər kimi əks etdirilir. Satış qiyməti ilə geri alış qiyməti arasında fərq faiz hesab olunur və effektiv gəlirlilik metodundan istifadə etməklə “repo” razılaşmalarının müddəti ərzində hesablanır.

Borc vəsaitləri

Buraxılmış maliyyə alətləri və ya onların komponentləri o halda öhdəlik kimi təsnif edilir ki, müqavilə razılaşmasının mahiyyəti ilə Bankın üzərinə aşağıdakı öhdəliklərdən biri qoyulsun: sahibə pul vəsaitləri və ya digər maliyyə aktivini çatdırmaq və ya öhdəliyi müəyyən məbləğdə pul vəsaitinin və ya digər maliyyə aktivlərinin müəyyən sayda xüsusi kapital alətlərinə mübadilə etməkdən fərqli olan yolla ödəmək. Belə alətlərə hökumət qarşısında öhdəliklər, kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər, müştərilər qarşısında öhdəliklər, buraxılmış borc qiymətli kağızları, digər beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər və Beynəlxalq Valyuta Fondu qarşısında öhdəliklər daxildir. Bunlar ilk növbədə birbaşa aid olan əməliyyat xərcini çıxmaqla alınmış ödənişin ədalətli dəyəri ilə əks etdirilir. İlk tanımadan sonra borclar amortizasiya olunmuş dəyərlə, effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ölçülür. Gəlir və zərərlər cari ilin mənfəətində borclar silindikdə, eləcə də amortizasiyanın hesablanması prosesində əks etdirilir.

Lizinq

Maliyyə lizinqi – Bank icarəçi qismində

Bank maliyyə lizinqini lizinq müddəti başlayanda maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda aktivlərin və öhdəliklərin tərkibində icarəyə götürülən avadanlığın ədalətli dəyərində bərabər olan məbləğlərlə və ya, bu məbləğ ədalətli dəyərdən daha az olarsa, minimal lizinq ödənişinin diskontlaşdırılmış dəyəri ilə əks etdirir. Minimal lizinq ödənişinin diskontlaşdırılmış dəyəri hesablanarkən diskontlaşdırma amili kimi lizinq üzrə daxili faiz dərəcəsi istifadə edilir (həmin dərəcəni müəyyən etmək mümkündürsə). Əks hallarda Bankın borc kapitalı üzrə artan faiz dərəcəsi istifadə edilir. Çəkilməmiş ilkin birbaşa xərclər aktivin bir hissəsi kimi tanınır. Lizinq ödənişləri maliyyələşdirmə xərcləri və öhdəliyin ödənilməsi arasında bölüşdürülür. Maliyyələşdirmə xərcləri lizinq müddəti ərzində ehtiva bölüşdürülür ki, hər bir hesabat dövründə öhdəliklərin qalıqına hesablanan daimi dövrü faiz dərəcəsi ilə xərclərin əks etdirilməsi təmin edilsin.

İcarəyə götürən tərəfindən maliyyə lizinqi üzrə yerinə yetirilən əməliyyatlara birbaşa aid olan məsrəflər icarəyə götürülən aktivlərin tərkibində əks etdirilir.

as liabilities when it is negative. Gains and losses resulting from these instruments are included in current year profit as gains less losses from trading securities or gains less losses from foreign currencies dealing, depending on the nature of the instrument.

Derivatives embedded in other financial instruments are treated as separate derivatives and recorded at fair value if their economic characteristics and risks are not closely related to those of the host contract, and the host contract is not itself held for trading or designated at fair value through profit or loss. The embedded derivatives separated from the host are carried at fair on the trading portfolio with changes in fair value recognised in current year profit.

Repurchase and reverse repurchase agreements

Sale and repurchase agreements (“repos”) are treated as secured financing transactions. Securities sold under sale and repurchase agreements are retained in the statement of financial position and, in case the transferee has the right by contract or custom to sell or repledge them, reclassified as securities pledged under sale and repurchase agreements. The corresponding liability is presented within amounts due to credit institutions or customers. Securities purchased under agreements to resell (“reverse repo”) are recorded as amounts due from credit institutions or loans to customers as appropriate. The difference between sale and repurchase price is treated as interest and accrued over the life of repo agreements using the effective yield method.

Borrowings

Issued financial instruments or their components are classified as liabilities, where the substance of the contractual arrangement results in the Bank having an obligation either to deliver cash or another financial asset to the holder, or to satisfy the obligation other than by the exchange of a fixed amount of cash or another financial asset for a fixed number of own equity instruments. Such instruments include amounts due to Government, amounts due to credit institutions, amounts due to customers, debt securities issued, funds borrowed from international financial institutions and liabilities to International Monetary Fund. These are initially recognized at fair value of the consideration received less directly attributable transaction cost. After initial recognition, borrowings are subsequently measured at amortised cost using the effective interest method. Gains and losses are recognised in current year profit when the borrowings are derecognised as well as through the amortisation process.

Leases

Finance – Bank as lessee

The Bank recognises finance leases as assets and liabilities in the statement of financial position at the date of commencement of the lease term at amounts equal to the fair value of the leased equipment or, if lower, at the present value of the minimum lease payments. In calculating the present value of the minimum lease payments the discount factor used is the interest rate implicit in the lease, when it is practicable to determine; otherwise, the Bank incremental borrowing rate is used. Initial direct costs incurred are included as part of the asset. Lease payments are apportioned between the finance charge and the reduction of the outstanding liability. The finance charge is allocated to periods during the lease term so as to produce a constant periodic rate of interest on the remaining balance of the liability for each period.

The costs identified as directly attributable to activities performed by the lessee for a finance lease, are included as part of the amount recognised as leased asset.

Maliyyə aktivinin və ya maliyyə aktivləri qrupunun dəyərsizləşməsi ehtimalına dair obyektiv sübutların olub-olmamasını müəyyən etmək üçün Bank hər balans tarixində qiymətləndirmə aparır. Maliyyə aktivləri və ya maliyyə aktivləri qrupu yalnız və yalnız aktiv ilk dəfə əks etdirildikdən sonra baş vermiş bir və ya bir neçə hadisə nəticəsində dəyərsizləşmənin obyektiv sübutu olanda (baş vermiş “zərər hadisəsi”) və ya bu zərər hadisəsi (və ya hadisələri) maliyyə aktivləri və ya maliyyə aktivləri qrupundan gözlənilən və etibarlı şəkildə qiymətləndirilə bilən pul vəsaitləri hərəkətlərinə təsir göstərəndə dəyərsizləşmiş hesab edilir. Dəyərsizləşmənin sübutlarına borcalanın və ya borcalanlar qrupunun mühüm maliyyə çətinlikləri ilə rastlaşması, faizlərin və ya əsas məbləğin ödənilməsi öhdəliklərini pozması, yüksək müflisləşmə və ya digər maliyyə yenidənqurması ehtimalı ilə qarşılaşmasına dair sübutlar, habelə müşahidə edilən bazar məlumatları əsasında qiymətləndirilən gələcək pul vəsaitləri hərəkətində ölçülə bilən azalmaya (misal üçün vaxtı ötmüş ödənişlərin səviyyələrində dəyişikliklərə və ya aktivlər üzrə zərərlərlə uzlaşan iqtisadi şəraitlərə) dair sübutlar daxildir.

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər və banklara verilmiş kreditlər

Amortizasiya olunmuş dəyərlə uçota alınan qeyri-rezident banklardan alınacaq məbləğlərlə və banklara kreditlərlə bağlı Bank əvvəlcə fərdi olaraq mühüm maliyyə aktivləri üçün fərdi və fərdi olaraq mühüm olmayan maliyyə aktivləri üçün məcmu şəkildə dəyərsizləşməyə dair obyektiv sübutların olub-olmamasını qiymətləndirir. Bank mühüm olub-olmamasından asılı olmayaraq fərdi şəkildə qiymətləndirilmiş maliyyə aktivləri üçün dəyərsizləşməyə dair obyektiv sübutun olmaması qərarına gələrsə, həmin aktivləri analoji kredit riski xüsusiyyətlərinə malik olan maliyyə aktivləri qrupuna daxil edir və onların dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirilməsini məcmu şəkildə aparır. Dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirilməsi fərdi şəkildə aparılmış və dəyərsizləşmə zərərləri əks etdirilmiş aktivlər dəyərsizləşmə baxımından məcmu şəkildə qiymətləndirməyə daxil edilmir.

Dəyərsizləşmə zərərlərinin çəkilməsinin obyektiv sübutu olarsa, zərərin məbləği aktivlərin balans dəyəri ilə qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitləri axınının cari dəyəri (hələ çəkilməmiş gələcəkdə gözlənilən kredit zərərləri nəzərə alınmadan) arasında fərq kimi ölçülür. Aktivin balans dəyəri ehtiyat hesabının istifadə edilməsi hesabına azalır və zərərin məbləği cari ilin mənfəətində əks etdirilir. Faiz gəlirləri azaldılmış balans dəyəri üzrə, aktiv üzrə ilkin effektiv faiz dərəcəsi əsasında hesablanmağa davam edir. Kreditlər və müvafiq ehtiyat kreditin qaytarılmasının real perspektivləri olmayanda və bütün təminat reallaşdırıldıqda və ya Bankın mülkiyyətinə keçdikdə silinir. Əgər növbəti ildə qiymətləndirilmiş dəyərsizləşmə zərərinin məbləği dəyərsizləşmə tanındıqdan sonra baş vermiş hadisə nəticəsində artır və ya azalarsa, əvvəl tanınmış dəyərsizləşmə zərəri ehtiyat hesabında düzəliş aparmaqla əks etdirilir. Gələcək silinmə, sonradan bərpa edilirsə, bərpa məbləği cari ilin mənfəətində əks etdirilir.

Qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitləri axınının cari dəyəri maliyyə aktivinin ilkin effektiv faiz dərəcəsi ilə diskontlaşdırılır. Kredit dəyişən faiz dərəcəsi ilə verilmişdirsə, dəyərsizləşmə zərərinin ölçülməsi üçün diskontun dərəcəsi, cari effektiv faiz dərəcəsi olacaqdır. Girov qoyulmuş maliyyə aktivləri üzrə qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin cari dəyərinin hesablanması, girov aktivinin özgəninkiləşdirilməsinin mümkün olub-olmamasından asılı olmayaraq, girovun alınması və satılması ilə bağlı məsrəfləri çıxmaqla girov aktivinin özgəninkiləşdirilməsindən irəli gələn pul vəsaitləri hərəkətlərini əks etdirir.

Dəyərsizləşmənin məcmu şəkildə qiymətləndirilməsi məqsədilə maliyyə aktivləri Bankın daxili kredit reytingləri sistemi əsasında qruplara bölünür və bu zaman aktivin növü, iqtisadi sektoru, coğrafi mövqeyi, girovun növü, ödəniş vaxtının keçib-keçməməsi və digər müvafiq amillər kimi kredit riskinin xüsusiyyətləri nəzərə alınır.

Məcmu şəkildə dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirilmiş maliyyə aktivləri qrupu üzrə gələcək pul vəsaitlərinin axını bu qrupa daxil olan aktivlərin kredit riski xüsusiyyətləri ilə analoji xüsusiyyətlərə malik aktivlər üzrə zərərlərlə bağlı tarixi məlumat əsasında müəyyən edilir. Zərərlərlə bağlı tarixi məlumatda həmin məlumatın aid olduğu illərdə təsir göstərməmiş cari şəraitlərin təsirini əks etdirmək və keçmiş müddətin hazırda mövcud olmayan şəraitlərinin təsirini istisna etmək məqsədilə müşahidə edilən bazarda cari məlumat əsasında

Impairment of financial assets

The Bank assesses at each balance sheet date whether there is any objective evidence that a financial asset or group of financial assets is impaired. A financial asset or a group of financial assets is deemed to be impaired if, and only if, there is objective evidence of impairment as a result of one or more events that has occurred after the initial recognition of the asset (an incurred 'loss event') and that loss event (or events) has an impact on the estimated future cash flows of the financial asset or the group of financial assets that can be reliably estimated. Evidence of impairment may include indications that the borrower or a group of borrowers is experiencing significant financial difficulty, default or delinquency in interest or principal payments, the probability that they will enter bankruptcy or other financial reorganisation and where observable data indicate that there is a measurable decrease in the estimated future cash flows, such as changes in arrears or economic conditions that correlate with defaults.

Amounts due from credit institutions and loans to banks

For amounts due from credit institutions and loans to banks carried at amortised cost, the Bank first assesses individually whether objective evidence of impairment exists individually for financial assets that are individually significant, or collectively for financial assets that are not individually significant. If the Bank determines that no objective evidence of impairment exists for an individually assessed financial asset, whether significant or not, it includes the asset in a group of financial assets with similar credit risks characteristics and collectively assesses them for impairment. Assets that are individually assessed for impairment and for which an impairment loss is, or continues to be, recognised are not included in a collective assessment of impairment.

If there is an objective evidence that an impairment loss has been incurred, the amount of the loss is measured as the difference between the assets' carrying amount and the present value of estimated future cash flows (excluding future expected credit losses that have not yet been incurred). The carrying amount of the asset is reduced through the use of an allowance account and the amount of the loss is recognised in current year profit. Interest income continues to be accrued on the reduced carrying amount based on the original effective interest rate of the asset. Loans together with the associated allowance are written off when there is no realistic prospect of future recovery and all collateral has been realised or has been transferred to the Bank. If, in a subsequent year, the amount of the estimated impairment loss increases or decreases because of an event occurring after the impairment was recognised, the previously recognised impairment loss is increased or reduced by adjusting the allowance account. If a future write-off is later recovered, the recovery is credited to current year profit.

The present value of the estimated future cash flows is discounted at the financial asset's original effective interest rate. If a loan has a variable interest rate, the discount rate for measuring any impairment loss is the current effective interest rate. The calculation of the present value of the estimated future cash flows of a collateralised financial asset reflects the cash flows that may result from foreclosure less costs for obtaining and selling the collateral, whether or not foreclosure is probable.

For the purpose of a collective evaluation of impairment, financial assets are grouped on the basis of the Bank's internal credit grading system that considers credit risk characteristics such as asset type, industry, geographical location, collateral type, past-due status and other relevant factors.

Future cash flows on a group of financial assets that are collectively evaluated for impairment are estimated on the basis of historical loss experience for assets with credit risk characteristics similar to those in the group. Historical loss experience is adjusted on the basis of current observable data to reflect the effects of current conditions that did not affect the years on which the historical loss experience is based and to remove the effects of conditions in the historical period that do not exist currently. Estimates of changes in future cash flows reflect, and are directionally consistent with, changes in related observable data from year to year (such as changes in

düzəlişlər edilir. Gələcək pul vəsaitləri axınında dəyişikliklərin qiymətləndirmələri hər il üçün müşahidə edilən bazarda müvafiq məlumatlardakı dəyişiklikləri (misal üçün işsizlik səviyyəsi, daşınmaz əmlakın qiymətləri, əmtəə qiymətləri, ödəniş statusunda dəyişiklikləri və ya qrupun çəkdiyi zərərləri və ya onların həcmi əks etdirən digər amilləri) əks etdirir. Gələcək pul vəsaitləri axınının qiymətləndirilməsi üçün istifadə edilmiş metod və fərziyyələrə müntəzəm qaydada yenidən baxılır ki, qiymətləndirilmiş zərərlərlə faktiki nəticələr arasındakı fərqlər azaldılsın.

Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan maliyyə investisiyaları

Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan alətlər üçün Bank dəyərsizləşməyə dair obyektiv sübutun olub-olmamasını qiymətləndirir. Dəyərsizləşmə zərərinin çəkilməsinə dair obyektiv sübut mövcud olanda, zərərin məbləği aktivin balans dəyəri ilə proqnozlaşdırılan gələcək pul hərəkətlərinin cari dəyəri arasında fərqlə ölçülür. Aktivin balans dəyəri azaldılır və zərərin məbləği mənfəət və zərər haqqında hesabatda əks etdirilir. Əgər sonrakı ildə proqnozlaşdırılan dəyərsizləşmə zərərinin məbləği dəyərsizləşmə tanındıqdan sonra baş vermiş hadisə nəticəsində azalırsa, əvvəllər tanınmış zərər məbləğləri cari ilin mənfəətinə aid edilməlidir.

Kreditlərin restrukturizasiyası

İmkan daxilində Bank girova yiyələnmək əvəzinə kredit şərtlərini dəyişdirməyə çalışır. Buna müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniş müddətlərinin uzadılması və yeni kredit şərtlərinin razılaşdırılması daxildir. Yeni şərtlər müəyyən edildiyi təqdirdə, kredit vaxtı ötmüş hesab olunmur. Bütün meyarların qarşılınması və gələcək ödənişlərin mümkünlüyündən əmin olmaq məqsədilə Bank rəhbərliyi restrukturizasiya edilmiş kreditləri daim nəzərdən keçirir. Belə kreditlər fərdi və ya məcmu qaydada dəyərsizləşməyə məruz qalmaqda davam edir və onların ödənilən dəyəri kredit üzrə ilkin effektiv faiz dərəcəsini istifadə etməklə hesablanır.

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması

Maliyyə aktivləri

Maliyyə aktivi (və ya müvafiq hallarda maliyyə aktivinin bir hissəsi və ya analoji maliyyə aktivləri qrupunun bir hissəsi) aşağıdakı hallarda uçotdan çıxarılır:

- aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüquqlarının vaxtı başa çatmışdır;
- Bank özünün aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüquqlarını üçüncü tərəfə keçirmiş və ya aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüququnu saxlayaraq, onları “tranzit” razılaşması əsasında tam məbləğdə və çox yubanmadan ödəmək öhdəliyini götürmüşdür; və
- Bank: (a) aktiv üzrə, demək olar ki, bütün risk və səmərələri ötürmüş; (b) aktiv üzrə, demək olar ki, bütün risk və səmərələri ötürməmiş və onları özündə saxlamaqla, yalnız aktiv üzrə nəzarəti ötürmüşdür.

Bank aktivdən pul vəsaitləri axınına almaq hüququnu ötürmüş və aktiv üzrə, demək olar ki, bütün risk və səmərələri nə ötürməmiş, nə də onları özündə saxlamamışdırsa, aktiv, Bankın həmin aktivdə davam edən iştirakı müqabilində əks etdirilir. Ötürülmüş aktiv üzrə zəmanət formasında aktivdə iştirakın davam etməsi aktivin ilkin balans dəyəri ilə Bankdan tələb oluna biləcək maksimal ödəniş məbləğindən az olanı ilə ölçülür.

Aktivdə iştirak, ötürülmüş aktiv üzrə yazılı və/və ya satın alınmış opsiyon (o cümlədən ödənişlər netto-əsasla aparılan opsiyon və ya analoji alət) formasında davam edirsə, Bankın davam edən iştirakının həcmi Bankın geri ala bildiyi keçirilmiş aktivin dəyəridir. Lakin ədalətli dəyərlə qiymətləndirilən aktiv üzrə yazılı put-opsionu (o cümlədən ödənişlər netto-əsasla aparılan opsiyon və ya analoji alət) istisna təşkil edir və bu halda Bankın davam edən iştirakının həcmi, ötürülən aktivin ədalətli dəyəri və opsiyonun icra qiymətindən az olanı ilə məhdudlaşır.

Maliyyə öhdəlikləri

Maliyyə öhdəliyi müvafiq öhdəlik icra edildikdə, ləğv edildikdə və ya vaxtı başa çatdıqda uçotdan çıxarılır.

unemployment rates, property prices, commodity prices, payment status, or other factors that are indicative of incurred losses in the group or their magnitude). The methodology and assumptions used for estimating future cash flows are reviewed regularly to reduce any differences between loss estimates and actual loss experience.

Held-to-maturity financial investments

For held-to-maturity investments the Bank assesses individually whether there is objective evidence of impairment. If there is objective evidence that an impairment loss has been incurred, the amount of the loss is measured as the difference between the asset's carrying amount and the present value of estimated future cash flows. The carrying amount of the asset is reduced and the amount of the loss is recognised in current year profit.

If, in a subsequent year, the amount of the estimated impairment loss decreases because of an event occurring after the impairment was recognised, any amounts formerly charged are credited to the current year profit.

Renegotiated loans

Where possible, the Bank seeks to restructure loans rather than to take possession of collateral. This may involve extending the payment arrangements and the agreement of new loan conditions. Once the terms have been renegotiated, the loan is no longer considered past due. Management continuously reviews renegotiated loans to ensure that all criteria are met and that future payments are likely to occur. The loans continue to be subject to an individual or collective impairment assessment, calculated using the loan's original effective interest rate.

De-recognition of financial assets and liabilities

Financial assets

A financial asset (or, where applicable a part of a financial asset or part of a group of similar financial assets) is derecognised where:

- the rights to receive cash flows from the asset have expired;
- the Bank has transferred its rights to receive cash flows from the asset, or retained the right to receive cash flows from the asset, but has assumed an obligation to pay them in full without material delay to a third party under a 'pass-through' arrangement; and
- the Bank either (a) has transferred substantially all the risks and rewards of the asset, or (b) has neither transferred nor retained substantially all the risks and rewards of the asset, but has transferred control of the asset.

Where the Bank has transferred its rights to receive cash flows from an asset and has neither transferred nor retained substantially all the risks and rewards of the asset nor transferred control of the asset, the asset is recognised to the extent of the Bank's continuing involvement in the asset. Continuing involvement that takes the form of a guarantee over the transferred asset is measured at the lower of the original carrying amount of the asset and the maximum amount of consideration that the Bank could be required to repay.

Where continuing involvement takes the form of a written and/or purchased option (including a cash-settled option or similar provision) on the transferred asset, the extent of the Bank's continuing involvement is the amount of the transferred asset that the Bank may repurchase, except that in the case of a written put option (including a cash-settled option or similar provision) on an asset measured at fair value, the extent of the Bank's continuing involvement is limited to the lower of the fair value of the transferred asset and the option exercise price.

Financial liabilities

A financial liability is derecognised when the obligation under the liability is discharged or cancelled or expires.

Mövcud olan bir maliyyə öhdəliyi həmin kreditor qarşısında mühüm fərqli şərtlərlə digəri ilə əvəz edildikdə və ya mövcud öhdəliyin şərtlərinə əhəmiyyətli düzəlişlər edildikdə, belə əvəz etmə və ya düzəliş ilkin öhdəliyin uçotdan çıxarılmasını və uçotda yeni öhdəliyin əks etdirilməsini tələb edir və müvafiq balans dəyərlərindəki fərqlər cari ilin mənfəətində əks etdirilir.

Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıq, gündəlik xidmət xərcləri istisna olmaqla, yığılmış köhnəlməni və hər hansı tanınmış qiymətdən düşmə zərərini çıxmaqla ilkin dəyəri ilə tanınır. Tanıma meyarına uyğun gələndə, avadanlığın bir hissəsinin əvəz etdirilməsi xərcləri yaranan zaman həmin dəyərə daxil edilir.

Əmlak və avadanlıqların balans dəyərində dəyərsizləşmə baxımından balans dəyərinin qaytarılmayacağını göstərən hadisələr baş verəndə və ya şəraitlər dəyişəndə yenidən baxılır.

Aktiv istifadə edilmək üçün hazır olduğu andan bu aktiv üzrə köhnəlmə hesablanmağa başlanır. Köhnəlmə aktivlərin proqnoz edildiyi istifadə müddətləri üzrə balans dəyərlərini bərabər hissələrə bölməklə və aşağıdakı illik faiz dərəcələrini istifadə etməklə hesablanır:

	%
Binalar və qurğular	5
Mebel, avadanlıqlar və sair	20-25
Kompüterlər və rabitə avadanlığı	25
Nəqliyyat vasitələri	15

Hər maliyyə ilinin sonunda aktivlərin qalıq dəyərində, istifadə müddətlərində və köhnəlmə metodlarına yenidən baxılır, və lazım olduqda yeniləşdirilir.

Təmir və rekonstruksiya xərcləri çəkildikcə xərclərə aid edilir və kapitalaşdırılmalı olduğu hallar istisna olmaqla, əməliyyat məsrəflərinə daxil edilir.

Qeyri-maddi aktivlər

Bankın qeyri-maddi aktivləri kompüter proqramları və lisenziyalardan ibarətdir.

Ayrıca alınmış qeyri-maddi aktivlər ilk olaraq ilkin dəyəri ilə tanınır. İlkin tanımadan sonra qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiyanı və yığılmış dəyərsizləşmə zərərini çıxmaqla ilkin dəyəri ilə əks etdirilir. Qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri məhdud və ya qeyri-müəyyən ola bilər. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərə 10 illik istifadə müddəti üzrə amortizasiya hesablanır və həmin qeyri-maddi aktivlər üzrə mümkün dəyərsizləşmə əlamətləri mövcud olduqda dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirmə aparılır. Qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya müddətləri və metodları ən azı hər maliyyə ilinin sonunda təhlil edilir.

Ehtiyatlar

Bank ehtiyatları keçmiş hadisənin nəticəsi olan cari öhdəliyə sahib olduqda (hüquqi və ya konstruktiv), öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün iqtisadi səmərələri təcəssüm etdirən resursların xaric olmasının tələb olunacağı ehtimal olunduqda və öhdəliyin məbləği etibarlı qiymətləndirilə bildikdə tanınır.

Dövriyyədə olan banknotlar və sikkələr

Dövriyyədə olan banknotlar və sikkələr Qanuna və onun mərkəzi bank kimi funksiyasına uyğun olaraq Bank tərəfindən buraxılmış kağız və metal pul nişanlarını əks etdirir. Dövriyyədə olan banknotlar və sikkələr maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda nominal dəyərlə, Bankın kassalarındakı pul vəsaitlərini çıxılmaqla əks etdirilir.

Where an existing financial liability is replaced by another from the same lender on substantially different terms, or the terms of an existing liability are substantially modified, such an exchange or modification is treated as a de-recognition of the original liability and the recognition of a new liability, and the difference in the respective carrying amounts is recognised in the current year profit.

Property and equipment

Property and equipment are carried at cost, excluding day-to-day servicing, less accumulated depreciation and any accumulated impairment. Such cost includes costs of replacing part of the equipment when that cost is incurred if the recognition criteria are met.

The carrying values of property and equipment are reviewed for impairment when events or changes in circumstances indicate that the carrying value may not be recoverable.

Depreciation of an asset begins when it is available for use. Depreciation is calculated on a straight-line basis over the estimated useful lives using the following rates:

	%
Buildings	5
Furniture and fixtures	20-25
Computers and office equipment	25
Motor vehicles	15

The asset's residual values, useful lives and methods are reviewed, and adjusted as appropriate, at each financial year-end.

Costs related to repairs and renewals are charged when incurred and included in other operating expenses, unless they qualify for capitalization.

Intangible assets

Intangible assets include computer software and licenses.

Intangible assets acquired separately are measured on initial recognition at cost. Following initial recognition, intangible assets are carried at cost less any accumulated amortisation and any accumulated impairment losses. The useful lives of intangible assets are assessed to be either finite or indefinite. Intangible assets with finite lives are amortised over the useful economic lives of 10 years and assessed for impairment whenever there is an indication that the intangible asset may be impaired. Amortisation periods and methods for intangible assets with indefinite useful lives are reviewed at least at each financial year-end.

Provisions

Provisions are recognised when the Bank has a present legal or constructive obligation as a result of past events, and it is probable that an outflow of resources embodying economic benefits will be required to settle the obligation and a reliable estimate of the amount of obligation can be made.

Money issued in circulation

Money issued in circulation represents banknotes and coins issued by the Bank in accordance with the Law and its function as a central bank. Banknotes and coins in circulation are recorded on the statement of financial position at their nominal value net of cash in the Bank's cash offices.

Banknot və sikkələrin istehsalı məsrəfləri çəkildikcə xərclərə silinir.

Kredit təşkilatlarının Banka qaytardıqları banknotlar dövriyyədən çıxarılır və vəziyyətindən və ya qanuni ödəniş vasitəsi statusundan asılı olaraq, ya ləğv edilməyə göndərilir, ya da Bankın ehtiyat fondlarında saxlanılır.

Vergilər

Bank, Azərbaycan Respublikasının qanunlarına uyğun olaraq işçilərin əmək haqları üzrə vergi agenti kimi ödəməli olduğu vergilər və sosial ödəmələr istisna olmaqla, bütün vergilərdən azaddır.

Pensiya təminatı və işçilərə digər ödənişlər üzrə öhdəliklər

Bank Azərbaycan Respublikasının dövlət pensiya təminatı sistemindən əlavə hər hansı fərdi pensiya təminatı sistemində malik deyildir. Bundan əlavə, Bank əmək fəaliyyəti başa çatdıqdan sonra işçilərə ödənişlər və ya hesablama tələb edən digər ödənişlər aparmır. Bank işçilərin fərdi əmək haqlarından və hesablanmış əmək haqqı fondundan Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş həcmdə və müddətdə məcburi dövlət sosial sığorta haqlarını tutur və onları dövlət pensiya fonduna köçürür. İşçilər təqaüdə çıxarkən pensiya təminatı üzrə bütün ödənişlər dövlət pensiya fondları hesabına həyata keçirilir.

Beynəlxalq Valyuta Fondunda (BVF) və digər beynəlxalq maliyyə institutlarında üzvlük

“Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 9-cu maddəsinin müddəalarına uyğun olaraq Bank Azərbaycan Respublikası Hökumətinin beynəlxalq maliyyə təşkilatlarında (misal üçün, BVF, Dünya Bankı) üzvlüyü ilə bağlı əməliyyatlar, o cümlədən həmin təşkilatlara üzvlük haqlarının ödənilməsi üzrə vasitəçisi kimi çıxış edir.

BVF beynəlxalq valyuta münasibətləri sahəsində əməkdaşlığı, valyuta sisteminin sabitliyini və nizamlı valyuta rejimini dəstəkləmək, iqtisadi inkişafı və yüksək səviyyəli əmək məşğulluğuna şərait yaratmaq, eləcə də ödəniş balansının tənzimlənməsini asanlaşdırmağa kömək etmək üçün ölkələrə müvafiq maliyyə yardımını göstərmək məqsədilə yaradılmış beynəlxalq təşkilatdır. BVF resurslarının əsas mənbəyi kvotalardır (kapitalda iştirak). BVF öz resurslarını üzvü olan ölkələrdən əldə edir. Hər bir ölkənin üzvlüyü, və ya kvotası, geniş şəkildə ölkənin iqtisadi həcmi əsasında və analoji ölkələrin kvotalarını nəzərə almaqla müəyyən edilir. Üzvlərin kvotası BVF ilə münasibətlərin əsas maliyyə və təşkilati aspektlərini təsvir edir.

BVF-na ödənilən üzvlük haqqı Xüsusi Borcalma Hüquqları (XBH) ilə ifadə edilir və BVF-nin ilin sonuna müəyyən etdiyi məzənnə ilə manatla yenidən hesablanır. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin BVF kvotası ilə bağlı buraxdığı üzvlük kvotası və qiymətli kağızlar, Bankın aktiv və öhdəliklərini təmsil etmədiyi üçün, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda daxil edilmir, lakin maliyyə hesabatlarına 8-ci Qeyddə açıqlanır.

Üzv ölkələrin likvidliyini dəstəkləmək məqsədilə BVF-dan alınmış xüsusi paylaşdırmalar Bank tərəfindən BVF ilə XBH hesablaşmaları üzrə aktiv kimi və BVF qarşısında uzunmüddətli öhdəliklər kimi qəbul edilmişdir.

Ödənilmiş kapital və kapital ehtiyatları

Bankın kapitalı onun nizamnamə kapitalından və kapital ehtiyatlarından ibarətdir
Bankın nizamnamə kapitalı 10,000 min manatdır.

Qanunun 10.3 maddəsinə uyğun olaraq kapital ehtiyatları Bank tərəfindən tədaviyə buraxılmış nağd milli valyutanın 15 faizi miqdarında müəyyən edilir və hesabat ilinin mənfəətindən ayırmalar hesabına formalaşdırılmalıdır. Manatın məzənnəsinin və qızılın dəyərinin dəyişməsi ilə əlaqədar hesabat ili ərzində Bankın xarici valyutada və qızıl olan aktiv və passivlərin yenidən qiymətləndirilməsi nəticəsində yaranan fərq kapital ehtiyatlarında əks olunur və bu fərq kapital ehtiyatları üzrə normativin hesablanması zamanı nəzərə alınmır. Kapital ehtiyatları formalaşdıqdan sonra Bankın reallaşdırılmış mənfəətinin sərbəst qalığı Dövlət büdcəsinə köçürülməlidir.

The costs of the production of notes and coins are expensed as incurred.

When notes are returned to the Bank by the commercial banks they are removed from notes in circulation and depending on their condition or legal tender status, are either sent for destruction or held under the reserve funds of the Bank.

Taxation

The Bank is exempt from all taxes, except for taxes on employees' remuneration as a tax agent and social taxes, in accordance with the laws of the Republic of Azerbaijan.

Retirement and other benefit obligations

The Bank does not have any pension arrangements separate from the state pension system of Azerbaijan. In addition, the Bank has no post-retirement benefits or other significant compensation benefits requiring accrual. In accordance with the requirements of the Azerbaijan legislation, the Bank withholds amounts of pension contributions from employee salaries and pays them to the state pension fund. Upon retirement all retirement benefit payments are made by the state pension fund.

Membership in the IMF and other international financial institutions

Based on the provision of Article 9 of the Law of the Republic of Azerbaijan on the National Bank of the Republic of Azerbaijan, the Bank acts as an intermediary of the Government of the Republic of Azerbaijan on transactions related to the membership of Azerbaijan in international financial organizations (i.e. IMF, World Bank), including payment of membership fees to such organizations.

The International Monetary Fund (IMF) is an international organization established to promote international monetary cooperation, exchange stability, and orderly exchange arrangements; to foster economic growth and high levels of employment; and to provide temporary financial assistance to countries to help ease balance of payments adjustment. Quotas (capital subscriptions) are the primary source of IMF resources. The IMF receives its resources from its member countries. Each country's subscription, or quota, is determined broadly on the basis of the economic size of the country, and taking into account quotas of similar countries. A member's quota delineates basic aspects of its financial and organizational relationship with the IMF.

Membership fee payable to IMF are denominated in Special Drawing Rights (SDR) and are revalued in AZN at the rate of exchange set by the IMF at year-end. Membership quota and securities issued by the Ministry of Finance of the Republic of Azerbaijan in respect of IMF quota are not presented in the statement of financial position as they do not represent the assets and liabilities of the Bank, but are disclosed in Note 8 to the financial statements.

General and special allocations received from the IMF to boost the liquidity of member countries are taken up by the Bank as an asset under SDR holdings with the IMF and a long-term liability under Amounts due to the IMF.

Paid-up capital and capital reserves

The Bank's capital is comprised of its authorized paid-up capital and capital reserves.

The authorized and fully paid capital of the Bank is AZN 10,000 thousand.

According to Article 10.3 of the Law, capital reserves should make up 15% of the national currency in cash put into circulation by the Bank and are established by allocations from the profit for the year. The difference resulting from the revaluation of assets and liabilities that are held in gold and foreign currency because of changes in the rate of Manat is accounted for in the profit and loss of the Bank, but shall not be taken into consideration in the calculation of the capital reserves. Upon establishment of capital reserves, the residual balance of realized profit of the Bank shall be transferred to the State Budget.

Qanunun 14-cü maddəsinə əsasən Bank müflis elan oluna bilməz və Bankın aktivləri onun passivlərinin məbləğindən aşağı düşdükdə, yaranmış kapital çatışmazlığı dövlət tərəfindən ödənilir.

Şərti aktivlər və öhdəliklər

Şərti öhdəliklər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onların ödənilməsi üçün ehtiyatların xərclənməsi ehtimalı az olduqda, maliyyə hesabatlarında açıqlanır. Şərti aktivlər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onlarla bağlı iqtisadi faydaların daxil olması ehtimal ediləndə maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

Gəlir və xərclərin tanınması

Gəlir Bank tərəfindən iqtisadi səmərənin əldə edilməsi ehtimal ediləndə və etibarlı şəkildə ölçülə biləndə tanınır. Gəlirin tanınması üçün aşağıdakı xüsusi tanıma meyarları da qarşılanmalıdır.

Faiz və analogi gəlir və xərclər

Faiz gətirən və ticarət üçün təsnif edilmiş qiymətli kağızlar və amortizasiya olunmuş dəyəri ilə qiymətləndirilən bütün maliyyə alətləri üzrə faiz gəlirləri və ya xərcləri effektiv faiz dərəcəsi ilə tanınır. Həmin dərəcə qiymətləndirilən gələcək pul vəsaitləri ödənişlərini və ya daxilolmalarını maliyyə alətinin ehtimal edilən istifadə müddəti və ya daha qısa müddət ərzində maliyyə aktivinin və ya öhdəliyinin xalis balans dəyərində diskontlaşdırır. Hesablama zamanı maliyyə aləti üzrə bütün müqavilə şərtləri (məsələn əvvəlcədən ödəmə imkanı), eləcə də alətlə bilavasitə bağlı və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün haqlar və əlavə xərclər nəzərə alınır, lakin gələcək kredit zərərləri nəzərə alınmır. Bank maliyyə aktivləri və ya öhdəlikləri üzrə ödəniş və daxilolmalara dair qiymətləndirmələrinə yenidən baxdıqda, həmin aktiv və öhdəliklərin balans dəyərində düzəlişlər edir. Düzəliş edilmiş balans dəyəri ilkin effektiv faiz dərəcəsi əsasında hesablanır və balans dəyərindəki dəyişiklik faiz gəliri və ya xərci kimi tanınır.

Maliyyə aktivinin və ya analogi maliyyə aktivləri qrupunun qeydə alınmış dəyəri dəyərsizləşmə zərərinə görə azalarsa, faiz gəliri, yeni balans dəyərində ilkin effektiv faiz dərəcəsini tətbiq etməklə əks etdirilir.

Haqq və komissiya gəliri və xərci

Bank haqq və komissiya gəlirini müştərilərə göstərdiyi xidmətlərdən əldə edir. Haqq və komissiya gəlirinə xidmətlər göstərildikcə gəlir kimi tanınan nağd valyuta ilə əməliyyatlar və müştəri hesablarının xidmətləri üzrə haqlar daxildir. Haqq və komissiya xərclərinə xarici menecerlərə, brokerlərə ödənilən xidmət haqları və depozitari xərcləri daxildir.

Xarici valyutanın çevrilməsi

Maliyyə hesabatları Bankın funksional və təqdimat valyutası olan Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir. Xarici valyutalarla aparılan əməliyyatlar ilk öncə əməliyyat tarixində qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyuta ilə olan monetar aktivlər və öhdəliklər hesabat tarixinə məzənnədən istifadə etməklə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyutalarla olan əməliyyatların çevrilməsindən yaranan bütün fərqlər cari ilin mənfəətində “Xarici valyutalarla əməliyyatlar üzrə xalis gəlir – Məzənnə fərqi” maddəsi üzrə tanınır. Xarici valyuta ilə olan və ilkin dəyəri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr əməliyyatın həyata keçirilmə tarixinə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir. Xarici valyuta ilə olan və ədalətli dəyərlə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin təyin edildiyi tarixdə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir.

Xarici valyuta ilə əməliyyatın müqavilə məzənnəsi ilə Bankın həmin əməliyyat tarixinə rəsmi məzənnəsi arasında fərqlər xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xərcləri çıxmaqla gəlirlərə daxil edilir.

In accordance with Article 14.1 of the Law on the National Bank of the Republic of Azerbaijan, the Bank cannot be declared bankrupt. Any deficit in capital is to be covered by the Government of Azerbaijan.

Contingencies

Contingent liabilities are not recognised in the statement of financial position but are disclosed unless the possibility of any outflow in settlement is remote. A contingent asset is not recognised in the statement of financial position but is disclosed when an inflow of economic benefits is probable.

Recognition of income and expenses

Revenue is recognised to the extent that it is probable that the economic benefits will flow to the Bank and the revenue can be reliably measured. The following specific recognition criteria must also be met before revenue is recognised:

Interest and similar income and expense

For all financial instruments measured at amortised cost and interest bearing securities classified as trading, interest income or expense is recorded at the effective interest rate, which is the rate that exactly discounts estimated future cash payments or receipts through the expected life of the financial instrument or a shorter period, where appropriate, to the net carrying amount of the financial asset or financial liability. The calculation takes into account all contractual terms of the financial instrument (for example, prepayment options) and includes any fees or incremental costs that are directly attributable to the instrument and are an integral part of the effective interest rate, but not future credit losses. The carrying amount of the financial asset or financial liability is adjusted if the Bank revises its estimates of payments or receipts. The adjusted carrying amount is calculated based on the original effective interest rate and the change in carrying amount is recorded as interest income or expense.

Once the recorded value of a financial asset or a group of similar financial assets has been reduced due to an impairment loss, interest income continues to be recognised using the original effective interest rate applied to the new carrying amount.

Fee and commission income and expense

The Bank earns fee and commission income from a diverse range of services it provides to its customers. Fee and commission income includes cash collection fees and customer services fees, which are recognized as revenue as the services are provided. Fee and commission expense consists of external manager, brokerage and custodian fees.

Foreign currency translation

The financial statements are presented in Azerbaijan Manats, which is the Bank's functional and presentation currency. Transactions in foreign currencies are initially recorded in the functional currency, converted at the rate of exchange ruling at the date of the transaction. Monetary assets and liabilities denominated in foreign currencies are translated at the functional currency rate of exchange ruling at the balance sheet date. Gains and losses resulting from the translation of foreign currency transactions are recognised in current year profit as gains less losses from foreign currencies - translation differences. Non-monetary items that are measured in terms of historical cost in a foreign currency are translated using the exchange rates as at the dates of the initial transactions. Non-monetary items measured at fair value in a foreign currency are translated using the exchange rates at the date when the fair value was determined.

Differences between the contractual exchange rate of a transaction in a foreign currency and the Bank's exchange rate on the date of the transaction are included in gains less losses from dealing in foreign currencies.

Bank bu maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün 31 dekabr 2009-cu və 2008-ci il tarixlərinə olan aşağıdakı xarici valyuta məzənnələrindən istifadə etmişdir:

	2009	2008
1 ABŞ dolları	0.8031 AZN	0.8010 AZN
1 AVRO	1.1499 AZN	1.1292 AZN
1 Funt sterlinq	1.2759 AZN	1.1621 AZN
1 Xüsusi Borcalma Hüquqları	1.2603 AZN	1.2468 AZN

Mühasibat uçotu prinsiplərində gələcək dəyişikliklər

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standart və şərtlər

Maliyyə hesabatları təsdiq edildiyi tarixə müəyyən yeni standartlar, şərtlər və qüvvədə olan standartlara düzəlişlər qəbul edilmiş, lakin cari hesabat tarixinə bunlar hələ qüvvəyə minməyib və Bank bunları hələ qəbul etməmişdir, o cümlədən:

39 sayılı MUBS “Maliyyə alətləri: tanınması və ölçülməsi” - Meyarlara uyğun hedclənmiş alətlər

39 sayılı MUBS-a düzəliş 2008-ci ilin avqust ayında buraxılmış və 1 iyul 2009-cu il tarixində və ya bundan sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edilir. Bu düzəliş hedclənmiş maddədə birtərəfli riskin təyin edilməsini və inflyasiyanın müəyyən vəziyyətlərdə hedclənmiş risk və ya onun bir hissəsi kimi təyin edilməsini izah edir. Bu düzəliş göstərir ki, müəssisəyə maliyyə alətinin ədalətli dəyərindəki dəyişikliklərin və ya pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişkənliyin bir hissəsinin hedclənmiş maddə kimi təyin edilməsinə icazə verilir. Rəhbərlik gözləmir ki, MUBS 39-a düzəliş Bankın maliyyə hesabatlarına təsir göstərəcəkdir, çünki Bank bu cür hedclərdə iştirak etmir.

3 sayılı MHBS “Müəssisələrin birləşməsi” (2008-ci ilin yanvar ayında yenidən baxılmış) və 27 sayılı MUBS “Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) və ya müstəqil maliyyə hesabatları” (2008-ci ilin yanvar ayında yenidən baxılmış)

Yenidən baxılmış standartlar 2008-ci ilin yanvar ayında buraxılmış və 1 iyul 2009-cu il tarixində və ya bundan sonra başlayan maliyyə dövrlərinə tətbiq edilir. Yenidən baxılmış 3 sayılı MHBS müəssisələrin birləşməsinin uçotunda bir sıra dəyişikliklər etmişdir ki, bunlar tanınan qudvilin məbləğinə, satınalma baş verdiyi dövrdə hesabat verilən nəticələrə və gələcəkdə hesabat verilən nəticələrə təsir göstərəcəkdir. Yenidən baxılmış 27 sayılı MUBS tələb edir ki, törəmə müəssisənin iştirak payında dəyişikliklər kapital əməliyyatları kimi uçota alınsın. Beləliklə, bu dəyişiklik nə qudvilə təsir göstərəcək, nə də ki, gəlirin və ya zərərin yaranmasına səbəb olacaqdır. Bundan əlavə, yenidən baxılmış standart törəmə müəssisə tərəfindən çəkilmiş zərərlərin, eləcə də törəmə müəssisə tərəfindən nəzarətin itirilməsinin uçotunu dəyişir. Yenidən baxılmış Standartlarla tətbiq edilən dəyişikliklər gələcək dövrlərdə tətbiq edilməlidir və yalnız gələcək satınalmalara və azlıq payları ilə əməliyyatlara təsir göstərəcəkdir.

2 sayılı MHBS “Səhmlər əsasında ödəniş: Qrup tərəfindən pul vəsaitləri vasitəsilə həyata keçirilən səhmlər əsasında ödəmə sövdələşmələri”

2 sayılı MHBS-a düzəliş 2009-cu ilin iyun ayında buraxılmış və 1 yanvar 2010-cu il tarixində və ya bundan sonra başlayan maliyyə illərinə tətbiq edilir. Düzəliş qrup tərəfindən pul vəsaitləri vasitəsi ilə həyata keçirilən səhmlər əsasında ödəmə sövdələşmələrinin həcmi və uçotunu aydınlaşdırır. Bu düzəliş həmçinin 8 və 11 sayılı BMHŞK şərtlərini əvəz edir. Bank gözləyir ki, bu düzəliş Bankın maliyyə hesabatlarına təsir göstərməyəcəkdir.

The Bank used the following official exchange rates at 31 December 2009 and 2008 in the preparation of these financial statements:

	2009	2008
1 US Dollar	0.8031 AZN	0.8010 AZN
1 Euro	1.1499 AZN	1.1292 AZN
1 Pound sterling	1.2759 AZN	1.1621 AZN
1 Special Drawing Right	1.2603 AZN	1.2468 AZN

Future changes in accounting policies

Standards and interpretations issued but not yet effective

Up to the date of approval of the financial statements, certain relevant new standards, interpretations and amendments to existing standards have been published that are not yet effective for the current reporting period and which the Bank has not early adopted, as follows:

Amendment to IAS 39 "Financial Instruments: recognition and measurement" - Eligible Hedged Items

The amendment to IAS 39 was issued in August 2008, and becomes effective for annual periods beginning on or after 1 July 2009. The amendment addresses the designation of a one-sided risk in a hedged item, and designation of inflation as a hedged risk or portion in particular situations. It clarifies that an entity is permitted to designate a portion of the fair value changes or cash flow variability of a financial instrument as hedged item. Management does not expect the amendment to IAS 39 to affect the Bank's financial statements as the Bank has not entered into any such hedges.

IFRS 3 "Business Combinations" (revised in January 2008) and IAS 27 "Consolidated and Separate Financial Statements" (revised in January 2008)

The revised standards were issued in January 2008 and become effective for financial years beginning on or after 1 July 2009. Revised IFRS 3 introduces a number of changes in the accounting for business combinations that will impact the amount of goodwill recognised, the reported results in the period that an acquisition occurs, and future reported results. Revised IAS 27 requires that a change in the ownership interest of a subsidiary is accounted for as an equity transaction. Therefore, such a change will have no impact on goodwill, nor will it give rise to a gain or loss. Furthermore, the revised standard changes the accounting for losses incurred by the subsidiary as well as the loss of control of a subsidiary. The changes introduced by the revised Standards must be applied prospectively and will affect only future acquisitions and transactions with minority interests.

IFRS 2 Share-based Payment: Group Cash-settled Share-based Payment Transactions

The amendment to IFRS 2 was issued in June 2009 and become effective for financial years beginning on or after 1 January 2010. The amendment clarifies the scope and the accounting for group cash-settled share-based payment transactions. This amendment also supersedes IFRIC 8 and IFRIC 11. The Bank expects that this amendment will have no impact on the Bank's financial statements.

17 sayılı BMHŞK şərhini "Qeyri-nağd aktivlərin mülkiyyətçilərə köçürülməsi"

17 sayılı BMHŞK şərhini 27 noyabr 2008-ci ildə buraxılmış və 1 iyul 2009-cu il tarixində və ya bundan sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edilir. 17 sayılı BMHŞK şərhini, birgə nəzarət edilən əməliyyatlar istisna olmaqla, qeyri-nağd aktivlərin proporsional bölüşdürülməsinə tətbiq edilir və tələb edir ki, ödəniləcək dividend, bu dividendin verilməsinə müvafiq qaydada icazə verildə və artıq müəssisənin sərəncamında olmayanda, tanınmış. Müəssisə ödəniləcək dividendi bölüşdürülməyə xalis aktivlərin ədalətli dəyəri ilə ölçməlidirlər. Müəssisə ödənilmiş dividend və mənfəət və ya zərərdə bölüşdürülmüş xalis aktivlərin balans dəyəri arasında fərqi tanınmalıdır. Bu Şərh həmçinin tələb edir ki, mülkiyyətçilərə bölüşdürülmək üçün saxlanılan xalis aktivlər dayandırılmış əməliyyatlar tərifinə uyğun gələndə, müəssisə əlavə açıqlamalar versin. Bank gözləyir ki, bu şərh Bankın maliyyə hesabatlarına təsir göstərməyəcəkdir.

MHBS-lara təkmilləşdirmələr

2009-cu ilin aprel ayında MUBSS standartlara, ilk öncə uyğunsuzluqları aradan götürmək və mətni aydınlaşdırmaq məqsədilə ikinci düzəlişlər toplusunu buraxmışdır. Düzelislərin böyük hissəsi 1 yanvar 2010-cu il tarixində və ya bundan sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edilir. Hər bir standart üçün ayrıca keçid şərtləri nəzərdə tutulur. Mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklərin edilməsi ilə nəticələnən aşağıdakı düzəlişlər istisna olmaqla, 2009-cu ilin aprel ayının "MHBS-yə təkmilləşdirmələr"inə daxil olan düzəlişlər Bankın mühasibat uçotu prinsiplərinə, maliyyə vəziyyətinə və ya əməliyyat nəticələrinə təsir göstərməyəcəkdir.

- 5 sayılı MHBS "Satış üçün saxlanılan uzunmüddətli aktivlər və dayandırılmış əməliyyatlar": satış üçün saxlanılan və ya dayandırılmış əməliyyatlar üçün saxlanılan aktivlər kimi təsnif edilmiş uzunmüddətli aktivlər və xaric etmə qrupları ilə bağlı tələb olunan açıqlamaların 5 sayılı MHBS-də nəzərdə tutulan açıqlamalar olmasını aydınlaşdırır. Digər MHBS-ların açıqlama tələbləri yalnız həmin uzunmüddətli aktivlər və dayandırılmış əməliyyatlar üçün xüsusi şəkildə tələb edildiyi halda tətbiq edilir. Bank gözləyir ki, bu düzəliş Bankın maliyyə hesabatlarına təsir göstərməyəcəkdir.
- 8 sayılı MHBS "Əməliyyat seqmenti haqqında məlumat": aydınlaşdırır ki, yalnız əməliyyat qərarlarını qəbul edən məsul şəxs tərəfindən istifadə edilən qiymətləndirmələrə daxil olan seqment aktivləri və öhdəlikləri hesabatda daxil edilməlidir. Bankın əməliyyat qərarlarını qəbul edən baş şəxs seqment aktivlərini və öhdəliklərini nəzərdən keçirdiyi üçün, Bank bu məlumatı açıqlamağa davam edəcəkdir.
- 7 sayılı MUBS "Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat": Dəqiq göstərir ki, yalnız aktivin tanınması ilə nəticələnən məsrəflər investisiya fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti kimi təsnif edilə bilər.
- 36 sayılı MUBS "Aktivlərin qiymətdən düşməsi": Düzelis aydınlaşdırır ki, müəssisələrin birləşməsində alınmış qudvilin bölüşdürülməsində iştirak etməsinə icazə verilmiş ən iri bölmə 8 sayılı MHBS-da müəyyən edildiyi kimi, hesabat vermə məqsədləri üçün birləşdirilənə qədər, əməliyyat seqmentidir. Bu düzəliş Banka təsir göstərməyəcəkdir.

32 sayılı MUBS "Maliyyə alətləri: Təqdimat": Hüquqların emissiyasının təsnif edilməsi"

2009-cu ilin oktyabr ayında MUBSS 32 sayılı MUBS-a düzəliş buraxmışdır. Müəssisələr bu düzəlişi 1 fevral 2010-cu il tarixində və sonra başlayan illik dövrlərə tətbiq edəcəkdir. Daha erkən tətbiqə də yol verilir. Bu düzəliş 32 sayılı MUBS-da maliyyə öhdəliyinin tərifini dəyişərək, hüquqların emissiyasının və müəyyən opsiyon və varrantların kapital alətləri kimi təsnif edilməsini nəzərdə tutur. Bu qayda hüquqlar proporsional şəkildə müəssisənin eyni sinifdən olan qeyri-törəmə kapital alətlərinin bütün mövcud mülkiyyətçilərinə müəssisənin müəyyən sayda kapital alətlərinin hər hansı valyutada müəyyən edilmiş məbləğə alınması məqsədilə verildə tətbiq edilir. Bank gözləyir ki, bu düzəliş Bankın maliyyə hesabatlarına təsir göstərməyəcəkdir.

9 sayılı MHBS "Maliyyə alətləri"

2009-cu ilin noyabr ayında MUBSS 9 sayılı "Maliyyə alətləri" MHBS-in birinci fazasını buraxmışdır. Bu standart tədricən 39 sayılı "Maliyyə hesabatları: Tanınması və ölçülməsi" MUBS-ni əvəz edəcəkdir. 9 sayılı MHBS 1 yanvar 2013-cü il tarixində və sonra başlayan maliyyə illərinə tətbiq ediləcəkdir. Müəssisələr birinci fazanı 31 dekabr 2009-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra başa çatan hesabat dövrləri üçün tətbiq edə bilər.

IFRIC 17 "Distribution of Non-Cash Assets to Owners"

IFRIC Interpretation 17 was issued on 27 November 2008 and is effective for annual periods beginning on or after 1 July 2009. IFRIC 17 applies to pro rata distributions of non-cash assets except for common control transactions and requires that a dividend payable should be recognised when the dividend is appropriately authorised and is no longer at the discretion of the entity; an entity should measure the dividend payable at the fair value of the net assets to be distributed; an entity should recognise the difference between the dividend paid and the carrying amount of the net assets distributed in profit or loss. The Interpretation also requires an entity to provide additional disclosures if the net assets being held for distribution to owners meet the definition of a discontinued operation. The Bank expects that this interpretation will have no impact on the Bank's financial statements.

Improvements to IFRSs

In April 2009 the IASB issued the second omnibus of amendments to its standards, primarily with a view to removing inconsistencies and clarifying wording. Most of the amendments are effective for annual periods beginning on or after 1 January 2010. There are separate transitional provisions for each standard. Amendments included in April 2009 "Improvements to IFRS" will have no impact on the accounting policies, financial position or performance of the Bank, except the following amendments resulting in changes to accounting policies, as described below:

- IFRS 5 Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations: clarifies that the disclosures required in respect of non-current assets and disposal groups classified as held for sale or discontinued operations are only those set out in IFRS 5. The disclosure requirements of other IFRSs only apply if specifically required for such non-current assets or discontinued operations. The Bank expects that this amendment will have no impact on the Bank's financial statements.
- IFRS 8 Operating Segment Information: clarifies that segment assets and liabilities need only be reported when those assets and liabilities are included in measures that are used by the chief operating decision maker. As the Bank's chief operating decision maker does review segment assets and liabilities, the Bank will continue to disclose this information.
- IAS 7 Statement of Cash Flows: Explicitly states that only expenditure that results in recognising an asset can be classified as a cash flow from investing activities.
- IAS 36 Impairment of Assets: The amendment clarifies that the largest unit permitted for allocating goodwill, acquired in a business combination, is the operating segment as defined in IFRS 8 before aggregation for reporting purposes. The amendment will have no impact on the Bank.

Amendments to IAS 32 "Financial instruments: Presentation": Classification of Rights Issues"

In October 2009, the IASB issued amendment to IAS 32. Entities shall apply that amendment for annual periods beginning on or after 1 February 2010. Earlier application is permitted. The amendment alters the definition of a financial liability in IAS 32 to classify rights issues and certain options or warrants as equity instruments. This is applicable if the rights are given pro rata to all of the existing owners of the same class of an entity's non-derivative equity instruments, in order to acquire a fixed number of the entity's own equity instruments for a fixed amount in any currency. The Bank expects that this amendment will have no impact on the Bank's financial statements.

IFRS 9 "Financial Instruments"

In November 2009 the IASB issued the first phase of IFRS 9 Financial instruments. This Standard will eventually replace IAS 39 Financial Instrument: Recognition and Measurement. IFRS 9 becomes effective for financial years beginning on or after 1 January 2013. Entities may adopt the first phase for reporting periods ending on or after 31 December 2009. The first phase of IFRS 9 introduces new requirements on classification

9 sayılı MHBS-in birinci fazası maliyyə aktivlərinin təsnif edilməsi və ölçülməsi üçün yeni tələbləri irəli sürür. Xüsusilə, sonrakı ölçülmələr üçün bütün maliyyə aktivləri amortizasiya edilmiş dəyərlə və ya ədalətli dəyərlə mənfəət və ya zərər vasitəsi ilə təsnif edilməli, satış üçün saxlanılmayan kapital alətlərinin isə digər məcmu gəlir vasitəsilə ədalətli dəyərlə ölçülə bilməsi ləğv olunmaz opsiya ilə təmin edilməlidir. Bank hazırda yeni Standartın tətbiq edilməsinin təsirini qiymətləndirir və ilkin tətbiq tarixi məsələsinə baxır.

4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və proqnozları

Mühakimələr

Bankın rəhbərliyi tərəfindən uçot qaydalarının tətbiq edilməsi zamanı maliyyə hesabatlarında əks etdirilmiş məbləğlərə təsir göstərmiş mühakimələr çıxarılmış və proqnozlar verilmişdir. Ən mühüm mühakimələrə və proqnozlara aşağıdakılar daxildir:

Birləşdirilməyən müəssisələr

31 dekabr 2009-cu il tarixinə Bankın nəzdində Azərbaycan İpoteka Fondu ("AİF") və yanında Maliyyə Monitorinqi Xidməti ("MMX") fəaliyyət göstərmişdir (2008-ci ildə yalnız "AİF"). Bu təsisatlar hazırkı maliyyə hesabatlarında birləşdirilmir. Bank qanunvericilik ilə tapşırıldığı kimi AİF üzərində nəzarətçisi kimi çıxış etsə də, AİF və maliyyələşdirilməsi Bank tərəfindən həyata keçirilən MMX-nın aktiv və öhdəlikləri üzərində mülkiyyət hüququna və onların fəaliyyətlərindən əldə edilən iqtisadi faydalarda hüquqlara malik deyildir. Bu təsisatların məqsədləri Bankın məqsədlərindən fərqlənir.

İnvestisiya qiymətli kağızlarının Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan aktivlər kimi təsnif edilməsi

Bank müəyyən borc qiymətli kağızlarına investisiyaları ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlayır. Bank həmin investisiyaların ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlamaq niyyəti və qabiliyyətini müəyyən etmək məqsədilə öz mühakimələrindən istifadə edir.

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmiş maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri fəal bazardan əldə edilə bilməyəndə, onlar riyazi modellərin işlədilməsini daxil edən müxtəlif qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Bu modellər üçün ilkin verilənlər mümkün olanda müşahidə edilə bilən bazardan götürülür, mümkün olmayanda isə ədalətli dəyərlərin müəyyən edilməsi üçün müəyyən dərəcədə mühakimələrin istifadə edilməsi tələb olunur.

Kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat

Bank müntəzəm qaydada kreditlərinin və debitor borclarının dəyərsizləşmə baxımından təhlilini aparır. Bank borcalanın maliyyə çətinlikləri ilə qarşılaşdığı və analoji borcalanlar haqqında kifayət qədər faktiki məlumatlar olmayan hallarda dəyərsizləşmə zərərlərinin qiymətləndirilməsində subyektiv mühakimələrdən istifadə edir. Eynilə, Bank qrupa daxil olan borcalanların öhdəliklərini ödəmək statusunda mənfəət dəyişikliklərinə və ya Bankın daxilində aktivlər üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi ilə əlaqəli olan dövlət və ya rezident iqtisadi şəraitlərin dəyişməsinə işarə edən müşahidə edilən məlumatlar əsasında gələcək pul vəsaitləri axınlarında dəyişiklikləri qiymətləndirir. Rəhbərlik kreditlər və debitor borcları qrupları üzrə analoji kredit riski və obyektiv dəyərsizləşmə sübutları olan aktivlərlə bağlı zərərlərin strukturu haqqında tarixi məlumatlar əsasında qiymətləndirmələrdən istifadə edir. Bank cari şəraitləri əks etdirmək məqsədilə kreditlər və ya debitor borcları qrupu üçün müşahidə edilən məlumatlarda düzəliş aparmaq üçün mühakimələrdən istifadə edir.

Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiyaların dəyərsizləşməsi

Bank borc qiymətli kağızlarına investisiyalara malikdir. Bazar şəraitində gələcək mənfəət dəyişiklikləri və ya əməliyyat nəticələri investisiyaların cari balans dəyərində əks etdirilə bilməyən zərərlərə gətirib çıxararaq,

and measurement of financial assets. In particular, for subsequent measurement all financial assets are to be classified at amortized cost or at fair value through profit or loss with the irrevocable option for equity instruments not held for trading to be measured at fair value through other comprehensive income. The Bank now evaluates the impact of the adoption of new Standard and considers the initial application date.

4. Significant accounting judgments and estimates

Judgments

In the process of applying the Bank's accounting policies, management has used its judgment and made estimates in determining the amounts recognised in the financial statements. The most significant use of judgments and estimates are as follows:

Entities not subject to consolidation

As of 31 December 2009 the Bank had two entities acting under the Bank: the Azerbaijan Mortgage Fund ("AMF") and the Financial Monitoring Service (2008: AMF). These entities are not consolidated in these financial statements. While the Bank acts as supervisor of these entities as mandated by law, it has no title over their assets and liabilities, has no share ownership and rights over their economic benefits arising from their activities. These entities have different goals and objectives from those of the Bank.

Classification of investment securities as held to maturity

The Bank holds certain investments in debt securities to maturity. The Bank uses its judgement to determine its positive intention and ability to hold those investments to maturity.

Fair value of financial instruments

Where the fair values of financial assets and financial liabilities recorded in the statement of financial position cannot be derived from active markets, they are determined using a variety of valuation techniques that include the use of mathematical models. The input to these models is taken from observable markets where possible, but where this is not feasible, a degree of judgment is required in establishing fair values.

Allowance for loan impairment

The Bank regularly reviews its loans and receivables to assess impairment. The Bank uses its judgement to estimate the amount of any impairment loss in cases where a borrower is in financial difficulties and there are few available sources of historical data relating to similar borrowers. Similarly, the Bank estimates changes in future cash flows based on the observable data indicating that there has been an adverse change in the payment status of borrowers in a group, or national or local economic conditions that correlate with defaults on assets in the Bank. Management uses estimates based on historical loss experience for assets with credit risk characteristics and objective evidence of impairment similar to those in the Bank of loans and receivables. The Bank uses its judgement to adjust observable data for a group of loans or receivables to reflect current circumstances.

Impairment of held-to-maturity investments

The Bank holds investments in debt securities. Future adverse changes in market conditions or poor operating results could result in losses that may not be reflected in an investment's current carrying value, thereby requir-

gələcəkdə dəyərsizləşmə xərclərini tələb edə bilər. Bank müntəzəm olaraq investisiyalarını nəzərdən keçirərək, dəyərini azala bilməsini göstərən əlamətlərin olub-olmamasını müəyyən edir. Bu təhlillər gələcək hadisələrin nəticələrinin qiymətləndirilməsini və dəyərsizləşmənin baş verməsini göstərən amillərin mövcud olub-olmamasının müəyyən edilməsini tələb edir.

5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

	2009	2008
Kassada xarici valyutada olan pul vəsaitləri	105,207	69,799
Qeyri- rezident banklardakı cari hesablar	2,882,237	4,070,077
Qeyri- rezident banklardakı 90 günədək müddətli depozitlər	-	261,591
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	2,987,444	4,401,467

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarətdir:

2009-cu ildə Bankın yerinə yetirdiyi qeyri-nağd əməliyyatları Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin nominal dəyəri 245,400 min Azərbaycan manatı (2008-ci il: sıfır) olan faiz hesablanmayan borc öhdəliyi formasında kapital qoyuluşu ilə təmsil olunur. Maliyyə hesabatlarına 21-ci Qeydə bax.

31 dekabr 2009-cu il tarixinə pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə beynəlxalq miqyasda tanınmış iki İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı (İƏİT) bankına əmanət qoyulmuş 2,820,164 min manat daxildir (2008-ci il – beynəlxalq miqyasda tanınmış iki İƏİT bankında 3,749,844 min manat). 31 dekabr 2008-ci il tarixinə müddətli depozitlər beynəlxalq miqyasda tanınmış İƏİT banklarında 0.8% - 5.7% effektiv illik faiz dərəcəsi ilə qoyulmuşdur.

6. Qeyri-rezident banklardakı vəsaitlər

31 dekabr 2008-ci il tarixinə xarici kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər beynəlxalq miqyasda tanınmış İƏİT banklarına 0.07% - 2.94% effektiv illik faiz dərəcəsi ilə qoyulmuş vəsaitlərdən ibarət idi. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə ödənilməmiş qalıq 2009-cu ildə tam ödənilmişdir. 2009-cu il ərzində əlavə qoyuluşlar olmamışdır.

7. Beynəlxalq Valyuta Fondu ilə hesablaşmalar

	2008	2007
Aktivlər		
Xüsusi Borcalma Hüquqları (XBH) ilə əmanətlər	191,284	1,305
Öhdəliklər		
BVF-nin cari hesabları	656	712
BVF-dən alınmış kreditlər:		
Yoxsulluğun Azaldılması və İnkişaf Mexanizmi (YAIM)	49,273	61,365
Genişləndirilmiş Fond Mexanizmi (GFM)	-	2,126
Cəmi alınmış kreditlər	49,273	63,491
XBH paylaması:		
Ümumi paylanma	150,404	-
Xüsusi paylanma	43,228	-
Cəmi XBH paylaması	193,632	-
BVF qarşısında öhdəliklər	243,561	64,203
Balansdan kənar qalıqlar		
BVF-dəki kvota	192,917	216,642
BVF-dəki kvota üzrə buraxılmış qiymətli kağızlar	(192,917)	(216,642)
BVF-dən alınmış kreditlər üzrə buraxılmış qiymətli kağızlar	-	(1,776)

ing an impairment charge in the future. The Bank regularly reviews its investments to determine if there have been any indicators that the value may be impaired. These reviews require estimating the outcome of future events and determining whether factors exist that indicate impairment has occurred.

5. Cash and cash equivalents

	2009	2008
Cash on hand in foreign currency	105,207	69,799
Current accounts with other credit institutions	2,882,237	4,070,077
Time deposits with credit institutions up to 90 days	-	261,591
Cash and cash equivalents	2,987,444	4,401,467

Cash and cash equivalents comprise:

Non-cash transaction performed by the Bank during 2009 is represented by capital contribution made by the Ministry of Finance of the Republic of Azerbaijan in the form of non-interest bearing promissory note with the nominal amount of AZN 245,400 thousand (2008 – nil). See note 21 to the financial statements.

As of 31 December 2009 cash and cash equivalents included AZN 2,820,164 thousand placed with two internationally recognized Organization for Economic Co-operation and Development (“OECD”) banks (2008 – AZN 3,749,844 thousand placed with two internationally recognized OECD banks). As of 31 December 2008 time deposits were placed with internationally recognized OECD banks with effective annual interest rate of 0.8%-5.7%.

6. Amounts due from foreign credit institutions

As of 31 December 2008 amounts due from foreign credit institutions were placed with internationally recognized OECD banks and have an effective annual interest rate of 0.07%-2.94%. The outstanding balance as of 31 December 2008 matured in 2009. No additional placements were made during 2009.

7. Balances with the International Monetary Fund

	2008	2007
Assets		
Special Drawing Rights (SDR) holdings	191,284	1,305
Liabilities		
IMF current accounts	656	712
Borrowings from the IMF:		
Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF)	49,273	61,365
Extended Fund Facility (EFF)	-	2,126
Total borrowings	49,273	63,491
SDR allocation:		
General allocation	150,404	-
Special allocation	43,228	-
Total SDR allocation	193,632	-
Amounts due to the IMF	243,561	64,203
Off-balance sheet balances		
IMF Quota	192,917	216,642
Securities held in custody in respect of IMF quota	(192,917)	(216,642)
Securities held in custody as collateral of borrowings	-	(1,776)

XBH ilə əmanətlər

XBH ilə əmanətlərə BVF-dən kreditlərin alınması və hesablaşmaların aparılması məqsədilə istifadə edilən Bankın BVF-də yerləşən cari hesabı daxildir. XBH ilə əmanətlərlə bağlı hesablanmış faiz iri pul bazarlarında qısamüddətli bazar faiz dərəcələri əsasında hər həftə BVF tərəfindən müəyyən edilən dərəcələr istifadə etməklə hesablanır. 2009-cu il ərzində orta dərəcə ildə 0.4% olmuşdur (2008-ci il - 2.55%).

BVF-nun cari hesabları

Bank iki ayrıca hesab aparır: BVF No. 1 və BVF No. 2. BVF No. 1 hesabı BVF-nin funksional əməliyyatlarını aparmaq, BVF No. 2. hesabı isə BVF tərəfindən manatla çəkilən əməliyyat məsrəfləri üçün istifadə edilir.

BVF-dən alınmış kreditlər

BVF-dən alınmış borc vəsaitləri ilkin ödəmə müddəti on ilədək olan və ildə 0.5 (2008-ci il: 0.5-4.8%) faiz qazandıran bir kreditdən ibarətdir. Kreditlərin qaytarılması 1999-cu ildə başlamışdır. BVF-dən alınmış bütün kreditlər XBH ilə ifadə edilir. 2008-ci ildə EDM və YAİM kreditləri birləşdirilmişdir. EDM kreditinin müddəti 2009-cu ildə başa çatmışdır, YAİM kreditinin müddəti isə 2015-ci ildə başa çatır.

XBH paylanması

XBH paylaşdırmaları BVF-nin qərarı ilə BVF-nin üzvlərinə şərtsiz XBH paylaşdırmasıdır. Ümumi XBH paylaşdırmaları 28 avqust 2009-cu ildən qüvvəyə minmişdir. Paylaşdırma BVF-nin üzv ölkələrinin valyuta ehtiyatlarını tamamlamaqla global iqtisadi sistemin likvidliyinin təmin edilməsi üçün nəzərdə tutulur. Ümumi XBH paylaşdırması BVF üzvlərinə onların mövcud BVF kvotalarına uyğun olan nisbətlərlə aparılmışdır. Ayrıca olaraq, 10 avqust 2009-cu ildə global likvidliyi dəstəkləmək məqsədilə BVF-nin Razılaşma Maddələrinə xüsusi birdəfəlik XBH paylaşdırmasını nəzərdə tutan Dördüncü düzəliş qüvvəyə minmişdir. Düzəlişə uyğun olaraq BVF üzvlərinə, o cümlədən Azərbaycana, 9 sentyabr 2009-cu il tarixində xüsusi paylaşdırma aparılmışdır. Üzvlər və nəzərdə tutulmuş mülkiyyətçilər XBH paylamalarından BVF ilə əməliyyatlar aparmaq üçün istifadə edə bilirlər. Bank paylamaları BVF qarşısında uzunmüddətli valyuta öhdəliyi kimi uçota almışdır.

BVF kvotası və BVF kvotası üzrə buraxılmış qiymətli kağızlar

160.9 milyon Xüsusi Borcalma Hüquqları (XBH) məbləğində BVF kvotası Azərbaycan Respublikasının BVF-də üzvlük haqqından ibarətdir və faizsizdir. Bu məbləği ödəmək üçün Azərbaycan Respublikasının Hökuməti tərəfindən qiymətli kağızlar buraxılmış və Bank tərəfindən BVF-nin xeyrinə saxlanılır.

BVF-dən alınmış kreditlər üzrə buraxılmış qiymətli kağızlar

Bu qiymətli kağızlar GFM borc vəsaitləri ilə bağlı olaraq Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən buraxılmış və Bank tərəfindən müvafiq borc vəsaiti üçün girov kimi saxlanılırdı. GFM kreditinin müddəti 2009-cu ildə başa çatdığı üçün bu qiymətli kağızlar artıq Bank tərəfindən saxlanılmır.

SDR holdings

SDR holdings represent the current account of the Bank with the IMF used for borrowings and settlements with the IMF. Interest accrued in respect of SDR holdings is calculated using the rate set by the IMF weekly on the basis of short-term market rates in major money markets. Average rate charged during 2009 was 0.4% per annum (2008: 2.55%).

IMF current accounts

The Bank is required to maintain two separate accounts: IMF No. 1 and IMF No. 2. IMF No. 1 account is intended for settlement of the IMF's operational transactions, whereas IMF account No. 2 is used for operational expenses incurred by the IMF in AZN.

Borrowings

Borrowings from the IMF is one loan with original maturity of ten years and bear interest 0.5% (2008: 0.5% - 4.8%) per annum. The repayment of the loans commenced in 1999. All loans received from the IMF are denominated in SDR. In 2008 the ESAF was combined with PRGF. EFF loan matured in 2009 and PRGF mature by 2015.

SDR allocation

SDR allocation is an unconditional distribution of SDRs to members by decision of the IMF. A general SDR allocation became effective August 28, 2009. The allocation is designed to provide liquidity to the global economic system by supplementing the IMF member countries' foreign exchange reserves. The general SDR allocation was made to IMF members in proportion to their existing IMF quotas. Separately, on 10 August 2009, the Fourth Amendment to the IMF Articles of Agreement providing for a special one-time allocation of SDRs entered into force to boost global liquidity. According to the amendment, the special allocation was made to IMF members, which includes Azerbaijan, on 9 September 2009. Members and prescribed holders may use their SDR holdings to conduct transactions with the IMF. The Bank treats the allocation as long-term foreign exchange liability to the IMF.

IMF Quota and Securities held in custody in respect of IMF Quota

The IMF Quota, in the amount of Special Drawing Rights ("SDR") 160.9 million, represents the membership subscription of the Republic of Azerbaijan with the IMF, and is non-interest bearing. Securities were issued by the Government of the Republic of Azerbaijan in settlement of this amount and are held by the Bank for the benefit of the IMF.

Securities held in custody as collateral of borrowings

These securities were issued by the Ministry of Finance of the Republic of Azerbaijan in respect of the EFF borrowings and were held by the Bank as collateral of the related borrowings. As EFF borrowings matured in 2009 the securities are no longer held by the Bank in custody.

8. Ticarət qiymətli kağızları

Mülkiyyətdə olan ticarət qiymətli kağızları aşağıdakılardan ibarətdir:

	2009	2008
ABŞ Xəzinədarlıq notları	255,846	374,872
Böyük Britaniyanın Xəzinədarlıq notları	29,672	-
Dövlət istiqrazları	86,821	121,434
Korporativ istiqrazlar	34,578	42,025
Beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən buraxılmış notlar	20,644	-
İpoteka ilə təmin edilmiş qiymətli kağızlar	6,441	3,742
Ticarət qiymətli kağızları	434,002	542,073

	2008		2007	
	İllik faiz dərəcəsi	Ödəmə müddəti	İllik faiz dərəcəsi	Ödəmə müddəti
ABŞ Xəzinədarlıq notları	0.8% - 4.9%	2010 – 2011	0.0%-5.1%	2009-2018
Böyük Britaniyanın Xəzinədarlıq notları	9%	2010	-	-
Dövlət istiqrazları	0.0%-6.5%	2010-2022	0.6%-8.0%	2009-2015
Korporativ istiqrazlar	0.3%-5.4%	2010-2014	2.9%-7.4%	2009-2012
Beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən buraxılmış notlar	3 aylıq LIBOR+0.75%, 0.2%-6.5%	2010-2012	-	-
İpoteka ilə təmin edilmiş qiymətli kağızlar	0.3%-6.5%	2010-2035	1.7%-6.5%	2011-2035

ABŞ Xəzinədarlıq notları ABŞ dolları ilə ifadə edilmiş, ABŞ hökuməti tərəfindən buraxılmış və yarımillik kupon ödənişlərini aparmaqla, beynəlxalq maliyyə bazarlarında alınıb-satılan notlardır. Həmin qiymətli kağızlar Bank və Bankın xarici menecerləri tərəfindən saxlanılır və idarə edilir.

Böyük Britaniyanın Xəzinədarlıq notları BB funt sterlinqi ilə ifadə edilmiş, Böyük Britaniyanın hökuməti tərəfindən buraxılmış və yarımillik kupon ödənişlərini aparmaqla, beynəlxalq maliyyə bazarlarında alınıb-satılan notlardır. Həmin qiymətli kağızlar Bank tərəfindən saxlanılır və idarə edilir.

Dövlət istiqrazları xarici dövlətlər tərəfindən buraxılmış və Bankın xarici menecerləri tərəfindən saxlanılan və idarə edilən qiymətli kağızlardır.

Korporativ istiqrazlar ABŞ dolları, Avro və Funt sterlinqi ilə ifadə edilmiş maliyyə korporasiyaları tərəfindən buraxılmış və Bankın xarici menecerləri tərəfindən saxlanılan və idarə edilən qiymətli kağızlardır.

Beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən buraxılmış notlar Beynəlxalq Yenidənqurma və İnkişaf Bankının və digər təşkilatların buraxdığı notlardır və Bank və Bankın xarici menecerləri tərəfindən idarə edilir.

İpoteka ilə təmin edilmiş qiymətli kağızlar ABŞ dolları və Avro ilə ifadə edilmiş, Avropa və ABŞ-ın maliyyə təşkilatları tərəfindən buraxılmış və Bankın xarici menecerləri tərəfindən saxlanılan və idarə edilən qiymətli kağızlardır.

Müəyyən ticarət qiymətli kağızlarının müəyyən edilmiş investisiya qaydalarına uyğun olaraq idarə edilməsi məqsədi ilə Bank etibarlı menecerlərdən istifadə edir və bunların hamısının daimi yaşayış yeri İƏİT ölkələridir.

8. Trading securities

Trading securities owned comprise:

	2009	2008
US Treasury notes	255,846	374,872
UK Treasury notes	29,672	-
Government bonds	86,821	121,434
Corporate bonds	34,578	42,025
Notes issued by international financial institutions	20,644	-
Mortgage-backed securities	6,441	3,742
Trading securities	434,002	542,073

	2008		2007	
	% p.a.	Maturity	% p.a.	Maturity
US Treasury notes	0.8% - 4.9%	2010 – 2011	0.0%-5.1%	2009-2018
UK Treasury notes	9%	2010	-	-
Government bonds	0.0%-6.5%	2010-2022	0.6%-8.0%	2009-2015
Corporate bonds	0.3%-5.4%	2010-2014	2.9%-7.4%	2009-2012
Notes issued by international financial institutions	3 month LIBOR+0.75%, 0.2%-6.5%	2010-2012	-	-
Mortgage-backed securities	0.3%-6.5%	2010-2035	1.7%-6.5%	2011-2035

US Treasury notes are US dollar denominated notes issued by the US Government and traded internationally, with semi-annual coupon payments, and were held and managed by the Bank and the Bank's external managers.

UK Treasury notes are UK pound denominated notes issued by the UK Government and traded internationally, with semi-annual coupon payments, and were held and managed by the Bank.

Government bonds are issued by foreign governments, and were held and managed by the Bank's external managers.

Corporate bonds are represented by US Dollar, Euro and Pound Sterling denominated bonds of financial corporations, and were held and managed by the Bank's external managers.

Notes issued by international financial institutions are represented by notes issued by International Bank for Reconstruction and Development and other international financial institutions and managed by the Bank and Bank's external managers.

Mortgage-backed securities are represented by US Dollar and Euro denominated securities issued by financial institutions of Europe and USA, and were held and managed by the Bank's external managers.

The Bank uses reputable asset managers for the management of its certain trading securities per set investment guidelines which are all domiciled in OECD countries.

9. Rezident banklara verilmiş kreditlər

	2009	2008
Qısamüddətli kreditlər	412,586	183,480
Uzunmüddətli kreditlər	99,305	-
Sonuncu instansiya krediti	69,246	50,000
Hökumət zəmanətləri ilə verilən kreditlər	903,742	-
Rezident banklara verilmiş kreditlər (ümumi)	1,484,879	233,480
Çıxılsın – dəyərsizləşmə üçün ehtiyat	(40,006)	(31,934)
Rezident banklara verilmiş kreditlər (xalis)	1,444,873	201,546

Rezident banklara verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat

Rezident banklara verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatın uyğunlaşdırılması aşağıdakı cədvəldə verilir:

	2009	2008
1 yanvar	(31,934)	(13,544)
Dəyərsizləşmə xərci	(8,196)	(18,390)
Bərpa	124	-
31 dekabr	(40,006)	(31,934)
Fərdi dəyərsizləşmə	(38,426)	(30,489)
Məcmu dəyərsizləşmə	(1,580)	(1,445)
	(40,006)	(31,934)
Fərdi şəkildə qiymətləndirilmiş dəyərsizləşmə ehtiyatını çıxmadan əvvəl dəyərsizləşmiş hesab edilən kreditlərin ümumi məbləği	276,442	182,476

Fərdi dəyərsizləşmiş kreditlər

31 dekabr 2009-cu il tarixinə fərdi dəyərsizləşmə ehtiyatı ayrılmış kreditlər üzrə hesablanmış faiz gəliri 5,521 min manatdan (2008: 4,426 min manat) ibarətdir. Bankın daxili qaydalarına uyğun olaraq kreditlər yalnız İdarə Heyətinin qərarı ilə silinə bilər.

Girov və kredit riskini azaldan digər alətlər

Tələb olunan girovun məbləği və növü qarşı-tərəflərin kredit riskinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Girov növlərinin qəbul edilə bilməsi və qiymətləndirmə parametrlərinə dair prinsiplər müəyyən edilmişdir.

Əldə edilmiş girovun əsas növləri daşınmaz əmlak və korporativ səhmlərdir. Rəhbərlik girovun bazar dəyərini izləyir, əsas müqaviləyə uyğun olaraq əlavə girov tələb edir və kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatın kifayət etməsini yoxladığı zaman alınmış girovun bazar dəyərini nəzarət altında saxlayır.

Rezident banklara verilmiş kreditlərin cəmləşməsi

31 dekabr 2009-cu il tarixinə Bankın 1,054,932 min manat məbləğində bir iri borcalandan kredit cəmləşməsi (ümumi kredit portfelinin 71%-i) (2008-ci il: üç iri borcalandan alınacaq 127,000 min manat və ya ümumi kredit portfelinin 56%-i) olmuşdur. Həmin kreditlər üçün 784 min manat (2008-ci il: 9,112 min manat) məbləğində ehtiyat yaradılmışdır.

10. Satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları

31 dekabr 2009-cu il tarixinə Bankın Azərbaycan İpoteka Fondunun buraxdığı, illik 3% dərəcəsi ilə faiz hesablanan və müddəti 2016-cı ildə başa çatan AZN ilə ifadə edilmiş notlara 9,315 min AZN məbləğində

9. Loans to local banks

	2009	2008
Short-term loans	412,586	183,480
Long-term loans	99,305	-
Lender of last resort loan	69,246	50,000
Loans under government guarantees	903,742	-
Loans to local banks (gross)	1,484,879	233,480
Less – Allowance for impairment	(40,006)	(31,934)
Loans to local banks (net)	1,444,873	201,546

Allowance for impairment of loans to banks

A reconciliation of the allowance for impairment of loans to local banks is as follows:

	2009	2008
At 1 January	(31,934)	(13,544)
Impairment charge	(8,196)	(18,390)
Recoveries	124	-
At 31 December	(40,006)	(31,934)
Individual impairment	(38,426)	(30,489)
Collective impairment	(1,580)	(1,445)
	(40,006)	(31,934)
Gross amount of loans, individually determined to be impaired, before deducting any individually assessed impairment allowance	276,442	182,476

Individually impaired loans

Interest income accrued on loans, for which individual impairment allowances have been recognized, as at 31 December 2009 comprised AZN 5,521 thousands (2008: AZN 4,426 thousands). In accordance with the Bank's internal regulations, loans may only be written off with the approval of the Management Board.

Collateral and other credit enhancements

The amount and type of collateral required depends on an assessment of the credit risk of the counterparty. Guidelines are implemented regarding the acceptability of types of collateral and valuation parameters.

The main types of collateral obtained are real estate properties and corporate shares. Management monitors the market value of collateral, requests additional collateral in accordance with the underlying agreement, and monitors the market value of collateral obtained during its review of the adequacy of the allowance for loan impairment.

Concentration of loans to local banks

As of 31 December 2009 the Bank had a concentration of loans represented by AZN 1,054,932 thousands due from one largest borrower (71% of gross loan portfolio) (2008: due from the three largest borrowers - AZN 127,000 thousands or 56% of gross loan portfolio). An allowance of AZN 784 thousands (2008: AZN 9,112 thousands) was recognised against these loans.

10. Investment securities available for sale

As of 31 December 2009 the Bank had AZN 9,315 thousands investment in AZN denominated notes issued

investisiyası olmuşdur (2008-ci ildə: sıfır). Həmin notlar Azərbaycan Respublikasında alınıb-satılır və Bank tərəfindən saxlanılır və idarə edilir.

11. Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları

Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları aşağıdakılardan ibarətdir:

	2009		2008	
	Balans dəyəri	Nominal dəyər	Balans dəyəri	Nominal dəyər
Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən buraxılmış istiqrazlar	134,293	129,840	134,293	129,840
ABŞ hökumətinin xəzinə öhdəlikləri	426,561	421,628	79,807	80,100
Böyük Britaniya hökumətinin xəzinə öhdəlikləri	161,269	158,722	-	-
Fransa hökumətinin xəzinə öhdəlikləri	94,058	91,992	-	-
Ödəniş müddəti tamamlana qədər saxlanılan qiymətli kağızlar (ümumi)	816,181	802,182	214,100	209,940
Çıxılın – Dəyərsizləşmə ehtiyatı	(4,295)	-	(4,295)	-
Ödəniş müddəti tamamlana qədər saxlanılan qiymətli kağızlar (xalis)	811,886	802,182	209,805	209,940

Bu qiymətli kağızların nominal faiz dərəcələri və ödəmə müddətləri aşağıdakı kimidir:

	İllik faiz dərəcəsi	2009		2008	
		Ödəmə müddəti	İllik faiz dərəcəsi	Ödəmə müddəti	
Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən buraxılmış istiqrazlar	0.2%-0.3%	2023	0.2%-0.3%	2023	
ABŞ hökumətinin xəzinə öhdəlikləri	0.1%-6.5%	2010	0.9%	2009	
Böyük Britaniya hökumətinin xəzinə öhdəlikləri	0.4%-0.6%	2010	-	-	
Fransa hökumətinin xəzinə öhdəlikləri	0.2%-0.3%	2010	-	-	

Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən buraxılmış istiqrazlar manatla ifadə edilir.

- 0.3% illik effektiv faiz dərəcəsi ilə (2008-ci il: 0.3%) buraxılmış və 2021-ci ildə (2008-ci il: 2021) müddəti başa çatan qiymətli kağızlar. Bu qiymətli kağızlar 2001-ci il ərzində Aqrar-Kredit Səhmdar Cəmiyyətinin mərkəzləşdirilmiş kreditləri üzrə borcların qaytarılması məqsədilə buraxılmışdır; və
- 0.15% illik effektiv faiz dərəcəsi ilə (2008-ci il: 0.15%) buraxılmış və 2023-ci ildə (2008-ci il: 2023) müddəti başa çatan qiymətli kağızlar. Bu qiymətli kağızlar 1992 – 1996 illər ərzində büdcə kəsirinin ödəmək üçün əvvəl verilmiş kreditləri maliyyələşdirmək məqsədilə buraxılmışdır.

ABŞ hökumətinin xəzinə öhdəlikləri ABŞ hökumətinin buraxdığı ABŞ dolları ilə ifadə edilmiş öhdəlikləridir, beynəlxalq miqyasda alınıb-satılır və Bank tərəfindən saxlanılır və idarə edilir.

Böyük Britaniya hökumətinin xəzinə öhdəlikləri Böyük Britaniya hökumətinin buraxdığı Funt sterlinqlə ifadə edilmiş öhdəlikləridir, beynəlxalq miqyasda alınıb-satılır və Bank tərəfindən saxlanılır və idarə edilir.

Fransa hökumətinin xəzinə öhdəlikləri Fransa hökumətinin buraxdığı Avro ilə ifadə edilmiş öhdəlikləridir, beynəlxalq miqyasda alınıb-satılır və Bank tərəfindən saxlanılır və idarə edilir.

by Azerbaijan Mortgage Fund (2008: nil) bearing annual interest rate of 3% and maturing in 2016. These notes are traded within the Republic of Azerbaijan and held and managed by the Bank.

11. Investment securities held to maturity

Held-to-maturity securities comprise:

	2009		2008	
	Carrying value	Nominal value	Carrying value	Nominal value
Bonds issued by the Ministry of Finance of the Republic of Azerbaijan	134,293	129,840	134,293	129,840
US Treasury bills	426,561	421,628	79,807	80,100
UK Treasury bills	161,269	158,722	-	-
France government Treasury bills	94,058	91,992	-	-
Held-to-maturity securities (gross)	816,181	802,182	214,100	209,940
Less – Allowance for impairment	(4,295)	-	(4,295)	-
Held-to-maturity securities (net)	811,886	802,182	209,805	209,940

Nominal interest rates and maturities of these securities are as follows:

	2009		2008	
	% p.a.	Maturity	% p.a.	Maturity
Bonds issued by the Ministry of Finance of the Republic of Azerbaijan	0.2%-0.3%	2023	0.2%-0.3%	2023
US Treasury bills	0.1%-6.5%	2010	0.9%	2009
UK Treasury bills	0.4%-0.6%	2010	-	-
France government Treasury bills	0.2%-0.3%	2010	-	-

Bonds issued by the Ministry of Finance of the Republic of Azerbaijan are AZN denominated:

- Securities issued with annual effective interest rate of 0.3% (2008: 0.3%) maturing in 2021 (2008: 2021). These securities were issued for repayment of debts on centralized loans of Rural Investment Joint Stock Company during 2001; and
- Securities issued with annual effective interest rate of 0.15% (2008: 0.15%) maturing in 2023 (2008: 2023). These securities were issued to finance loans previously provided to cover the budget deficits during 1992 - 1996.

US Treasury bills are US dollar denominated bills issued by the US Government and traded internationally and held and managed by the Bank.

UK Treasury bills are GBP denominated bills issued by the UK Government and traded internationally and held and managed by the Bank.

France government Treasury bills are EUR denominated bills issued by the France Government and traded internationally and held and managed by the Bank.

12. Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqların hərəkatı aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Binalar və qurğular	Mebel, avadanlıqlar və sair	Kompüter və rabitə avadanlıqları	Nəqliyyat vasitələri	Başa çatdırılmamış tikintilər	Cəmi
İlkin dəyər						
31 dekabr 2008	20,310	28,418	5,665	1,758	5,107	61,258
Daxilolmalar	4	352	393	116	-	865
Silinmələr	(21)	(230)	(1,043)	(130)	-	(1,424)
Yenidən təsnifləşdirmə	3,752	1,312	43	-	(5,107)	-
31 dekabr 2009	24,045	29,852	5,058	1,744	-	60,699
Yığılmış köhnəlmə						
31 dekabr 2008	(7,363)	(18,382)	(3,582)	(1,040)	-	(30,367)
Köhnəlmə xərci	(1,155)	(4,412)	(911)	(175)	-	(6,653)
Silinmələr	9	188	904	102	-	1,203
31 dekabr 2009	(8,509)	(22,606)	(3,589)	(1,113)	-	(35,817)
Xalis balans dəyəri:						
31 dekabr 2008	12,947	10,036	2,083	718	5,107	30,891
31 dekabr 2009	15,536	7,246	1,469	631	-	24,882

	Binalar və qurğular	Mebel, avadanlıqlar və sair	Kompüter və rabitə avadanlıqları	Nəqliyyat vasitələri	Başa çatdırılmamış tikintilər	Cəmi
İlkin dəyər						
31 dekabr 2007	20,251	23,085	5,507	1,756	-	50,599
Daxilolmalar	59	5,432	189	23	5,107	10,810
Silinmələr	-	(70)	(60)	(21)	-	(151)
Yenidən təsnifləşdirmə	-	(29)	29	-	-	-
31 dekabr 2008	20,310	28,418	5,665	1,758	5,107	61,258
Yığılmış köhnəlmə						
31 dekabr 2007	(6,349)	(14,934)	(2,766)	(869)	-	(24,918)
Köhnəlmə xərci	(1,014)	(3,487)	(868)	(192)	-	(5,561)
Silinmələr	-	39	56	21	-	116
Yenidən təsnifləşdirmə	-	-	(4)	-	-	(4)
31 dekabr 2008	(7,363)	(18,382)	(3,582)	(1,040)	-	(30,367)
Xalis balans dəyəri:						
31 dekabr 2007	13,902	8,151	2,741	887	-	25,681
31 dekabr 2008	12,947	10,036	2,083	718	5,107	30,891

31 dekabr 2009-cu il tarixinə maliyyə lizinqi əsasında saxlanılan avadanlığın balans dəyəri 272 min manat (2008-ci il: 358 min manat) olmuşdur.

12. Property and equipment

The movements in property and equipment were as follows:

	Buildings	Furniture and fixtures	Computers and office equipment	Motor vehicles	Assets under construction	Total
Cost						
31 December 2008	20,310	28,418	5,665	1,758	5,107	61,258
Additions	4	352	393	116	-	865
Disposals	(21)	(230)	(1,043)	(130)	-	(1,424)
Transfers	3,752	1,312	43	-	(5,107)	-
31 December 2009	24,045	29,852	5,058	1,744	-	60,699
Accumulated depreciation						
31 December 2008	(7,363)	(18,382)	(3,582)	(1,040)	-	(30,367)
Depreciation charge	(1,155)	(4,412)	(911)	(175)	-	(6,653)
Disposals	9	188	904	102	-	1,203
31 December 2009	(8,509)	(22,606)	(3,589)	(1,113)	-	(35,817)
Net book value:						
31 December 2008	12,947	10,036	2,083	718	5,107	30,891
31 December 2009	15,536	7,246	1,469	631	-	24,882

	Buildings	Furniture and fixtures	Computers and office equipment	Motor vehicles	Assets under construction	Total
Cost						
31 December 2007	20,251	23,085	5,507	1,756	-	50,599
Additions	59	5,432	189	23	5,107	10,810
Disposals	-	(70)	(60)	(21)	-	(151)
Transfers	-	(29)	29	-	-	-
31 December 2008	20,310	28,418	5,665	1,758	5,107	61,258
Accumulated depreciation						
31 December 2007	(6,349)	(14,934)	(2,766)	(869)	-	(24,918)
Depreciation charge	(1,014)	(3,487)	(868)	(192)	-	(5,561)
Disposals	-	39	56	21	-	116
Transfers	-	-	(4)	-	-	(4)
31 December 2008	(7,363)	(18,382)	(3,582)	(1,040)	-	(30,367)
Net book value:						
31 December 2007	13,902	8,151	2,741	887	-	25,681
31 December 2008	12,947	10,036	2,083	718	5,107	30,891

The carrying value of equipment held under finance leases at 31 December 2009 was AZN 272 thousands (2008: AZN 358 thousands).

13. Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlərin hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2009	2008
İlkin dəyər		
31 dekabr 2008	10,729	8,547
Daxilolmalar	812	2,209
Yenidən təsnifləşdirmə	-	(27)
31 dekabr 2009	11,541	10,729
Yığılmış amortizasiya		
31 dekabr 2008	(4,038)	(3,151)
Amortizasiya xərci	(1,087)	(887)
31 dekabr 2009	(5,125)	(4,038)
Xalis balans dəyəri:		
31 dekabr 2008	6,691	5,396
31 dekabr 2009	6,416	6,691

14. Dəyərsizləşmə ehtiyatı

Dəyərsizləşmə ehtiyatının hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Banklara verilmiş kreditlər (Qeyd 9)	Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları (Qeyd 11)	Digər aktivlər (Qeyd 15)	Cəmi
31 dekabr 2007	(13,544)	(4,261)	(30)	(17,835)
Dəyərsizləşmə xərci	(18,390)	(34)	(7)	(18,431)
Silinmələr	-	-	2	-
31 dekabr 2008	(31,934)	(4,295)	(35)	(36,264)
Dəyərsizləşmə xərci	(8,196)	-	-	(8,196)
Bərpa	124	-	-	124
31 dekabr 2009	(40,006)	(4,295)	(35)	(44,336)

Aktivlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat əlaqəli aktivlərin balans dəyərindən çıxılır.

15. Sair aktivlər və öhdəliklər

Sair aktivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2009	2008
Təchizatçılara qabaqcadan ödəmələr	42,839	22,933
Törəmə maliyyə aktivləri	2,514	592
İşçilərə verilmiş kreditlər	1,727	1,788
Digər debitorlar	1,266	2,152
	48,346	27,465
Çıxılsın – dəyərsizləşmə ehtiyatı	(35)	(35)
Sair aktivlər	48,311	27,430

13. Intangible assets

The movements in intangible assets which comprised computer software and licenses were as follows:

	2009	2008
Cost		
31 December	10,729	8,547
Additions	812	2,209
Transfer	-	(27)
31 December	11,541	10,729
Accumulated amortization		
31 December	(4,038)	(3,151)
Amortisation charge	(1,087)	(887)
31 December	(5,125)	(4,038)
Net book value:		
31 December	6,691	5,396
31 December	6,416	6,691

14. Impairment allowances

The movements in impairment allowances were as follows:

	Loans to local banks (Note 9)	Investment securities held- to-maturity (Note 11)	Other assets (Note 15)	Total
31 December 2007	(13,544)	(4,261)	(30)	(17,835)
Impairment charge	(18,390)	(34)	(7)	(18,431)
Write-offs	-	-	2	-
31 December 2008	(31,934)	(4,295)	(35)	(36,264)
Impairment charge	(8,196)	-	-	(8,196)
Recoveries	124	-	-	124
31 December 2009	(40,006)	(4,295)	(35)	(44,336)

Allowance for impairment of assets is deducted from the carrying amounts of the related assets.

15. Other assets and liabilities

Other assets comprise:

	2009	2008
Prepayments to suppliers	42,839	22,933
Derivative financial assets	2,514	592
Loans to employees	1,727	1,788
Other debtors	1,266	2,152
	48,346	27,465
Less – Allowance for impairment	(35)	(35)
Other assets	48,311	27,430

Sair öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2009	2008
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	240	6,806
Ödənilməkdə olan məbləğlər	131	93
Alınmış avanslar	106	-
Maliyyə lizinqi üzrə öhdəliklər	-	125
Digər	131	89
Sair öhdəliklər	608	7,113

Törəmə maliyyə aktivləri və öhdəliklər

Bank ticarət məqsədləri üçün törəmə maliyyə alətlərindən istifadə edir. Aşağıdakı cədvəl aktivlər və ya öhdəliklər kimi qeydə alınmış törəmə maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlərini şərti məbləğləri ilə birlikdə göstərir. Şərti məbləğ, ümumi göstərilməklə, müvafiq törəmə aktivin məbləğidir və törəmələrin dəyərində dəyişiklikləri ölçmək üçün baza kimi çıxış edir. Şərti məbləğlər ilin sonuna başa çatmamış əməliyyatların həcmi göstərir və nə bazar riskini, nə də kredit riskini əks etdirmir.

Valyuta müqavilələri	Şərti öhdəliyin əsas məbləği	Ədalətli dəyər		2009		2008		
		Aktiv	Öhdəlik	Yenidən qiymətləndirmə üzrə xalis gəlir	Şərti öhdəliyin əsas	Ədalətli dəyər		
						Aktiv	Öhdəlik	Yenidən qiymətləndirmə üzrə xalis zərər
Forvardlar	85,174	2,514	(240)	2,274	89,606	592	(6,806)	(6,214)
Cəmi törəmə aktivlər / (öhdəliklər)	85,174	2,514	(240)	2,274	89,606	592	(6,806)	(6,214)

31 dekabr 2009-cu il tarixinə, Bank aşağıdakı törəmə növləri üzrə mövqelərə malik idi:

Forvard müqavilələri

Forvard müqavilələri müəyyən maliyyə alətinin gələcəkdə müəyyən qiymətlə və tarixdə alınması və ya satılması haqqında müqavilə razılaşmasıdır. Forvardlar birjadan kənar bazarda həyata keçirilən xüsusi əməliyyatlardır.

Ticarət məqsədləri üçün saxlanılan və ya buraxılmış törəmə maliyyə alətləri

Bank qiymət, dərəcə və göstəricilərdə əlverişli dəyişikliklərdən mənfəətin qazanmasını gözləyən mövqe tuta bilər. Bankın 39 sayılı MUBS əsasında hedcinq uçotu meyarına uyğun gələn törəmələri yoxdur.

Maliyyə lizinqi razılaşmaları üzrə öhdəliklər aşağıdakı kimi təhlil edilir:

	2009	2008
Minimal lizinq ödənişləri:		
1 ilədək	-	128
Gələcək maliyyə xərcləri	-	(3)
Maliyyə lizinqi razılaşmaları əsasında xalis öhdəliklər	-	125

Other liabilities comprise:

	2009	2008
Derivative financial liabilities	240	6,806
Amounts in the course of settlement	131	93
Advances received	106	-
Liabilities under finance lease agreements	-	125
Other	131	89
Other liabilities	608	7,113

Derivative financial assets and liabilities

The Bank enters into derivative financial instruments for trading purposes. The table below shows the fair values of derivative financial instruments, recorded as assets or liabilities, together with their notional amounts. The notional amount, recorded gross, is the amount of a derivative's underlying asset and is the basis upon which changes in the value of derivatives are measured. The notional amounts indicate the volume of transactions outstanding at the year end and are indicative of neither the market risk nor the credit risk.

Foreign exchange contracts	2009								2008	
	Notional principal	Fair value		Net losses on revaluation	Notional principal	Fair value		Net losses on revaluation		
		Asset	Liability			Asset	Liability			
Forwards	85,174	2,514	(240)	2,274	89,606	592	(6,806)	(6,214)		
Total derivative assets/ (liabilities)	85,174	2,514	(240)	2,274	89,606	592	(6,806)	(6,214)		

As of 31 December 2009, the Bank has positions in the following types of derivatives:

Forwards

Forwards contracts are contractual agreements to buy or sell a specified financial instrument at a specific price and date in the future. Forwards are customised contracts transacted in the over-the-counter market.

Derivative financial instruments held or issued for trading purposes

The Bank may take positions with the expectation of profiting from favourable movements in prices, rates or indices. There are no derivatives which qualify for hedge accounting under IAS 39.

Liabilities under finance lease agreements are analyzed as follows:

	2009	2008
Minimum lease payments:		
Not later than 1 year	-	128
Future finance costs	-	(3)
Net liabilities under finance lease agreements	-	125

16. Dövrüyyədə olan banknotlar və sikkələr

Dövrüyyədə olan banknotlar və sikkələr Bank tərəfindən Azərbaycan Respublikasının milli valyutasında buraxılmış məbləğlərdir. Bu 1 yanvar 2006-cı il tarixində dövrüyyəyə buraxılmış yeni Azərbaycan manatı (manat) və 1992-ci ildə milli valyuta tətbiq edildikdən etibarən dövrüyyəyə buraxılmış köhnə Azərbaycan manatıdır (köhnə manat). Azərbaycanın köhnə manatı 1 yanvar 2006-cı il tarixində denominasiya edilərək, həmin tarixdən 5,000 köhnə manat 1 manata bərabər olmuşdur.

2009-cu il ərzində Bank çap şirkətindən 4,916,800 min manat məbləğində yeni banknotlar təhvil almışdır (2008-ci il: 7,618,000 min manat).

	2009	2008
1 yanvar	4,425,821	2,911,155
Dövrüyyəyə buraxılmış banknotlar	85,793	1,510,998
Dövrüyyədən çıxarılmış köhnə banknotlar	(99)	(459)
Dövrüyyəyə buraxılmış xatirə sikkələri	55	450
Dövrüyyəyə buraxılmış yeni sikkələr	1,140	3,677
31 dekabr	4,512,710	4,425,821

17. Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər

Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2009	2008
Cari hesablar	374,089	277,870
Məcburi ehtiyatlar	17,955	259,657
REPO müqavilələri əsasında aparılmış əməliyyatlar	999	30,070
Blok edilmiş hesablar	1,331	-
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	394,374	567,597

Cari hesablara və məcburi ehtiyatlara beş iri rezident bankda (2008-ci il – üç iri rezident bankda) 165,033 min manat (2008-ci il – 262,457 min manat) qalığı daxildir.

Məcburi ehtiyatlar Qanunla kredit təşkilatlarından Bankda saxlanması tələb olunan ehtiyatlardır və Bankın müştərilər qarşısında məqbul öhdəliklərinin 0.5%-i kimi (2008-ci il – 6%) hesablanır. Cari hesablara və məcburi ehtiyatlara faiz hesablanır.

31 dekabr 2009-cu il tarixində Bank rezident kredit təşkilatları ilə REPO müqavilələri imzalamışdır. Bu müqavilələrin predmeti Bank tərəfindən buraxılmış qısamüddətli notlardır.

Blok edilmiş hesablar iki rezident banka verilmiş kreditlər üzrə girovdan ibarətdir.

18. Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər

Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2009	2008
Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Fonduna ödəniləcək məbləğlər	65,004	78,575
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Xəzinədarlığına ödəniləcək məbləğlər	902,275	523,394
Digər tələb olunanadək depozitlər	9,083	3,598
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	976,362	605,567

16. Money issued in circulation

Money issued in circulation represents the amount of national currency of the Republic of Azerbaijan issued by the Bank. This comprises the Azerbaijan Manat issued into circulation from 1 January 2006, and old Azerbaijan Manat ("AZM") issued into circulation since the introduction of the national currency in 1992. The Azerbaijan Manat was denominated on 1 January 2006 and, starting from that date, AZM 5,000 is equal to 1 AZN.

During 2009 the Bank accepted new banknotes amounting to 7,916,800 thousands from the printing company (2008: AZN 4,618,000 thousands).

	2009	2008
1 January	4,425,821	2,911,155
Banknotes issued into circulation	85,793	1,510,998
Old banknotes withdrawn from circulation	(99)	(459)
Commemorative coins in circulation	55	450
New coins issued into circulation	1,140	3,677
31 December	4,512,710	4,425,821

17. Amounts due to credit institutions

Amounts due to credit institutions comprise:

	2009	2008
Current accounts	374,089	277,870
Obligatory reserves	17,955	259,657
Repurchase transactions	999	30,070
Blocked accounts	1,331	-
Amounts due to credit institutions	394,374	567,597

Included in current accounts and obligatory reserves is a balance of AZN 165,033 thousands (2008 – AZN 262,457 thousands) with five largest local banks (2008: with three largest local banks).

Obligatory reserves represent legal reserves required of credit institutions to be maintained with the Bank, and are calculated as 0.5 (2008 – 6%) of the bank's eligible liabilities to customers. Current accounts and obligatory reserves are non interest-bearing.

As of 31 December 2009 the Bank entered into repurchase transactions with local commercial banks. The subject of these agreements is short-term notes issued by the Bank.

Blocked accounts represent collaterals on loans granted to two local banks.

18. Amounts due to government organizations

Amounts due to government organizations consist of the following:

	2009	2008
Amounts due to the State Oil Fund of the Republic of Azerbaijan	65,004	78,575
Amounts due to the Central Treasury of the Republic of Azerbaijan	902,275	523,394
Other demand deposits	9,083	3,598
Amounts due to government organizations	976,362	605,567

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Fonduna ödəniləcək məbləğlər Bank tərəfindən Nyu-York Federal Rezerv Bankına Federal Rezerv dərəcəsi əsasında müəyyən edilmiş faiz dərəcəsi ilə yerləşdirilmişdir.

19. Müştərilər qarşısında öhdəliklər

Müştərilər qarşısında öhdəliklər aşağıdakı müştəri növlərinin cari hesablarından ibarətdir:

	2009	2008
Büdcə təşkilatları	1,981	511
Digər maliyyə institutlarının hesabları	328	402
Digər	984	369
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	3,293	1,282

31 dekabr 2009-cu il tarixində 2,871 min manat məbləğində (87%) müştərilərə ödəniləcək məbləğlər iki iri üçüncü tərəf müştərilərə aid olmuşdur (2008-ci il: 815 min manat (64%)).

20. Buraxılmış borc qiymətli kağızları

Buraxılmış notlar aşağıdakılardan ibarətdir:

	İllik faiz dərəcəsi	Ödəmə müddəti	Nominal dəyər	Cari dəyər	Bazar qiyməti, nominal dəyərin %-i
31 dekabr 2009-cu il tarixinə qismüddətli notlar	1.0%	13 yanvar - 27 yanvar 2010	8,000	7,996	99.92
31 dekabr 2008-ci il tarixinə qismüddətli notlar	4.1% - 5.2%	7 yanvar - 28 yanvar 2009	149,877	149,563	99.60 - 99.68

21. Digər beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər

Digər beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2009	2008
Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyasından (BİA) götürülmüş borc vəsaitlər	4,424	4,790
Digər beynəlxalq maliyyə institutlarına ödəniləcək məbləğlər	268	2,820
Digər beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	4,692	7,610

BİA-dan götürülmüş borc vəsaitlər ilkin ödəniş müddəti 19 il və illik faizi 1.0% (2008-ci il: 1.0%) olan kreditlərdən ibarətdir. BİA kreditləri Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyindən əlavə razılaşma vasitəsilə götürülmüşdür. Müvafiq olaraq, 85 min ABŞ dolları və 149 min ABŞ dolları məbləğlərində olan ilk kreditin 2005-ci ildə, ikinci kreditin isə 2007-ci ildə yarım ildən bir qaytarılması başlamışdır. Üçüncü kreditin qaytarılmasına isə hələ başlanmayıb. Kreditlər ABŞ dolları ilə ifadə olunur. Birinci və ikinci kreditlər 2021-ci ilədək tam ödəniləcəkdir.

22. Kapital

Nizamnamə Kapitalı

Bankın nizamnamə kapitalı 10,000 min manatdır.

Kapital ehtiyatları

2008-ci il ərzində xalis mənfəət əldə edilmədiyindən və 31 dekabr 2009-cu il tarixinə Qanunla nəzərdə tutulmuş normativlərə uyğun kapital ehtiyatları tam formalaşdırılmadığından və mənfəətin sərbəst qalığı olmadığından dövlət büdcəsinə köçürmələr edilməmişdir.

Amounts due to the State Oil Fund of the Republic of Azerbaijan were placed with the Federal Reserve Bank of New York with interest rate based on the Federal Reserve rate.

19. Amounts due to customers

Amounts due to customers are comprised of current accounts of the following types of customers:

	2009	2008
Budgetary organisations	1,981	511
Other financial institutions	328	402
Other	984	369
Amounts due to customers	3,293	1,282

At 31 December 2009 amounts due to customers of AZN 2,871 thousands (87%) were due to the two largest third party customers (2008: AZN 815 thousands (64%)).

20. Debt securities issued

Debt securities issued comprised:

	Interest rate p.a.	Maturity	Nominal value	Carrying value	Market price, % of nominal value
Short-term notes as of 31 December 2009	1.0%	January 13- January 27, 2010	8,000	7,996	99.92
Short-term notes as of 31 December 2008	4.1% - 5.2%	January 7- January 28, 2009	149,877	149,563	99.60 - 99.68

21. Amounts due to international financial institutions

Amounts due to international financial institutions comprise:

	2009	2008
Borrowings from International Development Association (IDA)	4,424	4,790
Amounts due to other international financial institutions	268	2,820
Amounts due to international financial institutions	4,692	7,610

Borrowings from IDA are loans with original maturity of 19 years and bear interest of 1.0% (2008: 1.0%) per annum. The IDA loans are received from the Ministry of Finance of Azerbaijan through a secondary agreement. The repayment of the first loan commenced in 2005, the second loan in 2007 on a semi-annual basis for the amount of 85 USD thousands and 149 USD thousands per period, respectively. The repayment of the third loan has not started yet. The loans are denominated in US Dollars. First and second loans will be fully repaid by 2021.

22. Equity

Authorized Capital

The authorized and fully paid capital of the Bank is AZN 10,000 thousands.

Capital reserves

Due to the fact that the Bank did not generate net profit in 2008, did not have (positive) retained earnings as of 31 December 2009, and has not established its capital reserve in full as of 31 December 2009 as prescribed by the Law, there were no transfers made to the State Budget in 2009.

2008-ci ildə manatın xarici valyutalara nisbətən mövqeyinin möhkəmlənməsi ilə əlaqədar Bankın xarici valyutada olan aktiv və öhdəliklərinin yenidən qiymətləndirilməsi nəticəsində yaranmış 402,115 min manat reallaşdırılmamış zərər nəticə etibarilə 2008-ci ildə Bankın 245,399 min manat məbləğində kapital çatışmazlığına səbəb olmuşdur. 2009-cu ildə Maliyyə Nazirliyi bu çatışmazlığı aradan qaldırmaq üçün müddəti 2019-cu ildə başa çatan, nominal dəyəri 245,400 min manat olan faiz hesablanmayan borc öhdəliyini buraxmaqla, Bankı əlavə kapital ilə təmin etmişdir. Bu öhdəlik ilkin olaraq 209,517 min manat məbləğində olan ədalətli dəyərlə əks etdirilmiş və kapital ehtiyatları müvafiq məbləğdə artmışdır.

23. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər

Əməliyyat mühiti

Yeni inkişaf edən bazar iqtisadiyyatı dövləti olduğu üçün, Azərbaycanda daha yetkin bazar iqtisadiyyatına xas olan inkişaf etmiş biznes və tənzimləyici infrastruktur tam formalaşmamışdır. Lakin son zamanlar ölkədə ümumi sərmayə mühitinə müsbət təsir göstərən bir sıra inkişaf meyilləri olmuşdur.

Azərbaycanda aparılan əməliyyatlar adətən inkişaf etmiş bazarlar ucun xarakterik olmayan risklərlə müşayiət oluna bilər. Bununla yanaşı, son illər Azərbaycan hökuməti bank işi, hüquq, vergiyə cəlb olunma və tənzimləyici sistemlərin yaradılması ucun lazımi islahatların həyata keçirilməsi sahəsində addımlar atmışdır. Bu işlərə yeni qanunvericilik bazasının qəbul edilməsi (o cümlədən, yeni Vergi Məcəlləsi, yeni Mülki və Gömrük Məcəllələri, prosessual qanunlar və qiymətli kağızların tənzimlənmə qaydaları) daxildir. Rəhbərliyin fikrincə, bu addımlar Azərbaycanda aparılan biznesin məruz qaldığı risklərin azaldılmasına kömək edəcək.

Biznes mühitinin bütövlükdə təkmilləşdirilməsinə istiqamətlənmiş indiki tendensiyanın davam edəcəyi gözlənilir. Azərbaycan iqtisadiyyatının gələcək sabitliyi önəmli dərəcədə islahat və dəyişikliklərdən, eləcə də hökumətin gördüyü iqtisadi, maliyyə və monetar tədbirlərin effektivliyindən asılıdır. Bununla bərabər, Azərbaycan iqtisadiyyatı dünyanın digər bölgələrindəki bazar tənəzzülü və iqtisadi inkişaf tempinin aşağı düşməsinə həssasdır. Dünyada cərəyan edən qlobal maliyyə böhranı kapital bazarlarının qeyri-sabitliyi, bank sektorunda likvidliyin pisləşməsi, Azərbaycan daxilində kredit şərtlərinin sərtləşməsinə səbəb olmuşdur. Azərbaycan hökuməti kredit ödəmə qabiliyyətinin və likvidliyin təmin edilməsi, Azərbaycan banklarına və şirkətlərinə verilmiş xarici borcların yenidən maliyyələşdirilməsini dəstəkləmək məqsədilə bir sıra sabitləşdirmə tədbirlərini görmüşdür.

Hal-hazırda bank fəaliyyətinin sabitliyini təmin etmək ucun bütün münasib tədbirlərin görülməsinə baxmayaraq, yuxarıda təsvir edilmiş sahələrdə vəziyyətin gözlənilməz dərəcədə pisləşməsi Bankın maliyyə vəziyyətinə və fəaliyyətinin nəticələrinə hazırda dəqiq müəyyən edilə bilməyən mənfi təsir göstərə bilər.

Hüquqi məsələlər

Adi fəaliyyətində Bank məhkəmə iddiaları və şikayətlərinin obyektivi olur. Rəhbərlik hesab edir ki, belə iddia və ya şikayətlərdən irəli gələn öhdəlik (əgər olarsa) Bankın maliyyə vəziyyəti və ya gələcək əməliyyat nəticələrinə mühüm mənfi təsir göstərməyəcəkdir.

Sığorta

Bank hazırda səhv və ya çatışmamazlıqlardan irəli gələn öhdəliklərlə əlaqədar sığorta təminatı almamışdır. Hazırda məsuliyyətinin sığortalanması Azərbaycanda geniş yayılmayıb.

In 2008 unrealized losses of AZN 402,155 thousand arising from the revaluation of foreign currency assets and liabilities of the Bank due to the appreciation of Manat against foreign currencies during the reporting year have resulted in the capital deficit of the Bank in the amount of AZN 245,399 thousand. In 2009 the Ministry of Finance provided additional capital to the Bank by issuing non-interest bearing promissory note with the nominal amount of AZN 245,400 thousand maturing in 2019 to eliminate the deficit. The note was initially recognised at the fair value of AZN 209,517 thousand with the corresponding increase in capital reserves.

23. Commitments and contingencies

Operating environment

As an emerging market, Azerbaijan does not possess a well-developed business and regulatory infrastructure that would generally exist in a more mature market economy. However, there have been a number of developments that positively affect the overall investment climate of the country.

While operations in Azerbaijan may involve risks that are not typically associated with those in developed markets, over the last few years the Azerbaijani government has made progress in implementing the reforms necessary to create banking, judicial, taxation and regulatory systems. This includes the adoption of a new body of legislation (including new Tax Code, new Civil and Customs Codes, procedural laws and securities regulations). In management's view, these steps contribute to mitigation of the risks of doing business in Azerbaijan.

The existing tendency aimed at the overall improvement of the business environment is expected to persist. The future stability of the Azerbaijani economy is largely dependent upon these reforms and developments and the effectiveness of economic, financial and monetary measures undertaken by the government. However, the Azerbaijani economy is vulnerable to market downturns and economic slowdowns elsewhere in the world. The ongoing global financial crisis has resulted in capital markets instability, deterioration of liquidity in the banking sector, and tighter credit conditions within Azerbaijan. The Azerbaijani Government has introduced a range of stabilization measures aimed at ensuring solvency and providing liquidity and supporting refinancing of foreign debt for Azerbaijani banks and companies.

While management believes it is taking appropriate measures to support the sustainability of the banking activities in the current circumstances, unexpected further deterioration in the areas described above could negatively affect the Bank's results and financial position in a manner not currently determinable.

Legal

The Bank is subject to legal actions and complaints. Management believes that the ultimate liability, if any, arising from such actions or complaints will not have a material adverse effect on the financial condition or the results of future operations of the Bank.

Insurance

The Bank has not currently obtained insurance coverage related to liabilities arising from errors or omissions. Liability insurance is generally not available in Azerbaijan at present.

24. Xalis haqq və komissiya gəliri

Xalis haqq və komissiya gəliri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2009	2008
Hesabların açılması və onlara xidmət göstərilməsi	2,871	3,305
Nağd pul ilə aparılan əməliyyatlar	1,025	644
Valyuta konvertasiya əməliyyatları	395	2,068
Digər	-	742
Haqq və komissiya gəliri	4,291	6,759
Qiymətli kağızlarla əməliyyatlar	(614)	(565)
Valyuta konvertasiya əməliyyatları	(31)	(33)
Hesabların açılması və onlara xidmət göstərilməsi	(21)	(18)
Zəmanətlər və təəhhüdlər	-	(10)
Haqq və komissiya xərci	(666)	(626)
Xalis haqq və komissiya gəliri	3,625	6,133

Aktivlərin idarə edilməsi haqqı və komissiya xərci

Haqq və komissiya xərci – qiymətli kağızlarla əməliyyatlar ilk növbədə Bankın üç müstəqil xarici menecerilə imzaladığı Aktivlərin İdarə edilməsi haqqında Razılaşmalar əsasında Bankın müəyyən investisiya portfellərinin idarə edilməsində aktivlərin xarici menecerləri ilə bağlı ödənilmiş haqlardan ibarətdir.

Bank ABŞ dolları ilə investisiyaları müəyyən xarici menecerlərə tapşırılmışdır, onları özünün agentləri təyin etmiş və onlara bank tərəfindən vaxtaşırı olaraq əmanət qoyulan müəyyən pul və aktivlərin investisiya və reinvestisiya qoyulmasını idarə etməyi həvalə etmişdir. Bundan əlavə Bank beynəlxalq maliyyə təşkilatının investisiya portfelinin depozitarisi kimi xidmət göstərməsinə dair Depozitari Razılaşması imzalamışdır. Vəsait və aktivlər portfellərə nəzarət edən və portfelin qiymətli kağızlarını satmaq, qeydiyyat almaq və idarəçinin alış/satış qərarları üzrə tələblər əsasında əməliyyatları həyata keçirmək üçün Bank tərəfindən səlahiyyət verilmiş üçüncü tərəf – depozitaridə saxlanılır. Depozitari Banka portfellə bağlı alınmış və ya portfeldən ödənilmiş bütün pul vəsaitləri haqqında aylıq hesabatlar verir. Investisiyalar yüksək dərəcədə bazar rəqabətinə yararlı və likvidli olan yüksək keyfiyyətli qısamüddətli alətlərə yönəldilib. Bu investisiyalar üçün minimal kredit keyfiyyəti Standard & Poor's tərəfindən müəyyən edilmiş AA- (və ya Moody's tərəfindən Aa3) təşkil etməlidir. Xarici menecerlər tərəfindən idarə olunan aktivlər Bank tərəfindən 30 gün əvvəl yazılı bildiriş əsasında geri qaytarıla bilər.

Xarici menecerlər, agent kimi çıxış edərək, Bank hesabına investisiyaları və digər aktivləri almaq, satmaq, saxlamaq, mübadilə etmək və ya digər əməliyyatlar aparmaq, əmanətlər qoymaq, hər hansı investisiyaların yerləşdirilmək, tənzimlənməyən kollektiv investisiya sxemləri üzrə məsləhətlər vermək və ya əməliyyatlar həyata keçirmək, bütün bazarlarda əməliyyatlar aparmaq, qarşı-tərəflərə və hesabların açılmasına dair sənədlər haqqında danışıqlar aparmaq və bunları imzalamaq, bütün gündəlik qərarları çıxarmaq və vəsaitlərin idarə edilməsi ilə bağlı müstəqil menecerlərin münasib eksperti kimi digər xidmət göstərmək üçün Bankın müəyyən etdiyi investisiya qaydaları çərçivəsində tam ixtiyara malikdirlər.

25. Digər gəlirlər

	2009	2008
Xatirə sikkələrinin satışı üzrə gəlirlər	1,119	1,961
Digər	187	229
Digər gəlirlər	1,306	2,190

24. Net fee and commission income

Net fee and commission income comprises:

	2009	2008
Settlements operations	2,871	3,305
Cash operations	1,025	644
Currency conversion operations	395	2,068
Other	-	742
Fee and commission income	4,291	6,759
Securities operations	(614)	(565)
Currency conversion operations	(31)	(33)
Settlements operations	(21)	(18)
Guarantees and commitments	-	(10)
Fee and commission expense	(666)	(626)
Net fee and commission income	3,625	6,133

Asset management fee and commission expense

Fee and commission expense – securities operations is primarily comprised of fees incurred in relation to external asset managers' services in managing certain of the Bank's investment portfolios under the Asset Management Agreements entered into by the Bank with three external asset managers.

The Bank placed investments in US Dollars with the external asset managers and appointed them as its agents and delegated them to manage the investment and reinvestment of certain monies and assets which are deposited from time to time by the Bank. It also entered into a Custodian Agreement with an international financial institution to serve as the Custodian of the investment portfolios. The funds and assets are held at the third party Custodian, which monitors portfolios and is provided by the Bank the authority to release or deliver securities of the portfolio, register securities, and conduct transactions based on the asset manager's requests on buy/sell decisions. The Custodian provides the Bank a monthly report of all monies received in respect of the portfolio or paid out of the portfolio. Investment emphasis is on high-quality, short-term instruments with a high degree of marketability and liquidity. A minimum credit quality of AA- by Standard & Poor's (or Aa3 by Moody's) is a benchmark for these investments. The assets placed with external managers can be recalled by the Bank upon 30 days' written notice in advance.

The external asset managers, acting as agents, have complete discretion but within the set of investment guidelines prescribed by the Bank, for the account of the Bank to buy, sell, retain, exchange or otherwise deal in investments and other assets, make deposits, subscribe to issues and offers for sale, and accept placements, underwritings and sub-underwritings, of any investments, advise on or execute transactions in unregulated collective investment schemes, effect transactions on all markets, negotiate and execute counterparty and account opening documentation, take all day to day decisions and otherwise act as the external managers judge appropriate in relation to the management of the funds.

25. Other Income

	2009	2008
Revenue from sales of commemorative coins	1,119	1,961
Other	187	229
Other Income	1,306	2,190

26. İşçilər üzrə və digər əməliyyat xərcləri

İşçilər üzrə və digər əməliyyat xərcləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2009	2008
Əmək haqqı və mükafatlar	(8,913)	(8,048)
Sosial sığorta xərcləri	(1,955)	(1,765)
İşçilər üzrə digər xərclər	(332)	(299)
İşçilərin tədrisi üzrə xərclər	(100)	(112)
Cəmi işçilər üzrə xərclər	(11,300)	(10,224)
Köhnəlmə xərci (qeyd 11)	(6,653)	(5,561)
Amortizasiya xərci (qeyd 12)	(1,087)	(887)
Cəmi köhnəlmə və amortizasiya	(7,740)	(6,448)
Azərbaycan İpoteka Fondu və Maliyyə Monitorinqi Xidməti üçün inzibati binaların alınması üzrə xərclər	(13,250)	-
Banknot və sikkələrin istehsalı və nəqli üzrə xərclər	(3,904)	(34,040)
Mühafizə xərcləri	(1,381)	(1,011)
Hüquq və məsləhətçi xidmətlərinə xərclər	(948)	(376)
Ofis təchizatı	(603)	(612)
Rabitə	(534)	(555)
Kompüter proqramları üzrə xərclər	(488)	(478)
Əmlak və avadanlığın təmir və saxlanma xərcləri	(387)	(451)
İsitmə və işıqlandırma xərcləri	(246)	(222)
Ezamiyyə və əlaqəli xərclər	(160)	(200)
Sığorta	(129)	(102)
Xeyriyyə məqsədləri üçün ayırmalar	(89)	(286)
Mətbəə xərcləri	(88)	(87)
Kommunal xidmətlər üzrə xərclər	(40)	(36)
İcarə haqqı	(14)	(35)
Gömrük rüsumları	-	(217)
Digər xərclər	(839)	(2,122)
Digər əməliyyat xərcləri	(23,100)	(40,830)

2009-cu ildə Bank Azərbaycan İpoteka Fondu və Maliyyə Monitorinqi Xidməti üçün, müvafiq olaraq, 8,833 min manat və 4,417 min manat məbləğində inzibati binalar almışdır.

27. Risklərin idarə edilməsi

Ön söz

Bank fəaliyyəti zamanı müxtəlif risklərə məruz qalır. Risklərin idarə edilməsi bankın fəaliyyətinin mühüm hissəsini təşkil edir. Bank riskləri daimi müəyyən etmə, ölçmə və müşahidə etmə prosesləri, kredit limitlərinin müəyyən edilməsi və digər daxili nəzarət tədbirləri vasitəsilə idarə edir. Bankın hər bir əməkdaşı onun vəzifələri ilə bağlı risklərə görə məsuliyyət daşıyır. Bank kredit riski, likvidlik riski və bazar risklərinə məruz qalır. Bank əməliyyat risklərinə də məruz qalır.

Müstəqil riskə nəzarət prosesinə mühitdə, texnologiyada və sənayedə dəyişikliklər kimi biznes riskləri daxil deyildir. Onlar Bankın strateji planlaşdırma prosesi vasitəsilə nəzarət altında saxlanılır.

İdarə Heyəti risklərin müəyyən edilməsi və nəzarət edilməsinə görə ümumi məsuliyyət daşıyır, lakin müxtəlif risklərin idarə olunması və izlənməsi üçün məsuliyyəti ayrıca struktur bölmələr daşıyır.

İdarə Heyəti

İdarə Heyəti risklərin idarə olunmasında ümumi yanaşma, risk tolerantlığı səviyyələri və risklərin idarə edilməsinin əsas prinsiplərinin qəbul edilməsi üçün məsuliyyətlidir.

26. Personnel and other operating expenses

Personnel and other operating expenses comprise:

	2009	2008
Salaries and bonuses	(8,913)	(8,048)
Social security costs	(1,955)	(1,765)
Other employee related expenses	(332)	(299)
Personnel training	(100)	(112)
Total personnel expenses	(11,300)	(10,224)
Depreciation charge (note 11)	(6,653)	(5,561)
Amortization charge (note 12)	(1,087)	(887)
Total depreciation and amortization	(7,740)	(6,448)
Expenses related to the purchase of non-dwelling areas for Azerbaijan Mortgage Fund and the Financial Monitoring Service	(13,250)	-
Bank notes and coins production and transportation expenses	(3,904)	(34,040)
Security	(1,381)	(1,011)
Legal and consultancy	(948)	(376)
Office supplies	(603)	(612)
Communications	(534)	(555)
Software maintenance fees	(488)	(478)
Repairs and maintenance of property and equipment	(387)	(451)
Heating and lighting	(246)	(222)
Business travel and related	(160)	(200)
Insurance	(129)	(102)
Charity	(89)	(286)
Printing	(88)	(87)
Utilities	(40)	(36)
Occupancy and rent	(14)	(35)
Customs duties	-	(217)
Other	(839)	(2,122)
Total other operating expenses	(23,100)	(40,830)

In 2009 expenses related to the purchase of non-dwelling areas for Azerbaijan Mortgage Fund and Financial Monitoring Service amounted to AZN 8,833 thousands and AZN 4,417 thousands, respectively.

27. Risk management

Introduction

The activities of the Bank are exposed to various risks. Risk management therefore is a critical component of its banking activities. Risk is inherent in the Bank's activities but it is managed through a process of ongoing identification, measurement and daily monitoring, subject to risk limits and other controls. Each individual within the Bank is accountable for the risk exposures relating to his or her responsibilities. The Bank is exposed to credit risk, liquidity risk and market risk. It is also subject to operating risks.

The independent risk control process does not include business risks such as changes in the environment, technology and industry. They are monitored through the Bank's strategic planning process.

The Management Board is ultimately responsible for identifying and controlling risks; however, there are separate business units responsible for managing and monitoring the various risks.

Management Board

The Management Board is responsible for the overall risk management approach, risk tolerance levels and for approving the main principles of risk management.

İnvestisiya Komitəsi

İnvestisiya Komitəsi “Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının valyuta aktivlərinin idarə edilməsi Qaydaları”na uyğun olaraq Bankın valyuta aktivlərinin idarə edilməsində məqbul limitlərin müəyyən edilməsində məsuliyyətlidir.

Risqlərin idarə olunması bölməsi

Bazar əməliyyatları departamentinin Risklərin idarə edilməsi şöbəsi “Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının valyuta aktivlərinin idarə edilməsi Qaydaları”, “Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının valyuta aktivlərinin idarə edilməsinin Əsas İstiqamətləri” və “Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının valyuta aktivlərinin idarə edilməsi üzrə Əməliyyat İnvestisiya Strategiyası”na uyğun olaraq valyuta aktivlərinin idarə edilməsində qəbul olunmuş limitlərə daimi nəzarəti həyata keçirir.

Daxili Audit

Daxili Audit hər il Bankda risklərin idarə olunması proseslərinin audit yoxlamasını apararaq, həm prosedurların münasibliyini, həm də Bankın prosedurlara riayət etməsini yoxlayır. Daxili Audit bütün qiymətləndirmələrin nəticələrini rəhbərliklə müzakirə edir və nəticə və tövsiyələr haqqında Bankın Sədrinə hesabat verir.

Risqlərin ölçülməsi və hesabatçılıq sistemləri

Əməliyyatların strukturundan asılı olaraq Bankda risklərin idarə olunması mərkəzləşdirilmiş və mərkəzləşdirilməmiş metodlarla aparılır. Maliyyə riskinin idarə olunması mərkəzləşdirilmiş qaydada aparılır, əməliyyat riskinin idarə olunması isə mərkəzləşdirilməyib.

Əməliyyatlar İdarə Heyətinin üzvləri arasında nəzarət prinsipinə əsaslanaraq bölüşdürülür. Hər bir heyət üzvü özünün məsuliyyət daşıdığı sektorda əməliyyatlara nəzarət etməlidir.

Risqlərin idarə olunması müxtəlif departamentlər tərəfindən həyata keçirilir. Bundan əlavə, Bankda əməliyyatları və nəzarəti həyata keçirmək üçün xüsusi komitə və komissiyalar da fəaliyyət göstərir, məsələn İnvestisiya Komitəsi, Kredit Komitəsi və Bankın rəsmi məzənnələrinin müəyyən edilməsi üzrə Daimi Komissiya və sair.

Valyuta ehtiyatları üzrə risklər Bankın risklərinin mühüm hissəsini təşkil edir. Bu risklərin idarə olunması üzrə səlahiyyətlərin bölgüsü, prosedurlar və hesabatlılıq “Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının valyuta aktivlərinin idarə edilməsi Qaydaları”nda müəyyən olunmuşdur. İdarə olunan risklər üzrə məqbul limitlər “Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının valyuta aktivlərinin idarə edilməsi Qaydaları”, “Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının valyuta aktivlərinin idarə edilməsinin Əsas İstiqamətləri”, “Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının valyuta aktivlərinin idarə edilməsi üzrə Əməliyyat İnvestisiya Strategiyası” və xarici menecerlər tərəfindən vəsaitlərin idarə edilməsi üzrə “İnvestisiya qaydaları”nda öz əksini tapır. Qaydalara uyğun olaraq məqbul limitlər İnvestisiya Komitəsi tərəfindən müəyyən edilərək, İdarə Heyəti tərəfindən təsdiq olunur. Risklərə daimi nəzarət Bazar əməliyyatları departamentinin Risklərin idarə edilməsi şöbəsi və Ödəniş sistemləri və hesablaşmalar Departamentinin Maliyyə bazarlarında əməliyyatlar şöbəsi tərəfindən aparılır.

Əməliyyat risklərinin idarə olunması İdarə Heyəti və Daxili audit departamenti tərəfindən aparılır. İdarə Heyəti əməliyyat riskinin məhdudlaşdırılması məqsədilə əməliyyat proseduru və qaydalarını təsdiq edir. Daxili audit departamenti mütəmadi olaraq əməliyyat prosedurlarının icra olunmasına nəzarət edir və İdarə Heyətinə hesabat verir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyası

Bu tip risklərin yaranma səbəbləri, qarşı-tərəflərin eyni və ya oxşar iş fəaliyyəti ilə məşğul olmasından, iş növünün eyni coğrafi regionda yer almasından, eyni iqtisadi xüsusiyyətlərə malik olan, iqtisadi və siyasi

Investment Committee

The Investment Committee is responsible for defining the acceptable limits for management of the Bank's foreign currency assets in accordance with the "Regulations for Management of Foreign Currency Assets of the National Bank of the Republic of Azerbaijan".

Risk Management Unit

The Risk Management Unit of the Market Operations Department permanently controls the limits set for management of foreign currency assets in accordance with the "Regulations for Management of Foreign Currency Assets of the National Bank of the Republic of Azerbaijan", "Main Directions for Management of Foreign Currency Assets of the National Bank of the Republic of Azerbaijan", and "Operational Investment Strategy for Management of Foreign Currency Assets of the National Bank of the Republic of Azerbaijan".

Internal Audit

Risk management processes throughout the Bank are audited annually by the Internal Audit that examines both the adequacy of the procedures and the Bank's compliance with the procedures. Internal Audit discusses the results of all assessments with management, and reports its findings and recommendations to the Chairman of the Bank.

Risk measurement and reporting systems

Depending on the structure of operations, the risk management in the Bank is conducted by centralized and non-centralized method. Financial risk management is conducted centrally whereas operational risk management is not centralized.

Operations are allocated among members of the Management Board based on control principle. Each Board member must control the operations under his sector of responsibility.

Risk management is conducted directly by various departments. There are also special committees and commissions within the Bank for conducting operations and control such as the Investment Committee, Credit Committee, and Regular Commission on determination of official exchange rates of the Bank, and others.

The risk related to the Bank's foreign currency assets is a significant risk. Segregation of duties, procedures and reporting for risk management are regulated by the "Guidelines on Management of Foreign Currency Assets of the National Bank of the Republic of Azerbaijan". Acceptable limits on managed risks are stipulated in the "Guidelines on Management of Foreign Currency Assets of the National Bank of the Republic of Azerbaijan", "Main Directions of Management of Foreign Currency Assets of the National Bank of the Republic of Azerbaijan", "Operational Investment Strategy for Management of Foreign Currency Assets of the National Bank of the Republic of Azerbaijan" and "Investment Rules for Management of Assets by Foreign Managers". These limits are defined by the Investment Committee and approved by the Management Board. Permanent control over risks is exercised by Risk Management Division of the Market Operations Department and Financial Market Operations Division of the Payment Systems and Settlements Department.

Operational risks management is conducted by the Management Board and the Internal Audit Department. The Management Board approves operational procedures and guidelines for limitation of operational risk. The Internal Audit Department regularly monitors and reports to the Management Board on the implementation of operational procedures.

Excessive risk concentration

Concentrations arise when a number of counterparties are engaged in similar business activities, or activities in the same geographic region, or have similar economic features that would cause their ability to meet contrac-

şərtlərdən asılı olan və bu səbəbdən müqavilələrdə göstərilmiş şərtlərin pozulma ehtimalını artıran risklər nəzərdə tutulur. Bankın artan fəaliyyətinin xüsusi coğrafi yerlərdə və iqtisadiyyat sektorları üzrə konsentrasiyası nisbi həssaslığın yaranmasına səbəb ola bilər.

Həddindən artıq risk konsentrasiyasının təsiri altına düşməmək üçün, Bank daxili prosedurlarında müxtəlif xüsusiyyətlərə malik olan portfəllərin idarə edilməsi qaydaları ilə təmin olunur.

Bank kredit riskinə məruzdur ki, bu, maliyyə öhdəliyi olan bir tərəfin öhdəliyini yerinə yetirməməsi və nəticədə digər tərəfin maliyyə itkisinə məruz qalması riskidir. Kredit riski investisiya aktivlərinin seçilməsi, investisiya aktivinin kredit keyfiyyəti, bir investisiya aktivinə investisiya olunmuş məbləğin məhdudlaşdırılması vasitəsilə idarə olunur.

Belə ki, Bankın investisiya qaydalarına əsasən Bank valyuta aktivlərinin idarə edilməsində yalnız qısamüddətli reytingi A-1+-dan (Standart&Poor's), F-1-dən (Fitch) və yaxud P-1-dən (Moody's), uzunmüddətli kredit reytingi AA- -dan (Standart&Poor's, Fitch) və yaxud Aa3-dən (Moody's) aşağı olmayan investisiya vasitələri istifadə oluna bilər. Eyni zamanda, bir kommersiya bankına investisiyalaşdırılmış maksimal məbləğ 100 mln. ABŞ dolları ekvivalentində müəyyən olunmuşdur. Investisiya alətinin müddətindən asılı olaraq, 1 ayadək müddəti olan investisiya alətləri üçün minimal kredit reytingi A+ (Standart&Poor's, Fitch), 1 aydan 6 ayadək olan depozitlər üçün AA- (Standart&Poor's, Fitch), 6 aydan yuxarı müddəti olan depozitlər üçün AA+ (Standart&Poor's, Fitch) kimi müəyyənləşdirilmişdir. Agentliklər tərəfindən bir aktivə müxtəlif kredit reytingi təyin edildiyi halda aktivə təyin edilən daha yüksək reyting istifadə olunmuşdur.

Bank kredit reytingi sistemi əsasında kreditlərin təsnifləşdirilməsini həyata keçirir. Bu kreditaların krediti ödəmək qabiliyyətlərində mümkün dəyişikliklərin tez müəyyən edilməsini təmin edir. Kredit təsnifləşdirilməsi Banka məruz qaldığı risklər nəticəsində potensial zərəri qiymətləndirmək və lazımi tədbirləri görmək imkanını yaradır.

Bank hesabları

Bankın müxbir hesabları ölkə reytingi AA- -dan (Standart&Poor's, Fitch) və yaxud Aa3-dən (Moody's) aşağı olmayan ölkələrin mərkəzi banklarında, Beynəlxalq Hesablaşmalar Bankında və reytingi AA- -dan (Standart&Poor's, Fitch) və yaxud Aa3-dən (Moody's) aşağı olmayan kommersiya banklarında açıla bilər.

Kredit riski

Depozitar xidmətlər

Bankın xarici qiymətli kağızlar üçün depozitarisi ölkə reytingi AA- -dan (Standart&Poor's, Fitch) və yaxud Aa3-dən (Moody's) aşağı olmayan ölkələrin mərkəzi bankları, Beynəlxalq Hesablaşmalar Bankı və AA- -dan (Standart&Poor's, Fitch) və yaxud Aa3-dən (Moody's) aşağı olmayan reytingli kommersiya bankları ola bilər.

Maliyyə bazarlarında qarşı-tərəflər

Bankın xarici maliyyə bazarlarında qarşı-tərəfləri yalnız kredit reytingi A+ -dan (Standart & Poor's, Fitch) və A1-dən (Moody's) aşağı olmayan maliyyə institutları ola bilər.

Törəmə maliyyə alətləri

Törəmə maliyyə alətlərindən irəli gələn kredit riski hər zaman maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmiş müsbət ədalətli dəyərlərlə məhdudlaşır.

Aşağıdakı cədvəldə törəmə maliyyə alətləri də daxil olmaqla maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın komponentlərinin kredit riskinə məruz qalmasının maksimal həddi göstərilir. Maksimal risk ümumi məbləğdə, dəyərsizləşmə ehtiyatlarından və əsas silinmə və girov müqavilələrinin istifadə edilməsi vasitəsilə azalmanın təsirindən əvvəl göstərilir.

tual obligations to be similarly affected by changes in economic, political or other conditions. Concentrations indicate the relative sensitivity of the Bank's performance to developments affecting a particular industry or geographical location.

In order to avoid excessive concentrations of risks, the Bank's policies and procedures include specific guidelines to focus on maintaining a diversified portfolio.

Credit risk

The Bank is exposed to credit risk, which is the risk that one party will incur a loss because the other party failed to comply with its financial obligations. Credit risk is managed and controlled through proper selection of investment assets, credit quality of investment assets and setting limits on the amount of investment per investment asset.

In accordance with the investment guidelines of the Bank, only investment instruments with short-term ratings of not less than A-1+ (Standard & Poor's), F-1 (Fitch) or P-1 (Moody's) and long-term ratings of not less than AA- (Standard & Poor's, Fitch) or Aa3 (Moody's) may be used for management of the Bank's assets. At the same time, the maximum amount invested in one commercial bank is defined as the equivalent of US Dollar 100 million. Subject to the terms of the investment instrument, minimal credit rating is defined as A+ (Standard & Poor's, Fitch) for investment instruments with a term of up to 1 month, AA- (Standard & Poor's, Fitch) for deposits with a term from 1 to 6 months, and AA+ (Standard & Poor's, Fitch) for deposits with a term over 6 months. When different credit ratings are designated by the various agencies, the highest designated rating for this asset is used.

The Bank classifies loans based on a credit rating system. This provides early identification of possible changes in the creditworthiness of counterparties. Credit rating allows the Bank to assess the potential loss as a result of the risks to which the Bank is exposed and take corrective action.

Bank accounts

The Bank may open correspondent accounts in central banks of countries with a country rating of not less than AA- (Standard&Poor's, Fitch) or Aa3 (Moody's), International Settlements Bank and commercial banks with rating of not less than AA- (Standard&Poor's, Fitch) or Aa3 (Moody's).

Depository services

Central banks with a country rating of not less than AA- (Standard&Poor's, Fitch) or Aa3 (Moody's), International Settlements Bank and commercial banks with a rating of not less than AA- (Standard&Poor's, Fitch) or Aa3 (Moody's) may act as foreign depository for securities of the Bank.

Financial market counterparties

Only financial institutions with credit rating of not less than A+ (Standard & Poor's, Fitch) and A1 (Moody's) may be financial market counterparties of the Bank.

Derivative financial instruments

Credit risk arising from derivative financial instruments is, at any time, limited to those with positive fair values, as recorded in the statement of financial position.

The table below shows the maximum exposure to credit risk for the components of the statement of financial position, including derivatives. The maximum exposure is shown gross, before impairment allowances and the effect of mitigation through the use of master netting and collateral agreements.

Mərkəzi Bankın 2009-cu ilin yekunu üzrə maliyyə hesabatlığı

	Qeydlər	Ümumi maksimal risk 2009	Ümumi maksimal risk 2008
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri çıxılmaqla)	5	2,882,237	4,331,669
Qeyri-rezident banklardakı vəsaitlər	6	-	162,149
Beynəlxalq Valyuta Fondu ilə hesablaşmalar	7	191,284	1,305
Ticarət qiymətli kağızları	8	434,002	542,073
Rezident banklara verilmiş kreditlər	9	1,444,873	201,546
Satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları	10	9,315	-
Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları	11	811,886	209,805
Dövlətin borc öhdəliyi	22	211,837	-
Sair aktivlər	15	4,490	3,617
Cəmi kredit riski		5,989,924	5,452,164

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərlə əks etdiriləndə yuxarıda göstərilən məbləğlər cari kredit riskini göstərir, lakin gələcəkdə dəyərlərin dəyişməsi nəticəsində yarana biləcək maksimal kredit riskini əks etdirmir. Maliyyə alətlərinin hər bir sinfi üçün maksimal kredit riski ilə bağlı əlavə məlumatlar istinad edilən xüsusi qeydlərdə açıqlanır.

Aşağıdakı cədvəldə Bankın maliyyə alətlərinin kredit reytingi haqqında məlumat təqdim olunmuşdur. Cədvəldə S&P, Fitch və Moody's beynəlxalq agentliklərinin reytingləri üzrə təsnifat verilmişdir. Agentliklər tərəfindən bir aktivə müxtəlif kredit reytingi təyin edildiyi halda aktivə təyin edilən daha aşağı reyting istifadə olunmuşdur:

31 dekabr 2009	AAA	AA+	AA	AA-	A+	A	Reytingsiz	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri çıxılmaqla)	2,874,195	-	-	6,035	66	-	1,941	2,882,237
Qeyri-rezident banklardakı vəsaitlər	-	-	-	-	-	-	-	-
Ticarət qiymətli kağızları	412,086	12,255	828	7,386	1,447	-	-	434,002
Satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları	-	-	-	-	-	-	9,315	9,315
Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları	681,888	-	-	-	-	-	129,998	811,886
Dövlətin borc öhdəliyi	-	-	-	-	-	-	211,837	211,837
31 dekabr 2008	AAA	AA+	AA	AA-	A+	A	Reytingsiz	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri çıxılmaqla)	4,303,241	-	7,155	-	5,980	5,988	9,305	4,331,669
Qeyri-rezident banklardakı vəsaitlər	160,301	-	-	-	-	-	1,848	162,149
Ticarət qiymətli kağızları	526,633	641	4,020	-	6,711	-	4,068	542,073
Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları	79,807	-	-	-	-	-	129,998	209,805

	Qeydlər	Maximum exposure 2009	Maximum exposure 2008
Cash and cash equivalents (excluding cash on hand)	5	2,882,237	4,331,669
Amounts due from foreign credit institutions	6	-	162,149
Special Drawing Rights holdings with the IMF	7	191,284	1,305
Trading securities	8	434,002	542,073
Loans to local banks	9	1,444,873	201,546
Investment securities available for sale	10	9,315	-
Investment securities held to maturity	11	811,886	209,805
Promissory note from the government	22	211,837	-
Other assets	15	4,490	3,617
Total credit risk exposure		5,989,924	5,452,164

Where financial instruments are recorded at fair value, the amounts shown above represent the current credit risk exposure but not the maximum risk exposure that could arise in the future as a result of changes in values.

For more detail on the maximum exposure to credit risk for each class of financial instrument, references shall be made to the specific notes.

The table below represents information on credit rating of financial instruments held by the Bank. The table contains ratings of S&P, Fitch and Moody's international agencies. When different credit ratings are designated by the agencies for the asset, the lowest designated rating for this asset is used.

As at 31 December 2009	AAA	AA+	AA	AA-	A+	A	Unrated	Total
Cash and cash equivalents (excluding cash on hand)	2,874,195	-	-	6,035	66	-	1,941	2,882,237
Amounts due from foreign credit institutions	-	-	-	-	-	-	-	-
Trading securities	412,086	12,255	828	7,386	1,447	-	-	434,002
Investment securities available for sale	-	-	-	-	-	-	9,315	9,315
Investment securities held to maturity	681,888	-	-	-	-	-	129,998	811,886
Promissory note from the government	-	-	-	-	-	-	211,837	211,837
As at 31 December 2008	AAA	AA+	AA	AA-	A+	A	Unrated	Total
Cash and cash equivalents (excluding cash on hand)	4,303,241	-	7,155	-	5,980	5,988	9,305	4,331,669
Amounts due from foreign credit institutions	160,301	-	-	-	-	-	1,848	162,149
Trading securities	526,633	641	4,020	-	6,711	-	4,068	542,073
Investment securities held to maturity	79,807	-	-	-	-	-	129,998	209,805

Maliyyə aktivlərinin sinifləri üzrə kreditin keyfiyyəti

Bundan əlavə, Bank mərkəzi bank olaraq ölkənin maliyyə sisteminin sabitliyini qorumaq məqsədilə likvidlik problemləri ilə üzləşən rezident banklara qısamüddətli kreditlər verir. Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın kreditlərlə bağlı aktivlərin siniflərin üzrə Bankın daxili risk təsnifləşdirilməsi aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş 2009			Vaxtı ötmüş və ya fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş 2009	Fərdi şəkildə dəyərsiz- ləşmiş 2009	Cəmi 2009
	Yüksək reyting	Standart reyting	Qeyri- standart reyting			
Rezident banklara verilmiş kreditlər	1,123,062	5,000	80,375	-	276,442	1,484,879
Satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları	9,315					9,315
Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları	681,888	-	129,998	-	4,295	816,181
Dövlətin borc öhdəliyi	211,837	-	-	-	-	211,837
İşçilərə verilmiş kreditlər	1,727	-	-	-	-	1,727
Cəmi	2,027,829	5,000	210,373	-	280,737	2,523,939

	Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş 2008			Vaxtı ötmüş və ya fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş 2008	Fərdi şəkildə dəyərsiz- ləşmiş 2008	Cəmi 2008
	Yüksək reyting	Standart reyting	Qeyri- standart reyting			
Rezident banklara verilmiş kreditlər	10,801	-	40,203	-	182,476	233,480
Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları	79,807	-	129,998	-	4,295	214,100
İşçilərə verilmiş kreditlər	-	1,788	-	-	-	1,788
Cəmi	90,608	1,788	170,201	-	186,771	449,368

Bank tərəfindən rezident banklara verilmiş kreditlərin təsnifləşdirilməsi aşağıdakı qaydada həyata keçirilmişdir:

Yüksək reytingli – bura dövr ərzində kredit şərtlərində heç bir dəyişiklik olmayan, ödəniş müddətində gecikmə olmayan və maliyyə vəziyyəti əla qiymətləndirilən banklar aid edilir.

Standart reytingli - bura dövr ərzində kredit şərtlərində heç bir dəyişiklik olmayan, ödəniş müddətində gecikmə olmayan və maliyyə vəziyyəti yaxşı qiymətləndirilən banklar aid edilir.

Qeyri-standart reytingli - bura dövr ərzində kredit şərtlərinə dəyişiklik edilən, əsas və faiz borclarında gecikmələr olmayan və maliyyə vəziyyəti qənaətbəxş qiymətləndirilən banklar aid edilir.

Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş - bura dövr ərzində kredit şərtlərinə dəyişiklik edilən, əsas və faiz borclarında vaxtı keçmiş borcları olan və maliyyə vəziyyəti kafi və qeyri-kafi qiymətləndirilən banklar aid edilir.

Bank tərəfindən ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızlarının təsnifləşdirilməsi aşağıdakı qaydada həyata keçirilmişdir:

Yüksək reytingli – bura dövr ərzində kredit şərtlərində heç bir dəyişiklik olmayan, ödəniş müddətində gecikmə olmayan dövlət qiymətli kağızları aid edilir.

Credit quality per class of financial assets

As a central bank, the Bank ensures the stability of the country's financial system by granting short-term loans to banks having liquidity problems, as deemed appropriate. The table below shows the credit quality by class of asset for loan-related statement of financial position lines, based on the Bank's credit rating system.

	Neither past due nor impaired 2009			Past due but not impaired 2009	Individually impaired 2009	Total 2009
	High grade	Standard grade	Sub-standard grade			
Loans to local banks	1,123,062	5,000	80,375	-	276,442	1,484,879
Investment securities available for sale	9,315					9,315
Investment securities held to maturity	681,888	-	129,998	-	4,295	816,181
Promissory note from the Government	211,837	-	-	-	-	211,837
Loans to employees	1,727	-	-	-	-	1,727
Total	2,027,829	5,000	210,373	-	280,737	2,523,939

	Neither past due nor impaired 2008			Past due but not impaired 2008	Individually impaired 2008	Total 2008
	High grade	Standard grade	Sub-standard grade			
Loans to local banks	10,801	-	40,203	-	182,476	233,480
Investment securities held to maturity	79,807	-	129,998	-	4,295	214,100
Loans to employees	-	1,788	-	-	-	1,788
Total	90,608	1,788	170,201	-	186,771	449,368

The Bank classifies its loans to local banks portfolio as follows:

High grade – banks with excellent financial performance, having no changes in the terms and conditions of loan agreements and no overdue in principal and interest.

Standard grade – banks with stable financial performance, having no changes in the terms and conditions of loan agreements and no overdue in principal and interest.

Sub-Standard grade – banks with satisfactory financial performance, having changes in the terms and conditions of loan agreements and no overdue in principal and interest.

Individually impaired - loans issued to banks with satisfactory and unsatisfactory financial performance, having changes in the terms and conditions of loan agreements and overdue in principal and interest.

The Bank classifies its investment held to maturity portfolio as follows:

High grade - government securities having no changes in the terms and conditions, and no overdue in principal and interest.

Qeyri-standart reytingli - bura dövr ərzində kredit şərtlərinə dəyişiklik edilən, əsas və faiz borclarında gecikmələr olmayan dövlət qiymətli kağızları aid edilir.

Siyasətinə uyğun olaraq Bank kredit portfeli daxilində reytingləri dəqiq və ardıcıl şəkildə tətbiq edilir. Verilən risk reytingləri müntəzəm qaydada qiymətləndirilir və yenidən baxılır.

Dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi

Kreditlərin dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirilməsi zamanı nəzərə alınan əsas amillərə aşağıdakılar daxildir: əsas məbləğlərin və faizlərin ödənilməsinin 90 gündən artıq müddətdə gecikdirilib-gecikdirilməməsi, qarşı-tərəflərin pul vəsaitlərinin hərəkətlərində çətinliklər haqqında məlumatın olub-olmaması, kredit reytinglərinin aşağı düşməsi və ya müqavilənin ilkin şərtlərinin pozulması. Bank dəyərsizləşmə baxımından iki səviyyədə qiymətləndirmə aparır: fərdi şəkildə qiymətləndirilən ehtiyatlar və məcmu şəkildə qiymətləndirilən ehtiyatlar.

Fərdi şəkildə qiymətləndirilən ehtiyatlar

Bank fərdi olaraq hər bir mühüm kredit və ya avans üzrə tələb olunan ehtiyatları fərdi şəkildə müəyyən edir. Ehtiyatların məbləği müəyyən edildiyi zaman aşağıdakı amillər nəzərə alınır: qarşı-tərəflərin biznes-planının dayanıqlığı, onun maliyyə çətinlikləri yarandığı təqdirdə fəaliyyət nəticələrini təkmilləşdirmək qabiliyyəti, müflislik halında proqnozlaşdırılan mədaxillər, maliyyə dəstəyinin cəlb edilməsi imkanı, girovun satış dəyəri və gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətinin müddətləri. Gözlənilməyən hadisələr daha yaxın diqqət yetirilməsini tələb etdiyi hallar istisna olmaqla, dəyərsizləşmə zərərləri hər hesabat tarixində qiymətləndirilir.

Məcmu şəkildə qiymətləndirilən ehtiyatlar

Məcmu şəkildə fərdi olaraq mühüm olmayan banklara kreditlərin və fərdi olaraq mühüm, lakin fərdi şəkildə dəyərsizləşməsinə dair obyektiv sübutlar olmayan kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatlar qiymətləndirilir. Ehtiyatlar hər bir hesabat tarixinə qiymətləndirilir və bu zaman hər bir kredit portfeli ayrıca təhlil edilir.

Məcmu şəkildə qiymətləndirmə zamanı fərdi şəkildə dəyərsizləşməyə dair obyektiv sübut olmayanda da portfelin dəyərsizləşməsi müəyyən edilir. Dəyərsizləşmə zərərləri aşağıdakı məlumatları nəzərə almaqla müəyyən edilir: portfel üzrə tarixi zərərlər, cari iqtisadi şəraitlər, zərərin çəkilməsi ehtimal edilən andan həmin zərərin dəyərsizləşmə üzrə fərdi şəkildə qiymətləndirilən dəyərsizləşmə zərərinə tələb etməsi müəyyən edildiyi anadək təxmini müddət və gözlənilən mədaxillər və aktiv dəyərsizləşdikdən sonra dəyərin bərpa edilməsi. Rəhbərlik bir ilədək ola bilən bu müddətin müəyyən edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Sub-Standard grade – government securities having changes in the terms and conditions of loan agreements and no overdue in principal and interest.

It is the Bank's policy to maintain accurate and consistent risk ratings across the credit portfolio. The attributed risk ratings are assessed and updated regularly.

Impairment assessment

The main considerations for loan impairment assessment include whether any payments of principal or interest are overdue by more than 90 days or there are any known difficulties in the cash flows of the counterparties, credit rating downgrades, or infringement of the original terms of the contract. The Bank addresses impairment assessment in two areas: individually assessed allowances and collectively assessed allowances.

Individually assessed allowances

The Bank determines the allowances appropriate for each individually significant loan on individual basis. Items considered when determining allowance amounts include the sustainability of the counterparty's business plan, its ability to improve performance once a financial difficulty has arisen, projected receipts should bankruptcy ensue, the availability of other financial support and the realisable value of collateral, and the timing of the expected cash flows. The impairment losses are evaluated at each reporting date, unless unforeseen circumstances require more careful attention.

Collectively assessed allowances

Allowances are assessed collectively for losses on loans to banks that are not individually significant and for individually significant loans where there is not yet objective evidence of individual impairment. Allowances are evaluated on each reporting date with each portfolio receiving a separate review.

The collective assessment takes account of impairment that is likely to be present in the portfolio even though there is no yet objective evidence of the impairment in an individual assessment. Impairment losses are estimated by taking into consideration of the following information: historical losses on the portfolio, current economic conditions, the appropriate delay between the time a loss is likely to have been uncured and the time it will be identified as requiring an individually assessed impairment allowance, and expected receipts and recoveries once impaired. The management is responsible for deciding the length of this period which can extend for as long as one year.

Bankın pul aktivləri və öhdəlikləri üzrə coğrafi cəmləşmə belədir:

	2009			2008		
	Azərbaycan	İƏİT	Qeyri-İƏİT	Azərbaycan	İƏİT	Qeyri-İƏİT
Aktivlər:						
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	105,207	2,882,237	-	69,798	4,331,669	-
Qeyri-rezident banklardakı vəsaitlər	-	-	-	-	162,149	-
Beynəlxalq Valyuta Fondu ilə hesablaşmalar	-	191,284	-	-	1,305	-
Ticarət qiymətli kağızları	-	434,002	-	-	542,073	-
Rezident banklara verilmiş kreditlər	1,444,873	-	-	201,546	-	-
Satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları	9,315	-	-	-	-	-
Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları	129,998	681,888	-	129,998	79,807	-
Dövlətin borc öhdəliyi	211,837	-	-	-	-	-
Sair aktivlər	1,942	2,514	-	2,990	592	-
	1,903,172	4,191,925	-	404,332	5,117,595	-
Öhdəliklər:						
Dövriyyədə olan banknotlar və sikkələr	4,512,710	-	-	4,425,821	-	-
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	394,374	-	-	567,597	-	-
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	976,362	-	-	605,567	-	-
Sair depozit hesabları	3,293	-	-	1,282	-	-
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	7,996	-	-	149,563	-	-
Digər beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	-	4,692	-	-	7,610	-
Beynəlxalq Valyuta Fondu qarşısında öhdəliklər	-	243,561	-	-	64,203	-
Sair öhdəliklər	264	240	-	93	6,806	125
	5,894,999	248,493	-	5,749,923	78,619	125
Xalis balans mövqeyi	(3,991,827)	3,943,432	-	(5,345,591)	5,038,976	(125)

The geographical concentration of the Bank's monetary assets and liabilities is set out below:

	2009				2008			
	Azerbaijan	OECD	Non-OECD	Total	Azerbaijan	OECD	Non-OECD	Total
Assets:								
Cash and cash equivalents	105,207	2,882,237	-	2,987,444	69,798	4,331,669	-	4,401,467
Amounts due from foreign credit institutions	-	-	-	-	-	162,149	-	162,149
Special Drawing Rights holdings with the IMF	-	191,284	-	191,284	-	1,305	-	1,305
Trading securities	-	434,002	-	434,002	-	542,073	-	542,073
Loans to local banks	1,444,873	-	-	1,444,873	201,546	-	-	201,546
Investment securities available for sale	9,315	-	-	9,315	-	-	-	-
Investment securities held to maturity	129,998	681,888	-	811,886	129,998	79,807	-	209,805
Promissory note from the government	211,837	-	-	211,837	-	-	-	-
Other assets	1,942	2,514	-	4,456	2,990	592	-	3,582
	1,903,172	4,191,925	-	6,095,097	404,332	5,117,595	-	5,521,927
Liabilities:								
Money issued in circulation	4,512,710	-	-	4,512,710	4,425,821	-	-	4,425,821
Amounts due to credit institutions	394,374	-	-	394,374	567,597	-	-	567,597
Amounts due to government organizations	976,362	-	-	976,362	605,567	-	-	605,567
Amounts due to customers	3,293	-	-	3,293	1,282	-	-	1,282
Debt securities issued	7,996	-	-	7,996	149,563	-	-	149,563
Amounts due to international financial institutions	-	4,692	-	4,692	-	7,610	-	7,610
Amounts due to the IMF	-	243,561	-	243,561	-	64,203	-	64,203
Other liabilities	264	240	-	504	93	6,806	125	7,024
	5,894,999	248,493	-	6,143,492	5,749,923	78,619	125	5,828,667
Net balance sheet position	(3,991,827)	3,943,432	-	(48,395)	(5,345,591)	5,038,976	(125)	(306,740)

Likvidlik riski adi və ya fəvqəladə şəraitdə ödəniş tarixi çatanda Bankın ödənişlə bağlı öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi riskidir. Bank tərəfindən likvidlik riskinin idarə olunması hər bir şəraitdə Bankın öhdəliklərini ödəmək üçün likvidliyin lazımı səviyyədə saxlanılmasına əsaslanır.

Pul-valyuta siyasətinin həyata keçirilməsi və ölkədaxili maliyyə sabitliyinin təmin edilməsi kimi mərkəzi bankın prioritet məqsədlərinə nail olmaq üçün vaxtında müdaxilə etmək məqsədilə Bank valyuta aktivlərindən likvid əməliyyat tranşı formalaşdırıb. Mərkəzi bankın likvid əməliyyat valyuta aktivləri aşağıdakı mənbələr üzrə valyuta tələbatını qarşılamaq üçün kifayət edir: valyuta müdaxilələri, üç aylıq idxal həcmində xarici ticarətin maliyyələşdirilməsi, ölkənin qısa-müddətli xarici borcu. Likvidlik riskinin idarə edilməsi likvid aktivlərinin müəyyən edilməsi və investisiya müddətində valyuta aktivlərini minimal likvidlik limitlərinin müəyyən edilməsindən ibarətdir.

Maliyyə öhdəliklərinin ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təhlili

Aşağıdakı cədvəllərdə diskont edilməmiş müqavilə öhdəlikləri əsasında Bankın 31 dekabr 2009-cu il tarixinə maliyyə öhdəlikləri ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təqdim edilir. İstisna olaraq, ticarət törəmə alətləri ayrıca sütunda ədalətli dəyərlə, ümumi məbləği ödənilməli olan törəmə alətlər isə müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəmə müddətləri üzrə göstərilir. Tələb əsasında ödənilməli öhdəliklər ödəniş tələbinin mümkün olan ən tez tarixində verilmiş hesab olunur. Bununla bərabər, Bank gözləyir ki, müştərilərin çoxu Bank ödənişi aparmalı olduğu ən tez tarixdə ödənişi tələb etməyəcək, və cədvəl gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərini əks etdirmir.

Maliyyə öhdəlikləri 31 dekabr 2009-cu il tarixinə	Ticarət törəmələri	3 aydan az	3-12 ay	1 – 5 il	5 ildən artıq	Müəyyən edilmiş ödəmə müddəti	Cəmi
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	-	393,044	1,330	-	-	-	394,374
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	-	976,362	-	-	-	-	976,362
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	-	3,293	-	-	-	-	3,293
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	8,000	-	-	-	-	8,000
Digər beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	-	501	210	2,045	2,333	-	5,089
BVF qarşısında öhdəliklər	-	-	12,390	36,193	1,622	193,632	243,837
Sair öhdəliklər	240	264	-	-	-	-	504
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	240	1,381,464	13,930	38,238	3,955	193,632	1,631,459

Liquidity risk and funding management

Liquidity risk is the risk that the Bank will be unable to meet its payment obligations when they fall due under normal and stress circumstances. Management of the liquidity risk by the Bank is based on keeping the liquidity at required level for meeting the requirements of the Bank in any condition.

In order to achieve the Bank's primary goals of maintaining currency stability and control over monetary policy, the Bank maintains operational foreign currency assets which are a group of liquid assets from its foreign currency assets to ensure timely intervention when deemed necessary. Such group of operational liquid foreign currency assets of the central bank is adequate for meeting the foreign currency demand for currency interference, financing foreign trade equivalent of three-month import, and financing short-term foreign debt of the country. Liquidity risk management consists of identifying the liquid assets and determining the minimum liquidity limits of foreign currency assets over its investment period.

Analysis of financial liabilities by remaining contractual maturities

The tables below summarises the maturity profile of the Bank's financial liabilities at 31 December 2009 based on contractual undiscounted repayment obligations except for trading derivatives which are shown at fair value in a separate column and gross settled derivatives which are shown by contractual maturity. Repayments which are subject to notice are treated as if notice were to be given immediately. However, the Bank expects that many customers will not request repayment on the earliest date the Bank could be required to pay and the table does not reflect the expected cash flows.

Financial liabilities As at 31 December 2009	Trading derivatives	Less than 3 months	3 to 12 Months	1 to 5 years	Over 5 years	Maturity undefined	Total
Amounts due to credit institutions	-	393,044	1,330	-	-	-	394,374
Amounts due to government organizations	-	976,362	-	-	-	-	976,362
Amounts due to customers	-	3,293	-	-	-	-	3,293
Debt securities issued	-	8,000	-	-	-	-	8,000
Amounts due to international financial institutions	-	501	210	2,045	2,333	-	5,089
Amounts due to the IMF	-	-	12,390	36,193	1,622	193,632	243,837
Other liabilities	240	264	-	-	-	-	504
Total undiscounted financial liabilities	240	1,381,464	13,930	38,238	3,955	193,632	1,631,459

Maliyyə öhdəlikləri 31 dekabr 2008-ci il tarixinə	Ticarət törəmələri	3 aydan az	3-12 ay	1 – 5 il	5 ildən artıq	Müəyyən edilmiş ödəmə müddəti	Cəmi
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	-	567,597	-	-	-	-	567,597
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	-	605,567	-	-	-	-	605,567
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	-	1,282	-	-	-	-	1,282
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	149,877	-	-	-	-	149,877
Digər beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	-	3,056	211	2,059	2,727	-	8,053
BVF qarşısında öhdəliklər	-	723	15,315	44,840	5,490	-	66,368
Sair öhdəliklər	6,806	93	51	74	-	-	7,024
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	6,806	1,328,195	15,577	46,973	8,217	-	1,405,768

Bazar riski

Bazar riski maliyyə alətlərinin dəyərinin faiz dərəcəsi və valyuta məzənnələri kimi bazar parametrlərində dəyişikliklər nəticəsində tərəddüd eləməsi riskidir.

Faiz dərəcəsi riski

Faiz dərəcəsi riski maliyyə aktivlərinin dəyərinin faiz dərəcəsinin artması/azalması nəticəsində ucuzlaşması/bahalaşması riskidir. 31 dekabr 2009 və 2008-ci il tarixlərinə Bankın aktivlərində bazar qiyməti ilə əks olunan sabit gəlirli qiymətli kağızlar faiz dərəcəsi riskinə məruz qalmışlar. Bank bu riski investisiya portfelinin və portfelin tərkibindəki aktivlərin müddətinin müəyyən olunması ilə idarə edir.

Aşağıdakı cədvəldə Bankın ümumi gəlirinin faiz dərəcəsinə 1% dəyişikliyə qarşı xalis həssaslığı təqdim olunur. Faiz dərəcəsi riskinə qarşı həssaslığın təhlili “risk ehtimal edilən dəyişməsi amili” əsasında edilir (PV01).

Valyuta	Faiz dərəcəsinə artma	2009		2008	
		Gəlirin həssaslığı	Faiz dərəcəsinə artma	Gəlirin həssaslığı	Faiz dərəcəsinə artma
ABŞ dolları	1%	5,429	1%	6,278	
Avro	1%	1,690	1%	1,318	
Funt sterlinq	1%	768	1%	352	
Sair	1%	43	1%	58	

Valyuta	Faiz dərəcəsinə artma	2009		2008	
		Gəlirin həssaslığı	Faiz dərəcəsinə artma	Gəlirin həssaslığı	Faiz dərəcəsinə artma
ABŞ dolları	(1%)	(5,429)	(1%)	(6,278)	
Avro	(1%)	(1,690)	(1%)	(1,318)	
Funt sterlinq	(1%)	(768)	(1%)	(352)	
Sair	(1%)	(43)	(1%)	(58)	

Həssaslıq təhlili ilə bağlı məhdudiyyətlər: Yuxarıdakı cədvəllər digər ehtimallarda dəyişikliklər olmadıqda əsas ehtimalların dəyişməsinin təsirini əks etdirir. Əslində cədvəldə qeyd edilən ehtimallarla digər faktorlar arasında qarşılıqlı əlaqə mövcuddur. Qeyd etmək lazımdır ki, cədvəldəki həssaslıq göstəriciləri xətti funksiya

Financial liabilities As at 31 December 2008	Trading deriva- tives	Less than 3 months	3 to 12 Months	1 to 5 years	Over 5 years	Maturity unde- fined	Total
Amounts due to credit institutions	-	567,597	-	-	-	-	567,597
Amounts due to govern-ment organizations	-	605,567	-	-	-	-	605,567
Amounts due to customers	-	1,282	-	-	-	-	1,282
Debt securities issued	-	149,877	-	-	-	-	149,877
Amounts due to interna-tional financial institutions	-	3,056	211	2,059	2,727	-	8,053
Amounts due to the IMF	-	723	15,315	44,840	5,490	-	66,368
Other liabilities	6,806	93	51	74	-	-	7,024
Total undiscounted financial liabilities	6,806	1,328,195	15,577	46,973	8,217	-	1,405,768

Market risk

Market risk is the risk that the value of financial instruments will fluctuate due to changes in market variables such as interest rates and foreign exchanges.

Interest rate risk

Interest rate risk arises from the possibility that changes in interest rates will affect the values of financial instruments. As of 31 December 2009 and 2008 fixed income securities of the Bank recognized at market prices were exposed to interest rate risk. The Bank manages this risk by definition of the term of investment portfolio and assets in the portfolio.

The following table demonstrates the net effect of 1% change in interest rates to comprehensive income of the Bank. Analysis of sensitivity to interest rate risk is made on the basis of "estimated change of the risk factor" (PV01).

Currency	Increase in interest rate	2009		2008	
		Sensitivity of income	Increase in interest rate	Sensitivity of income	Increase in interest rate
USD	1%	5,429	1%	6,278	
EUR	1%	1,690	1%	1,318	
GBP	1%	768	1%	352	
Other	1%	43	1%	58	

Currency	Increase in interest rate	2009		2008	
		Sensitivity of income	Increase in interest rate	Sensitivity of income	Increase in interest rate
USD	(1%)	(5,429)	(1%)	(6,278)	
EUR	(1%)	(1,690)	(1%)	(1,318)	
GBP	(1%)	(768)	(1%)	(352)	
Other	(1%)	(43)	(1%)	(58)	

Limitations on sensitivity analysis: The above tables reflect the effect of changes in principal assumptions with all other assumptions remaining constant. Actually, there is an interrelation between assumptions reflected in the table and other factors. It should be noted that sensitivity exponents in the table are not calculated under

üzrə hesablanmır və valyuta məzənnəsinin daha çox və ya az dəyişməsinə qarşı həssaslığı cədvəldə göstərilən rəqəmlər əsasında birbaşa interpolyasiya və ekstrapolyasiya edilə bilməz.

Həssaslıq təhlili Bankın aktivlərinin və öhdəliklərinin fəal şəkildə idarə edildiyini nəzərə almır. Bundan əlavə, Bankın maliyyə vəziyyəti bazarda dəyişikliklər baş verdikdə dəyişə bilər. Məsələn, Bankın maliyyə riskinin idarə edilməsi strategiyası bazardakı dəyişikliklərə qarşı həssaslığın idarə edilməsini nəzərdə tutur. Bazardakı dəyişikliklər müəyyən həddi keçəndə Bankın rəhbərliyi bəzi addımlar atmaq kimi qərarlar həyata keçirə bilər. Nəticədə, ehtimallardakı dəyişikliklər öhdəliklərə heç bir təsir göstərməyə bilər, aktivlər isə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda bazar qiyməti ilə dəyərləndiriləcək. Belə hallarda aktivlər və öhdəliklər üçün müxtəlif qiymətləndirmə bazasından istifadə edilməsi xalis aktivlərin dəyişməsinə gətirib çıxara bilər.

Yuxarıda qeyd edilən həssaslıq təhlilləri ilə bağlı digər məhdudiyyətlərə aşağıdakılar daxildir: yaxın dövrdə mümkün bazar dəyişiklikləri ilə bağlı hər hansı əminlik olmadan qabaqcadan verilən və yalnız Bankın mövqeyini əks etdirən potensial riskin nümayiş etdirilməsi üçün hipotetik bazar dəyişikliklərindən istifadə və bütün faiz dərəcələrinin eyni qaydada hərəkət etməsi ehtimalı.

Valyuta riski

Xarici valyuta riski xarici valyuta məzənnəsinin dəyişməsi nəticəsində maliyyə aktivinin baza valyutasında dəyərinin dəyişməsi riskidir. Bankın aktivlərinin dəyəri aktivlərin valyuta strukturundan asılı olaraq əsas xarici valyutaların məzənnələrinin dəyişməsi riskinə məruz qalır.

Bankın valyuta aktivləri ABŞ dolları, Avro və Funt sterlinq ilə saxlanılır. Valyuta aktivlərinin valyuta kompozisiyası “Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının valyuta aktivlərinin idarə edilməsi üzrə 2007-ci il üçün əsas istiqamətləri” ilə müəyyən olunmuş və Bankın İdarə Heyətinin 4 mart 2009-cu il tarixli qərarı ilə yenidən baxılmışdır.

Bankın valyuta ehtiyatlarının valyuta strukturunun dəyişdirilməsi barədə qərarı əsasən Bankın valyuta ehtiyatları cari fəaliyyəti təmin edən əməliyyat və gələcək nəsillər üçün saxlanılan, yığım aləti olan investisiya tranşlarına bölünərək hər bir tranş üçün ABŞ dolları, Avro və Funt sterlinqdən ibarət valyuta strukturu müəyyən olunmuşdur.

Aşağıdakı cədvəldə Bankın 31 dekabr 2009-cu və 2008-ci il tarixlərinə qeyri-ticarət monetar aktivlər və öhdəliklər və proqnozlaşdırılan pul vəsaitləri hərəkətləri üzrə iri risklərə məruz qaldığı valyutalar göstərilir. Təhlil valyutanın manata qarşı məzənnəsində məntiqi olaraq mümkün hərəkətin təsirini hesablayır, bu zaman bütün digər göstəricilər dəyişməz qalır. Cədvəldəki mənfə məbləğ mənfəət və zərər haqqında hesabatda potensial xalis azalmanı, müsbət məbləğ isə xalis potensial artımı əks etdirir.

line function and sensitivity to even more or less change in currency rates may not be directly interpolated and extrapolated on the basis of the table figures.

Sensitivity analysis does not account the active management of the Bank's assets and liabilities. Further, financial position of the Bank may change according to market changes. For instance, financial risk management strategy of the Bank supposes management of sensitivity to market changes. When market changes go beyond certain limit, management of the Bank may make a decision to take some measures. As a result, changes in assumptions may have no effect on liabilities, while assets are valued in statement of financial position at market prices. In such cases utilization of different valuation bases for assets and liabilities may result in change of net assets.

Other limitations on the above sensitivity analysis include: usage of hypothetical market changes for demonstration of potential risk presupposed without any assurance in possible market changes for the nearest period and reflecting the Bank's position only and supposition of similar movement of all interest rates.

Currency risk

Currency risk is the risk that the value of a financial instrument will fluctuate due to changes in foreign exchange rates. Subject to the currency structure of assets, the value of assets of the Bank is exposed to risk of changes in exchange rates of main foreign currencies.

The assets of the Bank are primarily maintained in US Dollars, Euro and Pound Sterling. Currency composition of assets is defined by the "Main Directions for Management of Currency Assets of the National Bank of the Republic of Azerbaijan for 2007" and revised by the resolution of the Management Board dated 4 March 2009.

Based on the resolution on change of currency structure of currency reserves, they have been divided into operational tranche providing current activities and investment tranche held for future generations as a means of hoarding, while currency structure compounding on US Dollars, Euro and Pound Sterling is defined for each tranche.

The tables below indicate the currencies to which the Bank had significant exposure at 31 December 2009 and 2008 on its non-trading monetary assets and liabilities and its forecast cash flows. The analysis calculates the effect of a reasonably possible movement of the currency rate against the Azerbaijani Manat, with all other variables held constant on current year profit. A negative amount in the table reflects a potential net reduction in current year profit, while a positive amount reflects a net potential increase.

	2009						
	Manat	ABŞ dolları	Avro	Funt sterlinq	XBH	Digər	Cəmi
Aktivlər:							
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	180	1,733,867	1,193,005	60,158	-	234	2,987,444
Qeyri-rezident banklardakı vəsaitlər	-	-	-	-	-	-	-
BVF ilə hesablaşmalar	-	-	-	-	191,284	-	191,284
Ticarət qiymətli kağızları	-	326,015	62,132	41,727	-	4,128	434,002
Rezident banklara verilmiş kreditlər	1,444,873	-	-	-	-	-	1,444,873
Satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları	9,315	-	-	-	-	-	9,315
Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları	129,998	426,561	94,058	161,269	-	-	811,886
Dövlətin borc öhdəliyi	211,837	-	-	-	-	-	211,837
Sair aktivlər	1,779	163	2,156	358	-	-	4,456
Cəmi aktivlər	1,797,982	2,486,606	1,351,351	263,512	191,284	4,362	6,095,097
Öhdəliklər:							
Dövriyyədə olan banknotlar və sikkələr	4,512,710	-	-	-	-	-	4,512,710
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	347,609	42,879	3,886	-	-	-	394,374
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	870,497	104,120	1,281	354	-	110	976,362
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	3,286	3	4	-	-	-	3,293
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	7,996	-	-	-	-	-	7,996
Digər beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	243	4,449	-	-	-	-	4,692
BVF qarşısında öhdəliklər	656	-	-	-	242,905	-	243,561
Sair öhdəliklər	158	20	260	-	-	66	504
Cəmi öhdəliklər	5,743,155	151,471	5,431	354	242,905	176	6,143,492
Xalis balans mövqeyi	(3,945,173)	2,335,135	1,345,920	263,158	(51,621)	4,186	(48,395)
2009-cu ilin mənfəətinə təsir							
Məzənnədə artma, 1%		23,351	13,459	2,632	(516)	42	
Məzənnədə artma, 5%		116,757	67,296	13,158	(2,581)	209	
Məzənnədə artma, 10%		233,514	134,592	26,316	(5,162)	419	
Məzənnədə azalma, 1%		(23,351)	(13,459)	(2,632)	516	(42)	
Məzənnədə azalma, 5%		(116,757)	(67,296)	(13,158)	2,581	(209)	
Məzənnədə azalma, 10%		(233,514)	(134,592)	(26,316)	5,162	(419)	

	AZN	USD	EUR	GBP	SDR	Other	2009 Total
Assets:							
Cash and cash equivalents	180	1,733,867	1,193,005	60,158	-	234	2,987,444
Amounts due from foreign credit institutions	-	-	-	-	-	-	-
SDR holdings with the IMF	-	-	-	-	191,284	-	191,284
Trading securities	-	326,015	62,132	41,727	-	4,128	434,002
Loans to local banks	1,444,873	-	-	-	-	-	1,444,873
Investment securities available for sale	9,315	-	-	-	-	-	9,315
Investment securities held to maturity	129,998	426,561	94,058	161,269	-	-	811,886
Promissory note from the government	211,837	-	-	-	-	-	211,837
Other assets	1,779	163	2,156	358	-	-	4,456
Total Assets	1,797,982	2,486,606	1,351,351	263,512	191,284	4,362	6,095,097
Liabilities:							
Money issued in circulation	4,512,710	-	-	-	-	-	4,512,710
Amounts due to credit institutions	347,609	42,879	3,886	-	-	-	394,374
Amounts due to government organizations	870,497	104,120	1,281	354	-	110	976,362
Amounts due to customers	3,286	3	4	-	-	-	3,293
Debt securities issued	7,996	-	-	-	-	-	7,996
Amounts due to international financial institutions	243	4,449	-	-	-	-	4,692
Liabilities to the IMF	656	-	-	-	242,905	-	243,561
Other liabilities	158	20	260	-	-	66	504
Total Liabilities	5,743,155	151,471	5,431	354	242,905	176	6,143,492
Net balance sheet position	(3,945,173)	2,335,135	1,345,920	263,158	(51,621)	4,186	(48,395)
Effect on profit 2009							
Increase in currency rate of 1%		23,351	13,459	2,632	(516)	42	
Increase in currency rate of 5%		116,757	67,296	13,158	(2,581)	209	
Increase in currency rate of 10%		233,514	134,592	26,316	(5,162)	419	
Decrease in currency rate of 1%		(23,351)	(13,459)	(2,632)	516	(42)	
Decrease in currency rate of 5%		(116,757)	(67,296)	(13,158)	2,581	(209)	
Decrease in currency rate of 10%		(233,514)	(134,592)	(26,316)	5,162	(419)	

							2008
	Manat	ABŞ dolları	Avro	Funt sterlinq	XBH	Digər	Cəmi
Aktivlər:							
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	242	2,627,517	1,441,663	332,021	-	24	4,401,467
Qeyri-rezident banklardakı vəsaitlər	-	162,149	-	-	-	-	162,149
BVF ilə hesablaşmalar	-	-	-	-	1,305	-	1,305
Ticarət qiymətli kağızları	-	453,844	71,200	14,929	-	2,100	542,073
Rezident banklara verilmiş kreditlər	201,546	-	-	-	-	-	201,546
Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları	129,998	79,807	-	-	-	-	209,805
Dövlətin borc öhdəliyi	-	-	-	-	-	-	-
Sair aktivlər	2,659	630	20	273	-	-	3,582
Cəmi aktivlər	334,445	3,323,947	1,512,883	347,223	1,305	2,124	5,521,927
Öhdəliklər:							
Döviyyədə olan banknotlar və sikkələr	4,425,821	-	-	-	-	-	4,425,821
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	385,009	163,830	18,758	-	-	-	567,597
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	521,928	68,183	14,190	1,259	-	7	605,567
Sair depozit hesabları	1,245	35	2	-	-	-	1,282
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	149,563	-	-	-	-	-	149,563
Digər beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	2,796	4,814	-	-	-	-	7,610
BVF qarşısında öhdəliklər	712	-	-	-	63,491	-	64,203
Sair öhdəliklər	216	18	6,730	-	-	59	7,023
Cəmi öhdəliklər	5,487,290	236,880	39,680	1,259	63,491	66	5,828,666
Xalis balans mövqeyi	(5,152,845)	3,087,067	1,473,203	345,964	(62,186)	2,058	(306,739)
2008-ci ilin mənfəətinə təsir							
Məzənnədə artma, 1%		30,871	14,732	3,460	(622)	21	
Məzənnədə artma, 5%		154,353	73,660	17,298	(3,109)	103	
Məzənnədə artma, 10%		308,707	147,320	34,596	(6,219)	206	
Məzənnədə azalma, 1%		(30,871)	(14,732)	(3,460)	622	(21)	
Məzənnədə azalma, 5%		(154,353)	(73,660)	(17,298)	3,109	(103)	
Məzənnədə azalma, 10%		(308,707)	(147,320)	(34,596)	6,219	(206)	

							2008
	AZN	USD	EUR	GBP	SDR	Other	Total
Assets:							
Cash and cash equivalents	242	2,627,517	1,441,663	332,021	-	24	4,401,467
Amounts due from foreign credit institutions	-	162,149	-	-	-	-	162,149
SDR holdings with the IMF	-	-	-	-	1,305	-	1,305
Trading securities	-	453,844	71,200	14,929	-	2,100	542,073
Loans to local banks	201,546	-	-	-	-	-	201,546
Investment securities held to maturity	129,998	79,807	-	-	-	-	209,805
Promissory note from the government	-	-	-	-	-	-	-
Other assets	2,659	630	20	273	-	-	3,582
Total Assets	334,445	3,323,947	1,512,883	347,223	1,305	2,124	5,521,927
Liabilities:							
Money issued in circulation	4,425,821	-	-	-	-	-	4,425,821
Amounts due to credit institutions	385,009	163,830	18,758	-	-	-	567,597
Amounts due to government organizations	521,928	68,183	14,190	1,259	-	7	605,567
Amounts due to customers	1,245	35	2	-	-	-	1,282
Debt securities issued	149,563	-	-	-	-	-	149,563
Amounts due to international financial institutions	2,796	4,814	-	-	-	-	7,610
Liabilities to the IMF	712	-	-	-	63,491	-	64,203
Other liabilities	216	18	6,730	-	-	59	7,023
Total Liabilities	5,487,290	236,880	39,680	1,259	63,491	66	5,828,666
Net balance sheet position	(5,152,845)	3,087,067	1,473,203	345,964	(62,186)	2,058	(306,739)
Effect on profit 2008							
Increase in currency rate of 1%		30,871	14,732	3,460	(622)	21	
Increase in currency rate of 5%		154,353	73,660	17,298	(3,109)	103	
Increase in currency rate of 10%		308,707	147,320	34,596	(6,219)	206	
Decrease in currency rate of 1%		(30,871)	(14,732)	(3,460)	622	(21)	
Decrease in currency rate of 5%		(154,353)	(73,660)	(17,298)	3,109	(103)	
Decrease in currency rate of 10%		(308,707)	(147,320)	(34,596)	6,219	(206)	

Əməliyyat riski

Əməliyyat riski – sistemlərin nasazlığı, işçilərin səhvi, saxtakarlığı və ya xarici hadisələr nəticəsində yaranan riskdir. Nəzarət sistemi işləməyəndə əməliyyat riskləri nüfuza xələl vura, hüquqi nəticələrə və ya maliyyə zərərlərinə gətirib çıxara bilər. Bank bütün əməliyyat risklərinin aradan götürülməsini güman edə bilməz, lakin Bank bu riskləri nəzarət sistemi və potensial risklərin izlənməsi və onlarla bağlı tədbirlərin görülməsi yolu ilə idarə edə bilər. Nəzarət sistemində vəzifələrin səmərəli bölünməsi, daxil olma, təsdiq etmə və tutuşdurma prosedurları, heyətin təlimləndirilməsi və qiymətləndirilməsi prosesləri, eləcə də daxili auditdən istifadə daxildir.

28. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini qiymətləndirmə mexanizmləri ilə müəyyən etmək və açıqlamaq üçün Bank aşağıdakı iyerarxiyadan istifadə edir:

- Səviyyə 1: oxşar aktiv və öhdəliklər üçün fəal bazarda müəyyən edilmiş (düzəliş edilməmiş) qiymətlər;
- Səviyyə 2: uçota alınmış ədalətli dəyərə birbaşa və ya dolayısı ilə əhəmiyyətli təsir göstərən, bazarda müşahidə edilməyən ilkin məlumatlardan istifadə edən digər mexanizmlər və
- Səviyyə 3: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanan ilkin məlumatlardan istifadə edən mexanizmlər.

Aşağıdakı cədvəldə ədalətli dəyərle uçota alınmış maliyyə alətlərinin ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyəsi üzrə təhlili verilir:

31 dekabr 2009-cu il	Səviyyə 1	Səviyyə 2	Səviyyə 3	Cəmi
Maliyyə aktivləri				
Ticarət qiymətli kağızları	434,002	-	-	434,002
Satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları	9,315	-	-	9,315
Törəmə maliyyə alətləri	-	2,514	-	2,514
	443,317	2,514	-	445,831
Maliyyə öhdəlikləri				
Törəmə maliyyə alətləri	-	240	-	240
31 dekabr 2008-ci il				
Maliyyə aktivləri				
Ticarət qiymətli kağızları	542,073	-	-	542,073
Törəmə maliyyə alətləri	-	592	-	592
	542,073	592	-	542,665
Maliyyə öhdəlikləri				
Törəmə maliyyə alətləri	-	6,806	-	6,806

Aşağıda qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə etməklə ədalətli dəyərle uçota alınmış maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərinin necə müəyyən edilməsi təsvir olunur. Bu prosesə Bank tərəfindən alətlərin qiymətləndirilməsi zamanı bazar iştirakçısının edə biləcəyi fərziyyələrin qiymətləndirilməsi daxildir.

Törəmə alətlər

Müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanan qiymətləndirmə mexanizmindən istifadə etməklə qiymətləndirilən törəmə alətlər forvard valyuta müqavilələridir. Daha tez-tez istifadə edilən qiymətləndirmə mexanizmlərinə forvard qiymətləndirməsi daxildir.

Operational risk

Operational risk is the risk of loss arising from systems failure, human error, fraud or external events. When controls fail to perform, operational risks can cause damage to reputation, have legal or regulatory implications, or lead to financial loss. The Bank cannot expect to eliminate all operational risks, but through a control framework and by monitoring and responding to potential risks, the Bank is expected to manage the risks. Controls include effective segregation of duties, access, authorisation and reconciliation procedures, staff education and assessment processes, including the use of internal audit.

28. Fair values of financial instruments

The Bank uses the following hierarchy for determining and disclosing the fair value of financial instruments by valuation technique:

- Level 1: quoted (unadjusted) prices in active markets for identical assets or liabilities;
- Level 2: techniques for which all inputs which have a significant effect on the recorded fair value are observable, either directly or indirectly; and
- Level 3: techniques which use inputs which have a significant effect on the recorded fair value that are not based on observable market data.

The following table shows an analysis of financial instruments recorded at fair value by level of the fair value hierarchy:

At 31 December 2009	Level 1	Level 2	Level 3	Total
Financial assets				
Trading securities	434,002	-	-	434,002
Investment securities available for sale	9,315	-	-	9,315
Derivative financial instruments	-	2,514	-	2,514
	443,317	2,514	-	445,831
Financial liabilities				
Derivative financial instruments	-	240	-	240
At 31 December 2008	Level 1	Level 2	Level 3	Total
Financial assets				
Trading securities	542,073	-	-	542,073
Derivative financial instruments	-	592	-	592
	542,073	592	-	542,665
Financial liabilities				
Derivative financial instruments	-	6,806	-	6,806

The following is a description of the determination of fair value for financial instruments which are recorded at fair value using valuation techniques. These incorporate the Bank's estimate of assumptions that a market participant would make when valuing the instruments.

Derivatives

Derivatives valued using a valuation technique with market observable inputs are forward foreign exchange contracts. The most frequently applied valuation techniques include forward pricing.

Aşağıda Bankın maliyyə hesabatlarında əks etdirilmiş maliyyə hesabatlarının balans dəyərləri və ədalətli dəyərləri siniflər üzrə müqayisə edilir. Cədvəldə qeyri-maliyyə aktivlərin və öhdəliklərin ədalətli dəyərləri təqdim edilir:

	Cari dəyər 2009	Ədalətli dəyər 2009	Tanınmamış gəlir/(zərər) 2009	Cari dəyər 2008	Ədalətli dəyər 2008	Tanınmamış gəlir/(zərər) 2008
Maliyyə aktivləri						
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	2,987,444	2,987,444	-	4,401,467	4,401,467	-
Qeyri-rezident banklardakı vəsaitlər	-	-	-	162,149	162,149	-
BVF ilə hesablaşmalar	191,284	191,284	-	1,305	1,305	-
Ticarət qiymətli kağızları	434,002	434,002	-	542,073	542,073	-
Rezident banklara verilmiş kreditlər	1,444,873	1,517,000	72,127	201,546	199,656	(1,890)
Satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları	9,315	9,315	-	-	-	-
Ödəmə müddəti tamam- lanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları	811,886	783,328	(28,558)	209,805	154,738	(55,067)
Dövlətin borc öhdəliyi	211,837	211,837	-	-	-	-
Sair aktivlər	4,456	4,456	-	3,582	3,582	-
Maliyyə öhdəlikləri						
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	394,374	394,374	-	567,597	567,597	-
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	976,362	976,362	-	605,567	605,567	-
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	3,293	3,293	-	1,282	1,282	-
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	7,996	7,996	-	149,563	149,563	-
Digər beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	4,692	4,563	129	7,610	7,243	367
BVF qarşısında öhdəliklər	243,561	247,518	(3,957)	64,203	58,875	5,328
Sair öhdəliklər	504	504	-	7,024	7,024	-
Reallaşdırılmamış ədalətli dəyərdə cəmi tanınmamış dəyişiklik			39,741			(51,262)

Maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərlə artıq qeydə alınmamış maliyyə alətləri üçün ədalətli dəyərlərin müəyyən edilməsi üçün istifadə edilən metod və fərziyyələr aşağıda əks etdirilir.

Ədalətli dəyərləri təxminən balans dəyərlərinə bərabər olan aktivlər

Tez satıla bilən və ödəmə müddəti qısa (üç aydan az) olan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri ilə bağlı olaraq ehtimal edilir ki, onların balans dəyərləri təxminən ədalətli dəyərlərinə bərabərdir. Bu fərziyyə həmçinin tələb əsasında depozitlərə və xüsusi ödəmə müddəti olmayan əmanət hesablarına tətbiq edilir.

Müəyyən və dəyişən dərəcəli maliyyə alətləri

Qiyməti birjada müəyyən edilən borc alətlərinin ədalətli dəyəri elan edilmiş bazar qiymətlərinə əsaslanır. Qiyməti birjada müəyyən edilməyən borc alətlərinin ədalətli dəyəri oxşar şərt, kredit riski və qalıq müddətləri olan, hazırda mövcud olan dərəcələri istifadə etməklə dikont edilmiş gələcək pul vəsaitləri axını modeli ilə qiymətləndirilir.

Set out below is a comparison by class of the carrying amounts and fair values of the Bank's financial instruments that are carried in the financial statements. The table does not include the fair values of non-financial assets and non-financial liabilities.

	Carrying value 2009	Fair value 2009	Unrecognised gain/(loss) 2009	Carrying value 2008	Fair value 2008	Unrecognised gain/(loss) 2008
Financial assets						
Cash and cash equivalents	2,987,444	2,987,444	-	4,401,467	4,401,467	-
Amounts due from foreign credit institutions	-	-	-	162,149	162,149	-
SDR holdings with the IMF	191,284	191,284	-	1,305	1,305	-
Trading securities	434,002	434,002	-	542,073	542,073	-
Loans to local banks	1,444,873	1,517,000	72,127	201,546	199,656	(1,890)
Investment securities available for sale	9,315	9,315	-	-	-	-
Investment securities held to maturity	811,886	783,328	(28,558)	209,805	154,738	(55,067)
Promissory note from the government	211,837	211,837	-	-	-	-
Other assets	4,456	4,456	-	3,582	3,582	-
Financial liabilities						
Amounts due to credit institutions	394,374	394,374	-	567,597	567,597	-
Amounts due to government organizations	976,362	976,362	-	605,567	605,567	-
Amounts due to customers	3,293	3,293	-	1,282	1,282	-
Debt securities issued	7,996	7,996	-	149,563	149,563	-
Amounts due to international financial institutions	4,692	4,563	129	7,610	7,243	367
Amounts due to the IMF	243,561	247,518	(3,957)	64,203	58,875	5,328
Other liabilities	504	504	-	7,024	7,024	-
Total unrecognised change in unrealised fair value			39,741			(51,262)

The following describes the methodologies and assumptions used to determine fair values for those financial instruments which are not already recorded at fair value in the financial statements.

Assets for which fair value approximates carrying value

For financial assets and financial liabilities that are liquid or having a short term maturity (less than three months) it is assumed that the carrying amounts approximate to their fair value. This assumption is also applied to demand deposits and savings accounts without a specific maturity.

Fixed and variable rate financial instruments

For quoted debt instruments the fair values are determined based on quoted market prices. The fair values of unquoted instruments are estimated by discounting future cash flows using rates currently available for debt on similar terms, credit risk and remaining maturities.

29. Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ödəmə müddətlərinin təhlili

Aşağıdakı cədvəldə maliyyə aktivləri və öhdəlikləri onların qaytarılması və ya ödənilməsi gözlənilən müddətlər üzrə təhlil edilir.

	2009			2008		
	Bir ilədək	Bir ildən çox	Cəmi	Bir ilədək	Bir ildən çox	Cəmi
Maliyyə aktivləri						
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	2,987,444	-	2,987,444	4,401,467	-	4,401,467
Qeyri-rezident banklardakı vəsaitlər	-	-	-	162,149	-	162,149
BVF ilə hesablaşmalar	191,284	-	191,284	1,305	-	1,305
Ticarət qiymətli kağızları	183,432	250,570	434,002	165,030	377,043	542,073
Rezident banklara verilmiş kreditlər	397,984	1,046,889	1,444,873	191,051	10,495	201,546
Satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları	-	9,315	9,315	-	-	-
Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları	641,745	170,141	811,886	79,807	129,998	209,805
Dövlətin borc öhdəliyi	-	211,837	211,837	-	-	-
Sair aktivlər	2,679	1,777	4,456	2,117	1,465	3,582
Cəmi	4,404,568	1,690,529	6,095,097	5,002,926	519,001	5,521,927
Maliyyə öhdəlikləri						
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	393,044	1,330	394,374	567,597	-	567,597
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	976,362	-	976,362	605,567	-	605,567
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	3,293	-	3,293	1,282	-	1,282
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	7,996	-	7,996	149,563	-	149,563
Digər beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	667	4,025	4,692	3,220	4,390	7,610
BVF qarşısında öhdəliklər	12,824	230,737	243,561	15,718	48,485	64,203
Sair öhdəliklər	504	-	504	7,024	-	7,024
Cəmi	1,394,690	236,092	1,630,782	1,349,971	52,875	1,402,846
Xalis balans mövqeyi	3,009,878	1,454,437	4,464,315	3,652,955	466,126	4,119,081

30. Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatlar

24 saylı “Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatlar” MHBS-na uyğun olaraq tərəflər bu halda əlaqəli hesab edilir ki, bir tərəf digər tərəfə nəzarət etmək və ya maliyyə və ya əməliyyat qərarlarının qəbul edilməsində mühüm təsir göstərmək iqtidarındadır. Hər bir potensial əlaqəli tərəf münasibətlərini nəzərdən keçirdikdə, diqqət bu münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, mahiyyətinə də yönəldilməlidir.

Əlaqəli tərəflər əlaqəli olmayan tərəflərin həyata keçirə bilmədiyi əməliyyatlarda iştirak edə bilər. Əlaqəli tərəflər arasında əməliyyatlar əlaqəli olmayan tərəflər arasında əməliyyatlarla eyni şərtlər, müddət və məbləğdə aparılır.

29. Maturity analysis of financial assets and liabilities

The table below shows an analysis of financial assets and liabilities according to when they are expected to be recovered or settled.

			2009		2008	
	Within one year	More than one year	Total	Within one year	More than one year	Total
Financial assets						
Cash and cash equivalents	2,987,444	-	2,987,444	4,401,467	-	4,401,467
Amounts due from foreign credit institutions	-	-	-	162,149	-	162,149
SDR holdings with the IMF	191,284	-	191,284	1,305	-	1,305
Trading securities	183,432	250,570	434,002	165,030	377,043	542,073
Loans to local banks	397,984	1,046,889	1,444,873	191,051	10,495	201,546
Investment securities available for sale	-	9,315	9,315	-	-	-
Investment securities held to maturity	641,745	170,141	811,886	79,807	129,998	209,805
Promissory note from the government	-	211,837	211,837	-	-	-
Other assets	2,679	1,777	4,456	2,117	1,465	3,582
Total	4,404,568	1,690,529	6,095,097	5,002,926	519,001	5,521,927
Financial liabilities						
Amounts due to credit institutions	393,044	1,330	394,374	567,597	-	567,597
Amounts due to government organizations	976,362	-	976,362	605,567	-	605,567
Amounts due to customers	3,293	-	3,293	1,282	-	1,282
Debt securities issued	7,996	-	7,996	149,563	-	149,563
Amounts due to international financial institutions	667	4,025	4,692	3,220	4,390	7,610
Amounts due to the IMF	12,824	230,737	243,561	15,718	48,485	64,203
Other liabilities	504	-	504	7,024	-	7,024
Total	1,394,690	236,092	1,630,782	1,349,971	52,875	1,402,846
Net	3,009,878	1,454,437	4,464,315	3,652,955	466,126	4,119,081

30. Related party disclosures

In accordance with IAS 24 "Related Party Disclosures", parties are considered to be related if one party has the ability to control the other party or exercise significant influence over the other party in making financial or operational decisions. In considering each possible related party relationship, attention is directed to the substance of the relationship, not merely the legal form. The Government of the Republic of Azerbaijan and other Azerbaijan government-owned and -controlled entities are considered as related parties.

Related parties may enter into transactions which unrelated parties might not, and transactions between related parties may not be effected on the same terms, conditions and amounts as transactions between unrelated parties.

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların həcmi, ilin sonuna qalığı və il üzrə əlaqəli xərc və gəlir aşağıda göstərilir:

	2009				2008			
	Azərbaycan hökuməti və dövlətin nəzarəti altında olan müəssisələr	Əsas idarə heyəti	Digər işçilər	Cəmi	Azərbaycan hökuməti və dövlətin nəzarəti altında olan müəssisələr	Əsas idarə heyəti	Digər işçilər	Cəmi
1 yanvar tarixinə kredit qalığı, ümumi	0	19	1,769	1,788	-	5	1,488	1,493
İl ərzində buraxılmış kreditlər	891,000	25	469	891,494	-	15	780	795
İl ərzində kredit ödənişi	0	8	547	555	-	(1)	(499)	(500)
31 dekabr tarixinə kredit qalığı, ümumi	891,000	52	2,785	893,837	-	19	1,769	1,788
Çıxılsın: 31 dekabr tarixinə dəyərsizləşmə ehtiyatı	(42,707)	-	(34)	(42,741)	-	-	(35)	(35)
31 dekabr tarixinə kredit qalığı, xalis	848,293	52	2,751	851,096	-	19	1,734	1,753
Kreditlər üzrə faiz gəliri	10,059	-	-	10,059	-	9	-	9
Kreditlər üçün dəyərsizləşmə xərci	-	-	-	-	-	-	-	-
1 yanvar tarixinə Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları, ümumi	134,293	-	-	134,293	136,685	-	-	136,685
İl ərzində alınmış qiymətli kağızlar	-	-	-	-	32	-	-	32
İl ərzində müddəti tamamlanmış qiymətli kağızlar	-	-	-	-	(2,424)	-	-	(2,424)
31 dekabr tarixinə Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları, ümumi	134,293	-	-	134,293	134,293	-	-	134,293
Çıxılsın: 31 dekabr tarixinə dəyərsizləşmə ehtiyatı	(4,295)	-	-	(4,295)	(4,295)	-	-	(4,295)
31 dekabr tarixinə ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları, xalis	129,998	-	-	129,998	129,998	-	-	129,998
Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları üzrə faiz gəliri	286	-	-	286	318	-	-	318
Ödəmə müddəti tamamlanana qədər saxlanılan investisiya qiymətli kağızları üzrə dəyərsizləşmə xərci	-	-	-	-	(34)	-	-	(34)
1 yanvar tarixinə Dövlətin borc öhdəliyi, ümumi	-	-	-	-	-	-	-	-
İl ərzində alınmış borc öhdəliyi	211,837	-	-	211,837	-	-	-	-
31 dekabrda dövlətin borc öhdəliyi, xalis	211,837	-	-	211,837	-	-	-	-
Dövlətin borc öhdəliyi üzrə faiz gəliri	2,320	-	-	2,320	-	-	-	-
1 yanvar tarixinə Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	236,115	-	-	236,115	279,681	-	-	279,681
İl ərzində alınmış məbləğlər	15,397,307	-	-	15,397,307	22,350,122	-	-	22,350,122
İl ərzində ödənilmiş məbləğlər	(15,626,397)	-	-	(15,626,397)	(22,393,688)	-	-	(22,393,688)
31 dekabr tarixinə kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	7,025	-	-	7,025	236,115	-	-	236,115

The volumes of related party transactions, outstanding balances at year end, and related expense and income for the year are as follows:

	2009				2008			
	Government of Azerbaijan and Government controlled entities	Key management personnel	Other employees	Total	Government of Azerbaijan and Government controlled entities	Key management personnel	Other employees	Total
Loans outstanding at 1 January, gross	0	19	1,769	1,788	-	5	1,488	1,493
Loans issued during the year	891,000	25	469	891,494	-	15	780	795
Loan repayments during the year	0	8	547	555	-	(1)	(499)	(500)
Loans outstanding at December 31, gross	891,000	52	2,785	893,837	-	19	1,769	1,788
Less: allowance for impairment at 31 December	(42,707)	-	(34)	(42,741)	-	-	(35)	(35)
Loans outstanding at 31 December, net	848,293	52	2,751	851,096	-	19	1,734	1,753
Interest income on loans	10,059	-	-	10,059	-	9	-	9
Impairment charge for loans	-	-	-	-	-	-	-	-
Investment securities held to maturity at 1 January, gross	134,293	-	-	134,293	136,685	-	-	136,685
Securities purchased during the year	-	-	-	-	32	-	-	32
Securities matured during the year	-	-	-	-	(2,424)	-	-	(2,424)
Investment securities held to maturity at 31 December, gross	134,293	-	-	134,293	134,293	-	-	134,293
Less: allowance for impairment at 31 December	(4,295)	-	-	(4,295)	(4,295)	-	-	(4,295)
Investment securities held to maturity at 31 December, net	129,998	-	-	129,998	129,998	-	-	129,998
Interest income on Investment securities held to maturity	286	-	-	286	318	-	-	318
Impairment charge for Investment securities held to maturity	-	-	-	-	(34)	-	-	(34)
Promissory note from Government at 1 January, gross	-	-	-	-	-	-	-	-
Promissory note received during the year	211,837	-	-	211,837	-	-	-	-
Promissory note from Government at 31 December, net	211,837	-	-	211,837	-	-	-	-
Interest income on promissory note from the government	2,320	-	-	2,320	-	-	-	-
Amounts due to credit institutions at 1 January	236,115	-	-	236,115	279,681	-	-	279,681
Amounts received during the year	15,397,307	-	-	15,397,307	22,350,122	-	-	22,350,122
Amounts repaid during the year	(15,626,397)	-	-	(15,626,397)	(22,393,688)	-	-	(22,393,688)
Amounts due to credit institutions at 31 December	7,025	-	-	7,025	236,115	-	-	236,115

	2009				2008			
	Azərbaycan hökuməti və dövlətin nəzarəti altında olan müəssisələr	Əsas idarə heyəti	Digər işçilər	Cəmi	Azərbaycan hökuməti və dövlətin nəzarəti altında olan müəssisələr	Əsas idarə heyəti	Digər işçilər	Cəmi
1 yanvar tarixinə hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	605,567	-	-	605,567	37,236	-	-	37,236
İl ərzində alınmış məbləğlər	25,366,070	-	-	25,366,070	30,040,855	-	-	30,040,855
İl ərzində ödənilmiş məbləğlər	(24,995,275)	-	-	(24,995,275)	(29,472,524)	-	-	(29,472,524)
31 dekabr tarixinə hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	976,362	-	-	976,362	605,567	-	-	605,567
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər üzrə faiz xərcləri	(50)	-	-	(50)	(120)	-	-	(120)
1 yanvar tarixinə müştərilər qarşısında öhdəliklər	32	-	-	32	211	-	-	211
İl ərzində alınmış məbləğlər	5,684,483	-	-	5,684,483	1,546	-	-	1,546
İl ərzində ödənilmiş məbləğlər	(5,682,135)	-	-	(5,682,135)	(1,725)	-	-	(1,725)
31 dekabr tarixinə müştərilər qarşısında öhdəliklər	2,380	-	-	2,380	32	-	-	32
1 yanvar tarixinə digər beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	7,610	-	-	7,610	5,481	-	-	5,481
İl ərzində alınmış kreditlər	81,494	-	-	81,494	34,544	-	-	34,544
İl ərzində kredit ödənişi	(84,412)	-	-	(84,412)	(32,415)	-	-	(32,415)
31 dekabr tarixinə digər beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	4,692	-	-	4,692	7,610	-	-	7,610
Digər beynəlxalq maliyyə təşkilatları qarşısında öhdəliklər üzrə faiz xərci	(50)	-	-	(50)	(50)	-	-	(50)

Bank Azərbaycan hökuməti və dövlətin nəzarəti altında olan müəssisələrdən komissiya gəliri əldə etmiş və komissiya xərclərini çəkmişdir.

Azərbaycan İpoteka Fondu və Maliyyə Monitorinqi Xidməti ilə bağlı olaraq Bankın çəkdiyi xərclər 2009-cu ildə 13,250 min manat (2008-ci ildə: sıfır) olmuşdur.

Əsas İdarə heyətinə ödənişlər 2009-cu il üçün 577 min manat olmuşdur (2008-ci il: 581 min manat).

	2009				2008			
	Government of Azerbaijan and Government controlled entities	Key management personnel	Other employees	Total	Government of Azerbaijan and Government controlled entities	Key management personnel	Other employees	Total
Amounts due to government organizations at 1 January	605,567	-	-	605,567	37,236	-	-	37,236
Amounts received during the year	25,366,070	-	-	25,366,070	30,040,855	-	-	30,040,855
Amounts repaid during the year	(24,995,275)	-	-	(24,995,275)	(29,472,524)	-	-	(29,472,524)
Amounts due to government organizations at 31 December	976,362	-	-	976,362	605,567	-	-	605,567
Interest expense on								
Amounts due to government organizations	(50)	-	-	(50)	(120)	-	-	(120)
Amounts due to customers at 1 January	32	-	-	32	211	-	-	211
Amounts received during the year	5,684,483	-	-	5,684,483	1,546	-	-	1,546
Amounts repaid during the year	(5,682,135)	-	-	(5,682,135)	(1,725)	-	-	(1,725)
Amounts due to customers at 31 December	2,380	-	-	2,380	32	-	-	32
Amounts due to international financial institutions at January	7,610	-	-	7,610	5,481	-	-	5,481
Loans received during the year	81,494	-	-	81,494	34,544	-	-	34,544
Loans repaid during the year	(84,412)	-	-	(84,412)	(32,415)	-	-	(32,415)
Amounts due to international financial institutions at 31 December	4,692	-	-	4,692	7,610	-	-	7,610
Interest expense on amounts due to international financial institutions	(50)	-	-	(50)	(50)	-	-	(50)

The Bank earned commission income and incurred commission expenses from Government entities.

Expenses incurred by the Bank relating to Azerbaijan Mortgage Fund and Financial Monitoring Service amounted to AZN 13,250 thousands in 2009 (2008: nil).

Compensation of key management personnel amounted to AZN 577 thousands for 2009 (2008: AZN 581 thousands).

Əsas makroiqtisadi göstəricilər

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ümumi daxili məhsul, mln. manat	4718,2	5315,6	6062,4	7146,5	8530,2	12522,5	18037,1	26815,1	40137,2	34578,7
Fiziki həcm indeksi, %-lə										
- əvvəlki ilə nisbətən	111,4	109,9	110,6	111,2	110,2	126,4	134,5	125,0	110,8	109,3
- 1990-cı ilə nisbətən	59,0	64,8	71,7	79,7	87,8	111,0	149,3	186,6	206,8	226,0
İndeks deflyator, əvvəlki ilə nisbətən	106,1	102,7	103,1	106,0	108,4	116,1	107,1	114,4	127,8	78,8
Adambaşına düşən ÜDM, ABŞ dolları	665,2	714,2	774,5	896,7	1060,3	1591,9	2373,3	3473,9	5403,9	4874,1
Sənaye istehsalının həcm indeksi, əvvəlki ilə nisbətən, %-lə	106,9	105,1	103,6	106,1	105,7	133,5	136,6	124,0	106,0	108,6
Kənd təsərrüfatı istehsalının həcm indeksi, əvvəlki ilə nisbətən, %-lə	112,1	111,1	106,4	105,6	104,6	107,5	100,9	104,0	106,1	103,5
Xarici ticarət balansı, mln. \$	319,4	613,8	481,6	-98,2	161,2	3299,1	7745,3	15224,0	23011,6	14582,9
- ixrac	1858,3	2078,9	2304,9	2624,5	3742,9	7649,0	13014,6	21269,0	30586,3	21096,8
- idxal	1538,9	1465,1	1823,3	2722,7	3581,7	4349,9	5269,3	6045,0	7574,7	6513,9
İstehlak qiymətləri indeksi,										
- əvvəlki ilə nisbətən	101,8	101,5	102,8	102,2	106,7	109,6	108,3	116,7	120,8	101,5
- əvvəlki ilin dekabrına nisbətən	102,2	101,3	103,3	103,6	110,4	105,4	111,4	119,6*	115,4*	100,7*
Sənayenin topdansaş qiyəmət indeksi, əvvəlki ilə nisbətən	124,6	101,8	97,7	116,1	112,9	118,6	117,7	108,0	111,6	80,8
Orta aylıq nominal əmək haqqı, manat	44,3	52,0	63,1	77,4	96,7	117,9	141,3	214,0	268,0	298,0
əvvəlki dövrə nisbətən, %-lə	120,2	117,3	121,3	122,7	124,9	121,9	119,8	142,0	127,2	108,6
Orta aylıq real əmək haqqı əvvəlki dövrə nisbətən, %-lə	118,1	115,6	118,0	120,1	117,1	111,2	110,6	121,7	105,3	107,0
Kredit qoyuluşu, mln. manat	466,5	486,3	520,2	670,3	989,5	1441,0	2362,7	4681,8	7191,3	8407,5
Yenidən maliyyələşdirmə dərəcələri, (dövrün sonuna, %-lə)	10,0	10,0	7,0	7,0	7,0	9,0	9,5	13,0	8,0	2,0
Geniş pul kütləsi (dövrün sonuna), mln. manat	325,8	351,1	405,2	518,4	683,6	796,7	2137,7	4401,6	6081,0	6169,2
Dövlət Qısamüddətli İstiqraz Vərəqələri:										
- yerləşdirmənin həcmi, mln. manat	68,9	93,5	101,1	91,1	16,0	329,7	115,9	180,5	271,5	487,9
- orta ölçülmüş gəlirlilik, %-lə	16,6	16,5	14,6	7,6	4,6	11,5	10,8	10,6	10,8	4,0
Mərkəzi Bankın notları										
- yerləşdirmənin həcmi, mln. manat	-	-	-	-	36,5	217,4	830,3	1914,6	1302,0	260,4
- orta ölçülmüş gəlirlilik, %-lə	-	-	-	-	4,5	9,3	11,2	11,0	4,6	1,0

* Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatlarına əsasən hesablanmışdır

Main Macroeconomic Indicators

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Gross domestic product, AZN mln	4718,2	5315,6	6062,4	7146,5	8530,2	12522,5	18037,1	26815,1	40137,2	34578,7
Volume index, %										
- relative to the previous year	111,4	109,9	110,6	111,2	110,2	126,4	134,5	125,0	110,8	109,3
- relative to 1990	59,0	64,8	71,7	79,7	87,8	111,0	149,3	186,6	206,8	226,0
Index deflator, relative to the previous year	106,1	102,7	103,1	106,0	108,4	116,1	107,1	114,4	127,8	78,8
GDP per capital, USD	665,2	714,2	774,5	896,7	1060,3	1591,9	2373,3	3473,9	5403,9	4874,1
Industrial production volume index, relative to the previous year, %	106,9	105,1	103,6	106,1	105,7	133,5	136,6	124,0	106,0	108,6
Agricultural production volume index, relative to the previous year, %	112,1	111,1	106,4	105,6	104,6	107,5	100,9	104,0	106,1	103,5
Foreign trade balance, USD mln	319,4	613,8	481,6	-98,2	161,2	3299,1	7745,3	15224,0	23011,6	14582,9
- exports	1858,3	2078,9	2304,9	2624,5	3742,9	7649,0	13014,6	21269,0	30586,3	21096,8
- imports	1538,9	1465,1	1823,3	2722,7	3581,7	4349,9	5269,3	6045,0	7574,7	6513,9
Consumer price index,										
- relative to the previous year	101,8	101,5	102,8	102,2	106,7	109,6	108,3	116,7	120,8	101,5
- relative to the previous year's December	102,2	101,3	103,3	103,6	110,4	105,4	111,4	119,6*	115,4*	100,7*
Industrial wholesale price index, relative to the previous year, %	124,6	101,8	97,7	116,1	112,9	118,6	117,7	108,0	111,6	80,8
Average nominal monthly salary, AZN	44,3	52,0	63,1	77,4	96,7	117,9	141,3	214,0	268,0	298,0
relative to the previous year, %	120,2	117,3	121,3	122,7	124,9	121,9	119,8	142,0	127,2	108,6
Average monthly real salary, relative to the previous year, %	118,1	115,6	118,0	120,1	117,1	111,2	110,6	121,7	105,3	107,0
Loan portfolio, AZN mln	466,5	486,3	520,2	670,3	989,5	1441,0	2362,7	4681,8	7191,3	8407,5
Refinancing, (period-end, %)	10,0	10,0	7,0	7,0	7,0	9,0	9,5	13,0	8,0	2,0
Broad monetary base (period-end), AZN mln	325,8	351,1	405,2	518,4	683,6	796,7	2137,7	4401,6	6081,0	6169,2
Government short-term T-bills:										
- sold, AZN mln	68,9	93,5	101,1	91,1	16,0	329,7	115,9	180,5	271,5	487,9
- weighted average yield, %	16,6	16,5	14,6	7,6	4,6	11,5	10,8	10,6	10,8	4,0
CBA's Notes										
- sold, AZN mln	-	-	-	-	36,5	217,4	830,3	1914,6	1302,0	260,4
- weighted average yield, %	-	-	-	-	4,5	9,3	11,2	11,0	4,6	1,0

* Calculated on data of the State Statistic Committee of the Republic of Azerbaijan

İstehlak qiymətlərinin indeksinin dəyişməsi, əvvəlki ilə nisbətən, %-lə

	Cəmi mallar və xidmətlər üzrə	Ərzaq məhsulları, içkilər, tütün	Qeyri-ərzaq malları, xidmətlər	Qeyri-ərzaq malları	Ərzaq və qeyri-ərzaq malları	Xidmətlər
1995-ci il	511,8	522,4	481,2	408,0	502,0	601,3
1996-cı il	19,9	17,6	29,2	17,0	17,7	66,3
1997-ci il	3,7	-0,5	18,8	5,6	0,5	50,5
1998-ci il	-0,8	-1,3	1,3	-1,1	-1,3	6,3
1999-cu il	-8,5	-11,0	-0,6	-2,5	-9,7	2,3
2000-ci il	1,8	2,3	0,9	1,9	2,2	-0,5
2001-ci il	1,5	2,7	-0,4	0,2	2,0	-1,2
2002-ci il	2,8	3,7	1,3	2,3	3,3	-0,2
2003-cü il	2,2	3,3	0,5	1,0	2,7	-0,3
2004-cü il	6,7	10	1,2	1,5	7,8	0,8
2005-ci il	9,6	10,9	7,2	5,4	9,5	9,7
2006-cı il	8,3	11,9	4,1	5,3	9,8	2,6
2007-ci il	16,7	16,2	17,1	10,5	14,3	25,3
2008-ci il	20,8	28,7	11,5	11,5	23,4	11,4
2009-cu il	1,5	-1,5	5,2	3,4	-0,1	7,1

Changes in Consumer Price Index, in relation to the previous year, %

	Total goods and services	Food products, drinks, tobacco	Non-food products, services	Non-food products	Food and non-food products	Services
1995	511,8	522,4	481,2	408,0	502,0	601,3
1996	19,9	17,6	29,2	17,0	17,7	66,3
1997	3,7	-0,5	18,8	5,6	0,5	50,5
1998	-0,8	-1,3	1,3	-1,1	-1,3	6,3
1999	-8,5	-11,0	-0,6	-2,5	-9,7	2,3
2000	1,8	2,3	0,9	1,9	2,2	-0,5
2001	1,5	2,7	-0,4	0,2	2,0	-1,2
2002	2,8	3,7	1,3	2,3	3,3	-0,2
2003	2,2	3,3	0,5	1,0	2,7	-0,3
2004	6,7	10	1,2	1,5	7,8	0,8
2005	9,6	10,9	7,2	5,4	9,5	9,7
2006	8,3	11,9	4,1	5,3	9,8	2,6
2007	16,7	16,2	17,1	10,5	14,3	25,3
2008	20,8	28,7	11,5	11,5	23,4	11,4
2009	1,5	-1,5	5,2	3,4	-0,1	7,1

Əhalinin əmanətləri, mln. manat

İllər	Əmanətlər o cümlədən			qısamüddətli o cümlədən			uzunmüddətli o cümlədən		
	CƏMİ	manatla	xarici valyuta ilə	CƏMİ	manatla	xarici valyuta ilə	CƏMİ	manatla	xarici valyuta ilə
2001-ci il	117,0	12,0	105,0	101,4	9,1	92,3	15,6	2,9	12,7
2002-ci il	153,5	13,5	140,0	114,2	10,6	103,6	39,3	2,9	36,3
2003-cü il	251,9	19,0	232,9	126,7	15,5	111,2	125,2	3,4	121,8
2004-cü il	403,1	30,1	373,0	194,6	25,4	169,2	208,6	4,7	203,8
2005-ci il	494,5	55,8	438,7	241,2	42,4	198,7	253,4	13,4	240,0
2006-cı il	819,5	250,3	569,2	462,8	186,4	276,4	356,7	63,9	292,7
2007-ci il	1468,4	676,4	792,0	982,5	529,4	453,1	486,0	147,0	338,9
2008-ci il	1905,3	1036,7	868,5	1238,4	776,9	461,5	666,8	259,8	407,0
2009-cu il	2334,9	965,6	1369,3	1581,7	729,5	852,2	753,1	236,1	517,1

Individual deposits, AZN mln

Year	Deposits of which			Short-term of which			Long-term of which		
	TOTAL	in manat	in foreign currency	TOTAL	in manat	in foreign currency	TOTAL	in manat	in foreign currency
2001	117,0	12,0	105,0	101,4	9,1	92,3	15,6	2,9	12,7
2002	153,5	13,5	140,0	114,2	10,6	103,6	39,3	2,9	36,3
2003	251,9	19,0	232,9	126,7	15,5	111,2	125,2	3,4	121,8
2004	403,1	30,1	373,0	194,6	25,4	169,2	208,6	4,7	203,8
2005	494,5	55,8	438,7	241,2	42,4	198,7	253,4	13,4	240,0
2006	819,5	250,3	569,2	462,8	186,4	276,4	356,7	63,9	292,7
2007	1468,4	676,4	792,0	982,5	529,4	453,1	486,0	147,0	338,9
2008	1905,3	1036,7	868,5	1238,4	776,9	461,5	666,8	259,8	407,0
2009	2334,9	965,6	1369,3	1581,7	729,5	852,2	753,1	236,1	517,1

Kredit qoyuluşu, mln. manat

	Kreditlər - cəmi			qısamüddətli			uzunmüddətli		
	CƏMİ	o cümlədən vaxtı keçmiş		CƏMİ	o cümlədən vaxtı keçmiş		CƏMİ	o cümlədən vaxtı keçmiş	
		cəmi	%-lə		cəmi	%-lə		cəmi	%-lə
1995-ci il	218,2	45,0	20,6	181,4	37,9	20,9	36,8	7,1	19,2
1996-ci il	266,7	54,7	20,5	245,6	52,7	21,5	21,2	2,0	9,4
1997-ci il	310,8	63,0	20,3	289,1	59,8	20,7	21,7	3,2	14,7
1998-ci il	340,6	67,3	19,8	333,4	65,5	19,7	7,2	1,8	24,7
1999-cu il	356,0	72,8	20,5	347,1	71,1	20,5	9,0	1,7	19,4
2000-ci il	466,5	100,2	21,5	336,1	88,3	26,3	130,5	11,9	9,1
2001-ci il	486,3	134,4	27,6	354,0	117,4	33,2	132,3	17,1	12,9
2002-ci il	520,2	109,6	21,1	374,2	96,6	25,8	145,9	13,0	8,9
2003-cü il	670,3	67,5	10,1	487,1	52,9	10,9	183,2	14,6	7,9
2004-cü il	989,5	55,0	5,6	700,8	41,7	6,0	288,7	13,3	4,6
2005-ci il	1441,0	68,2	4,7	913,3	48,6	5,3	527,7	19,6	3,7
2006-ci il	2362,7	77,7	3,3	1142,0	53,2	4,7	1220,7	24,4	2,0
2007-ci il	4681,8	100,3	2,1	1649,5	69,5	4,2	3032,2	30,7	1,0
2008-ci il	7191,3	159,8	2,2	2295,9	96,7	4,2	4895,4	63,1	1,3
2009-cu il	8407,5	303,5	3,6	2360,0	158,2	6,7	6047,5	145,3	2,4

Loan Portfolio, AZN mln

	Loans			Short-term loans			Long-term loans		
	TOTAL	of which past due		TOTAL	of which past due		TOTAL	of which past due	
		total	%		total	%		total	%
1995	218,2	45,0	20,6	181,4	37,9	20,9	36,8	7,1	19,2
1996	266,7	54,7	20,5	245,6	52,7	21,5	21,2	2,0	9,4
1997	310,8	63,0	20,3	289,1	59,8	20,7	21,7	3,2	14,7
1998	340,6	67,3	19,8	333,4	65,5	19,7	7,2	1,8	24,7
1999	356,0	72,8	20,5	347,1	71,1	20,5	9,0	1,7	19,4
2000	466,5	100,2	21,5	336,1	88,3	26,3	130,5	11,9	9,1
2001	486,3	134,4	27,6	354,0	117,4	33,2	132,3	17,1	12,9
2002	520,2	109,6	21,1	374,2	96,6	25,8	145,9	13,0	8,9
2003	670,3	67,5	10,1	487,1	52,9	10,9	183,2	14,6	7,9
2004	989,5	55,0	5,6	700,8	41,7	6,0	288,7	13,3	4,6
2005	1441,0	68,2	4,7	913,3	48,6	5,3	527,7	19,6	3,7
2006	2362,7	77,7	3,3	1142,0	53,2	4,7	1220,7	24,4	2,0
2007	4681,8	100,3	2,1	1649,5	69,5	4,2	3032,2	30,7	1,0
2008	7191,3	159,8	2,2	2295,9	96,7	4,2	4895,4	63,1	1,3
2009	8407,5	303,5	3,6	2360,0	158,2	6,7	6047,5	145,3	2,4

Azərbaycan Respublikasının tədiyə balansı, mln. ABŞ dolları

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Cari hesab	-167,7	-51,7	-768,4	-2020,6	-2589,2	167,3	3707,6	9018,9	16453,5	10172,8
Xarici ticarət balansı	319,4	613,9	481,6	-98,2	161,2	3299,1	7745,3	15224,3	23011,6	14582,9
İxrac	1858,3	2078,9	2304,9	2624,5	3742,9	7649	13014,6	21269,3	30586,3	21096,8
İdxal	-1538,9	-1465,0	-1823,3	-2722,7	-3581,7	-4349,9	-5269,3	-6045,0	-7574,7	-6513,9
Xidmətlər balansı	-224,6	-375,1	-935,6	-1614,5	-2238,4	-1970	-1923,4	-2131,0	-2342,6	-1612,6
İxrac	259,8	289,8	362,1	431,9	491,9	683	939,9	1247,5	1546,9	1776,3
İdxal	-484,4	-664,9	-1297,7	-2046,4	-2730,3	-2653	-2863,3	-3378,6	-3889,5	-3388,9
Gəlirlər	-335,4	-367,2	-384,7	-442,0	-700,6	-1645,6	-2680,6	-5079,4	-5266,0	-3519,2
Kredit (daxilolmalar)	55,9	41,5	37,1	52,7	52,9	201,8	280	331,0	595,1	551,4
Debet (ödəmələr)	-391,3	-408,7	-421,8	-494,7	753,5	-1847,4	-2960,6	-5410,4	-5861,1	-4070,6
Cari transfertlər	73,0	76,6	70,4	134,2	188,5	483,8	566,3	1005,0	1050,5	721,7
Kapitalın və maliyyənin hərəkəti hesabı	441,9	317,4	1051,5	2338,1	3023,3	566	-1735,4	-5759,8	-2625,6	-6018,8
Birbaşa investisiyalar	29,1	220,1	1066,8	2293,2	2329,7	458,2	-1306,5	-5102,7	-545,0	146,2
Neft bonusu	100,0	6,4	0,0	58,6	21,6	1	17	68,2	3,5	1,0
Digər investisiyalar	312,8	90,9	-15,3	-13,7	672,0	106,8	-445,9	-725,3	-2084,1	-6166,0
Sair vəsaitlər	-	-	-86,6	-112,1	-50,1	-125,6	-256,1	-361,0	-1778,0	-1463,0
Ehtiyat aktivlərin dəyişməsi, (- artım; + azalma)	-274,2	-265,6	-196,5	-205,4	-384,0	-607,7	-1716,1	-2898,1	-12049,9	-2691,0
Balans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Balance of Payment of the Republic of Azerbaijan, USD mln.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Current account	-167,7	-51,7	-768,4	-2020,6	-2589,2	167,3	3707,6	9018,9	16453,5	10172,8
Foreign trade balance	319,4	613,9	481,6	-98,2	161,2	3299,1	7745,3	15224,3	23011,6	14582,9
Exports	1858,3	2078,9	2304,9	2624,5	3742,9	7649	13014,6	21269,3	30586,3	21096,8
Imports	-1538,9	-1465,0	-1823,3	-2722,7	-3581,7	-4349,9	-5269,3	-6045,0	-7574,7	-6513,9
Balance of services	-224,6	-375,1	-935,6	-1614,5	-2238,4	-1970	-1923,4	-2131,0	-2342,6	-1612,6
Exports	259,8	289,8	362,1	431,9	491,9	683	939,9	1247,5	1546,9	1776,3
Imports	-484,4	-664,9	-1297,7	-2046,4	-2730,3	-2653	-2863,3	-3378,6	-3889,5	-3388,9
Revenues	-335,4	-367,2	-384,7	-442,0	-700,6	-1645,6	-2680,6	-5079,4	-5266,0	-3519,2
Credit (income)	55,9	41,5	37,1	52,7	52,9	201,8	280	331,0	595,1	551,4
Debit (payments)	-391,3	-408,7	-421,8	-494,7	753,5	-1847,4	-2960,6	-5410,4	-5861,1	-4070,6
Current transfers	73,0	76,6	70,4	134,2	188,5	483,8	566,3	1005,0	1050,5	721,7
Capital and finance account	441,9	317,4	1051,5	2338,1	3023,3	566	-1735,4	-5759,8	-2625,6	-6018,8
Direct investments	29,1	220,1	1066,8	2293,2	2329,7	458,2	-1306,5	-5102,7	-545,0	146,2
Oil bonus	100,0	6,4	0,0	58,6	21,6	1	17	68,2	3,5	1,0
Other investments	312,8	90,9	-15,3	-13,7	672,0	106,8	-445,9	-725,3	-2084,1	-6166,0
Other funds	-	-	-86,6	-112,1	-50,1	-125,6	-256,1	-361,0	-1778,0	-1463,0
Change in reserve assets, (- increase; + decrease)	-274,2	-265,6	-196,5	-205,4	-384,0	-607,7	-1716,1	-2898,1	-12049,9	-2691,0
Balance	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Kredit təşkilatları haqqında məlumat

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Bank fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün lisenziyası olan kredit təşkilatlarının sayı	158	116	93	104	114	129	138	142	140	142
I. Banklar										
1. Bankların sayı, o cümlədən:	59	53	46	46	44	44	44	46	46	46
- dövlət bankları	3	2	2	2	2	2	2	2	1	1
- özəl banklar, o cümlədən	56	51	44	44	42	42	42	44	45	45
xarici kapitalı bankların sayı, o cümlədən:	16	16	15	17	15	18	20	21	23	23
- nizamnamə kapitalının 50%-dən 100% qədərini təşkil edən	5	5	4	4	5	5	5	6	7	7
- nizamnamə kapitalının 50%-dən az olan hissəsini təşkil edən	9	9	9	11	9	11	13	13	14	14
- xarici bankların yerli filialları	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2
2. Məcmu kapitalın həcminə görə bankların qruplaşdırılması										
- 3,5 mln. manat										
· bankların sayı	-	-	-	-	19	2	0	0	0	1
· ümumi bank kapitalında xüsusi çəkisi	-	-	-	-	24,5	1,8	0	0	0	0,2
- 3,5 - 5,0 mln. manat										
· bankların sayı	-	-	-	-	10	9	3	1	1	0
· ümumi bank kapitalında xüsusi çəkisi	-	-	-	-	17,2	12,3	2,4	0,5	0,3	0
- 5,0 - 10,0 mln. manat										
· bankların sayı	-	-	-	-	10	23	29	5	2	3
· ümumi bank kapitalında xüsusi çəkisi	-	-	-	-	27,7	41,2	45,6	4,4	1,1	1,1
- 10,0 mln.manatdan artıq										
· bankların sayı	-	-	-	-	4	8	11	39	43	42
· ümumi bank kapitalında xüsusi çəkisi	-	-	-	-	30,6	44,7	52	95,1	98,6	98,7
3. Bankların yerli filiallarının sayı, o cümlədən:	195	191	220	305	350	374	420	485	567	626
- dövlət bankları	132	122	124	125	127	126	125	125	37	38
- özəl banklar	63	69	96	180	223	248	295	360	530	588
4. Yerli filialları olan bankların sayı	26	27	31	36	38	38	41	41	38	40
5. Bankların şöbələrini sayı	0	0	0	0	1	24	69	94	99	109
6. Bankların yerli nümayəndəliklərinin sayı	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
7. Xarici bankların yerli nümayəndəliklərinin sayı	0	0	0	2	2	2	2	3	4	4
8. Bankların xaricdə fəaliyyət göstərən strukturlarının sayı, o cümlədən:	2	2	3	4	3	4	4	5	9	9
- törəmə banklar	0	0	1	1	1	1	1	2	2	2
- filialları	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
- nümayəndəlikləri	1	1	1	2	1	2	2	2	6	6
II. Bank olmayan kredit təşkilatları										
1. Bank olmayan kredit təşkilatları sayı, o cümlədən	99	63	47	58	70	85	94	96	94	96
- Kredit ittifaqlarının sayı				45	55	68	77	77	75	77
· Filialların sayı				0	0	0	0	0	0	0
- Beynəlxalq humanitar təşkilatlar tərəfindən maliyyələşdirilən kredit təşkilatlarının sayı				12	14	16	16	18	18	18
· Filialların sayı				6	13	13	29	44	52	54
- Digər bank olmayan kredit təşkilatlarının sayı				1	1	1	1	1	1	1
· Filialların sayı				12	12	12	12	12	12	12

Information on credit organizations

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Number of credit organizations with a banking licence	158	116	93	104	114	129	138	142	140	142
I. Banks										
1. Number of banks, of which:	59	53	46	46	44	44	44	46	46	46
- state banks	3	2	2	2	2	2	2	2	1	1
- private banks, of which:	56	51	44	44	42	42	42	44	45	45
number of banks with foreign capital, of which:	16	16	15	17	15	18	20	21	23	23
- banks with share of foreign capital from 50% to 100%	5	5	4	4	5	5	5	6	7	7
- banks with share of foreign capital less than 50%	9	9	9	11	9	11	13	13	14	14
- local branches of foreign banks	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2
2. Grouping of banks by volume of aggregate capital										
- 3,5 AZN mln										
· number of banks	-	-	-	-	19	2	0	0	0	1
· as a share of gross banking capital, %	-	-	-	-	24,5	1,8	0	0	0	0,2
- 3,5 - 5,0 AZN mln										
· number of banks	-	-	-	-	10	9	3	1	1	0
· as a share of gross banking capital, %	-	-	-	-	17,2	12,3	2,4	0,5	0,3	0
- 5,0 - 10,0 AZN mln										
· number of banks	-	-	-	-	10	23	29	5	2	3
· as a share of gross banking capital, %	-	-	-	-	27,7	41,2	45,6	4,4	1,1	1,1
- over 10,0 AZN mln										
· number of banks	-	-	-	-	4	8	11	39	43	42
· as a share of gross banking capital, %	-	-	-	-	30,6	44,7	52	95,1	98,6	98,7
3. Number of bank branches, of which:	195	191	220	305	350	374	420	485	567	626
- state banks	132	122	124	125	127	126	125	125	37	38
- private banks	63	69	96	180	223	248	295	360	530	588
4. Number of banks with local branches	26	27	31	36	38	38	41	41	38	40
5. Number of bank divisions	0	0	0	0	1	24	69	94	99	109
6. Number of local bank representatives	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
7. Number of local representatives of foreign banks	0	0	0	2	2	2	2	3	4	4
8. Number of bank units operating abroad, of which:	2	2	3	4	3	4	4	5	9	9
- affiliate banks	0	0	1	1	1	1	1	2	2	2
- branches	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
- representations	1	1	1	2	1	2	2	2	6	6
II. Non-bank credit organisations										
1. Number of non-bank credit organisations, of which	99	63	47	58	70	85	94	96	94	96
- Number of credit unions				45	55	68	77	77	75	77
· Number of branches				0	0	0	0	0	0	0
- Number of credit organisations financed by international humanitarian organisations				12	14	16	16	18	18	18
· Number of branches				6	13	13	29	44	52	54
- Number of other non-bank credit organisations				1	1	1	1	1	1	1
· Number of branches				12	12	12	12	12	12	12

Pul aqreqatları, mln. manat

	M0 dövriyyədə olan nağd pul	M1 M0+tələb oluna- nadək depozitlər	M2 M1+ müddətli depozitlər	M3 M2+SDV depozitləri
01.01.95	55,2	80,3	86,2	209,6
01.01.96	120,5	185,0	191,5	259,9
01.01.97	173,1	234,7	240,8	309,0
01.01.98	234,1	307,6	311,3	412,7
01.01.99	185,2	240,5	243,7	342,6
01.01.00	227,2	278,0	280,9	398,0
01.01.01	270,0	315,5	325,8	509,7
01.01.02	293,8	337,5	351,1	686,8
01.01.03	333,7	393,5	405,2	785,2
01.01.04	408,2	499,8	518,4	1018,8
01.01.05	477,8	657,3	683,6	1503,0
01.01.06	547,4	747,8	796,7	1841,8
01.01.07	1311,3	1853,6	2137,7	3440,5
01.01.08	2713,5	3652,7	4401,6	5897,3
01.01.09	4145,7	5145,0	6081,0	8494,2
01.01.10	4174,8	5239,8	6169,2	8469,2

Money Aggregates, AZN mln

	M0 cash in circulation	M1 M0+demand deposits	M2 M1+ term deposits	M3 M2+hard currency deposits
01.01.95	55,2	80,3	86,2	209,6
01.01.96	120,5	185,0	191,5	259,9
01.01.97	173,1	234,7	240,8	309,0
01.01.98	234,1	307,6	311,3	412,7
01.01.99	185,2	240,5	243,7	342,6
01.01.00	227,2	278,0	280,9	398,0
01.01.01	270,0	315,5	325,8	509,7
01.01.02	293,8	337,5	351,1	686,8
01.01.03	333,7	393,5	405,2	785,2
01.01.04	408,2	499,8	518,4	1018,8
01.01.05	477,8	657,3	683,6	1503,0
01.01.06	547,4	747,8	796,7	1841,8
01.01.07	1311,3	1853,6	2137,7	3440,5
01.01.08	2713,5	3652,7	4401,6	5897,3
01.01.09	4145,7	5145,0	6081,0	8494,2
01.01.10	4174,8	5239,8	6169,2	8469,2

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı The Central Bank of the Republic of Azerbaijan
Azərbaycan, Bakı, AZ1014, R. Behbudov küç., 32 32 Rashid Behbudov Str., Baku, Azerbaijan
Telefon (994 12) 493 11 22 Telephone (994 12) 493 11 22
Faks (994 12) 493 55 41 Fax (994 12) 493 55 41
www.nba.az www.nba.az